131. PERJANTAINA 17. JOULUKUUTA 1999

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Talousvaliokunnan täydennysvaali 4515

2) Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali 4515

Ainoa käsittely

3) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000 4516

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 33/1999 vp
Talousarvioaloite TAA 1—1042/1999 vp

Kolmas käsittely

4) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan työjärjestykseksi 4641

Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 1/1999 vp
Suuren valiokunnan mietintö SuVM 2/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 9/1999 vp

Ainoa käsittely

5) Ehdotus puhemiehelle ja varapuhemiehille tulevasta määrärahasta niiden kulujen korvaamiseksi, joita heillä on ollut valtiopäivien aikana 4642

Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä M 3/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

6) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvostosta annetun lain muuttamisesta 4642

Hallituksen esitys HE 145/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 12/1999 vp

7) Hallituksen esitys ulkoasiainhallintolaiksi 4643

Hallituksen esitys HE 139/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 9/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:
Eero Akaan-Penttilä /kok
Tuija Brax /vihr
Tarja Halonen /sd
Anne Huotari /vas
Mikko Immonen /vas
Gunnar Jansson /r
Timo Kalli /kesk
Kyösti Karjula /kesk
Tarja Kautto /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Paula Kokkonen /kok
Jaakko Laakso /vas
Henrik Lax /r
Paavo Lipponen /sd
Markku Markkula /kok
Sinikka Mönkäre /sd
Petri Neittaanmäki /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Kimmo Sasi /kok
Arto Seppälä /sd

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu seuraava edustaja:
Mikko Immonen /vas

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat
17.12. edustaja
Tarja Halonen /sd
17. ja 18. 12. edustajat
Eero Akaan-Penttilä /kok
Kimmo Kiljunen /sd
Paula Kokkonen /kok
Henrik Lax /r

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Puhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä ovat poissa
17.12. edustajat
Sinikka Mönkäre /sd
Arto Seppälä /sd

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella on pyytänyt ajalta
17.12. edustaja
Timo Kalli /kesk
Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöä.

Hyväksytään.

Lakialoitteen n:o 180/1999 vp siirto

Puhemies: Lakialoite LA 180/1999 vp, joka sisältää ehdotuksen laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta, on 10 päivänä joulukuuta 1999 lähetetty hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että lakialoite siirretään perustuslakivaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Valtioneuvoston selontekojen käsittelyn jatkaminen

Puhemies: Eduskunta on lähettänyt

25 päivänä toukokuuta 1999 valtioneuvoston selonteon kihlakuntauudistuksen toteuttamisesta VNS 1/1999 vp käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto,

13 päivänä lokakuuta 1999 valtioneuvoston selonteon uuden kuntalain soveltamisen vaikutuksista kuntien hallintoon ja toimintaan VNS 3/1999 vp hallintovaliokuntaan sekä

17 päivänä marraskuuta 1999 valtioneuvoston selonteon pankkituesta VNS 4/1999 vp talousvaliokuntaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 4 momentin perusteella valtioneuvoston selonteon käsittelyä ei jatketa seuraavilla valtiopäivillä, ellei eduskunta toisin päätä. Eduskunnan työtilanteen vuoksi puhemiesneuvosto ehdottaa, että edellä mainittujen selontekojen käsittelyä jatkettaisiin seuraavilla valtiopäivillä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Eduskunta päättänee ilmoittaa asiasta ensin mainitun selonteon osalta hallintovaliokunnalle ja lakivaliokunnalle, toisena mainitun selonteon osalta hallintovaliokunnalle sekä viimeisenä mainitun selonteon osalta talousvaliokunnalle.

Hyväksytään.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot KK 669, 690, 697, 699, 700, 704, 710, 714, 717—720, 723—726, 730—738, 741—746, 750, 752—761, 763, 766, 772, 776, 777, 779, 780, 788, 791, 820/1999 vp.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Talousvaliokunnan täydennysvaali

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on talousvaliokunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on talousvaliokunnan jäseneksi ja varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistan mukaisesti

talousvaliokunnan jäseneksi ed. Leppä ja häneltä vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Kiviniemi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

Puhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että

valtuuskunnan jäseneksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Hyssälä.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 40/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 33/1999 vp
Talousarvioaloite TAA 1—1042/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33.

Pääluokka 29

Opetusministeriön hallinnonala

Puhemies: Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Katri Komi /kesk: momentille 29.10.21 lisäyksenä 1 000 000 mk Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan suureläinklinikan päivystyksen turvaamiseen. (TAA 412)

2. Leena Rauhala /skl: momentille 29.10.21 lisäyksenä 25 000 000 mk yliopistojen toimintamenoihin. (Vastalause 2)

3. Katri Komi /kesk: momentille 29.20.25 lisäyksenä 30 000 000 mk ammattikorkeakoulujen kehittämiseen. (TAA 413)

4. Ossi Korteniemi /kesk: momentille 29.40.30 lisäyksenä 60 000 000 mk esikoululaisten kuljetuksista aiheutuviin kustannuksiin. (TAA 425)

5. Leena Rauhala /skl: momentille 29.40.30 lisäyksenä 8 000 000 mk koulukiusaamisen ja syrjäytymisen vähentämiseksi. (TAA 762)

6. Leena Rauhala /skl: momentille 29.40.30 lisäyksenä 5 000 000 mk koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen. (TAA 761)

7. Leena Rauhala /skl: momentin 29.40.30 perusteluihin lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa vuoden 2000 kevään aikana esityksen esiopetuksen koulumatkaetuuden toteuttamiseksi 1.8.2000 alkaen. (Vastalause 2)

8. Matti Kangas /vas: momentille 29.40.34 lisäyksenä 5 000 000 mk Jyväskylän ammattikorkeakoulun tietoteollisuusinstituutin toimitilojen rakentamiseen. (TAA 342)

9. Matti Kangas /vas: momentille 29.40.34 lisäyksenä 4 000 000 mk Uuraisten koulukeskuksen peruskorjaukseen. (TAA 343)

10. Matti Kangas /vas: momentille 29.40.34 lisäyksenä 9 000 000 mk Leivonmäen kunnan peruskoulu-kirjastorakennuksen peruskorjaukseen. (TAA 344)

11. Leena Rauhala /skl: momentille 29.40.34 lisäyksenä 30 000 000 mk yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin. (Vastalause 2)

12. Esko-Juhani Tennilä /vas: momentille 29.40.34 lisäyksenä 9 500 000 mk Rovaniemen ammattikorkeakoulun laajennukseen. (TAA 853)

13. Anu Vehviläinen /kesk: momentille 29.40.34 lisäyksenä 50 000 000 mk yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin. (Vastalause 1)

14. Anu Vehviläinen /kesk: momentin 29.40.34 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että valtio osallistuu jatkossakin sivistystoimen rakentamiskustannuksiin ja että perustamiskustannusten valtionosuusjärjestelmä säilytetään." (Vastalause 1)

15. Leena Rauhala /skl: momentille 29.60.24 lisäyksenä 8 000 000 mk ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen ja harjoittelutoiminnan kehittämiseen. (TAA 764)

16. Jari Leppä /kesk: momentille 29.60.31 lisäyksenä 50 000 000 mk oppisopimuskoulutukseen. (TAA 557)

17. Leena Rauhala /skl: momentille 29.69.33 lisäyksenä 50 000 000 mk ammatilliseen lisäkoulutukseen. (Vastalause 2)

18. Anu Vehviläinen /kesk: momentin 29.69.33 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmä säilytetään ennallaan." (Vastalause 1)

19. Jouko Jääskeläinen /skl: momentin 29.90.50 perusteluihin lisätään seuraavaa: "Momentin määrärahasta avustetaan kulttuurilehtiä 2 500 000 markalla ja uskonnollisia lehtiä 2 000 000 markalla." (Vastalause 2)

20. Jari Leppä /kesk: momentille 29.90.50 lisäyksenä 10 000 000 mk seurantalojen entistämis- ja korjausavustuksiin. (TAA 558)

21. Sulo Aittoniemi /alk: momentille 29.90.52 lisäyksenä 250 mk Ivalon ylenpalttisen korkeatasoisten huuliharppufestivaalien tukemiseen. (TAA 85)

22. Päivi Räsänen /skl: momentin 29.90.52 perusteluihin lisättäväksi: "Käyttösuunnitelman "Muuhun taiteen edistämiseen" osoitetusta määrärahasta 500 000 mk käytetään Anno Domini 2000 -produktioon." (TAA 797)

23. Jukka Vihriälä /kesk: momentille 29.90.52 lisäyksenä 200 000 mk Etelä-Pohjanmaan kansanmusiikkiyhdistys Spelit ry:n toiminnan tukemiseen. (TAA 968)

24. Toimi Kankaanniemi /skl: momentille 29.98.50 lisäyksenä 30 000 mk Pylkönmäen suojuoksun ja Multian potkukelkkailun MM-kisojen järjestämiseen. (TAA 359)

25. Toimi Kankaanniemi /skl: momentille 29.99.50 lisäyksenä 10 000 000 mk nuorten syrjäytymistä ehkäisevien hankkeiden tukemiseen. (TAA 360)

Keskustelu:

Katri Komi /kesk: Teen ehdotuksen n:o 1.

Mauri Salo /kesk: Kannatan ed. Komin tekemää ehdotusta.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 2.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ed. Rauhalan tekemää ehdotusta.

Katri Komi /kesk: Teen ehdotuksen n:o 3.

Mauri Salo /kesk: Kannatan ed. Komin ehdotusta.

Ossi Korteniemi /kesk: Teen ehdotuksen n:o 4.

Inkeri Kerola /kesk: Kannatan ed. Korteniemen ehdotusta.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 5.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 5.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 6.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 6.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 7.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 7.

Matti Kangas /vas: Teen ehdotukset n:ot 8, 9 ja 10.

Matti Huutola /vas: Kannatan.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 11.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 11.

Esko-Juhani Tennilä /vas: Teen ehdotuksen n:o 12.

Matti Huutola /vas: Kannatan ed. Tennilän ehdotusta.

Anu Vehviläinen /kesk: Teen ehdotukset n:ot 13 ja 14.

Jorma Huuhtanen /kesk: Kannatan molempia ehdotuksia.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 15.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 15.

Jari Leppä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 16.

Paula Lehtomäki /kesk: Kannatan ed. Lepän tekemää ehdotusta.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 17.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 17.

Anu Vehviläinen /kesk: Teen ehdotuksen n:o 18.

Jorma Huuhtanen /kesk: Kannatan.

Jouko Jääskeläinen /skl: Teen ehdotuksen n:o 19.

Bjarne Kallis /skl: Kannatan.

Jari Leppä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 20.

Paula Lehtomäki /kesk: Kannatan ed. Lepän tekemää ehdotusta.

Sulo Aittoniemi /alk: Teen ehdotuksen n:o 21.

Raimo Vistbacka /ps: Kannatan ed. Aittoniemen perusteltua avustusehdotusta.

Päivi Räsänen /skl: Teen ehdotuksen n:o 22.

Sakari Smeds /skl: Kannatan.

Jukka Vihriälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 23.

Aulis Ranta-Muotio /kesk: Kannatan ed. Vihriälän kulttuurimyönteistä ehdotusta.

Toimi Kankaanniemi /skl: Teen erityisen tärkeän ehdotuksen n:o 24 ja ehdotuksen n:o 25.

Lauri Oinonen /kesk: Kannatan ehdotuksia n:ot 24 ja 25.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—25 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Opetusministeriö, luku 05 Kirkollisasiat, luku 07 Opetushallitus ja luku 08 Kansainvälinen yhteistyö hyväksytään.

Luku 10 Yliopisto-opetus ja -tutkimus

Äänestys ed. Komin ehdotuksesta n:o 1

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 48 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 2

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 151 jaa- ja 22 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 25. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luvun kohdalla mietinnössä olevat lausumaehdotukset 5 ja 6 hyväksytään.

Luku 20 Ammattikorkeakouluopetus

Äänestys ed. Komin ehdotuksesta n:o 3

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 42 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 40 Yleissivistävä koulutus

Äänestys ed. Korteniemen ehdotuksesta n:o 4

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 27. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 5

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 25. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 6

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 6 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 7

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 25. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaan ehdotuksesta n:o 8

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 164 jaa- ja 8 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 26. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaan ehdotuksesta n:o 9

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 9 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 167 jaa- ja 7 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaan ehdotuksesta n:o 10

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 10 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 165 jaa- ja 9 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puhemies: Ed. Rauhalan ehdotus n:o 11 ja ed. Vehviläisen ehdotus n:o 13 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksen n:o 11 ja ed. Vehviläisen ehdotuksen n:o 13 välillä

Ehdotus n:o 11 "jaa", ehdotus n:o 13 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 49 ei-ääntä, 42 tyhjää; poissa 22. (Ään. 11)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 11.

2) Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 11 mietintöä vastaan

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 11 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 55 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 12

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 12 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vehviläisen ehdotuksesta n:o 14

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 14 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 55 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 60 Ammatillinen koulutus

Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 15

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 15 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lepän ehdotuksesta n:o 16

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 16 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 28 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 69 Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö

Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 17

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 17 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 151 jaa- ja 23 ei-ääntä; poissa 25. (Ään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vehviläisen ehdotuksesta n:o 18

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 18 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 70 Opintotuki, lukuryhmä 29.88, 90, 98 ja 99 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat ja luku 88 Tiede hyväksytään.

Luku 90 Taide ja kulttuuri

Äänestys ed. Jääskeläisen ehdotuksesta n:o 19

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 19 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Lepän ehdotuksesta n:o 20

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 20 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 43 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta n:o 21

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 21 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 36 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Räsäsen ehdotuksesta n:o 22

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 22 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vihriälän ehdotuksesta n:o 23

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 23 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 39 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 98 Liikuntatoimi

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta n:o 24

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 24 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 25. (Ään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Nuorisotyö

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta n:o 25

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 25 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 142 jaa- ja 31 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut hyväksytään.

Pääluokka 30

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Puhemies: Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Marja-Leena Kemppainen /skl: momentille 30.12.41 lisäyksenä 67 000 000 mk maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen. (Vastalause 2)

2. Jukka Vihriälä /kesk: momentille 30.12.41 lisäyksenä 67 000 000 mk maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen. (Vastalause 1)

3. Ossi Korteniemi /kesk: momentin 30.12.41 perusteluissa lausuttavaksi: "että määrärahasta käytetään 20 000 000 markkaa porotalouden eläinkohtaiseen tukeen." (TAA 428)

4. Liisa Hyssälä /kesk: momentille 30.12.44 lisäyksenä 5 000 000 mk satovahinkojen korvaamiseen. (TAA 284)

5. Marja-Leena Kemppainen /skl: momentille 30.13.47 lisäyksenä 40 000 000 mk maataloustuotannon lopettamistukiin, pellonmetsitystukiin sekä hunajantuotannon ja markkinoinnin kehittämiseen. (Vastalause 2)

6. Jukka Vihriälä /kesk: momentin 30.13.47 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että luopumistuen rahoitus turvataan leikkaamatta maatalouden kansallista tukea." (Vastalause 1)

7. Katri Komi /kesk: momentille 30.15.40 lisäyksenä 4 000 000 mk luonnonmukaisen tuotannon edistämiseen. (TAA 415)

8. Lauri Oinonen /kesk: momentille 30.31.42 lisäyksenä 5 000 000 mk Suomen metsien sertifioinnin laadintakustannuksiin. (TAA 678)

9. Liisa Hyssälä /kesk: luvun 30.33 uusi mom. 2 200 000 mk Kuhakuonon luontokapinetti -hankkeeseen. (TAA 285)

10. Marja-Leena Kemppainen /skl: momentille 30.41.45 lisäyksenä 5 000 000 mk kalatalouden edistämiseen. (Vastalause 2)

11. Matti Väistö /kesk: momentille 30.41.77 lisäyksenä 5 000 000 mk käytettäväksi pien- ja kalasatamien rakentamiseen. (TAA 1032)

12. Lauri Oinonen /kesk: momentille 30.51.31 lisäyksenä 1 000 000 mk haja-asutusalueiden vesihuollon rakentamisavustuksiin. (TAA 679)

13. Matti Kangas /vas: momentille 30.51.77 lisäyksenä 500 000 mk Vuonteen - Janakan syöttövesijohdon rakentamiseen. (TAA 345)

14. Pertti Turtiainen /vas: momentille 30.51.77 lisäyksenä 1 000 000 mk Tampereen ja Valkeakosken seudun vedenhankinnan järjestämiseen. (TAA 916)

Keskustelu:

Marja-Leena Kemppainen /skl: Teen ehdotuksen n:o 1.

Kari Kärkkäinen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 1.

Jukka Vihriälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 2.

Ossi Korteniemi /kesk: Kannatan ed. Vihriälän ehdotusta ja teen ehdotuksen n:o 3.

Jukka Vihriälä /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 3.

Liisa Hyssälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 4.

Juha Korkeaoja /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 4.

Marja-Leena Kemppainen /skl: Teen ehdotuksen n:o 5.

Kari Kärkkäinen /skl: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Jukka Vihriälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 6.

Ossi Korteniemi /kesk: Kannatan ed. Vihriälän ehdotusta.

Ed. Immonen merkitään läsnä olevaksi.

Katri Komi /kesk: Teen ehdotuksen n:o 7.

Marja-Leena Kemppainen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 7.

Lauri Oinonen /kesk: Teen ehdotuksen n:o 8.

Seppo Lahtela /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 8.

Liisa Hyssälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 9.

Olavi Ala-Nissilä /kesk: Kannatan.

Marja-Leena Kemppainen /skl: Teen ehdotuksen n:o 10.

Kari Kärkkäinen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 10.

Matti Väistö /kesk: Teen ehdotuksen n:o 11.

Pauli Saapunki /kesk: Kannatan.

Lauri Oinonen /kesk: Teen ehdotuksen n:o 12.

Seppo Lahtela /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 12.

Matti Kangas /vas: Teen ehdotuksen n:o 13.

Reijo Laitinen /sd: Kannatan.

Pertti Turtiainen /vas: Teen ehdotuksen n:o 14.

Mikko Kuoppa /vas: Kannatan ed. Turtiaisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—14 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Maa- ja metsätalousministeriö ja työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot, luku 02 Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, luku 03 Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja luku 04 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

Luku 12 Maa- ja puutarhatalouden tulotuki

Puhemies: Ed. Kemppaisen ehdotus n:o 1 ja ed. Vihriälän ehdotus n:o 2 ovat saman sisältöiset, joten niistä on äänestettävä yhdessä mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ed. Kemppaisen ehdotuksesta n:o 1 ja ed. Vihriälän ehdotuksesta n:o 2

Mietintö "jaa", ehdotukset n:ot 1 ja 2 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 53 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 29. (Ään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Korteniemen ehdotuksesta n:o 3

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 38 ei-ääntä; poissa 29. (Ään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hyssälän ehdotuksesta n:o 4

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 27. (Ään. 28)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 13 Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen

Äänestys ed. Kemppaisen ehdotuksesta n:o 5

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 134 jaa- ja 39 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vihriälän ehdotuksesta n:o 6

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 6 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 30)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 14 Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen hyväksytään.

Luku 15 Muut maatalouden menot

Äänestys ed. Komin ehdotuksesta n:o 7

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 31)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 21 Maatalouden tutkimuskeskus, luku 22 Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos, luku 23 Kasvintuotannon tarkastuskeskus, luku 24 Kasvinjalostuslaitos ja luku 25 Siemenperunakeskus hyväksytään.

Luku 31 Metsätalouden edistäminen ja valvonta

Äänestys ed. Oinosen ehdotuksesta n:o 8

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 144 jaa- ja 31 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 32)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 32 Metsäntutkimuslaitos hyväksytään.

Luku 33 Metsähallitus

Äänestys ed. Hyssälän ehdotuksesta n:o 9

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 9 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 25 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 33)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 41 Kala-, riista- ja porotalous

Äänestys ed. Kemppaisen ehdotuksesta n:o 10

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 10 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 140 jaa- ja 35 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 34)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Väistön ehdotuksesta n:o 11

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 11 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 35)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 42 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos hyväksytään.

Luku 51 Vesivarojen käyttö ja hoito

Äänestys ed. Oinosen ehdotuksesta n:o 12

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 12 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 41 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 36)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaan ehdotuksesta n:o 13

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 13 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 167 jaa- ja 9 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Ään. 37)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Turtiaisen ehdotuksesta n:o 14

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 14 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 152 jaa- ja 15 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 30. (Ään. 38)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 61 Maanmittauslaitos, luku 62 Geodeettinen laitos ja luku 71 Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

Pääluokka 31

Liikenneministeriön hallinnonala

Puhemies: Eilen pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu pääluokasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Pääluokkaa koskevat ehdotukset

Seuraavat pääluokkaa koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskuskansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset tehdään keskustelun kuluessa:

1. Hannu Aho /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 10 000 000 mk Kokkolan satamatien rakentamiseen. (TAA 1)
2. Hannu Aho /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 2 000 000 mk Kalliojärven paikallistien 17853 perusparantamiseen. (TAA 2)
3. Hannu Aho /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 16 000 000 mk maantien Perho—Kinnula mt 7520 kunnostamiseen. (TAA 3)
4. Hannu Aho /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 3 000 000 mk tieosuuden Märsylä—Pöntiö pt 18053 kunnostamiseen. (TAA 4)
5. Matti Huutola /vas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 2 400 000 mk Simon ja Ranuan väliseen tienparannushankkeeseen. (TAA 281)
6. Liisa Hyssälä /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 3 500 000 mk pyörätien rakentamiseen välille Parainen—Nauvo. (TAA 286)
7. Toimi Kankaanniemi /skl: momentille 31.24.21 lisäyksenä 80 000 000 mk perustienpitoon. (Vastalause 2)
8. Mikko Kuoppa /vas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 5 000 000 mk Valkeakoski—Pälkäne-tien perusparantamiseen. (TAA 471)
9. Seppo Kääriäinen /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 50 000 000 mk pientiestön ylläpitämiseen ja perusparantamiseen Pohjois-Savossa. (TAA 494)
10. Kari Myllyniemi /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 100 000 000 mk Oulun läänin tiemäärärahoihin. (TAA 602)
11. Esko-Juhani Tennilä /vas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 5 000 000 mk Martti—Tulppion välisen tien peruskorjaukseen Savukoskella. (TAA 867)
12. Esko-Juhani Tennilä /vas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 10 000 000 mk Kaukosen sillan rakentamiseen Kittilässä. (TAA 873)
13. Esko-Juhani Tennilä /vas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 11 000 000 mk Hautajärvi—Niemelä-tieosuuden peruskorjaukseen Sallan kunnassa. (TAA 878)
14. Pentti Tiusanen /vas: momentille 31.24.21 lisäyksenä 15 000 000 mk Kotkan Hyväntuulentien ja Merituulentien välisen rampin rakentamiseen. (TAA 903)
15. Jukka Vihriälä /kesk: momentille 31.24.21 lisäyksenä 30 000 000 mk perustienpitoon. (Vastalause 1)
16. Matti Vähänäkki /sd: momentille 31.24.21 lisäyksenä 4 000 000 mk valtatien 26 parantamiseen välillä Taavetti (Luumäki)—Summa (Vehkalahti). (TAA 1023)
17. Matti Vähänäkki /sd: momentille 31.24.21 lisäyksenä 15 000 000 mk Muurikkalan paikallistien 14745 (Miehikkälä) parantamiseen. (TAA 1024)
18. Matti Kangas /vas: momentille 31.24.77 lisäyksenä 50 000 000 mk valtatien 4 parantamiseen välillä Etu-Palokka—Kirri. (TAA 346)
19. Marjaana Koskinen /sd: momentille 31.24.77 lisäyksenä 75 000 000 mk valtatien 8 perusparannukseen Raisiossa. (TAA 459)
20. Reijo Laitinen /sd: momentille 31.24.77 lisäyksenä 50 000 000 mk valtatien 9 parantamiseen välillä Orivesi—Muurame. (TAA 548)
21. Lauri Oinonen /kesk: momentille 31.24.77 lisäyksenä 100 000 000 mk sorapäällysteisten maanteiden perusparantamiseen ja päällystämiseen Keski-Suomen tiepiirissä. (TAA 681)
22. Lauri Oinonen /kesk: momentille 31.24.77 lisäyksenä 70 000 000 mk liikenneturvallisuuden lisäämiseen ja kuntakeskusten taajamajärjestelyjen toteuttamiseen kantatien 58 kuntataajamien alueella. (TAA 682)
23. Lauri Oinonen /kesk: momentille 31.24.77 lisäyksenä 30 000 000 mk Jyväskylä—Vaasa valtatien 18 rakennustöiden jatkamiseen välillä Multia—Ähtäri. (TAA 683)
24. Leena Rauhala /skl: momentille 31.24.77 lisäyksenä 4 000 000 mk maantien 2594 Suodenniemi—Sävi perusparantamiseen. (TAA 765)

25. Ismo Seivästö /skl: momentille 31.24.77 lisäyksenä 1 750 000 mk Lehmänkurkun tieyhteyden rakentamiseen. (TAA 815)

26. Pentti Tiusanen /vas: momentille 31.24.77 lisäyksenä 32 000 000 mk valtatien 26 Summa—Taavetti-välin liikenneturvallisuuden parantamiseen. (TAA 904)

27. Pertti Turtiainen /vas: momentille 31.24.77 lisäyksenä 80 000 000 mk tieosuuden Orivesi—Jämsä parantamiseksi valtatiellä 9. (TAA 915)

28. Matti Vähänäkki /sd: momentille 31.24.77 lisäyksenä 12 000 000 mk valtatien 7 eli E18 perusparantamiseen Haminan kaupungissa ja sen lähiympäristössä. (TAA 1025)

29. Valto Koski /sd: momentille 31.24.87 lisäyksenä 5 000 000 mk maantien 416 maa-alueiden lunastamiseen sekä tie- ja rakennussuunnitelman toteuttamiseen välillä Huhdasjärvi—Pärnämäki. (TAA 449) [Ehdotusta ei tehty]

30. Toimi Kankaanniemi /skl: momentille 31.25.50 lisäyksenä 30 000 000 mk yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen. (Vastalause 2)

31. Jukka Vihriälä /kesk: momentille 31.25.50 lisäyksenä 40 000 000 mk valtionapuna yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen. (Vastalause 1)

32. Valto Koski /sd: momentille 31.30.77 lisäyksenä 8 000 000 mk Kimolan ja Voikkaan sulkujen suunnitteluun sekä Pyhäjärven väylän rakentamiseen. (TAA 450) [Ehdotusta ei tehty]

33. Esko-Juhani Tennilä /vas: momentille 31.30.77 lisäyksenä 12 000 000 mk Ajoksen väylän syventämiseen. (TAA 883)

34. Ismo Seivästö /skl: momentin 31.32.41 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kevään 2000 aikana, ovatko talousarvioesitykseen sisältyvät toimenpiteet kauppalaivastomme kilpailukyvyn ylläpitämiseksi olleet riittäviä ja antaa tarvittaessa esitykset asiantilan korjaamiseksi." (Vastalause 2)

35. Kari Myllyniemi /kesk: momentille 31.32.50 lisäyksenä 30 000 mk Oulun Meripelastajat ry:n toiminnan tukemiseen. (TAA 604)

36. Esa Lahtela /sd: momentille 31.40.21 lisäyksenä 75 000 000 mk Niirala—Joensuu—Kontiomäki-radan peruskorjauksen aloittamiseen. (TAA 534)

37. Lauri Oinonen /kesk: momentille 31.40.21 lisäyksenä 1 000 000 mk käytettäväksi Haapamäki—Pori-rautatien käyttöönoton perusselvityksen tekemiseen. (TAA 684)

38. Veijo Puhjo /vas: momentille 31.40.21 lisäyksenä 10 000 000 mk Pori—Haapamäki-rautatien kunnostamiseen. (TAA 723)

39. Veijo Puhjo /vas: momentille 31.40.21 lisäyksenä 10 000 000 mk Tampere—Pori/Rauma-rautatien tasoristeysten poistamiseen. (TAA 724)

40. Ismo Seivästö /skl: momentille 31.40.21 lisäyksenä 80 000 000 mk perusradanpitoon. (Vastalause 2)

41. Ismo Seivästö /skl: momentille 31.40.77 lisäyksenä 3 000 000 mk Turun ja Uudenkaupungin välisen radan peruskorjaamiseen. (TAA 816)

42. Esko-Juhani Tennilä /vas: momentille 31.40.77 lisäyksenä 20 000 000 mk Sallan ja Kantalahden välisen rautatien rakentamiseen Barents-yhteistyön edistämiseksi. (TAA 885)

44. Pentti Tiusanen /vas: momentille 31.40.77 lisäyksenä 20 000 000 mk rautateiden liikenneturvallisuuden parantamiseen Kaakkois-Suomessa. (TAA 906)

45. Matti Vähänäkki /sd: momentille 31.40.77 lisäyksenä 8 000 000 mk eteläisen Rannikko—HELI-radan suunnitteluun välille Helsinki—Porvoo—Loviisa—Kotka—Hamina—Vaalimaa. (TAA 1027)

46. Klaus Bremer /r: luvun 31.52 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että Pudasjärven liikennelentokoneiden käyttöön sopiva lentokenttä liitetään Seinäjoen ja Mikkelin kenttien ohella valtion tukea jakavien lentokenttien joukkoon."

47. Matti Kangas /vas: momentille 31.60.63 lisäyksenä 7 500 000 mk Jyväskylän matkakeskuksen rakentamiseen. (TAA 347)

48. Ismo Seivästö /skl: momentille 31.60.63 lisäyksenä 8 000 000 mk joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen. (Vastalause 2)

49. Lauri Oinonen /kesk: momentille 31.99.40 lisäyksenä 1 000 000 mk Suomen Höyryveturit -nimiselle säätiölle käytettäväksi Haapamäellä olevien veturitallien saneeraustyön aloittamiseen. (TAA 685)

50. Klaus Bremer /r: pääluokan 31 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että liikenneturvallisuutta parantavaa viranomaisvalvontaa tehostetaan onnettomuusryhmien suuruusjärjestyksen edellyttämän mukaisesti huomioon ottaen liikennekuolemien lisäksi nykyistä

enemmän loukkaantumisalttiutta siihen liittyvine yhteiskunnallisine kustannuksineen."

Keskustelu:

Hannu Aho /kesk: Teen ehdotukset n:ot 1—4.

Mika Lintilä /kesk: Kannatan ehdotuksia n:ot 1—4.

Matti Huutola /vas: Teen ehdotuksen n:o 5.

Esko-Juhani Tennilä /vas: Kannatan.

Liisa Hyssälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 6.

Olavi Ala-Nissilä /kesk: Kannatan.

Toimi Kankaanniemi /skl: Teen ehdotuksen n:o 7.

Jouko Jääskeläinen /skl: Kannatan.

Mikko Kuoppa /vas: Teen ehdotuksen n:o 8.

Pertti Turtiainen /vas: Kannatan ed. Kuopan ehdotusta.

Seppo Kääriäinen /kesk: Teen ehdotuksen n:o 9.

Jorma Huuhtanen /kesk: Kannatan.

Kari Myllyniemi /kesk: Teen ehdotuksen n:o 10.

Inkeri Kerola /kesk: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Esko-Juhani Tennilä /vas: Teen ehdotukset n:ot 11—13.

Matti Huutola /vas: Kannatan ed. Tennilän ehdotuksia.

Pentti Tiusanen /vas: Teen ehdotuksen n:o 14.

Matti Vähänäkki /sd: Kannatan.

Jukka Vihriälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 15.

Seppo Kääriäinen /kesk: Kannatan.

Matti Vähänäkki /sd: Teen ehdotukset n:ot 16 ja 17.

Pentti Tiusanen /vas: Kannatan.

Matti Kangas /vas: Teen ehdotuksen n:o 18.

Reijo Laitinen /sd: Kannatan.

Marjaana Koskinen /sd: Teen ehdotuksen n:o 19.

Mikko Immonen /vas: Kannatan.

Reijo Laitinen /sd: Teen ehdotuksen n:o 20.

Matti Kangas /vas: Kannatan.

Lauri Oinonen /kesk: Teen ehdotukset n:ot 21—23.

Seppo Lahtela /kesk: Kannatan tehtyjä ehdotuksia.

Leena Rauhala /skl: Teen ehdotuksen n:o 24.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 24.

Ismo Seivästö /skl: Teen ehdotuksen n:o 25: kansantalouden kannalta välttämätön Lehmänkurkuntie.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 25.

Pentti Tiusanen /vas: Teen ehdotuksen n:o 26.

Matti Vähänäkki /sd: Kannatan.

Pertti Turtiainen /vas: Teen ehdotuksen n:o 27.

Mikko Kuoppa /vas: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Matti Vähänäkki /sd: Teen ehdotuksen n:o 28.

Pentti Tiusanen /vas: Kannatan.

Valto Koski /sd: Luovun ehdotuksesta n:o 29.

Toimi Kankaanniemi /skl: Teen ehdotuksen n:o 30.

Jouko Jääskeläinen /skl: Kannatan.

Jukka Vihriälä /kesk: Teen ehdotuksen n:o 31.

Seppo Kääriäinen /kesk: Kannatan.

Valto Koski /sd: Luovun ehdotuksesta n:o 32.

Esko-Juhani Tennilä /vas: Teen ehdotuksen n:o 33.

Matti Huutola /vas: Kannatan.

Ismo Seivästö /skl: Teen ehdotuksen n:o 34.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 34.

Kari Myllyniemi /kesk: Teen ehdotuksen n:o 35.

Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk: Kannatan.

Esa Lahtela /sd: Teen ehdotuksen n:o 36.

Erkki Kanerva /sd: Kannatan ehdotusta n:o 36.

Lauri Oinonen /kesk: Teen ehdotuksen n:o 37.

Seppo Lahtela /kesk: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Veijo Puhjo /vas: Teen ehdotukset n:ot 38 ja 39.

Mikko Kuoppa /vas: Kannatan ed. Puhjon ehdotuksia.

Ismo Seivästö /skl: Teen ehdotukset n:ot 40 ja 41.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotuksia n:ot 40 ja 41.

Esko-Juhani Tennilä /vas: Teen ehdotuksen n:o 42.

Matti Huutola /vas: Kannatan ed. Tennilän ehdotusta.

Pentti Tiusanen /vas: Viitaten ehdotukseen n:o 45 luovun ehdotuksesta n:o 43. Teen ehdotuksen n:o 44.

Matti Vähänäkki /sd: Kannatan ehdotusta n:o 44 ja teen ehdotuksen n:o 45.

Pentti Tiusanen /vas: Kannatan ed. Matti Vähänäkin ehdotusta.

Klaus Bremer /r: Teen ehdotuksen n:o 46.

Niilo Keränen /kesk: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Matti Kangas /vas: Teen ehdotuksen n:o 47.

Reijo Laitinen /sd: Kannatan.

Ismo Seivästö /skl: Teen ehdotuksen n:o 48.

Leea Hiltunen /skl: Kannatan ehdotusta n:o 48.

Lauri Oinonen /kesk: Teen ehdotuksen n:o 49.

Seppo Lahtela /kesk: Kannatan ehdotusta n:o 49.

Klaus Bremer /r: Teen ehdotuksen n:o 50.

Risto Kuisma /rem: Kannatan ehdotusta n:o 50.

Markku Laukkanen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kosken vedettyä pois ehdotukset n:ot 29 ja 32 haluaisin ottaa ne nimiini, tehdä ehdotukset n:ot 29 ja 32 uudelleen.

Puhemies: Arvoisa ed. Laukkanen, kun ed. Koski on vetänyt pois nämä ehdotuksensa ja ehdotuskohtainen keskustelu on niiden osalta käyty, ei tätä asiaa voi hyväksytyn menettelytavan mukaan enää ottaa uudestaan esille.

Markku Laukkanen /kesk: Kysyin tästä pääsihteeriltä ja sain sellaisen käsityksen, että se käy.

Puhemies: Mutta pääsihteeri vastaa nyt, että ei käy.

Risto Kuisma /rem: Arvoisa puhemies! Äskeiseen ed. Laukkasen puheenvuoroon ja puhemiehen vastaukseen viitaten minusta tuntuu vastaus kyllä huonosti harkitulta ja asia epäselvältä, joten ehdotan, että menettelytapa saatetaan perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi.

Veijo Puhjo /vas: Arvoisa puhemies! Minun mielestäni asiaa ei tarvitse laittaa perustuslakivaliokuntaan, koska ed. Laukkanen halusi ottaa ehdotukset nimiinsä, mutta ei ehdottanut niitä käsiteltäväksi.

Risto Kuisma /rem: Arvoisa puhemies! Lyhyesti perustelen, että monta kertaa, kun talousarvioaloitteita tehdään, jos tiedetään, että joku toinen on tehnyt aloitteen, ei tehdä päällekkäistä aloitetta. Puhemiehen tulkintahan johtaisi siihen, että pitäisi varautua siihen, että ehdottaja luopuu ehdotuksestaan, ja tehdä toinen aloite. Ei ole tarkoituksenmukaista, että samasta asiasta tehdään monia aloitteita, minkä takia minusta puhemiehen tulkinta on väärä.

Puhemies: Hyväksytty menettelytapa on seuraava: "Ehdotukset tehdään asianomaisen pääluokan kohdalla ehdotusten numerojärjestyksessä." Asiassa ei mielestäni ole tulkinnanvaraa.

Keskustelu puhemiehen menettelystä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kuisma ehdottanut, että puhemiehen menettely lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ed. Kuisman ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa, ja jatkamme asian asiallista käsittelyä.

Keskustelu pääluokkaa koskevista ehdotuksista julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on tehty ehdotukset n:ot 1—28, 30 ja 31, 33—42 ja 44—50 ja niitä on kannatettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Päätökset:

Luku 01 Liikenneministeriö hyväksytään.

Luku 24 Tielaitos

Äänestys ed. H. Ahon ehdotuksesta n:o 1

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 1 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 155 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 39)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. H. Ahon ehdotuksesta n:o 2

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 2 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 40)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. H. Ahon ehdotuksesta n:o 3

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 3 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 41)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. H. Ahon ehdotuksesta n:o 4

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 4 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 161 jaa- ja 14 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 42)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Huutolan ehdotuksesta n:o 5

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 5 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 162 jaa- ja 13 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 43)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Hyssälän ehdotuksesta n:o 6

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 6 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 148 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 29. (Ään. 44)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puhemies: Ed. Kankaanniemen ehdotus n:o 7 ja ed. Vihriälän ehdotus n:o 15 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Vihriälän ehdotuksen n:o 15 ja ed. Kankaanniemen ehdotuksen n:o 7 välillä

Ehdotus n:o 15 "jaa", ehdotus n:o 7 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 32 ei-ääntä, 35 tyhjää; poissa 23. (Ään. 45)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 15.

2) Äänestys ed. Vihriälän ehdotuksesta n:o 15 mietintöä vastaan

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 15 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 55 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 46)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kuopan ehdotuksesta n:o 8

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 8 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 160 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 47)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kääriäisen ehdotuksesta n:o 9

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 9 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 48)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Myllyniemen ehdotuksesta n:o 10

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 10 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 17 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 49)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 11

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 11 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 21 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 50)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 12

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 12 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 51)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 13

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 13 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 12 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 27. (Ään. 52)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tiusasen ehdotuksesta n:o 14

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 14 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 162 jaa- ja 11 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 25. (Ään. 53)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Puhemies: Ed. Vähänäkin ehdotus n:o 16 ja ed. Tiusasen ehdotus n:o 26 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksen n:o 16 ja ed. Tiusasen ehdotuksen n:o 26 välillä

Ehdotus n:o 16 "jaa", ehdotus n:o 26 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 19 ei-ääntä, 40 tyhjää; poissa 24. (Ään. 54)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 16.

2) Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 16 mietintöä vastaan

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 16 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 162 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 55)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 17

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 17 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 163 jaa- ja 11 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 56)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaan ehdotuksesta n:o 18

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 18 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 163 jaa- ja 11 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 23. (Ään. 57)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. M. Koskisen ehdotuksesta n:o 19

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 19 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 17 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 58)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laitisen ehdotuksesta n:o 20

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 20 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 149 jaa- ja 21 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 27. (Ään. 59)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Oinosen ehdotuksesta n:o 21

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 21 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 165 jaa- ja 12 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 60)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Oinosen ehdotuksesta n:o 22

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 22 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 169 jaa- ja 3 ei-ääntä; poissa 27. (Ään. 61)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Oinosen ehdotuksesta n:o 23

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 23 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 157 jaa- ja 18 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 62)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Rauhalan ehdotuksesta n:o 24

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 24 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 155 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 63)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seivästön ehdotuksesta n:o 25

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 25 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 58 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 22. (Ään. 64)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Turtiaisen ehdotuksesta n:o 27

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 27 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 157 jaa- ja 18 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 65)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 28

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 28 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 162 jaa- ja 14 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 66)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luvun kohdalla mietinnössä oleva lausumaehdotus 9 hyväksytään.

Luku 25 Tienpidon valtionavut

Puhemies: Ed. Kankaanniemen ehdotus n:o 30 ja ed. Vihriälän ehdotus n:o 31 ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksen n:o 30 ja ed. Vihriälän ehdotuksen n:o 31 välillä

Ehdotus n:o 30 "jaa", ehdotus n:o 31 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 80 jaa- ja 53 ei-ääntä, 43 tyhjää; poissa 23. (Ään. 67)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ehdotuksen n:o 30.

2) Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta n:o 30 mietintöä vastaan

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 30 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 68)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 30 Merenkulkulaitos

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 33

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 33 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 166 jaa- ja 9 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 22. (Ään. 69)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 32 Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen

Äänestys ed. Seivästön ehdotuksesta n:o 34

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 34 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 29. (Ään. 70)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Myllyniemen ehdotuksesta n:o 35

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 35 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 146 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 71)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luvun kohdalla mietinnössä oleva lausumaehdotus 10 hyväksytään.

Luku 40 Ratahallintokeskus

Äänestys ed. E. Lahtelan ehdotuksesta n:o 36

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 36 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 160 jaa- ja 16 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 72)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Oinosen ehdotuksesta n:o 37

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 37 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 73)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Puhjon ehdotuksesta n:o 38

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 38 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 160 jaa- ja 16 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Ään. 74)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Puhjon ehdotuksesta n:o 39

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 39 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 75)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seivästön ehdotuksesta n:o 40

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 40 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 134 jaa- ja 41 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 76)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seivästön ehdotuksesta n:o 41

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 41 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 156 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 77)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta n:o 42

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 42 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 153 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 25. (Ään. 78)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tiusasen ehdotuksesta n:o 44

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 44 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 164 jaa- ja 12 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 79)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vähänäkin ehdotuksesta n:o 45

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 45 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 164 jaa- ja 9 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 24. (Ään. 80)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luvun kohdalla mietinnössä olevat lausumaehdotukset 11—13 hyväksytään.

Luku 50 Ilmailulaitos hyväksytään.

Luku 52 Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut

Äänestys ed. Bremerin ehdotuksesta n:o 46

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 46 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 29 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 81)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 60 Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet

Äänestys ed. Kankaan ehdotuksesta n:o 47

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 47 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 160 jaa- ja 9 ei-ääntä; poissa 30. (Ään. 82)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seivästön ehdotuksesta n:o 48

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 48 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 133 jaa- ja 42 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Ään. 83)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 72 Viestinnän korvaukset ja avustukset, luku 80 Ilmatieteen laitos ja luku 81 Merentutkimuslaitos hyväksytään.

Luku 99 Liikenneministeriön hallinnonalan muut menot

Äänestys ed. Oinosen ehdotuksesta n:o 49

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 49 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 155 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 23. (Ään. 84)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelut

Äänestys ed. Bremerin ehdotuksesta n:o 50

Mietintö "jaa", ehdotus n:o 50 "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 33. (Ään. 85)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokan perustelujen kohdalla mietinnössä olevat lausumaehdotukset 7 ja 8 hyväksytään.

Pääluokka 32

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

[1] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Suomessa on maailman ehkä koulutetuin kansa ja samalla maailman ehkä suurin pelko ryhtyä yrittäjäksi. Tällä on erittäin laajakantoiset seuraukset sen johdosta, että tulevaisuudessa ennustetaan varsin pian käyvän niin, että yksin—kaksinyrittäjät muodostavat jopa yli puolet Euroopan työvoimasta. Tulevaisuustutkijat arvioivat ja hyvällä perusteella, että jo kymmenen vuoden sisällä jopa puolet Euroopan työvoimasta tulee olemaan yksin—kaksinyrittäjiä. On erittäin vakava asia se, että Suomessa huolimatta koulutetuimmasta kansasta on kaikkein suurin pelko ryhtyä yrittäjäksi.

Tietysti ottaen huomioon meidän kaikkein suurin yhteiskunnallinen ongelmamme suurtyöttömyys on sitä hälyttävämpää, että Suomessa eniten pelätään ryhtyä yrittäjäksi, semminkin kun suuret yritykset, kuten on todettu, eivät enää tee uusia työpaikkoja vaan uudet työpaikat syntyvät pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Vuosina 94—99 työllisyys on kasvanut mikroyrityksissä noin 20 prosenttia Suomessa ja keskisuurissa yrityksissä noin 10 prosenttia, suurissa ei. Näin maamme kaikista työpaikoista jo 60 prosenttia on pk-yrityksissä. Tähän nähden on todella huolestuttavaa, että Suomessa ei haluta ryhtyä yrittäjäksi, koska se on ainoa tapa todella päästä suurtyöttömyydestä ulos.

Mistä syystä Suomessa pelätään ryhtyä yrittäjäksi? Tähän on monta syytä, mutta omasta kokemuksesta sanon, että suurin mörkö on yhä edelleen verottaja monella eri tavalla, ei pelkästään arvonlisäveron 326 § ynnä koko joukko erilaisia ennakkopäätöksiä, joista verottaja itse, verohallinnon johto, sanoo, että he eivät enää hallitse arvonlisäverolakia. On myöskin verotarkastukset, sivuuttamiset, peitellyt osingonjaot, kaikki täyttä mielivaltaa. Yrittäjä ei voi entuudestaan ja edeltä käsin olla varma siitä, miten häntä kohdellaan, miten saattaa käydä. Monessa tapauksessa myöskin yrittäjä huolimatta siitä, että pyytää ennakkopäätöstä verottajalta, saa vastaukseksi, että "katsotaan sitten, tehkää veroilmoituksenne, katsotaan sitten". Ei tällä tavalla voi elää yrittäjänä.

Toinen on tietysti byrokratia, joka on aivan kaiken kattava Suomessa. Meillä on ennakkoperintärekisteri, ja verohallinnon oman todistuksen mukaan ei tarvita ennakkoperintärekisteriä. Se voitaisiin poistaa. On paljon muuta byrokratiaa, kuten arvonlisäveron tilitys kerran kuukaudessa. Rantalaiturin kesäkioskin pitäjän, joka myy pääasiassa lakritsaa ja jäätelöä, pitäisi kerran kuukaudessa käydä tilittämässä arvonlisäveroa. Jos hän tekee sen väärin 326 §:n syövereissä, hän ei tee inhimillistä virhettä verottajan mukaan vaan syyllistyy veronkiertoyritykseen ja siitä seuraa sitten veronkorotuksia sun muuta.

Tämän johdosta, arvoisa rouva puhemies, helpottaakseni yrittämistä Suomessa ja tuodakseni yrittämisen sille nykyaikaiselle tasolle, josta Suomi ylvästelee sanoen, että Suomi on sähköisen tiedonvälityksen edelläkävijämaa maailmassa, ehdotan sitä, mikä jo on käytössä Kanadassa, USA:ssa ja on jo ehditty hyväksi havaita, nimittäin että meillä voisi pieni yrittäjä kotimikrollaan kotikeittiöstä, keittiön pöydältä, hoitaa kaikki välinsä veroilmoitusta myöten viranomaisen kanssa, kotoa.

Samalla kun kiirehdin tätä kehitystä Suomessa, joka on alkanut vuonna 96 mutta juuttunut jonnekin viranomaisten keskinäisiin arvovaltariitoihin, kehotan myöskin kiirehtimään yhteisrekisterin muodostamista. Yrittäjähän joutuu tilittämään asioitaan kolmeen eri rekisteriin. Jo pitkään on meillä puhuttu, että viranomaisten pitäisi lyödä nämä kolme rekisteriä yhteen ja itse kääntyä sen yhden rekisterin puoleen hakemaan tietoja, sen sijaan että yrittäjä joutuu kolmeen eri

rekisteriin tekemään ilmoitukset. Tässäkin kiirehdin sitä lausumaehdotuksella, jonka teen.

Edelleen kiirehdin sitä, että yksin—kaksinyrittäjien, mikro- ja pk-yritysten, työllistämismahdollisuuksia parantavaa lainsäädäntöä kiirehditään. On olemassa muutos- ja parannusehdotuksia muun muassa oikeusministeriössä, jotka lausuntokierroksella pyörivät jopa toista vuotta. Viranomaisella ei ole kiire. Ihmisellä, yrittäjällä, joka taistelee henkensä edestä, on kiire. Sanotaan, että köyhillä on kiire. Pienyrittäjä on todella köyhä. Viranomainen ei ole köyhä, mutta ei tällä tavalla saisi osoittaa ihmiselle, yrittäjälle, joka todella yrittää itse tulla toimeen omillaan, että "ei sun kiirees oo mun kiireeni, minä teen näitä ehdotuksia ja parannuksia siinä tahdissa, mikä minulle sopii".

[2] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Ajattelin tässä lyhyessä puheenvuorossa kiinnittää huomiota lähinnä valtionyhtiöiden kehitykseen ja valtion pörssiyhtiöiden kehitykseen erityisesti. Valtiohan on edelleen merkittävä tekijä teollisuudessa, ja meillä on valtion omistusta, jos ei nyt enää puolta, niin kuitenkin monissa pörssiyhtiöissä merkittävä osuus.

Kun katselee Suomen pörssiyhtiöiden kehitystä yleensä ja valtionyhtiöitä erikseen, voidaan havaita aikamoisia eroja. Suomi on tietysti aivan poikkeuksellinen maa tänä vuonna. Kun päivittäin seuraa Hex-indeksin kehitystä, voidaan tämän päivän lehdistä todeta, että vuoden aikana Hex-indeksi on noussut 141 prosenttia. Sehän on valtava luku, ja sitä ei varmasti mikään muu maa pysty osoittamaan. Toisaalta tietysti Helsingin pörssin Hex-indeksi on jonkin verran vääristynyt, koska Nokia pystyy siihen vaikuttamaan kaikella painollaan. Se on se tekijä, jonka takia Suomen pörssi on noussut 141 prosenttia vuodessa. Se on erinomainen asia kansantalouden kannalta, vaikka se samanaikaisesti on myös oma riskitekijänsä, kun Suomi on yhä enemmän menossa yhden yrityksen varaan.

Kun katsotaan Nokian kurssia, se on noussut viime päivien tilastojen mukaan 235 prosenttia vuositasolla. Viime viikollahan Nokia nousi markkina-arvoltaan kaikkein suurimmaksi pörssiyhtiöksi koko Euroopassa. Tosin se putosi välillä pois, mutta on ilmeisesti taas tänään uudelleen nousussa. Tämä, kuten olemme havainneet, on aiheuttanut muun muassa Ruotsissa suurta kateutta. Viime viikolla ruotsalaiset lehdet, kun Ericsson oli päässyt yhteistyöhön Microsoftin kanssa, kovasti pilkkasivat Nokiaa ja yrittivät väheksyä sen merkitystä.

Puhemies! Meillä on valtionyhtiöissä joitakin erinomaisia tapauksia, muun muassa Sonera, josta olemme moneen kertaan keskustelleet. Soneran kurssi on nyt kuusinkertainen siihen nähden, mitä se oli, kun Sonera tuli markkinoille ensimmäisen kerran, kun annettiin ensimmäinen osakeanti. Lokakuun 13 päivästäkin kahdessa kuukaudessa Soneran kurssi on kaksinkertaistunut. Sonerahan ei kuulu kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan, mutta on kuitenkin erinomainen esimerkki siitä, miten valtionyhtiö voi myös menestyä. Siihen ovat vaikuttaneet Soneran omat toimenpiteet ja varmasti myös se hallituksen päätös, jolla ilmoitettiin, että Sonerassa valtion omistus lasketaan 34,2 prosenttiin ensi vuoden aikana.

Kun katsotaan muita valtionyhtiöitä, niin voidaan sanoa, että siellä on Soneraa lukuun ottamatta joitakin aika murheellisia yhtiöitä, mutta myös joitakin, joissa kehitys näyttää suhteellisen vakaalta. Eräs vakaan kehityksen yhtiö ainakin tällä hetkellä on Outokumpu Osakeyhtiö, jonka kurssi on vuodessa noussut 65 prosenttia, mikä johtuu lähinnä raaka-aineiden hinnannoususta, mutta joka tapauksessa. Mutta kun katsoo toista metallialan suurta yritystä, Rautaruukkia, niin vasta ihan viime päivinä Rautaruukin kurssi on ollut nousussa. Rautaruukki on kuitenkin lähes koko vuoden seisonut paikallaan, ja kuten sanottu, vasta ihan viime päivinä sen kurssi on jonkin verran noussut.

Mutta kun jätetään pois Outokumpu ja Rautaruukki, tulemme ehkä kaikkein murheellisempaan osaan eli Fortumiin ja Finnairiin. Ensin muutama sana Finnairista.

Muistan hyvin, kun eduskunnassa käsiteltiin Stora—Enso-fuusiota vuonna 98 kesän alussa, noin puolitoista vuotta sitten. Finnairin kurssi oli siihen aikaan 58 markkaa osakkeelta. Tämän päivän Finnairin osakekurssi on noin 26,80 markkaa, ei edes puolta siitä, mitä se oli puolitoista vuotta sitten. Kun esimerkiksi Finnairilla on hallintoneuvostossa monia kansanedustajia, tämä on kyllä asia, joka mielestäni vakavasti pitäisi ottaa esille.

Toinen on tietysti Fortum. Kun Fortum tuli markkinoille, sen osakekurssi oli parhaimmillaan noin 35 markkaa. Tänä päivänä se on 10 markkaa alempi, ja Fortumin kurssi on oikeas-

taan tosiaan vähitellen laskenut, vajonnut koko ajan alaspäin. Tämän päivän lehtitilastojen mukaan Fortum on viimeisen kuukauden aikanakin laskenut runsaat 7 prosenttia. Kuitenkin Fortumiin asetettiin aika suuria odotuksia, kun se perustettiin Imatran Voimasta ja Nesteestä. Tässä suhteessa Fortum on ollut selvä pettymys.

Mitä, puhemies, tulee valtionyhtiöiden rooliin sinänsä, olen aikaisemminkin todennut, että monia valtionyhtiöitä aikaisemmin perustettiin aluepoliittisin perustein, ehkä useimmatkin. Muun muassa Satakunnassa, josta olen itse kansanedustajana, on merkittäviä valtionyhtiöomistuksia, sellaisia kuin Outokumpu, joka toimii Porissa ja Harjavallassa, meillä on Kemira, joka myös tällä hetkellä toimii lähinnä Porissa ja myös Harjavallassa, mutta tosiasiahan on se, että kun valtionyhtiöt nyt ovat pörssiyhtiöitä, ei niillä voi olla enää aluepoliittista roolia. Tässä suhteessa maailma on vain niin muuttunut.

Mitä tulee siihen, minkä takia valtionyhtiöiden kurssit laahavat perässä, miksi ne eivät nouse ja miksi valtio omistajana ei ehkä patista nostamaan kursseja — jota kysymystä oikeastaan olen tässä herättämässä esiin: pitäisikö valtion omistajana ja viime kädessä meidän kansanedustajien vaatia valtionyhtiöiden pörssikurssien nousua — kyllä henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että meidän pitäisi ainakin kiinnittää keskustelussa huomiota siihen, mikä on ollut valtionyhtiöiden kehitys ja mitä niissä voitaisiin tehdä. Emme me, puhemies, varmasti pääse Sonerakehitykseen kaikkien valtionyhtiöiden osalta, mutta väittäisin, että Sonera on eräs tapaus, joka osoittaa, että valtionyhtiöilläkin on hyvät mahdollisuudet toimia markkinoilla.

Kun usein on esitetty arveluja siitä, että kun joku yhtiö nimenomaan on valtionyhtiö tai, sanotaan, yhtiössä valtiolla on merkittävä omistus, se on esteenä markkina-arvon nousulle, pörssikurssien nousulle, niin siihenkään en tahdo uskoa. Taas kerran Sonera on siitä hyvä esimerkki. Joissakin valtionyhtiöissähän on lähdetty siitä, että esimerkiksi hallintoneuvostojen poistamisella on pyritty saamaan markkinoiden luottamusta, kun poliitikot on saatu pois hallintoneuvostoista. No, Sonera on taas hyvä esimerkki. Sonerassa on hallintoneuvosto, mutta silti Soneran kurssi ei siitä ole kärsinyt. En usko sillä olevan kovin suurta merkitystä, onko valtionyhtiöllä tai sellaisella yhtiöllä, missä valtiolla on merkittävä omistus, hallintoneuvosto vai ei. Se ei välttämättä ole kaikkein ratkaisevin tekijä. Ehkä markkinoiden epäilys on, puhemies, sittenkin se, että valtionyhtiöt ovat varsin hidasliikkeisiä. Siellä ei ole odotettavissa helposti fuusioita eikä uusia yhteistyömahdollisuuksia, jotka tällä hetkellä aivan selvästi ovat ne tekijät, jotka nostavat pörssiyhtiöiden kursseja.

Kun katsotaan esimerkiksi Stora Enson kehitystä, josta me täällä puolitoista vuotta takaperin kiivailimme aika kovasanaisesti, voidaan todeta, että Stora Enson kurssi on noussut vuodessa 160 prosenttia, ja se on kyllä aika merkittävä nousu. Sielläkin valtiolla on edelleen merkittävä omistus. Mutta joka tapauksessa tämä osoittaa sen, että Stora Ensolla on ollut erinomainen kehitys sen jälkeen, kun tämä päätös eduskunnassa tehtiin.

Mitä tulee fuusiomahdollisuuksiin ja yhteistyöhön, niin varmasti ehkä valtionyhtiöt ovat tässä suhteessa ainakin jossain määrin eri asemassa kuin yksityiset yritykset. Kuitenkin tässä yhteydessä myös haluaisin todeta sen, niin kuin me havaitsimme Ruotsin ja Norjan Telian ja Telenorin yhteistyöhankkeesta, fuusiohankkeesta, että sellaisia suuria fuusiokysymyksiä voidaan ottaa esille myös valtionyhtiöissä. En suinkaan edes välttämättä esitä sitä, että pitäisi näin tehdä, eikä missään tapauksessa valtionyhtiöiden pörssikursseja pitäisi yksityisten pörssiyhtiöiden tempuilla horjuttaa, kuten esimerkiksi Pohjola-yhtiössä. Eli samanaikaisesti kun ilmoitetaan erinomaisesta tuloksesta, irtisanotaan 1 500 ihmistä. Tähän valtionyhtiöiden ei pidä mennä. Minun mielestäni valtionyhtiöiden tärkeä tehtävä kuitenkin on se, että työvoiman vähentäminen pyritään hoitamaan hillitysti ja inhimillisesti, ja tässä suhteessa kyllä, puhemies, valtionyhtiöt poikkeavat yksityisistä pörssiyhtiöistä.

Lopuksi, puhemies, toteaisin vielä sen, että valtionyhtiöiden kehitys on minun mielestäni hyvin tärkeä kansallinen kysymys, ja meidän pitäisi täällä eduskunnassa kyllä enemmänkin keskustella tärkeästä, meidän valtiontaloudellemmekin tärkeästä, valtionyhtiöiden kehityksestä.

[3] **Reijo Kallio /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kun arvioidaan kauppa- ja teollisuusministeriön ensi vuoden toimintaa ja talousarviota, niin lähtökohdat löytyvät pitkälti hallitusohjelmasta ja edellisellä kaudella käsitellystä elinkeinopoliittisesta selonteosta.

Hallitusohjelman talouspolitiikan päätavoite on työllisyyden parantaminen, mikä edellyttää vakaan talouskasvun turvaamista maassamme. Jotta uusien työpaikkojen luomisessa saadaan tuntuvia tuloksia, Suomen on oltava kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö pääomien sijoittumiselle ja yritysten toiminnalle.

Talouspoliittisen päätavoitteen toteuttaminen edellyttää aktiivista elinkeinopolitiikkaa. Hallitusohjelmassa, jossa elinkeinopolitiikka on todellakin varsin vahvasti esillä, lähdetään siitä, että elinkeinopoliittiset painopisteet ovat tutkimus- ja kehitystoiminnassa, osaamisen tason nostamisessa, yrittäjyyden edistämisessä sekä pk-yritysten kasvun vauhdittamisessa. Nämä ovat mielestäni ihan hyviä tavoitteita. Kansainvälisen kilpailun kiristyessä suomalaisyritysten kilpailukyky tulee perustumaan mielestäni yhä enemmän uuteen teknologiaan, korkeaan osaamiseen, tuottavuuden kasvuun sekä pitkälle erikoistuneisiin tuotteisiin.

Näiden kilpailuetujen kehittäminen edellyttää yritysten toimintaympäristöltä tehokasta liikenne- ja viestintäinfrastruktuuria, runsaasti hyvinkoulutettua työvoimaa sekä korkeatasoista teknologista perusrakennetta. On todellakin tärkeää huolehtia yritystoiminnan yleisistä edellytyksistä niin valtion toimenpitein kuin paikallisestikin. Kaukana takana ovatkin ne ajat, jolloin valtio saattoi omilla laajakantoisilla teollisilla hankkeillaan luoda välittömästi ja runsaasti uusia valtion yritystoimintaan perustuvia työpaikkoja taikka tukea kansainvälisesti arvioiden kilpailukyvytöntä teollisuutta. Tänään kansainvälisen kilpailun ja markkinoiden vapautumisen vuoksi teollisuuteen ja muihin kansantalouden avoimiin sektoreihin syntyy pysyviä uusia työpaikkoja vain, mikäli yritykset kykenevät aidosti kilpailemaan muiden maiden yritysten kanssa.

Mitä tulee yritystukiin, niin vaikka yritystukia on viime vuosina jouduttu rajusti leikkaamaan, on KTM:llä vieläkin käytössään varsin laaja arsenaali erilaisia avustus-, laina- ja takausinstrumentteja myös markkamääräisesti. Käytännön tasolla toki operaattoreina toimivat Finnvera, Tekes, Sitra, Suomen Teollisuussijoitus sekä työvoima- ja elinkeinokeskukset, jotka yrittävät kehittää tuotteistoaan ajan vaatimusten mukaan ja ovat siinä käsittääkseni myös hyvin onnistuneet.

Sikäli yritystukien suuntaaminen on menossa oikeaan suuntaan, että yritystukien kilpailua vääristäviä vaikutuksia pyritään minimoimaan. Uskon, että tämä kilpailunäkökulma tulee jatkossa edelleen korostumaan.

Pidänkin hyvänä kirjausta siitä, että käytettävissä olevat yritystuet suunnataan ensisijassa tutkimukseen ja tuotekehitykseen, koulutukseen, pk-yritysten kansainvälistymiseen ja muuhun henkiseen kehittämistoimintaan sekä pienten ja keskisuurten yritysten pitkän aikavälin kilpailukyvyn parantamiseen. Todellakin juuri pk-näkökulmaa pidän tärkeänä, koska se on yhä tärkeämmäksi muodostuva ja kasvava alue. Pk-yritykset ovat meidänkin yhteiskuntamme tulevia työllistäjiä.

Tutkimus- ja kehitysrahoituksen bruttokansantuoteosuuden nostaminen 2,9 prosenttiin oli edellisen hallituksen hyvä ja kauaskantoinen päätös. Uskon, että tätä linjausta tullaan vielä monesti kiittämään. Panostaminen tutkimus- ja kehitystoimintaan on oikeaa politiikkaa, sillä monien kansainvälisten selvitysten mukaan kansantalouksien keskeisin menestystekijä on kyky tuottaa uutta tietoa sekä kehittää siihen perustuvaa uutta tuotantoa.

Tutkimus- ja kehitystoimintaan panostaminen on myös oiva tapa kohdentaa osittain valtionyhtiöiden osakkeiden myynnistä saatavia varoja. Tärkeänä pidän myös, että näitä myyntituloja kohdennetaan tällä hallituskaudella vähintään miljardi markkaa Suomen Teollisuussijoitus Oy:n käyttöön. Siihenhän jo saatiin hyvä 250 miljoonan alku. Tällä linjalla tulee jatkaa loppuhallituskausikin.

Pienten ja keskisuurten yritysten lupa- ja ilmoitusmenettelyn karsimisen osalta, johon jo ed. Bremer viittasi, on töitä tehty jo jonkin aikaa. Onkin lupa odottaa, että tämä hallitusohjelmassakin mainittu asia etenee ja että ensi vuoden aikana päästään keventämään pk-yritysten varsin raskasta ja yrityksille myös koko joukon kustannuksia aiheuttavaa byrokratiaa.

Tähän samaan kokonaisuuteen mielestäni liittyy myös pienyritysten arvonlisäveromenettely, jota voitaisiin yksinkertaistaa. Niiden noin 60 000 arvonlisäverovelvollisen yrityksen, joiden liikevaihto jää alle 150 000 markan, tuotto itse arvonlisäverokertymästä jää alle 1 prosentin.

Pk-yritysten rahoitusmahdollisuuksien parantamisesta totean vain sen, että uusia tuotteita on tuotu ja palveluyritykset ovat päässeet tukitoimenpiteiden piiriin. Erityisesti yritysten pääomarakenteessa on ollut nähtävissä positiivista kehitystä. Tähän on oleellisesti nähdäkseni vaikutta-

nut oman pääoman luontoisten rahoitusinstrumenttien kehittyminen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi lyhyesti muutama sana telakkatuesta, johon valtiovarainvaliokuntakin on mietinnössään ottanut kantaa. Telakkatuki on ollut Suomessa käytössä vuodesta 1996 lukien. Se on ollut perusteltua ja tarpeen. Luulenkin, että ilman tukea ei Suomessa enää olisi telakkatoimintaa. Uskon myös, että valtiontaloudellisesti tuen myöntäminen on ollut perusteltua ja kannattavaa.

Mitä tulee tulevaisuuteen, olisi tietenkin hyvä, jos kansainvälisesti saataisiin aikaan sellainen ratkaisu, jolla tuet voitaisiin lopettaa. Mutta itse lähden siitä, että niin kauan kuin esimerkiksi muut Euroopan unionin maat tukevat telakoitaan, myös meidän on oltava tässä rintamassa mukana ja täten turvattava tasavertaiset kilpailuolosuhteet omille telakoillemme. Tämän suuntaiseen kirjaukseen myös valtiovarainvaliokunta on mietinnössään päätynyt, mistä olen tyytyväinen.

[4] **Jorma Vokkolainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Laman jälkeisen toiminnan keskeisimpiä toimia elinkeinoelämän alueella on ollut nimenomaan voimakas panostus tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan, niin kuin ed. Kallio myös puheenvuorossaan toi esiin. Viime vuonnahan tutkimukseen ja tuotekehitykseen Suomessa laitettiin rahaa 20 miljardia markkaa, ja näyttää siltä, että siihen suunnatut rahat tulevat tänä vuonna kasvamaan niin, että arvio on 22,3 miljardin luokkaa.

Se, mikä on selkeästi muuttunut laman jälkeen ja mikä on tietysti hyvä asia, on että yritysten tutkimukseen ja tuotekehitykseen suuntaamat panokset kasvavat. Eräiden tilastojen mukaan panos olisi tällä hetkellä jopa 2/3, ja 2,9 prosentin bkt-osuudesta on päästy 3,1 prosenttiin, joka on Oecd-maiden korkeimpia lukuja. Yhdyn siinäkin ed. Kallion kantaan, että sitä tullaan varmasti vielä jatkossa kiittämään.

Se, mikä toisaalta tuo vähän myös huolia, on yksityisten rahojen suuntautuminen akselilla Helsinki—Tampere—Oulu. Jokainen meistä silloin melkein tietää, mistä toimialasta on kysymys, eli sähköteknisestä teollisuudesta. Näyttäisi siltä, että yrityspuolen tutkimusrahoista suurin osa suuntautuisi tälle alueelle, ja tutkimus- ja tuotekehityksessä sähköteknisen teollisuuden osalta kasvu on reaalisesti jopa 23 prosenttia, kun sentään perinteisen teollisuuden, esimerkiksi metalli- ja konepajateollisuuden, osalta luku on noin 11 prosenttia ja kemianteollisuuden 10 prosenttia. Siksi on erittäin tärkeää, että yhteiskunnan voimin turvataan näiden muiden toimialojen kehitys ottaen huomioon myös se, mitä hallitusohjelmassa on sovittu tutkimus- ja tuotekehityksen jatkon osalta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön kannaltahan keskeinen tutkimuksen ja tuotekehityksen toimija ja rahoittaja on Tekes. Sen takia on erittäin tärkeää, että myös tulevalla kaudella pystytään Tekesin resurssit turvaamaan. Ongelmana on ollut selkeästi Tekesin resurssien laajentaminen myös tasaisesti maakuntiin, mikä on elinkeinoelämän kehittymisen kannalta erittäin tärkeää.

Kauppa- ja teollisuusjaoston jäsenenä asiantuntijakuulemisessa kuulin toisen huolen Tekesin resurssien osalta. Se on pätevän henkilökunnan saaminen, ja yhtenä ongelmana tuli esille palkkausjärjestelmä, kun ollaan puhtaasti valtion omistamassa yksikössä, jossa palkkausjärjestelmä tulee tiettyjen kriteereiden mukaan. Yksityinen sektori vie tällä hetkellä pätevää, ammattitaitoista työvoimaa, niin että se jopa vaikuttaisi asiantuntijoiden mukaan Tekesin omaan rooliin.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassahan sanotaan: "Tutkimus- ja kehityshankkeiden rahoituspäätöksissä otetaan huomioon hankkeen ja kehitettävän teknologian merkitys erityisesti harvaan asuttujen alueiden yritysten kilpailukyvylle. Osana aluepolitiikkaansa hallitus pyrkii eri tavoin aktivoimaan tuotekehitys- ja tutkimustyötä myös heikommin kehittyneillä alueilla." Tämä vaatii muitakin elinkeinopoliittisia toimia, jotta näitä rahoja pystytään tämän statuksen mukaan myös siellä käyttämään. Se merkitsee sitä, että koulutukseen on alueella satsattava, ja yritysten verkottumiseen on satsattava. Itä- ja Pohjois-Suomen kohdaltahan rakennerahastomuutokset tuovat ja antavat mahdollisuuden niin, että niitä pystyttäisiin käyttämään myös niin, että se toisi mahdollisuutta tutkimuksen ja tuotekehityksen kasvulle näillä alueilla.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti puutun muutamiin kohtiin vielä. Alueellisen kuljetustuen osalta valiokunta otti kantaa toisin kuin talousvaliokunta mietinnössään lain osalta. Korostimme sitä, että nyt, kun alueellinen kuljetustuki on kohdistunut kuutostukialueelle ja kun ensi vuoden alusta mennään rakennerahastokauteen, koko Itä-Suomi kuuluu silloin Agendan piiriin.

Sen takia valiokunta katsoo, että kuljetustuen alueellisesta tukemisesta annetun lain piiriin kuuluvat alueet tulisi määritellä Agenda 2000:n uuden tavoiteohjelman alueiden jaon mukaisesti eli myös Pohjois-Savo silloin kuuluisi tämän tuen piiriin.

Rakennerahastojen kohdalla ongelmana on se, että itse komissiohan tekee päätökset vasta myöhemmin keväällä. Sen takia on erittäin tärkeää, että rakennerahaston kauden alussa saadaan ohjelmat käyntiin kansallisilla rahoituksilla, mihin myös valiokunta ottaa kantaa.

Kuulimme asiantuntijana myös Finprota, ja kysymys on siitä, että siellä nähdään Finpron asema pikkuisen tuskalliseksi, kun budjetin kautta on määrärahoja pienennetty. Lähinnä kun verrataan sitä, että hallitusohjelmassa puhutaan myös pk-sektorin kansainvälistämisestä, niin silloin edellytykset pitää myös luoda sellaisiksi, että Finprolla on mahdollisuudet toimia maailmalla niin, että pk-sektori pystyy kansainvälistymään.

Vielä ihan lyhyesti kajoan telakkatukeen. Valiokunnassa tästä asiasta paljon keskusteltiin, ja tämä lausuma pitää sisällään sen, että toivon mukaan telakat pystyvät Suomessa vielä toimimaan. Valtiovarainvaliokunta on siinä hengessä mukana, että siinä yhteydessä, jos EU:n piirissä vielä telakkatukea jatketaan, se pitää myös Suomen osalta säilyttää.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, uusyrityskeskustoiminnasta hieman, vaikka se tällä hetkellä valtion osalta kuuluukin työministeriön puolelle. Se on kuitenkin sellainen resurssi, joka selkeästi on löytänyt paikkansa Suomessa, kymmeniätuhansia työpaikkoja uusyrityskeskuksien kautta on tähän maahan luotu. Keskuksia on tällä hetkellä toiminnassa 30, ja tuskin uusyrityskeskusten määrä kasvaa kovin paljon enää. Mutta toiminnan muoto minun mielestäni on menossa hyvin pitkälti siihen, että se on osana niitä toimia, jotka myös pk-yrittäjiä auttavat heidän omissa ongelmissaan ja niiden ratkaisussa.

Mielestäni ainakin kannattaisi keskustella siitä, olisiko toiminnan oikea paikka tulevaisuudessa kauppa- ja teollisuusministeriön puolella, ja toisaalta siitä, että pystyttäisiin saamaan perusrahoitus tälle toiminnalle. Siellä tehdään erittäin paljon hyvää ja arvokasta työtä, jota tehdään hyvin pitkälti myös talkootyönä niin jäseninä olevien yrittäjien kannalta kuin yksityisten henkilöiden kannalta. Toivon mukaan tätä keskustelua pystyttäisiin jatkamaan, että uusyrityskeskukset saisivat sen statuksen, jonka ne selkeästi omalla työllään ovat tähän maahan hankkineet.

[5] **Riitta Korhonen /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Vokkolainen jo, ehkä johtuen siitä, että edustamme samaa aluetta, hyvin perusteellisesti käsitteli rakennerahastoproblematiikkaa ja siihen liittyen myös kuljetustukiasiaa. Nyt kun rakennerahastoaika vuosille 2000—2006 käynnistyy ja Itä-Suomi on mukana neljän maakunnan puitteissa tavoite 1 -ohjelmassa, on paikallisten ohjelmien käynnistymisen kannalta äärettömän tärkeää, että kansallinen rahoitusosuus saataisiin vuoden alusta käyttöön siten vielä, ettei siitä tulisi mitään sanktioita käynnistämisiin tai EU-rahoitukseen. Nimittäin jos jotkin asiat myöhästyvät muutamalla kuukaudella esimerkiksi koulutuksen suhteen, tämä tarkoittaa myöhästymistä vuodella.

Kuljetustukiasia, minkä ed. Vokkolainen otti esille, on siinä mielessä tärkeä, että jos pääosa Itä-Suomen alueista saa kuljetustukea ja Pohjois-Savo ei, niin silloin samalla alalla toimivat yritykset joutuvat hyvinkin epätasa-arvoiseen asemaan. Siitä syystä me muotoilimme valiokunnan lausuntoon ja myös liikennevaliokunnan puolella sen näkemyksen, että kuljetustukialueen täytyisi olla Agenda 2000:n tavoite 1 -ohjelman mukainen.

Haluaisin puuttua vielä t&k-rahoitukseen. Siitä kuulimme myös jaostossa asiantuntijoita. Sen yhteydessä nousi esille high tech ja tai tech eli käden taitoon, taitamiseen ja osaamiseen perustuva korkealaatuinen tuotanto, joka myös tarvitsee tukemista ja ylösnostamista. Tätä nyt rahoitetaan Sitran puolelta. Toivon, että se säilyy high tech -yrittämisen rinnalla vähintäänkin yhtä vahvana.

Asia, josta myös kuulimme asiantuntijoita, oli Finnvera. Finnveran rakennehan kaipaa kehittämistä, ja nyt kun Finnveran puitteissa pyritään kustannusneutraalisuuteen, niin täytyisi nähdä, että Finnvera puolustaa paikkaansa etenkin erityisrahoittamisen ja vakuuksien antamisen osalta, jolloin sen toiminta ei voi olla samanlaista kuin normaalin pankkilaitoksen toiminta. Finnverallahan on erityisiä työvälineinstrumentteja, niin kuin naislainat ja pienyrittäjälainat. Toivon, että niitten kehittämiseen edelleenkin satsataan. Tällä hetkellä asiat ovat kohtuullisen hyvällä mallilla.

Haluaisin kuitenkin nostaa Finnveran puitteissa esille Kehitys Nordian, joka hyvinkin pienillä henkilöstöresursseilla on tehnyt merkittävän hyvää työtä matkailuyrittämisen puitteissa. Nyt Kehitys Nordiasta kaksi kolmasosaa siirtyi Sitran omistukseen sillä perusteella, että Finnvera nykyisellä toimenkuvallaan ei enää toimi pääomansijoitusalalla, mutta täytyisi nähdä, että Kehitys Nordialla on vähän saman tyyppinen tehtävä kuitenkin kuin Finnveralla eli se palokuntana menee osaavien ihmistensä avulla siihen paikkaan, missä matkailualan yritys on kriisitilanteessa. Kun katsoo niitä tuloksia, mitä pienillä pääomapanostuksilla on saatu aikaiseksi niin Muumimaassa kuin Kolilla kuin monessa, monessa muussa hankkeessa Lapin alueella, niin Kehitys Nordia puolustaa paikkaansa erinomaisesti. Se, että se säilyisi Finnveran yhteydessä itsellisenä, tekisi siitä juuri yrityselämää ja yrittämistä tukevan instrumentin, koska jos se ulkoistetaan kovinkin kauas, niin se yhteistyö, mikä entuudestaan on yritystutkimuksen ja Kehitys Nordian välillä, selkeästi ohenee. Toivon, että siihen edelleenkin kiinnitetään huomiota ja sen asemaa vahvistetaan.

Tietysti tähän asiaan liittyy pk-yrityslainsäädäntö siinä mielessä, että hallituksen ohjelmassa on Yrittäjyys-ohjelma, asia, josta varmasti on jaostonkin puitteissa keskusteltu. Jotta pk-sektori voisi toimia entistä vahvemmin ja erityisesti myös viedä eteenpäin tavoite 1 -hankkeita, niin siihen tarvitaan lainsäädäntöä, joka ei estä yrittäjyyden toimintaa.

[6] **Ossi Korteniemi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Eilen merkittävä joukko suomalaisia eturivin vaikuttajia julkisti kannanoton, jossa he ilmaisivat huolensa alueellisesta kehityksestä. He olivat liikkeellä jo vuoden alussa ja kiinnittivät jo silloin poliittisten päättäjien, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen huomiota nopeaksi kiihtyneen muuttoliikkeen aiheuttamiin ongelmiin. Ilmeisesti he ovat joutuneet toteamaan kannanottonsa kaikuneen ainakin osaksi kuuroille korville, koska he katsoivat tarpeelliseksi tulla uudelleen esille eilen. Heidän vetoomuksensa aihe on edelleen sama: Muuttoliike jatkuu, toimien tehostaminen tarpeen.

He kiinnittävät huomiota muuttoliikkeen aiheuttamiin moniin kielteisiin vaikutuksiin. Lainaan julkilausuman lehdistötiedotetta: "Muuttotappioalueiden elinvoima ehtyy. Asunnoista ja julkisista palveluista on pulaa kasvuseuduilla. Koko kansantalous maksaa miljardeja vuodessa perusrakenteen uudelleen rakentamisesta. Nämä varat ovat poissa työllisyyden ja hyvinvoinnin luomisesta. Samalla tulee uhatuksi se kulttuurinen rikkaus, jota erilaiset maakunnat Suomessa edustavat." Yhteisenä mielipiteenään julkilausuman allekirjoittajat peräänkuuluttivat kestävää strategiaa Suomen tasapainoiseksi kehittämiseksi.

Tuohon on helppo yhtyä. Muuttoliikkeen aiheuttamat kustannukset kansantaloudessa näyttävät jäävän usein tunnistamatta. Rahoitus suuntautuu aivan liian yksipuolisesti niin sanottuihin kasvukeskuksiin. Tästä seuraa, että suuri osa muuta maata taantuu uhkaavasti. Tällaiseen kehitykseen ei pidä alistua. Siihen on mahdollista vaikuttaa. Aluepolitiikka on se väline, jolla edistetään maan tasapainoista kehittämistä ja kehittymistä.

Lainaan vielä tuota lausumaa, siinä todetaan: "Tavoitteena tulee olla tuotannon edellytysten radikaali parantaminen nyt taantuvissa maakunnissa, samalla kun turvataan hyvien asumisedellytysten säilyminen maan eri osissa. Alueiden omia vahvuuksia on hyödynnettävä luovasti, ja huippuosaamiseen perustuva toimintatapa on ankkuroitava kaikkiin maakuntiin ja kaikkiin toimintoihin." Tuokin on niin selkeästi sanottu, että sitä ei tarvitse sen enempää lähteä selittämään.

Otan esille yhden budjettiin liittyvän asian, johon täällä jo edellisetkin puhujat viittasivat, ja se on kuljetustuki. Se on edelleenkin mielestäni hyvin tärkeä aluepolitiikan väline. Vaikka se summa, mikä siihen enää käytetään, on pieni, niin sillä on kuitenkin suuri periaatteellinen merkitys.

Muistamme, että kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain piti olla voimassa vain kuluvan vuoden loppuun. Onneksi tähän saatiin muutos. Ed. Karjalaisen lakialoite, jossa esitettiin kuljetustuen jatkamista, sai taakseen laajan tuen eduskunnassa. Itsekin tuon aloitteen mielelläni allekirjoitin. Ehkä sillä oli vaikutusta siihen, näin uskon, että hallitus suostui tuomaan lakiesityksen, jolla alueelliselle kuljetustuelle annettiin vuoden jatkoaika. Kiitän ministeri Tuomiojaa siitä, että hän lämpeni tälle asialle nopeasti ja toi esityksen eduskuntaan.

Näin kuljetustuki tulee jatkumaan ainakin ensi vuoden loppuun. Tietysti olisin toivonut, että laki olisi säädetty pysyvänä ilman takarajaa, mutta parempi tämäkin kuin hallituksen alkuperäinen

kanta, joka olisi merkinnyt alueellisen kuljetustuen kuoppaamista.

Budjettiesityksessä on kuljetustukeen varattu alun perin ensi vuodelle 9 miljoonaa markkaa. Nämä rahat oli tarkoitettu kuluvalta vuodelta siirtyvien tukipäätösten rahoittamiseen. Valtiovarainvaliokunta on lisännyt kuljetustukeen 11 miljoonaa markkaa. Yhteensä määräraha on tämän lisäyksen jälkeen 20 miljoonaa. Tämä kuuluu ilman muuta niiden myönteisten asioiden joukkoon, jotka on saatu toteutettua eduskunnassa. Osavoitto tämä toistaiseksi on, mutta periaatteellisesti tärkeä.

Vuosi sitten olimme aivan samanlaisessa tilanteessa. Silloinkin eduskunta esti hallituksen suunnitelman kuljetustuen lopettamisesta. Huomaamme, että silloinen, siis vuosi sitten annettu, eduskunnan tahdonilmaus ei kuitenkaan näy vakuuttaneen riittävästi budjetin valmistelijoita, kun samanlaisen esityksen kanssa taas tultiin vuoden 2000 budjettiesityksen yhteydessä.

Suomi käyttää alueelliseen kuljetustukeen huomattavasti vähemmän rahaa kuin Ruotsi. Vuonna 1998 Ruotsissa käytettiin tähän tarkoitukseen noin 230 miljoonaa. Tukea sai 1 300 yritystä. Vastaavasti Suomessa kuljetustukeen käytettiin 16 miljoonaa markkaa ja tukea sai 220 yritystä. Tästä luonnollisesti seuraa, että ruotsalaiset yritykset ovat huomattavasti paremmassa kilpailuasemassa kuin suomalaiset yritykset. Kuljetustuki on osoittautunut erinomaiseksi välineeksi parantaa kehitysalueilla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä. Ongelmana on kaiken aikaa ollut määrärahan pienuus. Ruotsin käyttämä summa 230 miljoonaa saattaa tuntua suurelta. Muistutan kuitenkin, että vielä vuonna 1993 Suomi käytti kuljetustukeen 249 miljoonaa eli siis jopa enemmän kuin Ruotsi vastaavasti käyttää tällä hetkellä. Kyllä tässä on todellakin huimaa vauhtia menty taaksepäin. Sen takia tämä asia tulisikin saada pikaisesti korjattua.

Korostan vieläkin, että tällä määrärahalla on huomattava vaikutus työpaikkojen säilymiseen ja uusien työpaikkojen syntymiseen maan syrjäisillä alueilla. Tätä kautta saavutetaan valtiontaloudessa merkittäviä kokonaistaloudellisia säästöjä. Tulenkin yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään lisämäärärahaa 50 miljoonaa markkaa kuljetustukeen. Vielä tämänkin korotuksen jälkeen, jos eduskunta siihen suostuu, ollaan kaukana siitä, mitä Ruotsi tähän tänä päivänä käyttää.

[7] **Markku Laukkanen /kesk:** Rouva puhemies! Haluan aloittaa osoittamalla kiitoksen sanani myös ministeri Tuomiojalle. Tämän budjetin palautekeskustelun pääluokkakeskustelussa ei ministeriaitiossa ole juuri tungosta ollut. On kauppa- ja teollisuusjaoston kannalta erittäin myönteistä, että ministeri on paikalla.

Rouva puhemies! Täällähän on kannettu erityistä huolta tämän pääluokan kohdalla maan alueellisesta kehityksestä, ja se sopii juuri tähän, koska jos mietitään niitä aluepolitiikan keinoja, millä tähän huolestuttavaan muuttoliikkeeseen ja maan keskittymiseen voidaan aidosti puuttua, ne löytyvät juuri elinkeinopolitiikasta. Jos haluaa kiteyttää tavallaan uuden aluepolitiikan sisältöä, sen tarpeellisuutta ja merkitystä, niin se on tavallaan aktiivisessa pk-yrittäjäpolitiikassa, aktiivisessa elinkeinopolitiikassa, kasvu- ja osaamiskeskuspolitiikassa, kansallisessa teknologiapolitiikassa, ja mikä tärkeintä, meidän täytyisi nyt löytää sellaisia konkreettisia keinoja, joilla me saamme myös alueilla oleva yritykset mukaan kasvualojen voimakkaaseen kehitykseen.

Silloin tullaan jo tavallaan siihen peruskysymykseen, jos hieman muistellaan historiaa. Presidentti Kekkonen kirjoittaessaan kirjaa "Onko maallamme malttia vaurastua" vuonna 52 kantoi erittäin syvää huolta maan tasapainottomasta kehityksestä. Tuolloinhan tilanne oli se, että maanomistuksen sijasta oli pääomasta tullut tavallaan tärkein vaurauden lähde. Tänä päivänä olemme taas uudessa tilanteessa. Tänä päivänä pääoma ei ole tärkeä vaurauden lähde, vaan ennen muuta osaaminen. Tässä katsannossa ministeri Tuomioja eduskunnassa käydyssä koulutuksen ja tutkimuksen ajankohtaiskeskustelussa tulkitsi osaamisen käsitettä minusta oikein todetessaan, että se on hyvin laaja käsite ja tämän tulkinnan ei pidäkään nähdä tänä päivänä tarkoittavan vain high tech -alaa tai informaatioteknologiaa koskevaa alaa, vaan koko informaatioteknologiaan ja tietointensiiviseen kasvuun perustuva kehitys voidaan nähdä myös kehityksen moottorina kaikilla muillakin aloilla, niin teollisuuden kuin palvelusektorinkin aloilla.

Minusta keskustan tärkein viesti oikeastaan budjetin palautekeskustelussa on se, että tutkimus- ja kehitysmäärärahojen kehityksessä ei voi olla välivuosia. Ei voi olla välivuosia, vaan edelleenkin tutkimus- ja kehitysmäärärahojen kasvusta tulisi pitää huolta. Nyt on ollut tietysti valitettavaa, jos tutkimus- ja kehitysmäärärahojen

osalta budjetissa selvästi taannutaan. Leikkaukset ovat pieniä, mutta pelkästään jo sekin, että niissä ei ole kasvua, on huono asia. Sellaisia panostuksia, joita tänä päivänä alueiden yrityksille tarvittaisiin, jotta ne pääsisivät käyttämään tutkimus- ja kehitysmäärärahoja nykyistä paremmin, ei voi hoitaa mitenkään muuten kuin esimerkiksi lisäämällä Tekesin resursseja, Tekesin henkilökuntaresursseja eri puolilla Suomea.

Tässä on oikeastaan tavallaan tämä meidän kahtiajakomme koko kuva. Meillä on muutama kasvukeskus, joiden taustalla on tiedekorkeakoulut ja niiden ympärille syntyneet yleensä teknologiaperusteiset yritykset. Ne ovat kyenneet verkottumaan, ne ovat kyenneet verkottumaan korkeakoulujen ja muiden yritysten kanssa ja saamaan aikaan voimakkaan kasvun, ja mikä tärkeintä, ne ovat myös alueita ja yrityksiä, jotka parhaiten kykenevät käyttämään myös hyväksi tarjolla olevaa julkista rahoitusta, niin Tekesin, Finnveran kuin Teollisuussijoituksen ja muiden tarjolla olevien lähteiden osalta.

Tästä on pitkässä juoksussa tavallaan nyt kysymys, jos haluamme koko Suomen kehityksen, teknologiapolitiikan ja kasvuolot turvata. Näiden mainitsemieni rahoituslaitosten resurssit tulee erittäin voimakkaalla tavalla turvata. Siksi me olemme keskustan vastalauseessa nyt lähteneetkin siitä, että Tekesin kautta myönnetyt voimavarat tulee jatkossa turvata niin, että niiden kohdentumista ja alueellista kohdentamista tulee nykyisestään merkittävällä tavalla parantaa. Maakunnallisten ja seutukohtaisten kasvukeskusten ympärille täytyy löytää myös tapa, jolla rakennamme myös koko maan kattavan osaamisverkoston. Tässä me tarvitsemme silloin tavallaan myös ammattikorkeakouluverkoston ja myös toisen asteen oppilaitosten verkottamista tähän osaamiskeskusverkoston työhön. (Jatkuu)

Puhemies (koputtaa): Ed. Laukkanen, ehkä me voimme tästä kohtaa katkaista. Puhuja voi jatkaa tauon jälkeen.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 15.15.

Täysistunto keskeytetään kello 13.58.

Täysistuntoa jatketaan

kello 15.15

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Yleiskeskustelu pääluokasta 32 jatkuu:

[8] **Markku Laukkanen /kesk** (jatkaa): Arvoisa rouva puhemies! Haluan puheenvuoroani nyt jatkaa vielä tarkastelemalla niitä osaamispolitiikan keinoja, joilla me voisimme hyvin voimakasta maan sisäistä muuttoliikettä ja siitä aiheutuvia kielteisiä seuraamuksia sekä sinne lähtöpäähän että tänne saaville alueille vähentää.

Kuten puheenvuoroni alussa totesin, kyse on tänä päivänä siitä, että uuden aluepolitiikan sisältö syntyy toisaalta siitä tutkimus- ja kehityspolitiikan määrätietoisesta jatkamisesta, johon on muutama vuosi sitten Suomessa ryhdytty. Se on ollut osaltaan erittäin keskeisellä tavalla vaikuttamassa siihen, että keskeiset kasvualat, tietointensiiviset kasvualat, ovat päässeet Suomessa vauhtiin ja pystyneet toimimaan myöskin veturein monilla muilla alueilla. Siksi on tavattoman tärkeää osaamispolitiikan vahvistaminen kaikin keinoin. Se ei säily eikä se vahvistu, ellei siihen myöskin panosteta.

Siksi on aivan selvää, että ne odotukset myöskin meillä keskustan eduskuntaryhmässä olivat aika suuret, että tutkimus- ja kehitysmäärärahoja olisi tässäkin budjetissa voitu lisätä. On selvää, että niiden resurssien kautta pystytään aikaansaamaan myöskin maakunnissa, alueilla, korkeakouluissa, siellä olevissa yrityksissä sellaista kehitystä, jota tänä päivänä tarvitaan. Paluuta sellaiseen aluepolitiikkaan, jossa rahaa vastikkeetta syydettiin alueille, ei todellakaan enää ole. Nyt on kysymys siitä, millä saadaan maakuntien yritykset paremmin käyttämään niitä voimassa olevia resursseja, joita yhteiskunnan ja myöskin budjetin keinoin on tarjolla.

Ministeri Tuomioja totesi pari viikkoa sitten, että on kohtalokasta, jos nyt tutkimus- ja kehitysmäärärahoissa tapahtuisi käänne laskuun, kun ta-

louden vaikeimpinakin kriisivuosina uskalsimme kasvattaa t&k-panostusta. Minusta tämä on oikein sanottu ja tämä on oikea tavoite. Valitettavasti nyt tällä kasvu-uralla ei tällä kertaa pystytty pysymään.

Meidän mielestämme tähän liittyy myös kysymys siitä, millä tavalla valtionyhtiöiden myyntituloja käytetään. Lyhyesti palaan vielä Sonera-kysymykseen.

Perusteiltaan talous- ja budjettipolitiikan linja on aivan oikea. Velan lyhentämisellä täytyy olla äärimmäisen keskeinen, määrätietoinen, tavoitteellinen merkitys, mutta kaikesta huolimatta Soneran myyntituloista olisi voitu irrottaa osa myöskin uuden ja monipuolisemman osaamisen ja yrittäjyyden vahvistamiseen ennen muuta tällä niin sanotun uuden talouden alueella. Me olisimme oikein kohdennetuilla panostuksilla kasvualan yrityksiin voineet lisätä erityisesti tietointensiivisen talouden kasvua ja sen myötä ikään kuin panna perunoita maahan, siemenrahoituksen kautta panna perunoita maahan, ja luoda valtiontalouden kannalta myöskin lisää mahdollisuuksia valtionvelan maksamiseen. Tältä osin meillä tulee olemaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä lausumaehdotus.

Tekesin osalta haluan vielä todeta sen, että Tekesin alueellista kohdentamista tulee nykyisestä parantaa. Se tapahtuu parhaiten sillä tavalla, että alueella olevan Tekes-henkilökunnan määrää voidaan vahvistaa ja sen kautta myöskin saada alueella oleville yrityksille teknologiakehittämismäärärahoja nykyistä paremmin käyttöön. Tästä tulemme myöskin esittämään lausumaehdotusta, jonka tavoitteena on, että tutkimus- ja kehityshankkeiden rahoituspäätöksissä otetaan huomioon hankkeen ja kehitettävän teknologian merkitys erityisesti harvaan asuttujen alueiden yritysten kilpailukyvylle. Tämä on myöskin hallitusohjelman keskeisenä teemana. Toivon, että myöskin hallitusryhmien edustajat voivat tähän yhtyä ja niin, että Tekesin voimavaroista varataan riittävät henkilö- ja talousresurssit maan tasapainoiseen kehittämiseen tähtäävään työhön, jolla voidaan edistää myöskin koko maan kattavan osaamiskeskusverkoston rakentamista sen rinnalle, mikä harvalukuinen kasvukeskusverkosto meillä nyt on.

Rouva puhemies! Muutama sana yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemisesta. Nyt on hyvä muistaa, että alueellisin perustein kohdennetut yritystuet ovat muihin EU:n jäsenmaihin nähden verrattain vähäisiä, varsinkin jos otetaan vielä huomioon Suomen etäisyydet ja hyvin harva asutus. Näitä tukiahan on viime vuonna leikattu erittäin nopeasti. Niitä painopisteitä ja rahoja on siirretty tutkimus- ja kehityshankkeisiin, jotka ovat aivan välttämättömiä, mutta kyse on siitä, että näistä hyötyvät lähinnä kasvukeskuksen yritykset. Sen vuoksi kun summat tällä alueella ovat laskeneet hyvin dramaattisella tavalla, minusta on hyvin tärkeätä, että pk-yritysten kehittämistukea, investointitukea, yritysten toimintaympäristötukea sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätösten mukaista kansainvälistymistukea voitaisiin myöntää merkittävällä tavalla budjettikirjan ehdotusta enemmän. Tästä tulemme tekemään myöskin selvästi määrärahan lisäämisehdotuksen.

Maakuntien alueohjelmathan rakentuvat tänä päivänä erittäin voimakkaasti pienyrittäjyyden varaan. Näiden hankkeiden kansallinen rahoitus täytyy tietenkin varmistaa. Senkään takia hallituksen esittämiä leikkauksia yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin ei voida hyväksyä. Tällaisia ongelmia syntyy erityisesti sellaisilla alueilla, jotka ovat nyt EU:n tavoite 1 ja 2 -alueiden ulkopuolella. Nyt olisikin hyvin tärkeätä, että hallitus kartoittaisi tällaisten alueiden ongelmat ja laatisi niiden kehittämiseksi erillisen kansallisen ohjelman ja vielä niin, että näille alueille voitaisiin suunnata te-keskusten kautta yritysten lisärahoitusta, jolla tuettaisiin näiden kykyä käyttää nykyistä paremmin tarjolla olevia tutkimus- ja kehitysmäärärahoja sekä varoja kansainvälistymiseen ja markkinointiin. Tämä on hyvin tärkeä kysymys.

Tässä voisi myöskin vielä todeta sen, että Suomesta puuttuu tavallaan pikkukaupunkipolitiikka. Sitähän me tarvitsemme myöskin, jos häviäjiä ja muuttotappioalueita ovat vaikkapa Savonlinnan, Mikkelin, Imatran, Kotkan, Haminan, Kouvolan ja Lahden kaltaiset kaupungit. Tarvitaan sellaisia toimia, että tuet kohdentuvat myöskin näihin alueisiin ja siellä toimiviin yrityksiin.

Rouva puhemies! Vielä lyhyesti kansainvälistymisestä. Meillähän on entisen Ulkomaankauppaliiton, nykyisen Finpron, määrärahoja leikattu monena vuonna. Nyt tiedämme hyvin selvästi, että tavallaan arvoketjussa suurimmat rahoitusongelmat erityisesti pk-yrityksillä ovat arvoketjun loppupäässä. Silloin se tarkoittaa juuri markkinointia ja vientitukea ja sellaisia ponnistuksia, joita sillä alueella pk-yritysten yksin on tavatto-

man vaikea tehdä. Olisimme todella toivoneet, että Finpron ongelma ja kysymys olisi nyt voitu valtiovarainvaliokunnassa hoitaa. Kyse on vain 5 miljoonan markan lisäyksestä, jossa olisimme säilyttäneet Finpron valtiontuen sillä tasolla, millä se tänäkin vuonna on. Niin kuin sanottu, Finprolla ei ole paljon vaihtoehtoja. Se tulee harventamaan ulkomailla olevaa vientiverkostoaan, ja toinen keino on huolehtia rahoituksesta lisäämällä yritysten taakkaa. Se tulee tarkoittamaan sitä, että pk-yritykset joutuvat yhä enemmän maksamaan myös niistä palveluista, mitä Finpro tarjoaa.

Lopuksi, rouva puhemies, aivan lyhyesti vielä — haluan pysyä kuitenkin suositetussa ajassa — haluan kosketella aluepolitiikan yleislinjaa. Minusta tällaisesta mustavalkoisesta vastakkainasettelusta olisi vihdoin päästävä eroon. On voitava samaan aikaan kehittää huippuosaamista ja peruskoulutusta, kasvukeskuksia ja maakuntia, syrjäseutuja. Keskuksia ja syrjäseutuja ei tule asettaa vastakkain, vaan kyse on siitä, millä me saamme ne toimimaan yhdessä. Siksi on selvää, että maakunnissa olevaa osaamista meidän tulee entistä paremmin hyödyntää. Olen hyvin vakuuttunut siitä, että tässä on tavallaan ydin sille, millä pystymme myös parhaalla mahdollisella tavalla estämään ne dramaattisen muuttoliikkeen seuraamukset, joista kaikki kärsimme.

Rouva puhemies! Toivoisin myös, että kauppa- ja teollisuusministeriön osalta löydetään hallitusohjelmassakin uloskirjoitettuja hyvin vahvoja kannanottoja niihin keinoihin, joilla Suomesta rakennetaan tietoyhteiskuntaa, sellaista tietoyhteiskuntaa, jossa tieto ja osaaminen ovat tavallaan aivan ytimessä. Nyt on kyse siitä, millä me tavallaan tuotteistamme tietoyhteiskunnan välineet. Suomi on monella tietointensiivisen toimialan kehitysuralla hyvin pitkällä maailman laajuisesti. Toisaalta meidän täytyy huolehtia siitä, että lainsäädäntö, regulaatio, ei aseta minkäänlaisia esteitä markkinoiden järkevälle kehittymiselle ja verkottumiselle, mutta samalla pitää huolehtia siitä, että turvataan Suomen kyky toimia teknologiapolitiikan eturivissä.

Nyt on hyvä nähdä, että tietoyhteiskuntapolitiikan painopistehän on tavallaan siirtymässä teknologiasta palveluun ja sisältöjen tuottamiseen ja tuotteistamiseen ja ne ovat samalla alueellisia ja kansallisia ja globaaleja tuotteita. Tämä on hyvä nähdä, että toimimme samaan aikaan niin paikallisesti kuin globaalistikin. Siksi tavallaan haluaisin myös tässä pyytää ministeri Tuomiojaa vielä arvioimaan sitä, mitkä ovat ne keinot, mihin hallitus aikoo tässä tarttua konkreettisesti, mitkä ovat ne satsaukset, ja ennen muuta ottamaan kantaa siihen, mikä on se tapa, jolla hallitusohjelmaankin kirjattu sisältöaloite, sisältötuotannon lisäämiseen ja kehittämiseen tähtäävä aloite, saadaan liikkeelle ja se ajatus, että käynnistetään laajapohjainen poikkihallinnollinen, tietoyhteiskunnan sisältöjä kehittävä hanke, saadaan aikaan.

Haluaisin sanoa kantanani tässä yhteydessä, että kyllä koen niin, että sen kotipesä on nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriössä. Kyse on asioiden tuotteistamisesta ja markkinoinnista, ja se on yhä enemmän kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonhaaraa eikä pelkästään kulttuuria tai tavallaan opetusministeriön hallinnonhaaran tehtävää. Tässä katsannossa minusta tämän sisältöaloitteen kotipesän tulisi olla kauppa- ja teollisuusministeriössä ja verkottaa ja kytkeä se sen kautta myös suomalaiseen aktiiviseen teknologiapolitiikkaan. Sen kautta Suomi pystyy parhaalla tavalla osallistumaan myös siihen eurooppalaisen teknologiapolitiikan rakenteiden uudistamiseen, mikä parhaillaan komissaari Liikasen johdolla on myös EU:n piirissä meneillään.

[9] **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! On oikeastaan helppo jatkaa tuosta, mihin ed. Laukkanen lopetti. Ajattelin puheenvuorossani myös käsitellä sekä yrittäjyyspolitiikkaa että hieman teknologiapolitiikkaa ja aivan erityisesti markkinointiosaamista ja niitä havaintoja ja linjauksia, joita KTM:n pääluokassa on löydettävissä.

Lipposen toisen hallituksen ohjelmassa korostuu edelleenkin tulevaisuussuuntautunut painotus. Mielestäni tämä on erittäin hyvä, sillä Suomen kansallinen menestyminen ja sen strategia pohjautuu pitkälti osaamisen varaan, luonnonrikkauksilla kun meitä ei ole liiemmin hemmoteltu. Pienenä kansakuntana meidän on luonnollisesti panostettava koulutuksen ja osaamisen tason nostamiseen, sillä suomalaisen työn kokonaishinta ja työelämän sääntelymekanismi muodostavat melkoisen haasteen kansainväliselle kilpailukyvyllemme, aivan erityisesti kun puhutaan työvaltaisuuteen perustuvien toimialojen markkinoista.

Osaaminen on laaja kokonaisuus, aivan kuten ministeri Tuomioja on todennut. Se ei ole pelkkää high tech -yritysten tai informaatio- ja viestintätoimialan teknologiaan liittyvää osaamista, vaan se on yhtä lailla markkinointiosaamista, muotoilua, käden taitoja, uutta luovaa innovaatiotoimintaa.

Koulutukseen Suomessa todella investoidaan varsin runsaasti. Oecd:n laskelmien mukaan Suomi ja Kanada ovat suvereeneja koulutukseen suursijoittajia bruttokansantuotteella mitaten. Kumpikin investoi koulutukseen lähes 7 prosenttia bkt:sta. Edellisen hallituksen tavoitteena oli nostaa Suomen tutkimus- ja tuotekehityspanostus 2,9 prosenttiin bkt:stä vuosituhannen vaihteeseen mennessä. Tämä tavoite on jo saavutettu ja ylitettykin, mistä mielestäni voimme olla ylpeitä. Tutkimus- ja kehityspanostusosuuden nousu 3,1 prosenttiin bkt:stä nostaa nimittäin Suomen aivan kansainväliseen kärkeen tutkimukseen panostavien maiden joukossa. Uskon, että Nokian kaltaiset menestystarinat eivät voi toteutua, jos meillä ei ole rohkeutta tehdä linjakasta politiikkaa, kuten nyt tältä osin meillä on tehty.

Omahyväisyyteen ei kuitenkaan ole syytä tuudittautua globaalissa kilpajuoksussa kohti markkinamenestystä. On aina syytä miettiä, kohdentuvatko investointipanoksemme oikein ja voidaanko näin synnyttää riittävästi työllisyyttä varmistamaan pienen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus. Onkin varsin helppo samaistua Helsingin kauppakorkeakoulun professorin, rehtori Eero Kasasen mietteisiin, kun hän aprikoi, että suomalaiseen osaamiseen investoiminen on suuriarvoinen ja oikeaan osunut päätös, mutta onko kaikki mahdollinen tehty sen hyväksi, että suomalaiset veronmaksajat ja uuden tiedon tuottajat saisivat täyden hyödyn investoinneistaan.

Vaikka monessa mielessä innovaatiossa on tärkeällä sijalla tekninen keksintö ja tuotannollinen tietotaito, niin hyöty jää saamatta, jos tuotteilla ei ole kysyntää, markkinointikanavia, rahoitusta tai riittävää kansainvälistä kilpailuvoimaa. Yleisesti arvioidaankin, että vietäessä uutta innovaatiota maksaville asiakkaille tuotteistamis-, markkinointi- ja kaupallistamisvaihe maksaa moninkertaisesti itse tekniseen pohjakeksintöön verrattuna, puhumattakaan riskeistä, joita teknisesti kelvolliset, mutta kaupallisesti epäkelvot ratkaisut tuottavat. Niinpä innovaatio, joka jää hyllylle, ei ole investointi, vaan pelkkä kustannus, joten tarvitaan riittäviä resursseja koko innovaatioketjun hallintaan ja erityisesti innovaation kaupallistamisvaiheeseen.

Rehtori Kasasen huolen ymmärtää, kun selailee vaikkapa Unescon koulutustilastoja. Insinööriopiskelijoiden määrässä Suomi on komeasti ykkönen. Meillä insinöörikoulutuksessa on suhteellisesti tarkastellen opiskelijoita kuusi kertaa enemmän kuin Ranskassa, kolme kertaa enemmän kuin USA:ssa, lähes kaksi kertaa enemmän kuin Japanissa tai Saksassa. Koulutuksen painottuminen voimakkaammin kaupalliseen koulutukseen suhteessa insinööritaitoihin kuitenkin korostuu kansainvälisissä koulutusvertailuissa. Tärkeimmistä kilpailijamaistamme lähinnä vain Saksa ja Norja, muutamien entisten Sev-maiden ohella, panostavat enemmän insinööritaitoihin kuin kaupalliseen osaamiseen. Muutoin bisnesosaaminen näyttää olevan maailmalla valttia.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että KTM:n puolella tässä budjettiesityksessä kiinnitetään erityistä huomiota tuotteiden kaupallistamiseen ja markkinointiosaamisen korostamiseen, sillä kaupallinen osaaminen ja markkinointiosaaminen ovat Suomessa valitettavasti jääneet liian vähälle huomiolle. Siitä kertovat myös vientitilastot. Meillä vientiä harjoittavia yrityksiä on vain noin vajaa 8 000 ja sata suurinta viejäyritystä vastaavat 75 prosentin osuudella vientimme määrästä.

Tiedon ja osaamisen kaupallisessa hyödyntämisessä nopeat ja röyhkeät syövät hitaat ja hyväuskoiset. Osaamisen kaupallistamiseen tulee löytää riittävät resurssit, sillä muutoin hukka perii meidät alati kiihtyvässä globaalissa kilpailussa. Pk-yritysten kannalta on kuitenkin valitettavaa, että tällä vuosikymmenellä vienninedistämismäärärahoja on valitettavasti juustohöyläsäästöissä leikattu kohtuuttomasti. Voikin vain toivoa, että meiltä löytyisi kohdennettua panostusta tähän kansakunnan tulevaisuuden kannalta merkittävään osaamisalueeseen vaikkapa niistä miljardeista, joita nyt syydetään tuloksiltaan arvioituna usein varsin vaatimattomaan, mutta massiiviseen työllisyyskoulutukseen.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman yrittäjyyshankkeelle on asetettu täällä salissa ja myös kentällä suuria odotuksia. Selvityksiä meillä on tehty aivan riittämiin, mutta oleellista on ryhtyä käytännössä toimiin byrokratian perkaamiseksi ja erikokoisten yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi. Tähän liittyvät kysymykset muun muassa pienyritysten verotuskohtelusta ja työelämän sääntelystä niin, että huomioidaan eri ko-

koisten yritysten mahdollisuudet menestyä ja kasvaa. Kotimarkkinasidonnaiset yritykset ovat työllisyysmielessä erityisen keskeisessä asemassa. Kansainvälisten tutkimusten mukaan meillä yritystiheys tuhatta asukasta kohden on selvästi alhaisempi kuin EU-maissa yleensä eli meillä on arviolta 27 yritystä tuhatta asukasta kohden, kun EU-maissa vastaava luku on 39. Siksi yritysten uusperustantaan tulee kiinnittää aivan erityistä huomiota, sillä mielestäni yrittäjyys on uuden vuosituhannen motorinen voima.

On selvää, että kansainvälistyminen ja uusi teknologia tulevat oleellisesti muuttamaan yhteiskunnan toimintaa. Pääomat, tavarat, työt ja ihmiset liikkuvat rajattomassa Euroopassa entistä helpommin. Työt siirtyvät kovin helposti sinne, missä työn teettäminen on edullista ja missä sijoitetulle pääomalle saadaan parhaat tuotot. Yrityskulttuurissa vahvistunee suuntaus suurten ylikansallisten jättien suuntaan. Samoin yrittäjyys ja pienyritystoiminta saavat haasteellisemman roolin kansallisen hyvinvoinnin ja työllisyyden kannalta tarkastellen.

Tässä mielessä onkin varsin surullista havaita se, että suomalaiset ovat osoittautuneet kansainvälisessä yrittäjyysvertailussa vähiten innokkaiksi yrittäjiksi. Ainakin näin väittää Global Entrepreneurship -monitortutkimus, jonka mukaan vain joka 67:s suomalainen aikoo perustaa uuden yrityksen, kun johtopaikkaa pitävistä amerikkalaisista joka 12:s on suunnitellut yrittäjäksi ryhtymistä. Tässäkin vertailussa olivat mukana seitsemän suurta G7-teollisuusmaata sekä Tanska, Israel ja Suomi. USA:n lisäksi kärkeen sijoittuvat Kanada ja Israel, keskikastia olivat Italia ja Britannia, ja miltei Suomen kaltaisiksi alhaisen yritysinnon maiksi osoittautuivat Tanska, Ranska, Saksa ja Japani. Tutkimuksen mukaan aktiivisimmissa maissa oli vaikea löytää ihmistä, jonka tuttavapiiristä kukaan ei aloittelisi omaa yritystä ja vähiten aktiivisissa maissa eli Suomessa ja Japanissa oli vaikea löytää ketään, joka tuntisi jonkun vakavasti yrittämistä harkitsevan aloittelevan yrittäjän.

Meillä monet yrittämisen ehdot ovat asenteita myöten kunnossa, mutta tutkijoiden mukaan heikot tuotto-odotukset ja korkeat riskit eivät houkuttele yrittämään. Pohjoismaisen tasaisen tulonjaon ihanne nähdään tutkimuksessa yhtenä yrittäjyyden keskeisenä esteenä, ja tässä mielessä uusien yritysten synnyttämiseksi pitäisi hyväksyä tuloerojen kasvu ja se, että yritysten päätehtävä on toimia kannattavasti sekä tuottaa riskin sijoittajille ja riskin kantajille voittoa.

Onkin toivottavaa, että yhteiskunnassa vallitsevaa asenneilmapiiriä voidaan kehittää ymmärtämään entistä enemmän yrittäjyyden merkitys ja rooli yhteiskunnan hyvinvoinnin varmistajana, ja on tärkeää myös, että hallituksen yrittäjyyshanke etenee ripeästi ja että hallitus ottaisi vakavalla mielellä huomioon ne erinomaiset lausumat, joita valtiovarainvaliokunta on mietinnössään sekä budjetin verolakien yhteydessä yksimielisesti esittänyt.

[10] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On erittäin tärkeä aihe, kun puhumme tämän hallinnonalan, kauppa- ja teollisuusministeriön, kysymyksistä. Nämä kysymykset liittyvät paljolti työpaikkoihin, toimeentuloon, mitä kansalaisilla tulevaisuudessa on käytettävissään. Haluan keskittyä tässä vain erääseen sektoriin tuosta hyvin laajasta kokonaiskentästä. Haluan keskittyä energiakysymykseen ja siinäkin vain erääseen osatekijään, nimittäin kotimaisen bioenergian käytön edistämiseen.

Heti aluksi totean, että mielestäni olisi oikein, että meillä olisi kotimainen, Suomessa tuotettu, eri tuotantomuodoilla oleva energiaomavaraisuus, mieluummin vielä niin, että olisi oma vara, vieraanvara ja jäämisen varakin. Mutta menen kotimaiseen bioenergiaan ja katson, että sitä parhaimmillaan edustaa puu, jota saadaan hakkuista, metsänraivauksista, maisemanhoidosta, erilaisista perkauksista jne. Tällä alalla on paljon ollut Suomessa tutkimustoimintaa niin yrittäjien omasta toimesta kuin myös VTT:nkin toimesta. Aivan erityisesti Jyväskylän ja Keski-Suomen maakuntana voidaan todeta olevan tässä edelläkävijöitä samoin kuin Pirkanmaan, ja toki edelläkävijöitä on kaikkialla muuallakin.

Eräs suomalainen tuon alan kehittämismuotomme liittyy pellettiteollisuuteen. Elokuussa Turengissa Biowatin toimesta aloitti uusi pellettitehdas. Meidän tulee nähdä energia-ala kokonaistarpeen mukaan. Meillä on voimakkaasti kasvava energian tarve, mutta meidän tulee samalla katsoa, millä tavalla voimme luoda työpaikkoja maaseudulle ja maakuntiin, jotta voisimme pitää koko maan elinvoimaisena, asuttuna ja samalla parantaa metsiemme nykytilaa.

Meillä on huoli tällä hetkellä juuri ensiharvennuksista. Me tarvitsemme metsille hyvää tuottoa, mutta ennen kaikkea tulevina vuosikymme-

ninä tarvitaan myös hyvää tukkipuuta. Hyvää tukkipuuta tarvitaan paitsi mekaaniselle puunjalostusteollisuudelle myös paperiteollisuudelle. Monille on varmasti yllätys, että hyvien tukkien pintalaudoista, pinta-aineksesta, saadaan kaikkein parasta pitkäkuituisinta selluloosan raaka-ainetta, jota tarvitaan maailman parhaimpiin paperilaatuihin. Sen takia meidän on pidettävä huolta siitä, että meidän metsämme voisivat tuottaa hyvälaatuista puuta myös tuleville vuosikymmenille. Silloin tarvitaan myös ensiharvennuspuulle mielekästä käyttöä, jotta metsien hoito olisi kannattavaa myös sille sukupolvelle, joka metsälössä tekee ensiharvennusta.

Silloin eräs kysymys juuri liittyy puun energiakäyttöön, niihin mahdollisuuksiin, joilla siitä puusta, jolle ei muuta käyttöä ole, voidaan tuottaa energiaa. Meidän tarvitsisi tässä asiassa edelleen tehdä kaikki voitavamme, jotta me kehittäisimme koko bioenergian tuotantoketjua metsässä, edelleen kuljetuksessa, bioenergian jalostamista, olipa se haketta, pellettiä, sen polttamista niin suuremmissa lämpöenergialaitoksissa kuin ihan kotitalouksissa.

Bioenergian tutkimusohjelma taannoin oli lähtölaukaus aivan uudelle tuotekehityssuunnalle energia-alalla. Tämä johti siihen, että nyt tarvitaan käyttöosaajia sekä kuntien, valtion että teollisuuden käyttöaloille hyödyntämään uudet keksinnöt ja muuttamaan ne rahaksi. Tietysti hyvä olisi, että myös keksijät saisivat omat tulonsa, niin että keksiminen kannattaisi jatkossakin.

Suomi on jo nyt hyötynyt miljardeja kokonaisuudessaan uudesta osaamisesta. Nykyiset metsämme pystyvät tuottamaan paljon energiaa, pystyvät tuottamaan sitä kautta myös työtä ja toimeentuloa maaseudulle ja kyliin. Mutta meillä liian paljon jää tämä mahdollisuus vielä tällä hetkellä käyttämättä, jää työllistämättä ihmiset ja jää saamatta rahat. Huippuosaajia on jo onneksi aluksi ja lisää pitäisi kehittää.

Kauppa- ja teollisuusministeriön käynnistämä energiateknologinen tutkimusohjelma vuosina 1993—1998 kohdistui energiankäytön ja tuotannon tehostamiseen sekä ympäristöä säästävien energiaratkaisujen ja uusien energiatuotteitten kehittämiseen. Palat jakautuivat seuraavasti: puupolttoaineiden tutkimushankkeet, turvetuotanto ja bioenergian käyttö, biomassan jalostus ja teollisuushankkeet. Tutkimus osoitti voimansa pienessä Suomessa, joka oli jo lamassa kaatua ongelmiinsa. Onneksi huomattiin, että Suomesta löytyy osaajia, löytyy yrittäjiä, ja tälle tulee osoittaa myöskin jatkoa. Myös tällä alalla voidaan osoittaa huipputeknologiaa ja -tietoa.

Vaikka Suomi on nousemassa lamasta, kaikkea voitavaa ei ole vielä tässä suhteessa tehty. Nyt on aika antaa kannustusta tosityöhön osaajille, panostaa heille tuotekehitysrahaa ja auttaa siten, että metsät tulevat hoidettua, työtulot saatua ja että Suomessa tuotettu energia olisi mahdollisimman suuri osa siitä energiasta, jota me täällä käytämme.

[11] **Leena Luhtanen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Puhun tässä puheenvuorossani ainoastaan kahdesta asiasta ja ensimmäisenä Ulkomaankauppaliiton eli Finpron määrärahoista. Ed. Laukkanen käsitteli äsken perusteellisesti ja ansiokkaasti tätä asiaa, mutta omasta puolestani myös muutama sana.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö on mielestäni Finpron osalta osittain ristiriitainen. Mietinnössähän korostetaan toisaalta ja aivan oikein sitä merkitystä, joka pk-yritysten kaupallisella kansainvälisellä onnistumisella on teknisesti onnistuneiden tuotteiden saamisessa markkinoille. Mutta toisaalta todetaan aivan kuin itsestäänselvyytenä, että juuri edellä tarkoitettua pk-yritysten kansainvälistä onnistumista tukevan Ulkomaankauppaliiton valtionavustuksia on systemaattisesti pienennetty vuoden 1997 sopimuksen pohjalta, mikä leikkauslinja on mietinnön mukaan vielä vahvistettu viime marraskuussa jatkuvaksi vuoteen 2002 asti.

Saamani tiedon mukaan Finpron valtionavustusta pienennetään kumulatiivisesti yhteensä noin kolmanneksella vuoteen 2002 mennessä eli on siis sovittu, että vielä kolmena vuotena Ulkomaankauppaliiton avustuksia leikataan nykyisestä. Saattaa olla, että Ulkomaankauppaliitto ei ole kaikkina aikoina ja kaikissa olosuhteissa toiminut riittävän tehokkaasti, ja tämä saattaa olla syynä tällaiseen toimintaan. Mielestäni on kuitenkin käsittämätöntä se, että KTM:n taholta erityisesti on haluttu jatkaa tätä toimintaa, ja tämä vaatisi mielestäni perusteellisempaa analyysiä. Tässä voisi todeta sen, että talousvaliokunta tuleekin ottamaan tämän asian kokonaisuudessaan eri asioiden yhteydessä tarkasteltavaksi.

Mielestäni ei voi olla oikein ja kohtuullista, että kun esimerkiksi teknologian edistämiseen tähtääviä valtion varoja lisätään miljardiluokilla, samalla leikataan Ulkomaankauppaliiton jo si-

nänsä suhteellisen pieniä valtionosuuksia systemaattisesti. Voisi ajatella näinkin, että kansantalouden etu vaatii, että valtio panostaa entistäkin määrätietoisemmin siihen, että pk-yritysten kansainvälistymistä tuetaan kaikin tavoin. Tähän tehtävään mielestäni Ulkomaankauppaliiton mukainen organisaatio on tai ainakin voisi olla mitä tehokkain työkalu, jota voidaan varmasti vielä huomattavasti nykyisestä tehostaa, jos esimerkiksi leikkausten ja saneerausten linjasta luovuttaisiin ja siirryttäisiin aitoon ja tehokkaaseen kasvuun. Haluaisinkin oikeastaan toivoa, että hallitus toisi eduskuntaan kokonaisvaltaisen esityksen siitä, miten valtio tasapainottaa teknistä menestystä tukevien ja tuotteiden kaupallista onnistumista vahvistavien toimien valtionosuuksien kehityksen.

Rouva puhemies! Muutama sana tutkimuksesta. Eilen sivistysvaliokunnan pääluokan kohdalla käytin puheenvuoron en ainoastaan sivistyksen pääluokan tutkimuksesta vaan pidän hyvin tärkeänä sitä, että kun puhumme tutkimustoiminnasta, tarkastelemme koko tutkimustoimintaa kansallisella tasolla eli koko kansallisen tutkimusohjelman puitteissa niin, että tiedämme, mikä on tämä kokonaisuus. Nythän on tilanne se, että perustutkimuksen osuutta, siis yliopistojen ja Suomen Akatemian osuutta, erityisesti korkeakoulujen perusvoimavaroja ja tätä kautta siihen sisältyvää tutkimustoimintaa on supistettu tai se on supistunut viime vuosina. Kun taas tiedämme sen, että erityisesti kauppa- ja teollisuusministeriön kautta, lähinnä siis valtionyhtiöiden myyntitulojen avulla, olemme voineet lisätä tutkimuspanoksiamme huomattavasti, tämä on aiheuttanut paitsi tutkimusmäärärahojen nousun myös eräänlaisen vinoutuman, josta minusta on aiheellista puhua myös tämän pääluokan yhteydessä.

Nythän tiedämme sen, että meidän tutkimuspanostuksemme ovat tällä hetkellä jo 3,1 prosenttia bruttokansantuoteosuudesta, kun ne esimerkiksi viime vuonna olivat 2,9 prosenttia. Molemmat luvut ovat huikean korkeita, ja siitä pitää olla iloinen. Kun vielä tiedämme sen, että meidän bruttokansantuotteemme on noussut, voi vain todeta, että todella huima on ollut meidän tutkimuspanostuksemme vauhti. Tämä tietysti tarkoittaa sitä, että tämä vauhti on ollut tavattoman kova, mikä on hyvä asia, ja tästä pitää todella olla tyytyväinen.

Mutta sitten tässä kokonaisuudessa on todella huomattava se, että kun soveltavan tutkimuksen osuus tällä vauhdilla kasvaa, meidän on pohdittava, mistä saamme tähän maahan riittävän kasvupohjan koko tutkimustoimintaamme. Sen varmistaa ainoastaan ja vain perustutkimuksen vankka osuus, korkeakoulujen perusvoimavarojen lisääntyminen ja tätä kautta koko perustutkimuksen vankentaminen tässä maassa. Tämä on siitä syystä erinomaisen tärkeää ja välttämätöntä, että jos emme huolehdi perustutkimuksen voimavaroista, soveltavalle tutkimukselle ei aikaa myöten ole jalansijaa, koska ei ole enää, mistä otetaan tutkijoita, mistä saamme kasvupohjaa soveltavalle tutkimukselle. Näiden tutkimuksen lohkojen on oltava tasapainossa eli kokonaisuuden on oltava tasapainossa. Tähän on tiede- ja teknologianeuvosto kiinnittänyt huomiotaan. Tiede- ja teknologianeuvosto on esittänyt lyhykäisyydessään kannanoton, että perustutkimusta on rahoitettava oikeassa suhteessa soveltavaan tutkimukseen nähden.

On tavattoman tärkeää, että kaikki nämä volyymit ovat tasapainossa, on tärkeää, että henkisten resurssien vahvistaminen, perustutkimusmäärärahojen osuus, ylipäätään tutkijakoulutuksen määrärahojen osuus ovat tasapainossa siitä syystä, että muuten meidän koko tietopohjamme tässä maassa rapautuu. Luulen näin, että olemme juuri siinä ajankohdassa tällä hetkellä, että meidän on pystyttävä katsomaan kokonaisuutta ja tekemään nämä ratkaisut siitä syystä, että saisimme tästä loistavasta kansallisesta tutkimuspanostuksestamme, jota nyt siis KTM:n kautta kanavoidaan, sen hyödyn, mikä meillä on tarkoituksena ja mihin me kaiken kaikkiaan olemme panostaneet.

[12] **Reijo Laitinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Luhtasen puheenvuoro oli erittäin hyvä. Siitä hehkui syvä asiantuntemus niistä asioista, joista hän puhui. Jatkan omalta osaltani käsitellen Finpron tilannetta muutamalla sanalla.

Ed. Luhtanen oli aivan oikeassa siinä, kun hän totesi, että valtiovarainvaliokunnan mietintö tältä osin on ristiriitainen. Näin se on. Mietinnössä korostetaan, että on varsin tärkeää, että pk-teollisuuden kansainvälistymiseen erikoistuneen Finpron toimintaedellytykset turvataan myös valtion rahoituksen osalta. Näin todetaan. Samalla kuitenkin tehdään hallituksen esityksestä leikkaus Finpron avustukseen.

Me kuulimme asiantuntijoita tämän kysymyksen osalta. Leikkauksethan ovat jatkuneet jo use-

an vuoden ollen noin 5 miljoonaa markkaa per vuosi. Tähän saakka se on merkinnyt Finpron osalta sitä, että toimintoja luonnollisesti joudutaan ja on jouduttu supistamaan. Tämä leikkaus, joka Finpron toimintatukeen ollaan tekemässä, merkitsee sitä, että eräillä erittäin tärkeillä markkina-alueilla joudutaan Finpron palveluita supistamaan. Tällä tarkoitan lähinnä Aasiaa. Se on erittäin valitettavaa.

Finpron johto osittain kiistää sen sopimuksen, johon mietinnössä viitataan, joka on vuodelta 1997 ja olisi kuulemma kauppa- ja teollisuusministeriön ja Finpron välillä tehty. Me saimme sellaista tietoa, että se on yksipuolinen sopimus, että se on määräys kauppa- ja teollisuusministeriön taholta, että niin pitää toimia, että vuoteen 2002 mennessä taso on 120 miljoonaa markkaa. Jos tätä pidetään tavoitetasona, se tulee merkitsemään vuosina 2001—2002 vielä kovia leikkauksia tämän verkoston osalta. Se hankaloittaa ja vaikeuttaa yritysten kansainvälistymistä.

Nyt me olemme kovasti panostaneet tutkimukseen, kehittämistoimintaan, hyvä niin. Nyt on pullonkaulana osittain se, että välttämättä ei saa riskirahoitusta, ja kun siitä mennään eteenpäin, sitten on markkinointi. Tämä ketju on katkeamassa, ja ne panostukset, joita tehdään kehittämistoimintaan, tutkimukseen, valuvat osittain hukkaan. Minä toivon, että ministeri Tuomioja tämän osalta vielä kerran tarkastelisi asiaa sillä tavalla, voisiko kauppa- ja teollisuusministeriö tarkastella nyt tätä kysymystä Finpron johdon kanssa uudestaan. Tämä kuuluu ministeri Sasin toimialaan, mutta kauppa- ja teollisuusministeriön kanssahan tästä joka tapauksessa neuvotellaan.

Yksi asia, johon kiinnitin huomiota ja joka on mainittu valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, on maailmannäyttelyt. Ensi vuonna Hannoverissa on maailmannäyttely. On suoraan sanottava se, että se on aika kallista puuhastelua. Pitäisi miettiä hyvin tarkoin se, onko Suomen oltava sillä panostuksella maailmannäyttelyissä kuin tähän saakka on oltu. Saadaanko vastaava hyöty sieltä ulos suhteessa siihen, mitä sinne panostetaan? Sinne menee kymmeniä miljoonia markkoja. Hannoverin jälkeenhän seuraava maailmannäyttely on Japanissa. Näihin kustannuksiin tähän täytyy kiinnittää huomiota ja katsoa, löytyisikö sieltä säästöä. Vastaavasti, jos löytyy, silloin Finpron leikkauksia ei toteutettaisikaan niin kuin on suunniteltu.

Toinen asia, arvoisa puhemies — lyhyesti vielä — on alueiden kuljetustuki. Lakia jatketaan jälleen vuoden kerrallaan, hyvä niin. Myönnetään kaiken kaikkiaan 11 miljoonaa markkaa lisää rahaa alueelliseen kuljetustukeen. Alueellinen kuljetustuki niillä alueilla, missä sitä on mahdollisuus saada, on varsin tärkeä meidän elinkeinotoimemme kannalta.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain piiriin tulisi kuulua niiden alueiden, jotka on määritelty Agenda 2000:n uuden tavoite 1 -ohjelman aluejaon mukaisesti, joka ei vielä laajentaisi nykykäytäntöä.

[13] **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli erittäin hyvä, että ed. Laitinen otti vielä esiin Finpron ongelman. Kysehän on todellakin siitä, että tämä leikkaus jatkuu useita vuosia. Asia on juuri niin kuin ed. Laitinen todisti, että ne ongelmat alkavat näkyä. Se on tavallaan ihan väärä suunta. Samaan aikaan meidän pitäisi kuitenkin toisaalta auttaa yritysten kansainvälistymistä ja satsata myös maailmalla vientiponnistuksiin, joten suunta on ollut tässä osassa väärä. Tämä on nyt johtamassa siihen, että sopeuttamistarve on de facto Finprolla 10—12 miljoonaa vuodessa. Tästä seuraa se, että henkilöstöä vähentyy noin 60 prosenttia vuoteen 2003 mennessä. Totta kai on mahdollista, että verkostoa edelleenkin organisoidaan tehokkaammin, mutta joka tapauksessa se tarkoittaa verkoston supistamista.

Se, mikä tässä on, rouva puhemies, myös pulmana, on se, että yrityslaskutuksen kasvattaminen kohdistuu nimenomaan pk-yrityksiin, pieneen ja keskisuureen yrityskohteeseen. Totta kai on selvää, että ei siellä tämän tyyppiseen toimintaan paljon rahoja ole. Tietysti on selvää, että palvelutarjonnan supistaminen talouden tasapainottamiseksi on oikeastaan ainoa keino Finprolla ja ne seuraamukset, mitä siitä sitten seuraa, ovat juuri niitä, mitä ed. Laitinen aivan oikein kuvasi. Toivoisinkin vielä, että eduskunta voisi tämän määrärahatason säilyttää budjetissa tämän vuoden tasolla.

[14] **Martti Tiuri /kok:** Arvoisa puhemies! Maailma on nykyään hyvin dynaamisessa kehitysvaiheessa, mutta Suomen hallituksen politiikka näyttää jämähtäneen, ja se on hyvin vaarallista tässä tilanteessa, jolloin pitäisi pyrkiä mahdolli-

simman nopeasti käyttämään hyväksi maailman kehittyvää tilannetta. Meillähän talous on todellisuudessa mennyt hyvin. Kuitenkin toimintaperiaate on se, että valtion menot eivät saa kasvaa. Se on sinänsä hyvä periaate, mutta jos ajatellaan, että meidän pitää lyhentää valtionvelkaa, niin silloin tällainen staattinen tilanne, että ajatellaan vain kaiken kehittyvän rauhallisesti, ilman sen suurempia lisäpanoksia, johtaa kyllä huonoon lopputulokseen.

Jos Suomen valtio, julkinen valta, ei nyt sijoita lisää varoja tutkimukseen ja tuotekehitykseen kasvavalla vauhdilla, niin kuin tekevät yritykset, niin silloin Suomen kehitys pysähtyy myös yrityspuolella. Siellä on kysymys valtavista rahoista. Esimerkiksi eilisen Kauppalehden mukaan Mandatum-pankki on laskenut, että lähinnä high tech -yritysten pörssiarvon nousun ja optioiden vuoksi valtio tulee lähivuosina joka vuosi saamaan 5—8 miljardia markkaa ylimääräistä verotuloa. Tämä verotulo kyllä alkaa pikkuhiljaa hävitä, jos emme pysty kasvua ylläpitämään niillä aloilla, joilla näitä rahoja nyt saadaan. Tällä hetkellä sille on kaksi estettä jo näkyvissä. Toinen on se, että ei sijoiteta riittävästi varoja tutkimukseen ja tuotekehitykseen lisää, niin kuin pitäisi, ja toinen, ettei enää huolehdita siitä, että olisi riittävästi osaavaa työvoimaa, hyvin koulutettua väkeä saatavissa.

Jostakin syystä hallitus on tyytyväinen siihen, että 1,5 miljardia markkaa on lisätty valtionosuutta tutkimukseen ja tuotekehitykseen kolmen viime vuoden aikana. Mutta maailman kehitys on niin nopeaa, että tästä 1,5 miljardista puuttuu ensi vuonna jo 2 miljardia markkaa ja seuraavina vuosina ehkä vielä enemmän, mutta todellisuudessa ehkä vähemmän, kun kasvu pysähtyy eikä teollisuuskaan enää lisää tuotekehitystään, kun ei ole päteviä ihmisiä eikä tuotekehittäjiä saatavissa Suomesta.

En tiedä, kuka on keksinyt sellaisen idean, että pitää odottaa välillä ja katsoa, mitä niillä 1,5 miljardilla saadaan. Ilmeisesti se on joku kauppakorkeakoulun professori, joka ei oikein maailmanmenoa ymmärrä nykyaikana. Ainakin jonkin sellaisen lausunnon luin Talouselämästä, jossa todettiin, että ei ole huomattu mitään korrelaatiota tutkimus- ja tuotekehityssijoitusten ja taloudellisen kasvun välillä. Tuo korrelaatiohan on täysin ilmeinen kaikille, jotka sitä haluavat katsella. Suomessa esimerkiksi 10 vuotta sitten huipputekniikan viennin osuus oli vain 5 prosenttia. Tänä vuonna se on yli 20 prosenttia tai ainakin hyvin lähellä 20:ta prosenttia. Se johtuu siitä, että sekä yritykset että valtio ovat sijoittaneet tutkimukseen ja tuotekehitykseen varoja niin, että on noustu tuolta suhteellisen alhaiselta tasolta, joka oli kymmenkunta vuotta sitten vielä Suomessa noin 1,5 prosentin nurkilla bruttokansantuotteesta ja on nyt 3 prosentin kohdalla.

Minusta tämä alkaa olla jo hätätilanne, kun ei tajuta, miten onnettomasti Suomen kasvun potentiaalin ylläpitoa laiminlyödään. Siitä ovat vastuussa tietenkin erityisesti kauppa- ja teollisuusministeriö ja opetusministeriö. Opetusministeriöstä ei näytä tulevan mitään järkevää, koska siellä puuhataan vain erilaisten tutkimusyksikköjen siirtelyä sinne ja tänne ja kuvitellaan, että sillä saadaan jotakin positiivista aikaan. Kauppa- ja teollisuusministeriö taas ilmeisesti on ihan tyytyväinen siihen, että Tekes on saanut lisää rahaa, eikä huomaa sitä, että tällä alueella tarvitaan lisää varoja ja että myös pitää huolehtia siitä, että saadaan niitä, jotka järkevästi pystyvät näitä rahoja käyttämään.

Minusta tosiaan nyt olisi ajateltava dynaamisesti. Meillä on mahdollisuus monen vuoden tukevaan kasvuun Suomessa edelleen ja valtionvelan nopeaan lyhentämiseen, mutta jos me toimimme sillä periaatteella, että odottelemme ja uskomme, että velkaa voidaan lyhentää silläkin konstilla, niin siinä tosiaan käy huonosti, koska lisärahaa ei enää tule. En ymmärrä, miten valtiovarainministeriössä näin ajatellaan. Toivoisin, että kauppa- ja teollisuusministeriö ja -ministeri, no, opetusministerin varaan en paljon laske, mutta kauppa- ja teollisuusministeri kuitenkin voisi vähän saada järkeä Suomen politiikkaan.

Toinen alue, joka kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriön toiminta-alueeseen, on energiapolitiikka. Siinäkin on murisemisen varaa, koska Suomessa oikeastaan mitään kunnollista energiapolitiikkaa ei ole. On pantu pää pensaaseen, kun ei uskalleta selvästi todeta, että Suomi ei lähivuosina selviä kansainvälisistä sopimuksistaan eikä teollisuuden tarvitsemasta sähköstä ilman, että rakennetaan mahdollisimman pian lisää ydinvoimaa. Kun naapurimaissa, tai ainakin naapurimaassa ja etelän puolella Saksassa, vielä samaan aikaan ajatellaan, että pärjätään vähemmällä ydinvoimalla, sehän aiheuttaa lisää vaatimuksia sen suhteen, että Suomessa pystytään tekemään enemmän sähköä, koska sitä ei enää pystytä osta-

maan tulevaisuudessa Ruotsista niin paljon kuin nyt.

Toinen seikka, joka energiapolitiikassa pitää ottaa huomioon ja joka liittyy myös ympäristöministeriön toiminta-alaan, on se, että nyt energiapolitiikassa suunnataan bioenergiaan ja maakaasuun. Toisin sanoen poltetaan lisää polttoaineita, jolloin saadaan, kun vastaavasti ei kuitenkaan vähennetä muita energialähteitä, lisää pienhiukkasia ilmakehään. Ne ovat hyvin hankalia suomalaisille. Minusta Ruotsiin pitäisi lähettää huomautus, että jos ruotsalaiset vaihtavat ydinvoimaa bioenergiaan, Suomi tulee harkitsemaan korvausvaatimusta, koska huomattava määrä suomalaisia tulee sairastumaan ja kuolemaan näiden lisäpienhiukkasten ansiosta. Euroopan unionin asiantuntijat ovat laskeneet, että jopa 360 000 eurooppalaista kuolee nykyään joka vuosi näihin pienhiukkasiin. Kustannukset vuosittain voivat olla jopa 1 600 miljardia markkaa. Minusta tästä voi lähettää aikamoisia korvauslaskuja jo Ruotsiin ja Saksaan, sillä nämä pienhiukkaset tulevat myös Saksasta Suomeen lounaistuulten mukana. Ne kulkevat tuhansia kilometrejä. Energiapolitiikka on myös maailman laajuista politiikkaa ainakin haittojen kannalta. Ne pitäisi vähitellen ottaa huomioon.

Suomi voisi olla edelläkävijämaa, niin kuin se tähän asti on ollut huipputekniikan kehittämisessä, jos me hieman dynaamisemmin rupeaisimme hoitamaan asioita. Myös energiapolitiikan alueella Suomi voi näyttää sellaista mallia, että ydinvoima on kuitenkin se, jota tullaan tulevaisuudessa huomattavasti rakentamaan lisää.

[15] **Jari Vilén /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Elinkeinoelämän valtuuskunta Eva julkaisi hiljattain hyvin mielenkiintoisen raportin, joka koski Suomen aluekehitystä ja aluekehitysnäkymiä, raportin, jonka aika monen toiveen toteutuminen tulisi koskettamaan kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaa.

Mielestäni oli hyvin mielenkiintoista tutustua raportin esityksiin, koska aika monessa puheenvuorossa on käyty monia niitä toimenpiteitä lävitse, joita siellä on esitetty, koskien muun muassa niin sanottua Norjan-mallia ja siihen liittyviä esityksiä. Aika mielenkiintoista on se, että en ole huomannut puheenvuoroja niin sanotusta Italian-mallista. Meillä suomalaisilla on aina tapana nostaa joitakin ulkomaalaisia malleja esille, framille, joita meidän pitäisi ruveta noudattamaan. Norjan-malli on yksi malli, malli, jota voi toteuttaa valtio, joka on täysin velaton ja jonka taloustilanne on huomattavasti toisenlainen kuin oman valtiomme. Italian-malli on ehkä sellainen, joka olisi mielenkiintoista huomioida tarkemmin. Italian-mallissa tässä tapauksessa tarkoitetaan tilannetta, jossa pieni perheyrityspohjainen, yhden kahden henkilön käsityövarainen ja perinteiseen ammattitaitoon pohjautuva yritysjoukko löytää yhteisen intressin ja verkostoituu, verkottaa itsensä toimivaksi kokonaisuudeksi, jolla voidaan myös lähestyä jopa globaaleja kansainvälisiä vientimarkkinoita. Tästä ehkä parhaana esimerkkinä voidaan käyttää niinkin yksinkertaista asiaa kuin parmesaanijuustoa, jonka tuotannossa yksi maakunta ja maakunnan pienet yritykset ovat liittyneet tavallaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Vastaavalla tavalla meillä Suomessa voitaisiin tehdä, muodostaapa sitten Lapin maakunta yhden tuotteen tai Pohjois-Savon maakunta yhden tuotteen. Tämän kaltaiset toimintamallit ja verkostoitumiskehityksen tukeminen ja kannustaminen ovat mielestäni sen kaltaisia ajatuksia, joita toivoisin kuulevani myös kauppa- ja teollisuusministeriön suunnasta jatkoesitysten myötä.

Teknologia ja teknologiarahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdistaminen ovat myös ajatuksia, joita raportti tuo esille ja joita myös täällä puheenvuoroissa on useasti nostettu esille. Mielestäni on kuitenkin hyvä muistaa lähtökohta, kun puhumme teknologiarahoituksesta. Toivon meidän kaikkien olevan yksimielisiä siitä, että teknologiarahoituksessa ympäri Suomea pitää kuitenkin noudattaa vastaavuusperusperiaatteita, periaatteita siitä, että rahaa annetaan kaikkialle Suomeen vastaavien objektiivisten kriteereiden puitteissa siten, että kunkin hankkeen laatu ratkaisee rahoituksen eikä se, mistäpäin hanke on tullut tai millä perusteella. Voidaan perustellusti kysyä, onko tilanne se, että joissakin tapauksissa meidän rahoituksemme alkaa olla joillakin alueilla niin suurta, että näistä objektiivista kriteereistä joudutaan jopa tinkimään tai niitä joudutaan arvioimaan uudelleen. Niinpä pitäisinkin arvokkaana, erittäin tärkeänä — kuten ymmärtääkseni on pidetty myös tulosneuvotteluissa, joita on käyty kauppa- ja teollisuusministeriön ja Tekesin välillä ja myös uudesta EU:n tavoite 1 -ohjelmasta käydyissä juuri päättyvissä neuvotteluissa ministeriön ja EU-komission välillä — sitä, että Tekesin henkilöstöresurssien kohdentamiseen tullaan kiinnittämään erityistä huomiota siten,

että voidaan taata eri alueilla riittävä henkilöstö, jotta hankkeita ja ajatuksia voidaan arvioida riittävän tehokkaasti ja jotta myös, tässä tapauksessa voisi kai sanoa, erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen hankkeet, joita ei välttämättä tässä tapauksessa henkilöstöpulan vuoksi ole voitu tuoda riittävästi eteenpäin, voidaan nostaa voimakkaammin esille. Pidän näitä tavoitteita erittäin hyvinä ja suotavina. Olennaista on myös se, että tosiaankin ennen kaikkea tulevissa EU-rahoituslähteissä myös teknologiarahoituksen painopistettä on nostettu voimakkaasti esille. Näissä neuvotteluissa on juuri saamani tiedon mukaan nostettu esille myös henkilöstökysymykset.

Toinen asia, rouva puhemies, jota haluaisin lyhyesti kommentoida, koskee alueellista kuljetustukea, joka mielestäni on myös edelleenkin yksi perusteltu instrumentti ja tapa toimia myös, voisiko sanoa, perinteisemmällä tavalla aluekehityksen tukemiseksi. Asiasta on puhuttu paljon. Sekä hallituspuolueiden että oppositiopuolueiden hyvän yhteistyön tuloksena ministeri Tuomioja esitteli nyt vuodeksi jälleen lain jatkamisen. Toivoisin erityistä huomiota kyllä kiinnitettävän siihen, mitä hallituksen esityksen loppuosassa tuodaan esille: vuoden 2000 aikana, ensi vuoden aikana, selvitetään, miten pienten ja keskisuurten yritysten kuljetuskustannuksia voidaan alentaa ennen kaikkea edistämällä yritysten logististen järjestelmien kehittämistä. Olisinkin kiinnostunut kuulemaan ministeriltä sen, millä aikataululla tämän kaltaista selvitystä valmistellaan ja voimmeko odottaa selvityksen jälkeen selkeää uutta lakiesitystä, jonka perusteella tämän kaltaiseen tukijärjestelmään voidaan siirtyä tavalla, joka mahdollistaa sen, että se täyttää uuden EU-ohjelmakauden kriteerit ja myös yleisten EU-kilpailulainsäädäntöjen mukaisten kriteerien sisällön, jotta voimme suuntautua ja kehittää toimintaamme entistä paremmin. En tuo nyt esille Ruotsin erityisiä esimerkkejä, mutta nostan esille sen, että esimerkiksi Norja, jonka toteuttamasta Norjan-mallista on puhuttu, joutuu nyt Etavalvontaviranomaisten päätösten mukaan supistamaan eräitä toimenpiteitä, jotka koskevat lähinnä sosiaaliturvamaksujen alentamista muilla vastaavilla toimilla tai vastaavan kaltaisilla toimilla. Norjan valtio on tässä siirtymässä logistisen tukijärjestelmän käyttämiseen ja sen edelleen kehittämiseen. Olisi mielenkiintoista kuulla, miten Suomi voi ja haluaa omalta osaltaan vastata tähän.

[16] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Maamme työttömyys on edelleen pelottavan korkealla tasolla. Pitkäaikaistyöttömiähän on edelleen lähes 100 000. Samoin moni nuori joutuu liian kauan odottamaan työn saantia ja sitä kautta toimeentuloa ja tulevaisuuden rakentamista. Tätä ongelmaa on toki yritetty tässä maassa korjata, mutta pienyrittäjien asemaan ei ole tehty sellaisia toimenpiteitä, joilla yrittäjyyttä, erityisesti pk-sektoria, autettaisiin työllistämään. Tuo sektori työttömyyden voittamisessa on aivan avainasemassa.

Näitä avauksia olisi jo aika tehdä, onhan monessa muussa Euroopan unionin maassa pieniä yrityksiä huomattavasti enemmän kuin meillä. Muutoinkin yrityksiä tuhatta asukasta kohden on keskimäärin selvästi enemmän muissa EU-maissa kuin meillä: meillä alle 30 tuhatta asukasta kohden, muitten maitten yhteinen keskiarvo on lähes 40. Kun tuponeuvottelut ovat käynnistyneet, joudumme edelleen huomaamaan sen, että pienyrittäjät puuttuvat noista neuvotteluista.

Tutkimuksen ja erilaisten innovaatioiden saattaminen kaupallisiksi tuotteiksi on meillä jäänyt jälkeen monesta kilpailijamaastamme. Tässä yhteydessä viittaan valiokunnan hyviin kannanottoihin.

Sen sijaan mietinnössä on lause, jota hieman ihmettelin. Lause pitää varmaan ihan yhtä totuuden kanssa: "Tosiasioiden valossa EU:n aluepoliittisen rahoituksen kasvu ja lisäysperiaate huomioon ottaen Suomessa aluepolitiikan olisi tullut tehostua kaudelle 1995—1999." Tuntuu oudolta, kun valiokunta ei ole maininnut, enkä ole myöskään muualla nähnyt sitä tosiasiaa mainituksi tai sitten olen lukenut huonosti, että Suomihan maksoi viime vuonna, 1998 siis, noin 2 miljardia markkaa enemmän EU:n kassaan kuin sieltä palautui takaisin maahamme. Kun tässä summassa ei tietojeni mukaan ole edes tullimaksuja, niin tuo summa, jonka me maksamme sinne, on noin 3 miljardia suurempi kuin sieltä tuloutuu Suomeen. Siis me viemme rahaa sinne saavilla ja saamme takaisin pesuvadilla. Tämän asian mainitseminen ja julki tuominen myös mietinnössä olisi täysin perusteltua. Tietäisimme paremmin, mistä puhumme ja mihin suuntaan menevistä rahavirroista puhumme. Eri tavoitealueillehan on maakuntiin varattu vuosiksi 2000—2006 yhteensä 12,5 miljardia markkaa.

Valiokunta kiinnittää mietintönsä tämän osan loppupuolella huomiota telakoihin ja aivan oi-

kean suuntaisesti. Telakat tarvitsevat edelleen tukea osaamisen, työllisyyden ja mahdollisimman tasapainoisen aluekehityksen kannalta. Muuallakin tuetaan telakoita ja sitä osaamista. Telakoiden toiminnan tietotaidon ylläpitäminen liittyy myös samaan kysymykseen. Kun puhumme huoltovarmuudesta, tarvitsemme telakoita, joissa osataan rakentaa laivoja, telakoita, joissa osataan korjata niitä, kotimaisia, Suomen lipun alla purjehtivia kauppa-aluksia ja samoin aluksia vientimarkkinoille niille maille, joilla on vähän varaa maksaakin loistosta ja komeudesta.

Tässä yhteydessä toteaisin lopuksi, että ministerin ja ministeriön on päättäväisesti jatkettava ponnisteluja, että Suomi pääsisi laivateollisuudessa, erityisesti ajattelen nyt jäänmurtajia, USA:n niin sanotuille "suojatuille markkinoille". Olemmehan hankkineet tuosta maasta miljardien arvosta torjuntahävittäjiä, ja kuljetushelikopteritarjouspyyntö on lähetetty myös tuohon suurvaltaan. Toivottavasti ensi vuosituhannen alku tuo suomalaiselle telakkateollisuudelle tässäkin suhteessa läpimurron.

[17] **Seppo Kääriäinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Puutun kahteen asiaan hyvin lyhyesti, yrittäjyyteen ja kuljetustukeen.

Aiemmin ed. Bremer, ainakin hän, viittasi muutaman viikon takaiseen yllättävään tutkimustulokseen, joka kertoi, että suomalaisten halukkuus, alttius yrittäjyyteen on maailman huonoimpia. (Ed. Elo: Oliko se yllätys?) — Se oli kuitenkin aika yllättävä tieto. — Tosin siinä ei ollut tutkittu kaikkia maailman maita, vaan tiettyjä vähän kehittyneempiä maita, ja niitten joukossa olemme siis häntäpäässä. Sehän on kova ja surullinen tieto, jonka pitäisi kyllä herättää miettimään syitä, mistä oikein on kysymys.

Olen taipunut siihen ajatukseen, että eräs syy — syitä on varmasti monia — tällaiseen huonoon, heikkoon alttiuteen on siinä, että Suomessa ei ole kyetty jostain kumman syystä tekemään yrittäjyyttä radikaalisti parantavia rakenteellisluontoisia ratkaisuja, jotka olisivat vakuuttaneet ja rohkaisseet ihmisiä lähtemään yrittäjän vaikeaan ammattiin. Vaikka me olemme nyt eläneet kuusi seitsemän vuotta poikkeuksellista talouskasvun aikaa, siis oikein loistavan sään aikaa, niin ei tänä aikana ole tehty kuitenkaan radikaaleja parannuksia yrittäjyyden edellytyksissä. Tässä viittaan nimenomaan nyt ainakin kolmeen asiaan. Välillisten kustannusten taso on edelleenkin liian rankka. Viittaan byrokratian kahleisiin. Kyllä byrokratian vähentämisessä on oltu hyvin velttoja, suunnitelmia on, mutta tekoja ei juuri ole. Viittaan ihan viimeisimpänä pettymyksenä alv-kokeilun hylkäämiseen. Oli kyllä käsittämätön asia, että Suomella on varaa hylätä tällainen kokeilu, joka olisi koskenut muutamaa palvelualaa. Perusteluja ei ole saatu, mutta tämä teko on kuitenkin tehty. Näistähän kertyvät esteet ja kahleet yrittäjyyden tielle, tosiasioista, jotka koko ajan vain lisäävät asenteellista pelkoa ja vastahakoisuutta.

Toivoisin, että kauppa- ja teollisuusministeriössä, kun se on elinkeinoministeriö ja yrittäjyysministeriö Suomessa, paneuduttaisiin tähän yrittäjyyden ongelmaan tältä kulmalta oikein tosissaan, sillä sieltä kuitenkin viime kädessä löytyy ratkaisuja suurtyöttömyyteen, jonka riivaama maa Suomi edelleen valitettavasti on.

Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja Finprosta ja Finpron puolesta liittyen ensi vuoden budjettiin ja edelleen siitä eteenpäinkin jatkuviin leikkaussuunnitelmiin. Ruoskimatta hallitusta tarpeettomasti pitää kyllä ihmetellä, miksi tämmöinen leikkauspäätös on tehty, kun kaikki tiedämme, minkälaisia seurauksia tällä leikkauksella jatkuessaan on nimenomaan pienten yritysten markkinoinnin kannalta, pienyritysten kansainvälistymisen kannalta, markkinoillepääsyn kannalta. Finpro joutuu ilman muuta supistamaan omaa verkostoansa maailmalla varsinkin Aasiassa, osin myös Euroopassa, ja siitä ei kyllä hyvää herkiä pienten yritysten markkinoillepääsyn kannalta.

Finprohan edustaa tiettyä ketjua. Minä kyllä näkisin niin, että tutkimuksen ja tuotekehittelyn puolella Suomessa asiat ovat vastaväitteistä huolimatta kohtalaisen hyvällä kannalla. Satsaus on edelleenkin aika kova. Tekes saa voimavaroja voimakkaasti, ja se on myönteinen asia. Yritysten rahoitusongelmat, jotka liittyvät julkiseen rahoitukseen, ymmärtääkseni ovat tällä hetkellä aika hyvissä kantimissa. Finnvera tehostaa toimintaansa koko ajan, eikä se ole enää mikään pullonkaula yrityksen menestymistä ajatellen.

Mutta sitten se ketjun pää, markkinointi, markkinoille meno, markkinoille pääsy ja kansainvälistyminen, on todellinen ajankohtainen pullonkaula. Tähän liittyy Finpron kohtalo, Finpron toimintavalmiuksien heikentäminen, jota ei saisi tapahtua. Tämä sali ei pysty muuttamaan leikkauspäätöstä. Sehän on päivänselvä asia, kun

täällä enemmistö on sementoitu, mutta toivoisi, että ministeriö pysähtyisi tämän asian ääreen oikein tosissaan ja ottaisi pienyrittäjien puheet ja Finpronkin selostukset ja analyysit todella tosissaan. Ainakin siihen pitää päästä, että leikkaukset loppuvat ensi vuoteen, että niitä ei jatketa eteenpäin kaavaillulla tavalla.

Hallitusohjelmassahan on erittäin myönteinen maininta yrittäjyyshankkeesta. Sehän on herättänyt myönteisiä odotuksia ja toiveita yrittäjien parissa. Kysymys kuuluu, mitä tämän hankkeen osalta in concreto tällä hetkellä oikein on tapahtumassa vai onko niin, että vallitsee toimettomuus pienyrittäjyyden edistämisessä? Toimettomuudessa aina viitataan siihen, että meillä on yrittäjyyshanke, sieltä sitten tulee aikanaan hyvää tavaraa, hyviä päätöksiä, hyviä tuotteita, hyviä ratkaisuja pienyrittäjyyden puolesta. Se ei saisi olla tällainen hautausmaa, vaan sen pitäisi olla todella radikaalin pk-politiikan alku Suomessa.

Sitten puutun kuljetustukeen lyhyesti. Oli myönteistä, että maan hallitus päätti sittenkin korkeassa armossaan siitä, että jatkoa tulee vielä yksi vuosi. Tämähän on ollut samanlainen näytelmä kuin vuosi takaperin. Ilmeisesti hallitus etukäteenkin jo päätti, että kyllä sitä jatkoa tulee, mutta antaahan niitten vähän ponnistella eduskunnassa, että saavat jotakin omasta mielestään aikaan. Hallitus niskuroi jotenkin eduskunnan kantaa vastaan tässä asiassa, mitä minä pidän kyllä luottamuksen kannalta huonona asiana hallituksen ja eduskunnan välillä.

Kiinnitän huomiota samaan, mihin ed. Vilén puheenvuoronsa lopussa puuttui, kun hän totesi, että hallitus on lupautunut selvittämään tai valmistelemaan yrityksille ehkä jopa uuden tyyppistä logistista järjestelmää, jolla korvattaisiin nyt pitkään voimassa ollut hyvä kuljetustukijärjestelmä. Samanlainen maininta oli myös vuosi sitten eduskunnan päätöksessä, mutta mitään tämän vuoden aikana ei ole tapahtunut. Nyt me siis toistamme tämän kantamme tänään taikka huomenna eduskunnassa. Toivon, että eduskunnan tuleva päätös otetaan elinkeinoministeriössä tosissaan ja valmistellaan yritysten tueksi nykyaikainen logistiikkajärjestelmä, joka voisi olla parempi kuin nykyinen kuljetustukijärjestelmä on.

Lopuksi kiinnitän huomiota tämän tuen sovellutusalueeseen. Valtiovarainvaliokuntahan kannanotossaan toteaa selvästi, että kun nyt vuoden alussa Agendaan liittyen nämä tukialuerajat muuttuvat Itä-Suomessa esimerkiksi, minusta kuljetustukilakia täytyy soveltaa näitten uusien rajojen mukaisella tavalla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että itäisen Suomen maakunnista yksi, siis Pohjois-Savo, tulisi kokonaisuudessaan tämän lain sovellutuksen piiriin. Tämähän on valtioneuvoston päätösvallassa oleva asia yksinomaan. Tietysti se vaatii neuvotteluja EU:n kanssa, mutta tuntuisi siltä, että kun Agenda muuttaa rajoja vuoden alussa, ei ole minkäänlaisia ongelmia neuvotella EU:n kanssa tämä asia meitä pohjoissavolaisia tyydyttävään kuntoon.

[18] **Matti Väistö /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erinomaista, että ed. Kääriäinen otti tämän kuljetustukiasian taas hyvin voimakkaasti esille. Huolenahan on, että mikäli tämä järjestelmä lasketaan loppumaan, me emme uutta vastaavaa saa. Nyt, kun hallitus jo toistamiseen on lupautunut valmistelemaan uuden logistisen järjestelmän, on välttämätöntä todella pitää kiinni siitä, että me emme jää tyhjän päälle. Jos meillä entinen järjestelmä lakkaa, määräaikainen laki loppuu, emmekä uutta järjestelmää saa, kuka takaa sitten, että meillä on jatkossa minkäänlaista järjestelmää? Silloin me, ed. Kääriäinen, te hyvin tunnette tämän, jäämme olennaisesti jälkeen Ruotsin tilanteesta.

Toinen asia, mihin ed. Kääriäinen hyvässä puheenvuorossaan viittasi, on teknologiarahat. Niiden osalta varmasti on rahaa riittävästi, mutta pulmana on alueiden kohdentuminen. Eikö nyt pitäisi ottaa huomioon maakuntien osaamishankkeiden vahvistaminen ja muun muassa Joensuussa olevan tiedepuiston merkittävä rahoituspanos? Siellähän Joensuun kaupungin ja maakunnan rahoitusta muutoinkin ollaan satsaamassa tähän hankkeeseen. Nyt pitäisi myös yhteiskunnan tuella tätä vauhdittaa ja nopeuttaa, ja me tarvitsisimme, arvoisa puhemies, myös seutukuntakohtaisia osaamishankkeita.

Ongelmana, se täydennyksenä vielä todettakoon, on mielestäni se, että kun osaamiskeskusohjelman rahoitukseen käytetään maakunnan kehittämisrahaa, tämä rahoitus on kaikkinensa jäämässä liian pieneksi. Tarvittaisiin tällaisiin alueellisiin ja maakunnittaisiin osaamiskeskusohjelmiin ja -hankkeisiin merkittävämmin rahoitusta.

19 **Leena Luhtanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En olisi niin pessimistinen kuin ed. Väistö todetessaan, ettei vastaavia hyviä järjestelmiä ilmeisesti pystytä kehittämään kuin on alueellinen kuljetustuki.

Ed. Kääriäiselle toteaisin sen, että eduskunta taas hyväksyessään jokin aika sitten lain alueellisesta kuljetustuesta hyväksyi jo ponnen, joka oli talousvaliokunnan mietinnössä siitä, että hallituksen on kehitettävä logistisia järjestelmiä siten, että ne korvaisivat tämän kuljetustuen, ja aivan niin kuin ed. Kääriäinen totesi, edellinen talousvaliokunta esitti tämän saman ponnen. Kun hallitus ei ollut vielä vuoden aikana valmistellut tämmöistä uutta järjestelmää, tämä oli eräs syy siihen, miksi talousvaliokunta oli myötämielinen alueellisen kuljetustuen jatkamiseen. Mutta ponnen olemme jo hyväksyneet eli pallo on nyt hallituksella ja odotamme parasta.

20 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Itsekin ajattelin puuttua ensin kuljetustukikysymykseen.

Tästähän on kahden joulun alla väännetty kovasti kättä, jatkuuko tämä kuljetustuki vai ei, ja niin kuin edellä puheenvuoroissa on todettu, siitä kiitokset, että tämä jatkuu nyt edes vuodella. Vuosi on aikaa etsiä uusia järjestelmiä, joita on peräänkuulutettu, logistiikkajärjestelmiä. Kuitenkin ajatuksen pitää olla sillä tavalla, jotta missään tapauksessa niiden suomalaisten yritysten tilanne ei heikkene, jotka tällä hetkellä ovat olleet tämän kuljetustuen tarpeessa ja joiden kilpailukyky on siitä kiinni, millä tavalla ne pärjäävät markkinoilla, vertailukohtana Ruotsi. Uuden järjestelmän, mikä se tulee olemaankin, pitää turvata kilpailukyky edelleenkin. En tiedä, ainakaan omassa mielessäni en ole osannut hahmottaa, millä tavalla logistiikka voidaan semmoiseksi kehittää, että se korvaisi kuljetustuen ja se kohdentuisi juuri niille yrityksille sillä tavalla, että se turvaisi kilpailukyvyn.

Sen takia tähän pitää jättää semmoinen takaportti eli varaus siitä, jotta jos vuoden päästä ei olisi olemassa semmoista järjestelmää, kyllä minusta kuljetustukea pitää arvioida uudelleen ja olla valmiit myös jatkamaan. Tiedän ihan oman alueeni, oman maakuntani osalta, että siellä on monta semmoista firmaa, kappalemääräisesti vähäinen määrä, mutta kuitenkin monta firmaa, jotka ovat hyvin merkittäviä pientyönantajia, ja niiden selviytyminen on siitäkin kiinni, millä tavalla muun muassa tämä raha kohdentuu. Sen takia tämä on yksi asia, joka on aluepolitiikkaa ja pitää jatkossakin kyllä turvata tavalla tai toisella.

Sitten tämä tuotekehittelypuoli, joka on toinen asia, josta meinasin puhua. Meillähän on satsattu aika huomattavia summia kokonaisuutena suomalaisessa yhteiskunnassa viime vuosina tuotekehittelyyn ja uusiin innovaatioihin, ja siitähän meillä on näyttöäkin olemassa. Tulevaisuudessa suomalaisia keksintöjä, kehitelmiä, uusia tuotteita tulee olemaan vielä enemmän, koska se satsaus tulee näkymään pitkässä pelissä.

Yksi alue, joka minusta sopii meille erityisen hyvin, on elintarvikepuoli ja lähinnä siinä funktionaaliset elintarvikkeet, terveysvaikutteiset elintarvikkeet. Sillä puolella on tehty valtavan paljon kehittely- ja tutkimustyötä. Toivoisi, että KTM ennakkoluulottomasti näihin suhtautuisi ja olisi omalta osaltaan tukemassa niitä hankkeita. Nimittäin kun maailmanlaajuisesti katsotaan tätä funktionaalista elintarvikepuolta, niin sen väitetään tällä hetkellä jo maailmankaupassa kokonaisuutena ylittävän arvoltaan jopa kännykkäkaupan ja tietopuolen kaupan.

Tässä siis tarve tulee olemaan jatkossa iso, ja meillä Suomessa on kaikki edellytykset siihen, koska meillä ovat raaka-aineet sinällään jo puhtaita. Sen lisäksi kun siihen laitetaan mukaan suomalaista älyä ja suomalaista kehittelytyötä, niin saadaan semmoinen tuote, että väittäisin sillä tavalla, että meidän jokainen peltotilkkumme, mikä vielä on puille istuttamatta, voidaan saada käyttöön raaka-ainepohjan turvaamiseen, jos vielä tämmöinen terveysvaikutteinen elintarvike saadaan maailmanmarkkinoilla tunnetuksi ja vielä saadaan pois sieltä se kynnys, joka EU:n sisällä on, että ei voida mainostaa ja markkinoida terveysvaikute-nimellä mitään. Sehän on kiellettyä, on olemassa vain lääkkeet tai perinteiset elintarvikkeet, eikä sitä välimuotoa ole olemassakaan, se on vielä tällä hetkellä kiellettyä. Sen sijaan monissa muissa EU:n ulkopuolisissa maissa voidaan jo tämä terveysvaikutekin kertoa mainoksella. Minusta tässä pitää pyrkiä vaikuttamaan tuohon EU:n suuntaan, että tämän tyyppistä mainostamista jopa pitäisi jatkossa sallia. Sen pitää perustua tietysti kliinisiin kokeisiin ja ehdottomuuteen, ja jos kertoo vääriä tietoja, siitä pitää tietysti rangaista, pitää olla sanktiopykälät, joilla tällainen eliminoidaan pois.

Kolmas asia, jonka meinasin tässä todeta, on nämä EU:n rakennerahaston varat ja siinä tietys-

ti KTM:n osuudet. Täällähän on lisätty, niin kuin todetaan tässä talousarviossa, huomattava määrä varoja, mutta siinä on ongelma ennen kaikkea se kohdentuminen, millä saadaan ne oikealla tavalla oikeaan aikaan kohdennettua. Menneestä vuodesta, joka tässä on lopuillaan, Pohjois-Karjalan osalta ainakin on todettava se, että ensinnäkin meidän tilanteemme laman jälkeen lähti hitaammin nousuun. Yleensäkin laita-alueet kehittyvät ja lähtevät tähän kasvuun hitaammin mukaan. Meillä kävi juuri se sama malli yhä edelleen, ja kasvu vaikutti vähän vasta myöhäjunassa tässä alkuvuonna. Sitten sinne tuli näitä hankkeita yllättävän paljon, hankehakemuksia, ja sitten vain paikallisviranomaiset ja tietysti ministeriö totesivat kädet pystyssä, että rahat ovat loppuneet.

Sen takia minusta meidän pitäisi osata ajoituksellisesti huomata, mitä tapahtuu tässä suomalaisessa yhteiskunnassa laajemminkin. Välttämättä tämä kasvu ei yllä joka paikkaan samalla tavalla eivätkä tarpeet ole samanlaisia joka paikassa. Sen takia joustavuutta rahojen käyttöön pitää löytyä. Kun on "tulipalo", niin sitähän pitää mennä sammuttamaan. Ennen kaikkea tässä tapauksessa "tulipalot" pitäisi mahdollisimman nopeasti saada sammutettua elikkä saada sitä investointia pystyyn. On vähän huono vertaus, että "tulipalo" sammutetaan, kun sillä tarkoitetaan päinvastoin uuden rakentamista. Välttämättä ne jotkut yrityshankkeet eivät jää odottamaan sitä uutta toista vuotta. Tässä tapauksessahan ilmeisesti odotettiin eri tahoilla, että kun uusi rakennerahastokausi alkaa, niin ne hankkeet ovat yhä edelleen siellä ja rahoitetaan niitä sitten uuden kauden puolella.

Muuten tässä en hirveän isoja ongelmia näe, pääasiassa kävin ne tuossa läpi. Viimeisenä asiana voin todeta ihan lyhyesti tämän puuenergiakysymyksen. Jotkut muutkin ovat täällä todenneet puheenvuoroissaan siitä.

Minusta siinä on kaksi asiaa. Ensinnäkin puuenergian käyttöä lisätään, se on selkeästi eduskunnankin tahto ollut ja ennen kaikkea sen valiokunnan tahto, missä itse olen ollut.

Sen lisäksi siihen kuuluu toinen asia. Itäsuomalaisena ihmisenä voi todeta sen, että turvepuoli näyttää olevan menossa alas, mikä tarkoittaa siellä monien tuotantoalueiden sulkemista. Muun muassa Vapo on ilmoittanut useiden hyvien soiden, jotka ovat turvetuotannossa olleet, määräaikaisesta sulkemisesta. Sieltä on potkaistu porukka pois, siellä ovat koneyrittäjät vaikeuksissa. Se tarkoittaa sitä, että jos me emme niitä kattiloita saa lisää, käyttöpisteitä lisää, niin tässähän käy sillä tavalla, että pikkuhiljaa sieltä toiselta puolen tulee työttömyyttä, vaikkakin tämä puuenergiapuoli tulee kasvamaan. Osin se vähän lisää työllisyyttä, mutta turvepuolta jää huomattava määrä pois.

Sen takia minusta pitää myös sen tyyppisiin hankkeisiin olla investointitukia, jotka edesauttavat tämän kotimaisen energian käyttöä. Pitää olla sellaisia porkkanoita, että laitoksia saadaan niille alueille, joilta näitä poltettavia raaka-aineita saadaan.

21 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen elinkeinopolitiikan tavoitteena on talouskasvun turvaaminen, työllisyyden parantaminen ja tuotantorakenteen monipuolistaminen ja se, että Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö koti- ja ulkomaisille investoinneille. Tämä on suora lainaus hallitusohjelmasta ja antaa kauppa- ja teollisuusministeriölle erittäin suuren haasteen, jotta hallitusohjelmassa oleva tekstiosa tulee toteutettua.

Kauppa- ja teollisuusministeriön vastuulle jää suomalaisen yhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen. Jo neljä vuotta sitten omassa budjettipuheenvuorossani totesin, että kauppa- ja teollisuusministeriön toimintaympäristöä tulisi vahvistaa niin, että työministeriö yhdistettäisiin hyvin pitkältä osin kauppa- ja teollisuusministeriöön, jotta saataisiin riittävästi resursseja näiden vaativien tehtävien eteenpäin viemiseen.

Suomessa on korkea työttömyys ja matala usko yrittäjyyteen. Yrittäjyyden arvostuksen lisääminen, ja toisaalta kynnyksen madaltaminen yrittäjäksi aikoville ja yrittämiseen ryhtymiseksi, on hyvin mittava haaste, jotta yhtälö, joka on tällä hetkellä Suomen kannalta varsin epäedullinen, voitaisiin purkaa. Unionin keskimäärään verrattuna meiltä nimittäin puuttuu 120 000 pk-yritystä.

Uusinvestoinnit, joita soisi tapahtuvan paljon nykyistä enemmän, on saatava uudelleen viritettyä ja kattamaan myös maan kaikki osat. Meillä on viimeiset kuukaudet hyvin voimakkaasti seurattu vain pörssikurssien kehitystä. Pörssikurssi ei sinänsä luo kansantalouteen hyvää kuin niille, joilla sattuu olemaan oikeat paperit hallussa, mutta varsinaista uutta viritystä ei pörssikursseilla saada aikaan. Jos meillä syntyisi tilanteita, joissa lasketaan liikkeelle uusia osakkeita uusien

tehtaiden rakentamiseksi, silloin olisimme todella uudessa ja oikeassa suunnassa.

Riskipääoman saanti yrityksiin on parantunut, ja varsinkin se, että Sonera-myyntituloja tullaan siirtämään 250 miljoonaa markkaa Suomen Teollisuussijoitus Oy:hyn, on hyvä suunta. Kauppa- ja teollisuusministeriössä ilmiselvästi asia tiedostetaan, ja alttiutta olisi nähtävästi reippaampaankin kehitykseen, kun vain eduskunta lisävoimavaroja sinne ohjaa. Meillä on Finnvera, Tekes ja Sitra. Sitran toimintaedellytykset ovat hyvässä kunnossa, mutta Tekesin kohdalla määrärahoja tulisi edelleen lisätä, jotta ideat, joita ihmisillä tänään on, voitaisiin tuotteistaa, kaupallistaa ja kansainvälistää. Kansainvälisyyshän on se avainsana, jolla pitkällä aikavälillä päästään kestävään kehitykseen.

Aluepolitiikka on osa kansantalouden kehittymistä, ja kuten täällä on todettu, lakialoitteen kautta uudestaan budjettiin viritetty kuljetustukiasia on ihan hyvä ja perusteltu. Samoin mielestäni on hyvin vakavasti suhtauduttava edelleen myös telakkatuen jatkamiseen ja ylläpitämiseen siihen saakka, kunnes se halvan työvoiman maissa tullaan kokonaan kieltämään.

Kauppalaivaston toimintaedellytyksiä Suomen lipun alla on myös edelleen vahvistettava niin, että tonnisto todella pysyy Suomen lipun alla ja myös työllisyys ja osittainen huoltovarmuuskin voidaan näin turvata.

Arvoisa puhemies! Hallitukselta puuttuu todellinen halu luoda yrittäjyydelle edellytyksiä. Tästä ovat osoituksena arvonlisäverokokeilun hautaaminen ja vähiin jääneet byrokratiatalkoot, joita on monta kertaa peräänkuulutettu. Yrittäjäthän joutuvat todella tekemään paljon selvityksiä ja tilityksiä eri viranomaisille, kun nykyisen tietotekniikan aikakaudella voisi kuvitella, että yhden luukun periaate olisi arkitodellisuutta. Mutta uskotaan ja toivotaan, että näissäkin asioissa päästään eteenpäin ja voidaan madaltaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä.

Yksi merkittävä asia, joka on hallitusohjelmassa kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan kohdalla, on kuluttaja- ja talousvalistuksen tehostaminen ja se, että otetaan käyttöön selkeät alkuperämerkinnät sekä elintarvikkeiden kotimaisuusmerkinnät. Nämä on sinne selkeästi kirjattu. Viime aikoina käydyissä keskusteluissa on käynyt ilmi, että nämä hankkeet eivät ole etenemässä, ja kuitenkin näillä on Suomen kansantalouden kannalta hyvin merkittävä vaikutus, jos ne toteutetaan siten kuin ne on hallitusohjelmaan kirjattu. Työllisyyden ja tuotannon edellytykset tulevat nimittäin näiltä osin hyvin pitkälti turvatuiksi.

Energiapolitiikan kohdalta voi sanoa sen, että kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle olisi syytä vielä entistä enemmän ohjata lisäresursseja nimenomaan kotimaisen polttoaineen hyväksikäyttöön. Sehän on kansantaloudellisesti tänä päivänä erittäin merkittävää, koska raakaöljyn hinnannousun kustannukset jatkuvasti kasvavat Suomen kansantaloudessa. Se, mitä maahan tuodaan ja mitä siitä valuuttana maksetaan, on aina pois. Jos voidaan käyttää omaa tuotantoa ja sitä hyödyntää, niin vaihtotaso säilyy entistä parempana.

[22] **Kauppa- ja teollisuusministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! Tähänastisen keskustelun perusteella on helppo todeta, että peruslinjoista sen suhteen, mikä on Suomen talouden menestyksen ja kilpailukyvyn perusta, vallitsee hyvin laaja yhteisymmärrys eduskunnassa. Olen itse luonnehtinut tilannetta niin, että jos Suomen taloudellisen menestyksen avaintekijät pitää kolmella sanalla kiteyttää, niin ne ovat: osaaminen, yrittäminen ja yhteistyö. Nämä kaikki ovat saaneet tänään keskustelussa asiaankuuluvan huomion.

Pidän erittäin oikeana sitä, että osaaminen ymmärretään riittävän laaja-alaisesti. Meillä on hyviä näyttöjä siitä, että viestintä- ja informaatioteknologia sekä high tech -osaaminen Suomessa ovat tuottaneet taloudellista menestystä. On tärkeätä, että tämä osaaminen leviää kaikille aloille ja alueille, myös palvelualoille ja perinteiseen teollisuuteen. Osaaminen on myös ymmärrettävä muutenkin kuin akateemisena osaamisena. Se koskee nimenomaan kädentaitoja, markkinoinnin osaamista, innovointia, myös työmiesten ja työnaisten ammattitaitoa. Tähän panostaminen kaikin tavoin on tärkeätä talouden kilpailukyvylle ja menestykselle.

Aivan erityinen roolinsa tässä on tutkimus- ja kehityspanoksen jatkuvalla lisäämisellä ja ylläpitämisellä. Määrätietoinen satsaus 80-luvulta alkaen on tuottanut sen, että Suomen t&k-panostus, joka aikanaan oli enintään teollisuusmaiden keskitasoa, ilmeisesti tänä vuonna nousee 3,1 prosenttiin kansantulosta, joka on ihan huippuluokkaa maailmassa. Se ei tarkoita sitä, että tässä olisi vielä kaikkea suinkaan tehty. On tehtävä

työtä tämän panostuksen ylläpitämiseksi ja nimenomaan sen laajentamiseksi.

Uskon, että me olemme monilla aloilla, nimenomaan viestintäteknologian puolella, saavuttaneet eräänlaisen tutkimustoiminnan kriittisen massan, jossa myös yritykset ovat satsanneet omia voimavarojaan niin, että yksityisen rahoituksen osuus on, niin kuin on ollut tarkoituskin ja toivottavaa, lisääntynyt. Mutta vastaavasti on aloja, joilla nimenomaan julkisella rahoituksella on edelleen hyvin tärkeä liikkeellepaneva merkitys. Nämähän eivät ole toisilleen vastakkaisia, vaan nimenomaan toisiaan täydentäviä asioita. Julkista panostusta on arvioitava nimenomaan siltä kannalta, miten hyvin se saa yritysten voimavarat liikkeelle. Monet näkökohdat tästä, ja myös siitä, millä lailla perustutkimuksen osuus on turvattava, ovat tässä keskustelussa tulleet ansiokkaasti esiin.

Yrittäjyyden osalta voi sanoa, että yrittäjyyshän on hallitusohjelmassa eräänlaisella läpäisyperiaatteella mukana ja sitä on korostettu kaikissa eri yhteyksissä. Sen ohella hallitusohjelmassa on myös erillinen yrittäjyysprojekti, joka kauppa- ja teollisuusministeriön johdolla tullaan ensi vuoden alussa käynnistämään. Haluan kuitenkin sanoa, että yrittäjyysprojekti ei ole se, jota kautta kaikki, mitä yrittämisen hyväksi tehdään, tulee kanavoitumaan, vaan on lähdettävä siitä, että työtä, jota jo edellisen hallituksen aikana ja varmaan sitäkin edellisten hallitusten aikana on tehty, jatketaan määrätietoisesti. Yrittäjien oma käsitys on tänä päivänä se, että milloinkaan Suomessa ei ole ollut niin hyvät edellytykset yrittämiselle kuin tänä päivänä. Minusta tämä on todettava, vaikka me kaikki tiedämme, että on edelleen tehtävä paljon noiden edellytysten parantamiseksi, muun muassa juuri niissä asioissa, joita tässä keskustelussa on aiheellisesti korostettu ja joita, ainakin omalta osaltani toivon, pystymme yrittäjyysprojektin kautta viemään eteenpäin. Kysymyshän on todellakin monien muidenkin ministeriöiden, ei vähiten valtiovarainministeriön, toimialaan kuuluvista asioista. Mutta uskon, että tällainen poikkihallinnollinen yhteistyö hallitusohjelman selkeiden tavoitteiden mukaisesti tulee tuottamaan edelleen paranevia tuloksia.

Täällä on viitattu aika mielenkiintoiseen tutkimukseen siitä, minkälaiset ovat suomalaisten yrittämisvalmiudet, ja todettu, että ne ovat tuon tutkimuksen mukaan kansainvälisessä vertailussa alhaisimmat. Jonkinlainen huippu on saavutettu siinä, että kauppakorkeakoulun opiskelijoista vain 1 prosentti ilmoitti tuon näkemyksen mukaan harkitsevansakaan yrittäjäksi ryhtymistä. Itse uskon kuitenkin, että tämä antaa todellisuudesta hivenen liian synkän kuvan ottaen huomioon sen tahdin, jolla kuitenkin uusia yrityksiä Suomessa on syntynyt ja syntyy. Se on tärkeätä, koska minusta Suomen menestys on kiinni myös siitä, että olemme toimiva sekatalous, jossa on pörssiyrityksiä ja perheyrityksiä, isoja yrityksiä, pieniä ja keskisuuria yrityksiä, myös valtion yrityksiä ja osuustoiminnallisia yrityksiä.

Kaikki tiedämme sen, että uudet työpaikat, joita hallituksen työllisyystavoitteen saavuttaminen edellyttää, syntyvät pääosin pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Vaikka meille on edelleenkin tärkeätä myös perinteisen teollisuuden ja suurten yritysten kilpailukyky ja menestys, niin uudet työpaikat syntyvät juuri sellaisissa yrityksissä, joista valtaosa suomalaisista ei tänä päivänä ole kuullutkaan, ja usein siitä hyvästä syystä, että niitä ei ole vielä perustettu.

Yrittäjyysprojektin yhtenä tehtävänä on käydä lävitse myös ennen yritysten perustamista siihen liittyvät ongelmat. Tähän on jo ryhdytty eräiltä osin. Eduskunta on hyväksynyt Suomen Teollisuussijoitus Osakeyhtiötä koskevan lainsäädännön uudistamisen. Lisäbudjetissa on myönnetty 250 miljoonaa markkaa sen pääomittamiseen. Tämä on tarkoitettu avaamaan yhtä pullonkaulaa. Vaikka meillä sanotaan, että rahoitusmarkkinat toimivat, että se ei olisi enää ongelma, niin oman pääoman ehtoisen riskirahoituksen ja siemenrahoituksen ongelma on todettu.

Tarkoitus on tätä harhaanjohtavasti nimettyä Suomen Teollisuussijoitus Osakeyhtiötä kehittämällä ja sen toimialaa tämän lain mukaisesti laajentamalla osaltaan edistää yrittäjyyden edellytyksiä ja ratkaisemaan sitä, mikä ei vain Suomessa vaan kaikissa Euroopan maissa on ongelma: olemme kieltämättä innovatiivisia, meillä on siitä näyttöjä, mutta näiden innovaatioiden muuttaminen kilpailukykyisiksi, kaupallisiksi tuotteiksi on pullonkaula ja ongelma, johon tulee keskittyä. Siihen liittyy myös kansainvälistymisen tukeminen, jota tässä keskustelussa on ihan aiheellisesti korostettu.

Haluaisin kuitenkin sanoa, että meidän ei tule katsoa vain olemassa olevia instrumentteja, vaan katsoa myös, mitä kaikkea muuta ja myös alueilla tapahtuvaa toimintaa tässä suhteessa voidaan

tukea ja kehittää, koska tuo puoli alueellisesta tasapainoisesta kehityksestä, joka tässä keskustelussa on tullut monasti esiin, on täysin perusteltu. Pyrimme kyllä omalta osaltamme siihen, että meillä on selvät aluepoliittiset instrumentit esimerkiksi tutkimus- ja kehityspanoksen ja Tekesin toiminnan osalta varmistamaan se, että nämä palvelut ovat alueellisesti kattavasti saatavissa, jotta niitä osataan käyttää joka puolella Suomea. Kriteereiden täytyy tietenkin olla edelleen samat kaikkialla. Tutkimusrahoituskin on kilpailutettua rahoitusta ja näin täytyy olla, mutta sen saatavuuden täytyy olla kaikilla alueilla ja aloilla varmistettu.

Kolmas menestyksen osatekijä on yhteistyö, vahvoihin, järjestäytyneisiin työmarkkinaosapuoliin perustuva yhteistyö, joka Suomessa on koko kansantalouden tasolla työehtosopimuksissa, tulosopimuksissa tuottanut tulosta. Se on myös se paras tapa, jolla työelämän välttämätöntä uudistamista voidaan tehokkaimmin viedä eteenpäin ja johon työhön myös järjestäytyneet yrittäjät ovat tervetulleita. Olen ilolla pannut merkille, että yrittäjäkentässäkin on tapahtunut sellaista kehitystä, että siellä ei nähdä enää tätä ristiriitaisena asiana, vaan halutaan olla mukana siinä yhteistyössä, jolla yritysten kilpailukykyä ja osaamista viedään eteenpäin.

[23] **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Tuomioja puheenvuorossaan vähän aprikoi sitä, onko yrittäjyysilmapiirin huono taso sittenkään totta. Olen tämän syksyn aikana käynyt useammassa yrityksessä vartavasten katsomassa ja puhumassa yrittäjien kanssa, minkälainen ilmapiiri heillä on.

Siinä tulee esille selkeästi kaksi asiaa. Halutaan pysyä korkeintaan entisessä työntekijämäärässä ja välttää uusien ihmisten palkkaamista. Toinen asia, joka siinä on huolestuttavinta, on se, kun puhutaan sukupolvenvaihdoksesta: edes omasta perhepiiristä ei tahdo löytyä isän työlle jatkajaa. Näin on nimenomaan perustuotannon puolella, puusepänteollisuudessa, metalliteollisuudessa ja pienissä konepajoissa, eli kyllä meillä on ilmapiirissä jotakin vikaa. Kannattaa hyvin avoimesti tarkastella sitä ja miettiä, mitä voidaan tehdä, jotta ilmapiiriä voidaan parantaa.

[24] **Antti Rantakangas /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Tuomioja jätti kommentissaan ottamatta kantaa kahteen hyvin tärkeään asiaan, jotka täällä ovat nousseet esille. Ensinnäkin siihen, miten Tekesin varojen alueellista kohdentumista aiotaan parantaa. Tämähän on tavoitteena hallitusohjelmassa, mutta tämän osalta hallitus on ollut hyvin toimeton. On puhuttu kauniisti, mutta mitään konkreettista ei näytä tapahtuvan. Aiotaanko te-keskusten teknologiayksikön henkilöstöä lisätä maakunnissa? Sehän olisi yksi konkreettinen tapa saada tätä kohtaamista paremmaksi. Mitä aiotaan tehdä Pohjois- ja Itä-Suomen ykkösalueelle, jonne EU:n aluekehityskomissaarikin vaati itse asiassa Suomea panostamaan enemmän teknologiarahoja? On hyvä, että ministeri Korhonenkin on täällä tätä asiaa kuuntelemassa. Nämähän ovat elinkeinojen kehittämisen kannalta tärkeitä asioita maakunnissa.

Toinen asia, logistiikkatuki. Ministeri ei vastannut millään tavalla, aiotaanko tämä uusi järjestelmä ottaa käyttöön vuonna 2001. Nyt sitä aiotaan selvittää, mutta eihän selvittäminen riitä, vaan tarvitaan konkreettiset päätökset ja konkreettiset mallit, miten logistiikkakustannuksia tasataan nimenomaan harvaanasuttujen alueiden ja pitkien etäisyyksien Suomessa.

[25] **Kari Kantalainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille kannanotoista.

Yrittäjyystutkimuksesta, josta itse mainitsin: todella monenlaisia tutkimuksia tehdään. Mutta tästäkin väitetään, että se on ihan akateemisesti, fiksusti toteutettu G7-maissa ja muutamassa teollisuusmaassa. Siinä mielessä on tärkeää, että Suomessa yhtä lailla valmistaudutaan tekemään omat selvitykset aiheen ympäriltä.

Toteaisin sen, että meillä te-keskusten ja aivan erityisesti uusyrityskeskusten kautta on tehty mielestäni varsin hyvää työtä viime aikoina siinä, että on saatu syntymään myöskin uutta yrityspotentiaalia. Linjaukset tässä suhteessa ovat menossa kohdalleen. Mutta keskeisin ongelma varmastikin on yrittäjän sosiaaliturva tai tavallaan sosiaaliturvan puuttuminen lähinnä eli yrittäjän omavastuu, riskin kantaminen. Kaikki nämä keskeiset kysymykset nostavat yrittäjäksi ryhtymisen kynnyksen sen verran korkealle. Tämä on varmasti se yksi keskeinen asia. Niin yrittäjyyshankkeessa kuin myöskin ministerin myötävaikutuksella aikanaan rakennetussa pk-poliittisessa ohjelmassa kirjattiin aika paljon byrokratiaa perkaavia asioita, yritysten toiminta-

edellytyksiin vaikuttavia asioita ja aivan erityisesti sitä, että voidaan erotella myöskin erikokoisten yritysten toimintaedellytyksiä. Jos nämä kysymykset saataisiin päivitettyä, uskoisin, että me pääsisimme huomattavasti eteenpäin tässä.

[26] **Kauppa- ja teollisuusministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! Tekesiä koskevaan asiaan sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan alueellistamiseen otin kantaa puheenvuorossani ja totesin, että se nimenomaan on niitä asioita, joita hallitusohjelman mukaisesti tullaan hoitamaan. Siihen epäilemättä voi liittyä myöskin henkilöstösiirtoja ja järjestelyjä niin, että varmistetaan, että samoilla edellytyksillä kaikkialla maassa ja nimenomaan ongelmallisilla alueilla, joilla tutkimus- ja kehityspanoksen hyödyntäminen on vähäistä, pystytään täysimääräisesti käyttämään myös Tekesin palveluja ja mahdollisuuksia hyväksi, ja myöskin rohkaistaan yrityksiä näillä alueilla käyttämään niitä. Te-keskusten yhteydessä on tarkoitus juuri tätä saatavillaoloa vahvistaa.

Yrittäjyystutkimus on otettu vakavasti. Ministeriön johtoryhmässä on kuultu tutkimuksen suorittajaakin. Minä todella näen, että meillä on juuri tässä ennen yrittämisen perustamista, ennen kuin se ajatus tulee ihmisille mieleen, tehtävää, jotta useampi olisi valmis sen valitsemaan. Sitten tietysti pitää olla myöskin nykyistä helpompaa toteuttaa tuo ajatus. Halusin vain sanoa, että ehkä se antaa otsikkotasolla pikkuisen liian synkän kuvan siihen nähden kuitenkin, miten hyvin ja ilahduttavan hyvin uusienkin yritysten perustaminen on Suomessa lähtenyt liikkeelle ja miten yrittäjät itse sanovat, että ilmapiiri on tänä päivänä positiivisempi kuin se on koskaan ollut. Tämä ei ole millään tavalla ristiriidassa sen kanssa, että sen asian eteen on edelleenkin syytä tehdä työtä.

Jätin ihan tarkoituksella tässä yhteydessä puuttumatta logistiikkatukikysymykseen. En siksi, että sitä väheksyisin. Tarkoitus on todella menetellä niin kuin hallituksen esityksessä sanottiin, ensi vuoden aikana niin, että mahdollisesti tarvittavat toimet voidaan jo budjettiratkaisuissa ja lainsäädännöissä ottaa hyvissä ajoin huomioon ja uuden tyyppinen logistiikkatuki olisi käytettävissä. En ottanut sitä esiin sen vuoksi, että minusta asia on saanut ehkä pikkuisen suhteettoman merkityksen tässä keskustelussa. 20 miljoonaa markkaa, kuljetustukijärjestelmä, siinä kokonaisuudessa, jolla tämänkin pääluokan osalta eri tavoin yritystoiminnan edellytyksiä halutaan vahvistaa, on aika pieni osa. Se on tietysti niille yrityksille ja niille alueille, jotka keskeisesti ovat tätä etua käyttäneet, tärkeä asia. On pidettävä huoli siitä, että ei, kun siirrytään uuteen järjestelmään, pääse tapahtumaan kohtuuttomia jonkin toimivan yrityksen asemaa huonontavia muutoksia. Halusin vain kuitenkin, että pidetään mielessä oikea suhde, että se ei ole suinkaan mikään tärkein instrumentti, joka meillä on elinkeinopolitiikassa tänä päivänä käytettävissä.

[27] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on kiitettävää, että ministeri seuraa oman pääluokkansa keskustelua ja osallistuu siihen. Täällä viime yön aikaan eivät asiat olleet näin. Maa- ja metsätalousministerin ... (Ed. Bremer: No, no, täällä istui liikenneministeri kello 3:een yöllä!) — edustaja, olen valmis korjaamaan näkemykseni tai väitteeni. Minä olin täällä koko lailla sen ajan, mitä maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta täällä keskusteltiin, enkä nähnyt sinä aikana täällä ministeriä. Toivon, että ed. Bremer korjaa pöytäkirjaan, jos olen väärässä, mutta tällä hetkellä en anna tästä väitteestäni periksi.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee ministerin kommenttiin kuljetustuen osalta, on ihan hyvä nyt, että ministeri sanoo sen ääneen minkä sanoo, että kuljetustukea tarvittiin ja tarvitaan. Hallituksen alkuperäinen esitys, se mitä ministeri oli antamassa, oli toista mieltä. On tavattoman tärkeää, että ministeri on näiltä osin tullut toisiin aatoksiin ja hyväksyy sen, mitä eduskunta asiassa on päätökseksi tehnyt. Nämä aatokset kuitenkin ovat aika lyhytmittaisia, sillä tavalla lyhytmittaisia, että verrattuna niihin tarpeisiin, joita meillä Suomessa ja meidän kaltaisissamme muissakin maissa pohjoisessa Euroopan osassa on, minkälaista kuljetustukea tarvitaan, tämä ratkaisu, mikä nyt syntyy, kyllä on aika mitätöntä tämä kuljetustuki, jotka kaiken kaikkinensa käytettävissä on.

Arvoisa puhemies! Muutama huomio elinkeinopolitiikasta ja erityisesti siitä osasta elinkeinopolitiikkaa, jolla on aluepoliittinen ulottuvuus. Muutama viikko sitten Eva julkisti selvityksensä, jonka keskeisiä sanomia oli: suomalainen elinkeinoelämä on huolestunut siitä, että Suomi keskittyy niin nopeasti kuin keskittyy ja toisaalta autioituu niin nopeasti kuin autioituu. Markkina-

voimien pääpuhuja Suomessa, Elinkeinoelämän valtuuskunta, tulee julkisuuteen asiakirjalla, jolla se, markkinavoimien pääpuhuja, osoittaa, että edes markkinavoimien kannalta ei ole edullista se kehitys, joka Suomessa on tällä hetkellä meneillään. Jos jonkun olisi pitänyt tulla tuntuvasti ennen markkinavoimia ulos sekä kannanotoillaan että myöskin teoillaan, näin olisi tullut tehdä nimenomaan tasavallan hallituksen. Se ei ole ilmaissut samanlaista huolta tai jos onkin ilmaissut samanlaisen huolen, se ei sitä huolta ainakaan ole pukenut käytännön politiikan teoiksi. Ne teot ovat puuttuneet, ja kun ne ovat puuttuneet, Suomi keskittyy. Kun hallitus vielä monin omin toimin on vauhdittanut keskittymiskehitystä, jälki on sitä mitä on, ja siitä huolta kantaa jopa Eva.

Eilispäivänä puolestaan erittäin arvovaltainen vaikuttajajoukko suomalaisia elinkeinoelämän päättäjiä julkisti raporttinsa tai kannanottonsa, jonka huolenaihe oli tavallaan profiililtaan, ydinsanomaltaan, aivan sitä samaa, mistä ilmiöstä kertoi myös kaksi viikkoa aiemmin julkistettu Evan raportti. Myös nämä kokeneet vaikuttajat, joiden elämäntyö on ollut talouden piirissä ja Suomen eri osien ja koko Suomenkin rakentamisen piirissä, näiden ihmisten tuntosarvet sanovat, että pieleen menee, että korjausta on saatava aikaiseksi.

Arvoisa puhemies! Nyt kun ministeri on täällä ja kun hän puhuu aika hyvin näistä asioista, minun vakaa vetoomukseni hänelle olisi, ja keskustan eduskuntaryhmän vakava vetoomus hallitukselle, ennen kaikkea ministeri Tuomiojalle tässä tapauksessa, että hallitus ryhtyisi ministerin puheen usealla rivillä tunnistettuun toimintaan, joka vielä ei toimintaa ole, mutta alkaisi näitä ajatuksia ja aivoituksia käytännössä toteuttaa tavalla, jossa hallituskin vastaisi siihen huoleen, josta Eva sanoo oman sanansa ja joista vaikuttajat ovat julkistaneet eilen omat huolensa ja me monet kansanedustajat täällä, myös hallituspuolueiden riveistä, olemme julkituoneet oman huolemme moneen eri otteeseen.

Kun katsotaan niitä keinoja, joilla tasapainoisemman aluekehityksen suhteen voidaan vaikuttaa, ne keinot ovat toiset kuin 10—15 vuotta sitten. Ei teiden rakentaminen ole niin ratkaisevaa enää, ei seinien rakentaminen mille tahansa teollisuudelle ole niin keskeistä enää. Toki näitä molempia tarvitaan, mutta radikaalisti ja ratkaisevasti keskeisempää on se, onko eri alueilla osaamista, tietoa, taitoa, ovatko eri alueiden teknologiset perusfasiliteetit siinä kunnossa, että siellä voi yrittää ja sinne kannattaa panna yritys pystyyn. Onko eri alueiden osaamisperusta sellainen, että välttämätön tuotekehittämis- ja osaamiselementti teolliseen tuotantoon, myös palvelutuotantoon, löytyy kohtuuetäisyydellä siitä toimipaikasta, missä aiotaan toimia? Näissä suhteissa erot ovat tavattoman suuret Suomessa. Varsinainen pulma liittyykin nimenomaan siihen, että nämä erot kasvavat erittäin radikaalia ja nopeaa vauhtia kaiken aikaa. Tähän tarvittaisiin hyvin nopeaa korjausta.

Tänä iltana on puhuttu siitä, miten Tekesin voimavaroja pitäisi kohdentaa alueellisesti tasapainoisemmin. Se on yksi osa, josta on puhuttu monta vuotta, jossa ei ole tapahtunut yhtään mitään, paranemista ainakaan, vaan pikemminkin päinvastoin. Mutta ei vain Tekes tässä suhteessa ole tärkeä. Monia muitakin vastaavia toimijoita, Suomen julkisia toimijoita on tässä kentässä, joiden toimintapolitiikkaa ohjaa paljolti nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriö. Tiedän, että sivusta tuleva ohjauselementti tulee siitä, mitä aluepolitiikasta vastaava ministeriö, sisäministeriö ja -ministeri siellä tekee ja miten toimii. Toki sisäministerilläkin on jonkin verran rahaa käytettävissä mutta ei ollenkaan niin paljoa kuin kauppa- ja teollisuusministeriön ohjelmassa. Tästä syystä vakavasti vetoan teollisuuteen Suomen Teollisuussijoituksen suunnalla, Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toiminnassa, Suomen Akatemian toiminnassa, Finnveran toiminnassa, Sitran toiminnassa ja te-keskusten toiminnassa. Kaikki nämä toki eivät ole kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaa, mutta useat näistä ovat, ja niihin loppuihinkin, jotka eivät ole, kauppa- ja teollisuusministeriön sanalla on erittäin keskeinen ja vankka vaikutus. Näitten kaikkien yhteisvaikutus aineellisesti on monta miljardia markkaa. Näiden toimijoiden kautta kanavoituu yhteiskuntaan ilmeisesti lähempänä 7:ää kuin 6:ta miljardia markkaa julkista rahaa ensi vuonna, vuonna 2000.

Tämän panoksen alueellinen kohdentuminen ei saa tapahtua sillä tavalla, että aletaan Hyrynsalmelle antaa aivan erilaisiin hankkeisiin julkista rahaa kuin Vantaalle, ei niin, vaan sillä tavalla, että Hyrynsalmen osaamisen perustaa ja teknologian perustaa vahvistetaan, voimistetaan, parannetaan niillä toimenpiteillä, jotka voivat tulla järjellisesti käyttöön, ja niitä konsteja voi olla pal-

jon. Kun otin Hyrynsalmen esimerkiksi, ei tämä tarkoita sitä, että voisi olla vain viisi kuusi keskusta ja sitten seuraava kehittämiskohde Hyrynsalmen tyyppinen keskus. Tämän ajan ja uuden ajan alueellinen kehittämispolitiikka ja kehittämistoiminta kulkee erilaisten osaamiskeskittymien kautta. Osa niistä voi olla suurempia ja monipuolisempia, osa profiililtaan vähän matalampia. Yhtä kaikki osaamisen, taitamisen ja teknologian perustan kohentaminen näissä kaikissa on se avainsana, jota kautta kehitysedellytykset voivat syntyä uusille työpaikoille ja sitä kautta tasapainoisemmalle alueelliselle kehitykselle.

Ahon hallituksen aikaan lähdettiin liikkeelle tässä suunnassa käynnistämällä, panemalla pystyyn osaamiskeskusjärjestelmä tähän maahan. Se säädettiin lailla. Ensimmäiset osaamiskeskukset pantiin pystyyn, niille osoitettiin ensimmäiset rahat, ja toiminta on jatkunut, siitä kiitos hallitukselle. Mutta tällä tiellä olisi tullut välttämättä jatkaa, tunnistaa myös maakuntatasosta ja seututasosta niitä osaamisen pisteitä ja keskittymiä tai osaamisalueita, joiden kehittämisen kautta tavalla, johon äsken viittasin, olisi voitu ottaa askeleita eteenpäin tasapainoisemman alueellisen kehityksen aikaansaamiseksi. Vetoan vielä kolmannen kerran kauppa- ja teollisuusministeriöön, että tässä toimittaisiin ripeästi eikä annettaisi eriytymiskehityksen juosta niin kauaksi, että sen jälkeen on enää tavattoman vaikea puuttua tilanteeseen tasapainoisemman kehityksen aikaansaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Ei tässäkään yhteydessä voi olla sanomatta sitä seikkaa, että äsken sanotussa onnistuminen, tasapainoisemman elinkeinopolitiikan, alueellisen sellaisen, aikaansaamisessa onnistuminen edellyttää myös perusinfrastruktuurin tasapainoisessa kunnossa olemista. En käytä enempää aikaa siihen, mutta sanon sen ääneen, että nimenomaan kunnallisen palveluinfrastruktuurin eriarvoistuminen eri puolilla Suomea kuntatalouteen kohdistuvien toimenpiteitten seurauksena vie paljolti pois sitä elinvoimaa, sitä kasvumaaperää, jota nyt tarvittaisiin niille toimille, joista puheenvuoroni alkuosassa olen puhunut. Tästä syystä minusta on tärkeää, että aluepolitiikasta ja kunta-asioista vastaava ministeri, joka salissa on, tekee omalta osaltaan voitavansa niillä keinoin, mitkä konkreettiset keinot, kuntatalouteen liittyvät keinot hänen käsissään ovat, jotta se perusta, mihin uusi alue- ja elinkeinopolitiikka voi istua, ei perustaltaan murtuisi, siltä perustalta, mitä kunnalliset palvelut viime kädessä kuitenkin kaikelle tälle elinkeinotoiminnalle ovat.

Arvoisa puhemies! Vielä tavallaan alueellisen kehityksen kokonaiskonseptista. Siinä tärkeä osa on tietysti EU:n alue- ja rakennepolitiikka. En jatka siitä enempää tässä. Minun toiveeni kuitenkin on, että hallitus nyt ja tässä — sekä kauppa- ja teollisuusministeri että ministeri Korhonen molemmat ovat avainasemassa — sen jälkeen kun virheen tuli tehneeksi, yrittäisi korjata sitä niillä konstein ja keinoin, mitä käytettävissä on koskien niitä alueita, jotka jätettiin EU:n kakkostavoitteen ulkopuolelle, jotka vankoin asiaperustein olisivat sinne kuuluneet. Kun kävin Raahen seudulla äskettäin, ei voi mitenkään ymmärtää, ei alkuunkaan tunnistaa sellaisia perusteita, minkä takia Raahen seutukunta on jätetty kaikkien sekä kansallisten tukien että EU:n tukien ulkopuolelle.

Ministeri Siimes, kun olette siellä ja ihmettelette, minkä takia tällaiseen asiaan puutun, kysymys on todella vakavasta asiasta. Hallituksella on vastuu tällaisista asioista, kuinka ronskisti ja härskisti se kohtelee erilaisia seutukuntia, ja tässä tapauksessa on menetelty nimenomaan tällä tavalla, kohdeltu tavattoman epäoikeudenmukaisesti, jos käytän yhtä seutukuntaa esimerkkinä, nimenomaan Raahen seutua, seutua, joka heitettiin sekä kansallisen että EU:n tuen piiristä kokonaan pois. Samaan aikaan osa Turkua ja osa Tamperetta ja Oulu on mukana näissä tukialueissa. Erinomaisen harkitsematonta, ja tämän ongelman voittamiseen toki voidaan kansallisin toimin tehdä yhtä ja toista, ja toivon, että näin hallitus tekee.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyt huomio ihan toiseen tehtäväalueeseen. Tämäkin ala eli energiapolitiikka on kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaa. Siitä pari sanaa.

Vakaa toiveeni on, että ministeri Tuomioja huolehtisi siitä, mistä eduskunta päätti silloin, kun nykyisen energiaverouudistuksen teki muistaakseni syksyllä 96 vuoden 97 alusta lähtien voimaan tulevaksi. Siinä yhteydessä muistini mukaan sovittiin siitä, että mikäli käy niin, että nimenomaan turpeen hintasuhde suhteessa muihin sen kanssa kilpaileviin polttoaineisiin heikkenee tietyllä tavalla tietyn rajan alle, valtiovalta kaikissa oloissa huolehtii siitä, että tarvittavat korjaukset tuossa tilanteessa tehtäisiin ja turvattaisiin yhtenä esimerkkinä mainiten esimerkiksi

Haapaveden tyyppisen laitoksen pyörimässä pysyminen. Tästä lupauksesta kaiketi tällä hetkellä ei ainakaan kunnolla enää pidetä kiinni. Minun toiveeni on, kun tiedän, että ministerillä on hyvää halua tässä asiassa, että ministeri sen hyvän halun operationalisoisi toimiksi ja että tähän haasteeseen vastattaisiin, tämä lupaus käytännössä myöskin täytettäisiin. Tilanteessa, jossa Saksa maksaa oman kotoisen energialähteensä kivihiilen julkista tukea kai 25 miljardia markkaa yhdessä vuodessa — 25 miljardia Suomen markkaa vuodessa oman kivihiilen, ympäristön kannalta niin tolkuttoman energialähteen kuin kivihiilen polttamiseen — se, että Suomi käyttäisi vähän omia voimavarojaan puun mutta myös nyt ennen kaikkea pahaan jamaan ajautuneen turpeen kilpailukyvyn turvaamiseen, olisi tavattoman hyvä asia, ympäristöpoliittisesti mielestäni pitkällä juoksulla ihan kestävä ratkaisu ja ennen kaikkea myös aluetalouden kannalta erinomaisen tärkeä ratkaisu.

[28] **Osmo Soininvaara /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen aluepoliittinen puheenvuoro oli tällä kertaa minusta aika painavaa asiaa. Olemme aika hankalan tilanteen edessä, ja kaikki ne asiat, jotka hän tässä otti esille, varmaan olisivat sinänsä hyväksi, mutta meidän on myös tunnustettava se, että se valtaisa rakennemuutos, joka Suomessa on aivan yksityissektorin ja muutaman yrityksen vetämänä tapahtunut, on niin voimakas, että niillä keinoilla, mitä valtiovallalla on käytettävissä, ei siihen paljon vaikuteta, jos meillä on syntynyt kymmenessä vuodessa kokonaan uusi teollisuuden ala, joka luonnostaan sijaitsee aivan eri tavalla kuin ne toimialat, jotka taas ovat menossa alaspäin. Tavallaan kaipaa sitä vanhaa hyvää aikaa, kun yksityisten yritysten kanssa saatettiin neuvotella sijaintiratkaisuista ja tehdä siinä mielessä kansallisesti edullisia ratkaisuja.

Voidaan myös kysyä, pitäisikö meidän sittenkin harkita verotuksen alueellista differoimista, koska se saattaisi olla olennaisesti vaikuttavampi seikka kuin kaikki ne erilaiset välilliset tukimuodot, joita harjoitetaan. Edelleen voimme kysyä, onko se verorakenne, joka aika paljon syrjii matalapalkka-aloja ja palvelualoja, luonteeltaan sellainen, että se karsii juuri niitä työpaikkoja, jotka voisivat sijaita ikään kuin tavallisilla paikkakunnilla, siis tavallisten ihmisten tavallisilla paikkakunnilla olevia työpaikkoja.

Arvoisa puhemies! En malta olla menemättä energiaveroratkaisuun, josta kolmisen vuotta puhuttiin hyvin paljon. Sen jälkeen kotimaisten polttoaineiden, erityisesti puun käyttö on lisääntynyt ja kivihiilen käyttö vähentynyt toisin kuin verouudistuksen pelättiin tai opposition puolelta väitettiin tekevän.

[29] **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Soininvaara kehui, että ed. Pekkarinen puhuu tällä kertaa asiaa, sanon samat sanat. Ed. Soininvaara puhui asiaa myös uusista aluepolitiikan keinoista. Minusta aivan liian vähälle tarkastelulle ovat todellakin jääneet veropoliittiset keinot, joilla voitaisiin myös kielteistä aluekehitystä tänä päivänä hoitaa. On vain niin, että ne Norjan kokemukset, joita jotkut kritisoivat, ovat kuitenkin kokonaisuudessaan ottaen tavattoman hyviä ja on kyetty hillitsemään Norjan kaltaisessa maassa sellaista hallitsematonta muuttoliikettä, joka meillä tänä päivänä on meneillään.

Rouva puhemies! Suomen ei tarvitse olla tässä vahvassa talouden kasvun tilanteessa mikään globaalin talouden ajopuu. Siitähän tässä nyt on paljolti kysymys, että me olemme uudessa tilanteessa sopeutumassa globaalin talouden reunaehtoihin, ja sitä suuremmalla syyllä me tarvitsemme aktiivisia aluepoliittisia keinoja, joihin monet EU-maat, muun muassa Ranska, Englanti, Saksa, ovat erittäin voimakkaasti tarttuneet ja niistä pitävät myöskin huolta. Siellä ei ole sellaista vastakkainasettelua maakuntien ja kaupunkien kesken kuin meillä monesta syystä johtuen on päästetty syntymään.

Lopuksi lyhyesti vielä, rouva puhemies! Meillähän on energiaveroasteen taso aivan sietämätön. Meilläkin täytyy pystyä sellaisiin rakenteellisiin uudistuksiin energiatuotannossamme, että pystytään aidosti sitoutumaan myös kivihiilipäästöjen vähentämiseen. Onhan se omalla tavallaan paradoksi, ed. Soininvaara, että aikana, jolloin vihreät ovat hallituksessa, päästöt ovat Suomessa korkeammat kuin koskaan.

[30] **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, mitä ed. Soininvaara puhui suurista uusista yrityksistä tai vanhoista yrityksistä, jotka ovat oikein räjähtäneet tuotannon volyymiltaaan ja nousultaan, varmaan pitää paikkansa, mutta ei se poista sitä tarvetta ja mahdollisuutta, joka on olemassa tasapainoisem-

man alueellisen kehityksen aikaansaamiseksi. Minä en äsken käynyt kovin monia konkreettisia toimia esittämään. Te sanoitte yhden niistä, jota keskusta on pitänyt vuosia tärkeinä: verotuksen. Totta kai sillä voidaan vaikuttaa, eikä EU pane siihen minkäänlaisia esteitä tai panee jonkinlaisia esteitä mutta ei määrättömiä esteitä. Halutessaan Suomi voi sen tyyppisiä konsteja käyttää mutta voi käyttää myös teknologian, osaamisen, taitamisen, verkostojen aikaansaamiseen tukea, jos se haluaa. Suomi voi näin menetellä.

Minä sanon kaksi maakuntaa: Friulin Pohjois-Italiassa, maailman suurimpia tuolintekijäalueita, tekee tuoleja. Mitä Italian valtio ja EU ovat tehneet siellä? Tukeneet todella paljon niitten verkostojen aikaansaamista, joilla verkostoilla on luotu sinne sellainen teknologiaperusta, sellaiset markkinointisysteemit ja muut, että se on Euroopan ylivoimaisesti suurin tuolintuottajaalue.

Toinen on Juran alue, pieni maakunta Ranskan ja Sveitsin välillä, rajamailla, juustontuotantoalue. Sielläkin idea on nimenomaan ollut, että on verkostoja tuettu, teknologiaa rahoitettu julkisen vallan toimesta, ja kun kerran on rahoitettu, joittenkin vuosien jälkeen ei tarvitse juuri enää rahoittaa, kun on pantu tämä homma liikkeelle tällä tavalla.

Minä toivon, että tässä suhteessa Suomi käyttäisi niitä aineellisia mahdollisuuksia, joita sillä nyt on muun muassa sen seurauksena, että juuri kehitysalueilla aikanaan rakennettua kansallisvarallisuutta on nyt myyty. Nyt, kun niitä myyntituloja kanavoidaan, ne tahtovat kanavoitua suuriin keskuksiin eivätkä tasapainoisesti takaisin maakuntiin.

[31] **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Siihen, mitä meidän teollisuudessamme ja tuotantoelämässämme tapahtuu ja mihinkä suuntaan se on kehittymässä, vaikuttaa tietenkin se, minkälaisia ratkaisuja on aiemmin tehty. Kyllä tietenkin voi herättää kysymyksen, että kun laman syöveristä jo edellistä edellisen hallituksen, Ahon hallituksen, aikaan pyrittiin nousemaan, miksi strategiaksi valittiin hyvin keskeisesti vientivetoinen kasvu. Se oli varmasti monessakin mielessä perusteltua ja saattoi olla myös järkevää siinä tilanteessa, mutta se ei poista sitä, että sen seurauksena on tapahtunut kuitenkin keskittymistä. Nyt on varmaan meidän yhteinen tehtävämme kääntää kehitystä tältä osin taaksepäin ja laajentaa tätä osaamista ja tuotantoelämää.

Olin tyytyväinen, kun huomasin ministeri Tuomiojankin yhdessä puheenvuorossa sanan käden taidot. Käden taidot on termi, joka oikeastaan vasta viimeisen vuoden tai viimeisen parin vuoden aikana on tullut yhteiskunnalliseen keskusteluun, ja minusta se on kyllä erittäin tärkeää. Meillä on vähän sellainen kuva, että tämä huipputeknologia, niin sanottu kännykkäosaaminen, riittää ja on pelastuksemme hamaan tulevaisuuteen, kunhan siinä kilpajuoksussa Nokian johdolla olemme kärjessä.

Mutta kun ed. Pekkarinen viittasi muun muassa Italiaan ja huonekaluteollisuusalueeseen siellä, niin tällaisten asioiden kuin huonekaluteollisuus, puusepänteollisuus, moni muukin teollisuus ja tuotanto, taustalla on vahva käden taitojen arvostaminen ja siitä huolen pitäminen vuosikymmenten ajan. Olen varsin huolissani siitä, ovatko meillä vieläkään tarpeeksi korkealla arvostusasteella käden taidot. Se liittyy myös koulutuspolitiikkaan, sillä minulla on vähän sellainen käsitys, että jo peruskoulusta alkaen ne nuoret, jotka suuntautuvat käden taitoihin, eivät suuntaudu tietokoneperusteiseen opetukseen ja siihen osaamiseen, joutuvat eräällä tavalla luuserin leiman itselleen ottamaan, mikä näkyy siinä, että peruskouluissa teknisen työn opetusedellytykset ovat heikossa jamassa, rahat laitetaan tietoverkkoihin, tietokoneisiin, mutta ei teknisen työn olosuhteisiin. Siitä on seurausta se, että ammattikoulutus kärsii. Ammattikoulutukseen hakeutuu sellaisia nuoria, jotka itse asiassa joutuvat hakeutumaan sinne, kun valtavirta vie muualle. Se johtaa pitemmässä juoksussa negatiiviseen kehitykseen. Olen jopa huolissani siitä, millä tavalla se työ, jota käsillä tehdään, tulevina vuosina ja vuosikymmeninä tässä maassa tehdään ja kenen toimesta se joudutaan tekemään, ellei nopeaa muutosta saada aikaan.

Yksi teollisuudenala, jossa käsillä on vuosikymmenten ajan pääosa työstä tehty, on telakkateollisuus, ja siitä muutama sana. Kymmenen vuotta sitten melko tarkalleen Suomessa elettiin sitä vaihetta, että takana oli Pohjoismaiden suurin konkurssi, Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssi. Kymmenen vuotta sitten 89 oli syntynyt telakkateollisuudelle jatkaja, Masa-Yards. Siinä alkuvaiheessa oli omistajina mukana niin niitä varustamoja, joiden laivat jäivät keskeneräisinä konkurssipesään, kuin myös Suomen valtio alku-

vaiheessa osaomistuksella. Sittemmin Masa-Yards siirtyi norjalaisen Kvaernerin omistukseen, ja nyt Kvaernerin ajautuessa muista syistä kuin telakkateollisuuden omistamisen kautta vaikeuksiin viime keväänä Kvaerner päätti luopua telakkateollisuudesta, ja se on nyt ollut myynnissä myös suomalaisen Masa-Yardsin osalta yli puoli vuotta. Koko ajan on odotettu, milloin ratkaisuja syntyy. Ne tuntuvat siirtyvän ja siirtyvän, ja vuodenvaihde ja vuosituhannen vaihdekin taitaa eteen tulla, ennen kuin lopulliset ratkaisut syntyvät.

Mietinnössä valtiovarainvaliokunta toteaa lyhyesti, että suomalaisen telakkateollisuuden toimintaedellytyksiä pitää pyrkiä turvaamaan niin EU-tasolla tehtävässä työssä kuin tarvittaessa myöntämällä myös EU:n sallimia tukiaisia jatkossakin suomalaiselle telakkateollisuudelle. Mutta kysymys on tietenkin siitä, onko sitä telakkateollisuutta enää sitten, jota pitäisi tukea. Olen tyytyväinen siihen, että niin ministeri Tuomioja kuin muun muassa ministeri Niinistökin ovat julkisuudessa antaneet lausuntoja, joissa ovat hallituksen tai omana mielipiteenä linjanneet myös hallituksen kantaa ja korostaneet, että hallitus kantaa huolta ja tulee kantamaan vastuunsa siitä, että suomalainen osaaminen ja laivanrakennusteollisuus voisivat säilyä ja päätavoitteena olisi se, että se säilyisi pääsääntöisesti myöskin suomalaisessa omistuksessa.

Ne, konkreettiset toimet, joita tarvitaan, ovat oikeastaan kolmenlaisia, kun puhutaan siitä, millä tavalla valtiovalta voi olla mukana telakkateollisuusratkaisun synnyttämisessä ja sen toimintaedellytysten turvaamisessa. Ensimmäinen on mahdollinen osaomistus uudessa järjestelyssä, valtion mukaan meno osaomistajana ja sitä kautta tietysti pääseminen myös yhtiön hallintoon ja vaikutuspaikoille.

Toinen, ehkä tässä tilanteessa vielä tärkeämpi tekijä on takausten mahdollistaminen, tilausten rakentamisaikaisen rahoituksen turvaaminen. Siinä tilanteessa, kun uusi yhtiö, uusi rakennelma, ryhtyy tuotantoa pyörittämään, se ei pysty omasta taseestaan takaamaan rakennusaikaista rahoitusta ja silloin korostuu se, onko yhteiskunnalla, onko valtiovallalla mahdollista siinä vaiheessa tulla takaamaan tilauksia. Tietenkin, mitä korkeampi tämä takausaste on, sitä paremmat edellytykset yhtiöllä tulee toimintaansa olemaan.

Kolmas tekijä on sitten niin sanottu perinteinen telakkatukipolitiikka. Täälläkin monet puheenvuorot tänäänkin ovat korostaneet EU-tason ratkaisuja liittyen kansainväliseen sopimustilanteeseen, siihen, että Oecd-tasolla ei ole pystytty poistamaan telakkatukea maailmasta, kiitos USA:n kongressin itsepintaisen vastustuksen — tämä kiitos oli negatiivisessa mielessä sanottu. Euroopan unionissakin varmaan joudutaan jatkossa vielä vuoden 2000 jälkeenkin miettimään, millä tavalla eurooppalaisen telakkateollisuuden asemaa pystytään turvaamaan suhteessa Kaukoitään ja muihin maailman kilpailijoihin. Silloin myös Suomen hallituksen tarvittaessa ensi vuoden aikanakin on rohjettava ottaa kantaa myöskin telakkatukiasioihin, mikäli siihen tarvetta ilmenee.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

32 **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ministeri Tuomioja nosti esiin ne keskeiset tekijät, jotka ovat Suomen menestyksen avaimia, strategisia painopisteitä, ja mainitsi, että ne ovat osaaminen, yrittäminen ja yhteistyö. Tuntui aivan kuin ne olisi lainattu maakunnallisista kehittämissuunnitelmista ja aluekehitysohjelmasta. Meillä vain Itä-Suomessa on lisäksi maaseudun kehittäminen ja rakenteet.

Valtakunnassa olemme siis varsin yksimielisiä siitä, miten kehitystä on suunnattava, miten sitä on vietävä eteenpäin. Kun nämä pääpainopistealueet ovat selvillä, tulisi meidän vain kyetä pääsemään yksimielisyyteen siitä, mitkä ovat käytännön keinot.

Minusta täällä on jo erinomaisesti suunnattu keskustelua kasvukeskuspolitiikasta alueellisten toimenpiteitten käytön suuntaan. Hyvin positiivisesti ovat nousseet esiin alueelliset veropoliittiset mallit, välittömien työvoimakustannusten alentaminen alueellisesti ja tämänkaltaiset kysymykset, joilla me voimme tehostaa aluepolitiikkaa ja saada vaikuttavuutta ennen kaikkea yritystoiminnan kehittämisen ja työllistymisen kehittämisen puolella.

Hallituksen esitys ja valtiovarainvaliokunnan mietintö sinällään maakuntien näkökulmasta tarkasteltuna eivät kovin merkittävästi linjaa kehityksen suuntaa juuri mihinkään. Hallitusohjelma

aikanaan lupasi, ja myös budjetti lähtee siitä, että tavoite- ja rakennerahastoalueilla turvataan riittävät kansalliset rahoitusosuudet. Tämä varmasti pitää paikkansa, mutta kun kysymyksessä ovat könttäsummat, joita ei ole alueellistettu, niin on erittäin vaikea ennakkoon arvioida sitä, ovatko ne riittäviä vai eivät. Mutta kun hallitus näin lupaa, on uskominen siihen, että nuo rahat riittävät, ja jos siellä rahoituksellista vähyyttä vuoden varrella ilmenee, me uskomme, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin lisärahoituksen järjestämiseksi.

Minusta myönteistä valiokunnan mietinnössä on se, että siellä on lausuttu rakennerahasto-ohjelmien toteuttamisesta ja yritystukipäätösten tekemisestä siten, että niitä voidaan tehdä ennen kuin nuo ohjelmat on lopullisesti vahvistettu. Tämä on selvä signaali siitä, että rakennerahasto-ohjelmien väliin ei jää katkoa, vaan esimerkiksi Itä-Suomessa tavoite 6 -ohjelmaa voidaan jatkaa luontevasti tulevalla tavoite 1 -ohjelmalla.

Meillä ovat lisäksi aluepoliittiset instrumentit periaatteessa kunnossa. Lait yritystoiminnan tukemisesta ja rakennerahastojen hallinnoinnista ovat eduskunnassa olleet käsittelyssä. Siinä mielessä on mahdollista, että me pääsemme hyvin tehokkaaseen toimintaan.

Henkilökohtaisesti toivon, että kauppa- ja teollisuusministeri myös ohjeistaa omaa hallintoaan te-keskuksissa siten, että yritysosastot ottavat siellä nyt aktiivisen roolin maakunnallisessa kehittämispolitiikassa, tulevat aktiivisesti mukaan yhteistyöelimiin ja ovat laatimassa yhteistyöasiakirjoja siinä mielessä, että lähdetään toden teolla noita maakunnallisia kehittämisohjelmia toteuttamaan.

Se, että meillä alueelliset kehityserot ovat edelleen olleet kasvamassa, johtuu tietysti siitä, että olemme harjoittaneet maassamme kasvukeskuspolitiikkaa ja heikoille alueille ei ole täsmäpolitiikkaa ollut olemassa. Yksi suuri periaatteellinen puute on kansallisen aluepolitiikan puuttuminen. Meillä harjoitetaan puhtaasti EU:n aluepolitiikkaa ja kansallinen aluepolitiikka on jäänyt toteuttamatta Suomen liityttyä Euroopan unioniin.

Euroopan unionin aluepolitiikassa on vallitsevana lisäysperiaate, joka täällä jo tuli esille. Siinä mielessä on toivottavaa, että hallitus linjatessaan tulevaa kehitystä ottaa myös tämän periaatteen huomioon. Se on tullut esille komission ja maakuntien välisissä neuvotteluissa, joissa ainakin sisäasiainministeriö on ollut mukana, mutta mitään konkreettisia toimenpide-ehdotuksia hallituksen suuntaan ei tiettävästi ole vielä tehty. Joka tapauksessa se on herättänyt kysymyksiä myös komission puolella.

Arvoisa puhemies! Päätän puheenvuoroni siihen, että koska hallituksen linjaus aluepoliittisiksi toimiksi ei ole ollut tässä vaiheessa vielä vaikuttavaa, vetoan, kuten monet muutkin täällä ovat vedonneet, hallitukseen, että otetaan käyttöön kansallisen aluepolitiikan keinot ja ennen kaikkea alueelliset, sekä työvoimapoliittiset että veropoliittiset, ratkaisut siten, että saamme kehitystä myöskin maakuntiin ja taitettua maassamme vallalla olevan eriarvoisen kehityksen ja myöskin kehityserot pysähtymään ja huolehditaan tasapainoisesta kehityksestä.

33 **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Haastan teidät kaikki kielikuvaan Harjulan korkeimmalle oksalle. Oman oksan sahaaminen on tosi pöljää hommaa, varsinkin jos sen sahaa rungon puolelta. Kuuluu kräts ja sitten pudotaan alas. Jos yrittäjä tietoisesti ajaa omaa rahoittajaansa suohon, siis sitä kättä, joka tarjoaa tuloa yrittäjälle, jos se ajetaan suohon, on se vähintään yhtä hullua kuin että istuu ja sahaa omaa oksaansa.

Valtiolla on hyvin paljon toimintoja, jotka rahoitetaan veronmaksajan rahoilla. Jos veronmaksaja valtion toimesta ajetaan nurin, valtion toiminnat loppuvat. Ei kai valtio voi niin hullu olla, että se ajaa omat veronmaksajansa suohon? Sehän on ihan yhtä pöljää kuin että istuu ja sahaa omaa oksaansa! Suomessa se voi olla niin mieletön. Jotta tämä asia nähtäisiin selvästi, otan esimerkin USA:sta. Otan sen helikopteriambulanssitoiminnasta, jonka tunnen hyvin. USA:ssa merivartiolaitos, Coast Guard, saa lentää ambulanssikopterilentoja, mutta kun se saa hälytyksen, sen pitää ensin varmistaa 100 mailin säteellä, ettei ole yksityistä yritystä valmiina lähtemään heti. Sen jälkeen saa Coast Guard lähteä suorittamaan tehtävää. Sen pitää varmistaa, ettei se vie oman rahoittajansa, veronmaksajan, leipää suusta. USA:ssa on todella tärkeää se, että veronmaksajan rahoilla rahoitettua toimintaa ei saa valtion toiminta loukata ja ajaa suohon.

Täällä on ihan toisin. Täällä on sillä tavalla, että kun meillä liikelaitostetaan, niin hyvin mielellään jätetään liikelaitoksen katon alle, palkkalistoille, viranomainen, joka säätää elämästä ja kuolemasta sillä alalla. Tielaitoksen kohdalla pe-

lätään kovasti, että tällaista tapahtuu, Merenkulkulaitoksen kohdalla pelätään, että tällaista tulee tapahtumaan. Ilmailulaitoksen kohdalla se on faktaa, ja mikä on ollut seuraus? Harrastusilmailupohjamme on tuhottu, ansiolentopohjamme on tuhottu, lentokoulutuspohja on tuhottu, rahtilentopohja on tuhottu. Meillä ei ole mitään omaa kotimaista yritystoimintaa ilmakuljetusteillä Finnairia syöttämässä. Ruotsalaisia ja hollantilaisiakin on ollut pakko kutsua Suomen ilmateille hoitamaan Finnairille välttämätöntä syöttöliikennettä, koska Suomessa ei ilmateillä ole sitä yritystoimintaa, jota tarvitaan. Meillä on kotimaista yritystoimintaa maanteillä ja meriteillä, mutta ei ilmateillä muuta kuin Finnair, ja Finnairinkin tarina uhkaa olla hyvin nopeasti lopussa. Lennonjohtoriidat ovat jatkuvia.

Tämä kaikki johtuu siitä, että siellä on viranomainen yhtenä osastona hyvin lyhytnäköisesti takaamassa Ilmailulaitokselle liiketoiminnan monopoliasemaa Suomessa. Tehostetusti viranomaistoiminta ajaa nurin Ilmailulaitoksen bisnestoiminnan kanssa kilpailevia yksityisiä yrityksiä. Tällä tavalla siis tuhotaan omia veronmaksajia toiminnassa, joka tarvitsee kuitenkin veronmaksajien markkoja.

Tämä on sellainen nurinkurisuus Suomessa, että sen soisi todella loppuvan. Toivon, että vähitellen tässäkin talossa ja tässä salissa nähdään, että on täysin mahdotonta jatkaa siten, että viranomainen on valtion liikelaitoksen katon alla. Valtion liikelaitos maksaa viranomaisen palkan, ja niin kuin Ilmailulaitoksen tapauksessa, kun Ilmailulaitos on saatu menemään oikein hyvin ja se tuottaa odotettua enemmän voittoa, viranomaisellekin maksetaan voittobonusta liikelaitoksen hyvästä tuloksesta. Se on niin nurinkurista kuin olla saattaa. Siitä ei hyvää seuraa, jos tällä tavalla jatketaan. Todella toivon, että tämä asia havaittaisiin riittävän ajoissa, ennen kuin se johtaa vielä suurempiin, sanoisinko, vahinkoihin kuin nyt ilmailun alalla. Olen pahoillani siitä, että kauppa- ja teollisuusministeri tästä lähti karkuun, jottei hänen tarvitsisi nähdä tätä tilannetta.

34 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Minä puutun ainoastaan kuljetustukeen. Täältä ministeri Tuomioja jo lähti. Hän puheessaan sanoi, että tämä asia on saanut ikään kuin suhteettoman merkityksen. Näen kuitenkin, kun jossakin puheenvuorossa viitattiin aluepolitiikkaan ja oikeastaan kansalliseen aluepolitiikkaan, jota meillä ei ole korostettu tai ole oikeastaan olemassakaan, että tästä näkökulmasta meillä on selvästi epäoikeudenmukaisuutta. Maamme Pohjois- ja Itä-Suomen alueilla kuljetusten matkat ovat pitkät ja pk-yritysten toiminnan kannattavuuden ja tasapuolisten kilpailuedellytysten kannalta kuljetustuki olisi todella tarpeellinen.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän budjettiin esittämässä vastalauseessa 2 olemme tähän kiinnittäneet huomiota. Näemme tarpeelliseksi, että toteutettaisiin oikeudenmukaisuusjakoa eli täsmäpolitiikkaa, kansallista aluepolitiikkaa, ja näin myönnettäisiin määrätyille alueille riittävä kuljetustuki.

35 **Mika Lintilä /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomen talous on vahvassa kasvussa. Useat yritykset ovat pystyneet vahvistamaan taseitaan laman jälkeen. Edellytykset ja mahdollisuudet kasvun jatkamiselle ovat olemassa, mutta se vaatii jatkuvaa toiminnan kehittämistä ja edellytysten luomista.

Eräs hyvin merkittävä vaihe yritystoiminnan kehittämisen kannalta ollaan vuodenvaihteessa saavuttamassa, kun päättyy ensimmäinen EU-ajan tukijakso ja uusi alkaa. Te-keskusten kautta tapahtuvalla toiminnalla ja rahoituksella on erittäin suuri merkitys alueellisen elinkeinotoiminnan tukemisessa ja kehittämisessä. Sen maksimaaliseen hyödyntämiseen tulee kiinnittää suurta huomiota. Tukijakson vaihtumisen yhteydessä tulee tarkastella, kuinka tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti toiminta te-keskuksissa on toteutettu, ja yleensäkin koko yritysrahoituskokonaisuutta te-keskusten, Tekesin ym. tahojen välillä sekä erityisesti näiden yhteistyön palvelukykyä suhteessa asiakkaaseen eli yrittäjään.

Tarkastella tulee myös KTM:n, sisäasiainministeriön ja työministeriön yhteistyötä. Yhteistyön näiden ministeriöiden välillä tulee olla kitkatonta, etteivät te-keskuksilta palveluita hakevat yritykset olisi aiheettomasti kärsimässä yhteistyökyvyn puutteesta.

Arvoisa puhemies! Työvoima- ja elinkeinokeskusten keskeinen tehtävä on tukea maakuntien kehittymistä niiden omien vahvuuksien ja osaamisen pohjalta. On ollut valitettavaa, ettei Keski-Pohjanmaan maakunta saanut omaa työvoima- ja elinkeinokeskusta. Tarve maakunnan omaan työvoima- ja elinkeinokeskukseen on voimakas, jotta maakunnan työ-, elinkeino- ja maa-

seutupolitiikan tuloksellisuutta voitaisiin vahvistaa ja taata alueelle tasa-arvoiset palvelut.

Nykyisestä paikallistoimistosta saatavat palvelut eivät vastaa resursseiltaan ja saatavuudeltaan oman te-keskuksen tasoisia palveluita. Uudelle vuosituhannelle tultaessa eduskunnalla olisi vahvat perusteet korjata vuonna 96 tehtyä päätöstä ja päättää, että Keski-Pohjanmaan maakuntaan perustettaisiin työvoima- ja elinkeinokeskus hallitusohjelman hengessä.

Arvoisa puhemies! Keskustelu Soneran myynnistä saaduista rahoista oli vilkasta tässä salissa. Pääosiltaan edustajat hyväksyivät hallituksen linjauksen myyntitulon käytöstä valtion velan lyhentämiseen, mutta useissa puheenvuoroissa kiinnitettiin huomiota myös vaihtoehtoisiin kohteisiin lähinnä koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen osalta.

Valtionyhtiöiden myyntituloista saaduilla rahoilla tulee mielestäni selkeästi tukea yritystoiminnan edellytyksiä ja taata se pohja, jonka varaan menestyvää ja edelleen kehittyvää yritystoimintaa tullaan rakentamaan myös jatkossa. Mikäli me emme saa pidettyä kansallista kilpailukykyämme yllä, emme voi tulevaisuudessa jatkaa valtion velan hidasta mutta varmaa lyhentämistä.

36 **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Kiinnitän puheenvuorossani huomioni lähinnä yritystukiin ja niihin liittyviin tutkimus- ja kehittämistoiminnan kysymyksiin. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yritystukihan on pääosin ollut maassamme avustusmuotoista, peräti 85-prosenttisesti. Toisaalta tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuki on varsin voimakkaasti painottunut teollisuuteen. Kun teollisuuden osuus koko yritystuesta oli pari vuotta sitten lähes 40 prosenttia, niin tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuesta teollisuus sai lähes kolme neljäsosaa. Teollisuuden sisällä tämä tuki kanavoituu vahvasti metalliteollisuuteen, mikä toisaalta kertoo sen, että maamme vetureista metalliteollisuuden merkitys on suuri. Metalliteollisuuden tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuki on ollut noin puolen luokkaa, ehkä yli puolet kokonaistuesta.

Toisaalta haluaisin korostaa sitä, että teollisuuden ohella myös muut elinkeinoelämän alueet kaipaisivat enemmän tutkimus- ja kehittämistoiminnan resursointia, se ikään kuin jatkoa ajatellen todettuna.

Jos tarkastellaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukea yrityskokoluokittain, niin on selvästi nähtävissä, että yli 250 henkilöä työllistävät yritykset saavat eniten. Alle 50 henkilöä työllistävien osuus on runsas kolmannes. Pitäisikin ehkä pienyritystoimintaan pyrkiä suuntaamaan tukea uusien työpaikkojen luomiseksi.

37 **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Täällä käytiin eilen puolustusministeriön pääluokan kohdalla hyvinkin perusteellista keskustelua puolustusvälineteollisuudesta. Tuossa keskustelussa Patria Industries näytteli hyvin keskeistä osaa tietysti juuri sen takia, että se on niin keskeinen osa, keskeisin osa, käytännössä ainoa osa suomalaista puolustusvälineteollisuutta.

Tuossa keskustelussa unohtui se seikka, että Patria Industries ei kuitenkaan ole vain puolustusvälineteollisuusyritys, vaan sen tilinpäätöksestä vuodelta 98, joka siis on tuorein, siviilituotteet muodostivat 38 prosenttia. Minusta tässä KTM:n pääluokan yhteydessä on hyvä muistuttaa siitä, että puolustusvälineteollisuuteen liittyy myös ammattitaitoa, joka on mitä tyylipuhtaimmin siviilituotantoa, siviilituotantoammattitaitoa. Eli siis vuoden 98 tilinpäätöksestä siviilituotteita oli 38 prosenttia, puolustustarvikkeita 62 prosenttia.

On mielenkiintoinen yksityiskohta, että kahdeksan kuukauden välitilinpäätöksen osalta on tapahtunut aika lailla niin kuin täällä yleisesti toivottiin eilen eli puolustustarvikkeiden osuus on kasvanut välitilinpäätöksessä 62:sta 71 prosenttiin. Yhtä kaikki on tärkeätä, että sellainen konserni kuin Patria Industries pystyy hoitamaan hyvin niin puolustusvälineteollisuuden osan kuin siviilituotanto-osan, yksinkertaisesti myös sen takia, että nämä tuotannonalat, tuotantohaarat, eivät ole niin kaukana toisistaan kuin joskus halutaan nähdä.

38 **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Maakunnissa on hyvin tärkeää, että meiltä löytyy omat kehittämiskeskukset. Joskus ihmetystä herättää se, että tämä maa on jaettu vähän sillä tavalla alueittain, että joskus puhutaan pienistä alueista, jotka eivät välttämättä keskusta tarvitse, mutta sanotaan, että kuitenkin te-keskuksilla on oma merkityksensä alueen imagon luomisessa ja siinä, että uskotaan tulevaisuuteen. Silloin tunnetaan parhaiten ongelmia ja oloja ja kehittämismahdollisuuksia. Esimerkiksi oma maakuntani, Keski-Pohjanmaa, on hyvin monessa jäänyt jäl-

keen, ja se on varmaan yksi tekijä, johon meidän tulee kyllä vielä palata ensi vuosituhannella.

Toisaalta tasaavia elementtejä myös tarvitaan, ja siitä KTM:n tulisi kyllä huolehtia, että rahoitusta olisi riittävästi. Esimerkkinä ihan kuljetustuet. Minusta on äärimmäisen tärkeätä, että ne tulevat olemaan edelleenkin jatkossa käytettävissä.

Näkisin erittäin tärkeänä, että yrittäjyyttä ja sen edellytyksiä kokonaisuudessaan pystyttäisiin kehittämään ja innostamaan, koska tätä laajaa maata, niin kuin Suomi on, ilman yrittäjyyttä ja pk-sektorin kehittämistä ja edelleen innostamista ei kyllä pystytä pitämään asuttuna. Näille pitäisi löytyä rahoitusta, mutta se tarkoittaa kyllä sitä, että todella maakunnista löytyy keskus, joka paneutuu alueen omiin asioihin ja hakee niitä vaihtoehtoja ja parempia tuloksia.

39 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Yhteen pieneen asiaan vielä lopuksi haluaisin kiinnittää huomiota. Tässä maassa on runsaasti perheyrityksiä, ja sukupolvenvaihdostilanne on tällaisessa perheyrityksessä erittäin riskialtis asia johtuen verotuksellisista epäoikeudenmukaisuuksista. Monessa perheyrityksessä tänä päivänä käydään erittäin suurta kamppailua siitä, myydäänkö yritys. Yrityksessä saattaa olla ulkopuolinen ostaja, tai esimerkiksi yrityksen saneeraus saattaa olla edessä.

Tämän asian helpottamista ja sukupolvenvaihdoslain tuomista eduskuntaan kiirehtisin. Se on erittäin tärkeä työllisyyspoliittinen asia, niin kuin myös se, että ulkomaille ei valuisi sitä työvoimaa ja arvoa, mikä näissä perheyrityksissä on. Toivonkin todella, kun hallitus on nyt esittänyt yrittäjäohjelman, jota nyt lähdetään käsittelemään, että sukupolvenvaihdoslaki, kun sitä tietääkseni suunnitellaan, tuotaisiin ensi tilassa eduskuntaan.

40 **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Hannu Aho puhui te-keskuksista, kytki Pohjanmaan tilanteen te-keskuksen tilanteeseen. Näen niin, että te-keskukset eivät ole löytäneet rooliansa. Kun täällä on joissakin muissa pääluokissa käyty keskustelua maakuntaliittojen roolista, on minusta hyvin tähdellistä kysyä tällä hetkellä, mikä on te-keskusten rooli.

Mitä yleisesti ottaen tulee niihin instituutioihin, joita KTM:n piirissä on, on vähän kaksijakoinen se tilanne. Jos maakunnalla menee huonosti, on helppoa syyttää jotakin KTM:n alaista instituutiota, joka siellä toimii, ja päinvastoin. Mutta minä kuulun tähän päinvastaiseen joukkoon. Olen sitä mieltä, että se te-keskusuudistus, joka tehtiin aikoinaan, ei ole tuottanut sitä tulosta, mitä siltä odotettiin. Toki ne ovat toimineet vasta kovin vähän aikaa, mutta siitäkin huolimatta tohdin sanoa, että minusta näiden te-keskusten työ pitäisi panna aika tarkan, sanoisinko, syynin alle, aika suuresti isontavan polttolasin alle, jotta voisimme nähdä, ovatko ne tuottaneet mitään siitä, mitä niiden varaan aikoinaan laskettiin.

41 **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Ministeri Tuomioja totesi, käyttäessään puheenvuoron täällä, muun muassa mielestäni merkittävän asian, että koko suomalaisen elinkeinoelämän sekä siihen liittyvän tutkimus- ja kehittämistoiminnan edistämisessä on tavoiteltava tietyn kriittisen massan syntymistä. Monilla toimialueilla tällainen kriittinen massa on syntynyt ja sille perustuu sitten tietynlainen uusien työpaikkojen syntymisprosessi.

Toisaalta täällä on myöskin peräänkuulutettu yritystukien ikään kuin levittämistä alueellisesti. Siinä on varmasti omat perustelunsa, mutta toisaalta pitäisi meidän pitää myös näissä puheissamme mielessä se, että tukiakin osoitettaessa kriittisen massan tavoittelu on kannattamisen väärti. Silloin kehittämispolitiikan pitäisi tukeutua myös osaamiskeskuksiin, joita ovat esimerkiksi korkeakoulut eri puolilla maatamme.

Mitä tulee ed. Kekkosen toteamukseen te-keskuksista, mielestäni tällainen arviointi tulisi suorittaa niiden toiminnasta ja tehdä niistä sitten pikaiset johtopäätökset, jotta mitään vakavaa ei pääse syntymään niillä tehtäväalueilla, joihin hän oikeutetusti puheenvuorossaan viittasi.

42 **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! On varmaan paikallaan arvioida te-keskusten toimintaa, mutta on syytä ainakin todeta omalta osaltani se, että kun perustettiin te-keskukset ja esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan te-keskus, joka syntyi puhtaalta pöydältä, siellä sekä työvoimaosasto, yritysosasto että maatalousosasto kaikki ovat toimineet erittäin hyvin. En missään tapauksessa lähde siitä, että asioita ei pitäisi selvittää, jos siellä on joitakin ongelmia. Tässä on varmaan suuria eroja koko valtakunnassa. Mutta haluan eduskunnan pöytäkirjaan merkittäväksi tämän, että ainakin Etelä-Pohjanmaalla tähän saakka kokonaisuudessaan te-keskus on toi-

minut erinomaisen hyvin ja sitä tulee tältä pohjalta kehittää.

43 **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Oli ihan hyvä kuulla ed. Vihriälän mielipide. Hänen puoluetoverinsa Hannu Aho samasta asiasta suhteessa Pohjanmaahan antoi hyvin erilaisen käsityksen. En tunne Pohjanmaan erityisolosuhteita niin hyvin, että tohtisin ruveta ottamaan kantaa tarkemmin, miten asiat Pohjanmaalla ovat. Jos on niin, niin kuin ed. Vihriälä sanoo, se on erittäin hyvä. Mutta jos vain Pohjanmaan kautta katsellaan kokonaisuutta, emme tiedä, miten te-keskukset kaikkialla toimivat. En siis tingi siitä, mitä te-keskuksista sanoin, mutta olen valmis luottamaan ed. Vihriälään, johon olen tottunut luottamaan monessa muussakin asiassa silloin, kun kyse on Pohjanmaasta.

44 **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa herra puhemies! En ole kuullut, mitä ed. Hannu Aho on todennut nimenomaan Pohjanmaan te-keskuksen kohdalta. Keski-Pohjanmaahan kuuluu Pohjanmaan te-keskukseen, ja siellä saattaa olla ja tietoni mukaan onkin varmasti ongelmia, mutta puhun nyt pelkästään Etelä-Pohjanmaan kohdalta. Kun nimenomaan lääniuudistuksen yhteydessä te-keskukset olivat vahvasti esillä ja niistä peistä tässäkin salissa taitettiin voimakkaasti, ainakin se kokemus, mitä on tähän saakka, on tuonut, sanoisin, vauhtia ja myönteisyyttä Etelä-Pohjanmaan elinkeinoelämään ja kaikkeen te-keskuksen toimintaan. Mutta minä puhun nyt vain todella Seinäjoen kohdalta.

Ymmärrän hyvin, että ed. Aholla saattaa olla nimenomaan Pohjanmaan te-keskuksen kanssa ongelmia. Siihen liittyvät myöskin kielelliset ym. kysymykset, koska Pohjanmaan te-keskus on kaksikielinen te-keskus. Etelä-Pohjanmaa on yksikielinen ja palvelee vain puhtaasti suomenkielistä Etelä-Pohjanmaata.

45 **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa puhemies! En malta olla puuttumatta te-keskusproblematiikkaan. Se ongelmahan on siinä, että siellä edelleenkin vaikuttaa putkihallinto. Siinä mielessä te-keskuksen johdolla ei välttämättä ole niitä työkaluja, mitä sillä pitäisi olla. Uskon, että kun tämä toiminta hahmottuu vähän enemmän ja pidemmälle — sehän on monin paikoin puoliväkisin kuitenkin ajettu yhteen — sieltä tuloksia tulee syntymään. Mutta mieluusti, niin kuin kaikissa asioissa, haluaisin sitä, että toimintaa seurataan ja sille rakennetaan sellaiset laatustandardit, että ne ovat kattavat valtakunnallisesti. Tässä mielessä evaluointia ja standardien rakentamista pitäisi viedä eteenpäin.

46 **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi siitä, mitä ed. Kantalainen sanoi, että pitäisi kansalliset kriteerit luoda näille te-keskuksille. Näinhän se juuri on. Se ei tietysti merkitse sitä, etteikö te-keskusten luonteeseen kuuluisi myöskin osata orientoitua siihen ympäristöön, missä ne ovat. Mutta minusta tärkeätä on tietää ja nähdä se, että te-keskukset toimivat kutakuinkin samoin kriteerein kaikkialla maassa. Se on ehdottoman välttämätöntä koko tämän hallinnonalan kannalta.

47 **Kauppa- ja teollisuusministeri Erkki Tuomioja:** Herra puhemies! Ettei syntyisi vääriä käsityksiä siitä, mitä te-keskusten kanssa on tekeillä, on syytä todeta, että te-keskusuudistus on ollut hyvin iso ja tärkeä uudistus, joka on edelleenkin kesken. Meillä on kuitenkin voittopuolisesti hyviä kokemuksia. Ennen muuta asiakkaat, yrittäjät, ovat tyytyväisiä siihen, että on saatu aikaan tällaiset vahvat maakunnalliset keskukset, jolla on yksi luukku, jonka kautta yritykset voivat asioida. Toinen asia on, että sen yhden luukun takana on edelleen eri linjoja, jotka eivät aina edelleenkään mene riittävässä määrin yhteen. Tähän on hallituksessa kiinnitetty huomiota. Tarkoitus on asianomaisten ministeriöiden ja ministerien kesken jatkaa edelleen työtä tämän hallinnon yhtenäistämiseksi ja yhdenmukaisten periaatteiden toteuttamiseksi.

Se, että kokemukset eri puolilta maata vaihtelevat, on aika ymmärrettävää, koska palaute on myöskin aika erilaista eri puolilta maata johtuen erilaisista perinteistä ja aika paljon myöskin henkilöratkaisuista. Tämä on niitä prioriteettiasioita, että te-keskukset täytyy saada toimimaan yhtenäisesti yhtenäisin periaattein. Siitä on ministeritasolla käyty jo keskusteluja ja saavutettu yksimielisyys. Tätä työtä on tässäkin budjetissa, huom., nyt taas viety yksi askel eteenpäin, kun kauppa- ja teollisuusministeriö on tullut kaikkien määrärahojen tilivirastoksi. Tätä tullaan jatkamaan yhteistyössä ministeriöiden kesken.

Yleiskeskustelu pääluokasta 32 julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 33

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

[48] **Anu Vehviläinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriön osalta eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työn jälki näkyy nimenomaan lasten- ja nuortenpsykiatriassa ja niin sanotuissa evo-rahoissa. Molemmat ovat esimerkkejä siitä, miten hallitus ei ole ottanut riittävällä tavalla budjettivalmistelussaan huomioon eduskunnan aiempia lausuntoja. Tästä syystä valtiovarainvaliokunta ja erityisesti sosiaali- ja työjaosto ovat näihin asioihin kiinnittäneet erityistä huomiota sillä seurauksella, että lasten- ja nuortenpsykiatriaan lisätään yhteensä 90 miljoonaa markkaa ja evo-rahoihin 60 miljoonaa markkaa. Sosiaali- ja työjaosto ei ole lisäyksiä tehnyt kevytmielisesti vaan kuunneltuaan ensin 2—3 kuukautta asiantuntijoita erityisesti lasten- ja nuortenpsykiatriasta. Olen saanut olla tuossa työssä mukana ja uskon, että kaikki, jotka kuulivat asiantuntijat, vakuuttuivat siitä, että tarve on todella huutava. Kiitän jaostoa ja erityisesti jaoston puheenjohtajaa siitä, että on pystytty tässä asiassa näin myös toimimaan.

Haluan vielä sen yksityiskohdan ottaa esille, kun tällä viikolla monissa hallituspuolueen edustajien puheenvuoroissa on kovasti kiitelty hallituspuolueitten välisiä sopimuksia ja sitä, että on saatu vietyä asioita valtiovarainvaliokunnassa eteenpäin ja saliin saakka, niin todettakoon lasten- ja nuortenpsykiatrian osalta, että myös oppositio pystyi omalla pienellä vaatimattomalla panoksellaan osallistumaan uuden momentin synnyttämiseen, eli oli kaksi kristillisten ryhmästä tullutta talousarvioaloitetta ja yksi keskustan edustajan aloite, joita käytettiin teknisesti hyödyksi, jotta uusi momentti saatiin vaivattomasti perustettua.

Arvoisa puhemies! Huolimatta valtiovarainvaliokunnan tekemistä parannuksista ensi vuoden budjetti sosiaali- ja terveysministeriön osalta sisältää myös useita pahoja puutteita ja vääriä painopisteitä. Itse haluan nostaa esille tässä yhteydessä kaksi asiaa, ensinnäkin terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamisen ja toiseksi sosiaali- ja terveyspuolen rakentamisrahojen alasajon.

En voi hyväksyä terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamista. Maksujen korotukset saattavat estää vähävaraisten hakeutumista hoitoon. Jo nyt kotitalouksien osuus terveydenhoitomenojen rahoittamisesta on muihin Oecd-maihin verrattuna korkea. On selvää, että korkeat maksut ja omavastuut lisäävät väestöryhmien välisiä terveyseroja. En myöskään usko, että terveydenhuollon rahoitusongelmia tai kuntien talouskriisiä ratkaistaan asiakasmaksuja korottamalla. Vaikka korotuspäätökset, muilta osin kuin lasten päivähoitomaksujen osalta, ovatkin kunnilla, pidän huonona, että nyt tehtävällä asetuksen muutoksella Lipposen hallitus ja hallituspuolueet ottavat selvästi kantaa terveydenhuoltomaksujen korottamisen puolesta. Eli SDP:n, kokoomuksen, vasemmistoliiton, vihreiden ja Rkp:n mielestä terveydenhuoltomaksut ovat nyt liian alhaisia ja niitä pitää korottaa.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta viivästytti sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannusjärjestelmän ensimmäisen vaiheen voimaantuloa vuodella. Kysymys ei kuitenkaan ole pohjimmiltaan aikatauluista, vaan siitä, halutaanko säilyttää erillinen sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä. Tilallehan hallitus kaavailee kehittämishankerahoitusta. On totta, että varsinkin terveydenhuollossa on paljonkin kehittämistarvetta, mutta se ei poista tosiasiaa, että ympäri maata itse rakennukset tarvitsevat väistämättä peruskorjausta, laajennuksia, ja on myös täysin uutta rakennustarvetta. Rakennuskannan kunnon ylläpitäminen tyydyttävänä ja välttämättömien uusinvestointien toteuttaminen edellyttävät pikemminkin hankevaltuuksien lisäämistä kuin valtionosuuksien alasajoa.

Hallituksen suunnitelma valtionosuusjärjestelmän alasajosta on kohtalokas nimenomaan pienten taloudellisissa vaikeuksissa olevien kuntien kannalta. Rakennushankkeiden valtionosuuden siirtäminen kehittämishankerahoitukseen ei takaa varojen säilymistä kunnallisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa, vaan on uhka, että rahat saattavat siirtyä pelkästään erilaisiin valtakunnallisiin hankkeisiin. Keskustan mielestä erillisen rakentamisen valtionosuusjärjestelmän tulee säilyä. Katsomme, että suunnitelma tulisi itse asiassa laittaa hetimmiten jäihin jo tässä budjettikäsit-

telyn yhteydessä. Mikäli tarvetta on tarkastella sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusjärjestelmää, se tehtäisiin valtionosuusjärjestelmän kokonaistarkistuksen yhteydessä. Samaa mieltä on eduskunnan valiokunnista ollut muun muassa hallintovaliokunta lausunnossaan valtiovarainvaliokunnalle.

[49] **Pirjo-Riitta Antvuori /kok:** Arvoisa puhemies! Aivan aluksi haluan sanoa, että on ollut erittäin miellyttävää toimia sosiaali- ja työjaoston puheenjohtajana. Jaoston jäsenet ovat osallistuneet jaoston kokouksiin vastuuntuntoisesti ja asioihin erittäin hyvin paneutuen. Keskustelu on ollut laaja-alaista ja päätöksenteko rakentavaa. Kiitos siitä!

Sosiaali- ja työjaosto on kolmen ja puolen kuukauden ajan kuunnellut hyvin tiiviisti ja tarkasti asiantuntijoita. Tässä kuulemisessa nousi selkeästi ylitse muiden joitakin asioita, jotka haluan nostaa puheenvuorossani esille.

Työministeriön hallinnonalalta haluan todeta, että vaikka työttömyys valtakunnallisesti on vähentynyt, ovat alueelliset erot edelleen isoja. Esimerkiksi Satakunta ja Lappi ovat alueita, joissa työttömyysaste on jopa kasvanut vuoteen 1998 verrattuna. Tämän lisäksi on niin, että pitkään työttöminä olleiden työllistäminen on erityisen vaikeaa. Pitkäaikaistyöttömien tilanne alkaa olla sellainen, etteivät mitkään rutiinitoimet enää riitä, vaan nyt tarvitaan räätälöityjä, yksilöllisiä ratkaisuja.

Valiokunta sai myös sellaisen selvityksen, että joillakin alueilla on pula palkkaperusteisista työllisyysmäärärahoista ja että joillakin alueilla työllisyysperusteiset investointimäärärahat ovat riittämättömiä. Valiokunta halusikin mietinnössään korostaa sitä, että työllisyysmäärärahojen jakoperusteissa on alueelliset erot otettava paremmin huomioon.

Ikäsyrjintä on edelleen ajankohtainen asia ja nousi esiin asiantuntijoiden kuulemisessa. Työministeriön selvityksen mukaan esimerkiksi pk-sektorin työnantajien edustajat tuntevat kovin huonosti ikäsyrjintäsäädökset. Tämän vuoksi valiokunta kannattaa, että ikäsyrjinnän poistamiseksi on tehtävä toimenpiteitä. Muun muassa on tehtävä tunnetuksi Kansallista ikäohjelmaa. Myös työkykyä ylläpitäviä toimia on jatkettava ja tehostettava yhä ponnekkaasti.

Työterveyshuollolla on edessään vaativa tehtävä, kun se kehittää varhaiskuntoutusta oikeaaikaiseksi niin, että ikääntyvät työntekijät pysyvät kauemmin työelämässä. Valitettavasti on pakko todeta, että ikäsyrjinnässä on edelleen paljon kysymys myös arvoista ja asenteista. Ikääntyvien työntekijöiden kokemusta ei osata arvostaa eikä hyödyntää työelämässä. Varhaiseläkeratkaisut eivät saisi olla tapa hoitaa työttömyyttä. Me tarvitsemme kaikkien ikäryhmien osaamista ja kokemusta, jotta yhteiskunta voi hyvin ja on kilpailukykyinen myös tulevaisuudessa.

Sosiaali- ja työjaosto esitti, että kunnille ja kuntayhtymille lisätään palkkaperusteisia työllistämistukia 20 miljoonaa markkaa. Tämän määrärahan ylitys jouduttiin kuitenkin budjettineuvotteluissa karsimaan.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan keskeisimmät asiat liittyvät erikoissairaanhoitoon, erityisesti niin sanottuihin evo-rahoihin, lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon ja ylipäätänsä terveydenhuollon voimavarojen riittävyyteen.

Täällä on hyvin laajasti käsitelty jo näitä kysymyksiä yleiskeskustelun aikana, joten nyt totean vain sen, että erityisesti tässä kohdin puheet joululahjarahoista ovat olleet erittäin loukkaavia. Tosin psyykkisesti sairaille lapsille hoitoonpääsy on hyvin suuri lahja.

Asiantuntijoiden kuuleminen esimerkiksi lasten ja nuorten tilanteesta oli ajoittain lohdutonta. Asiantuntijat esittivät suorastaan hätähuutoja. Viesti oli lyhykäisyydessään seuraava: "Lopettakaa selvitysten ja mietintöjen teko ja tehkää niiden sijasta jotain konkreettista." Me tiedämme, että osa lapsista voi erittäin huonosti, ja nämä huonosti voivat lapset eivät pääse ajoissa asianmukaiseen hoitoon. Tässä peräänkuulutettiin ihmisoikeuksia ja haluttiin tietää muun muassa, kuinka kauan psyykkisesti sairas lapsi voi odottaa hoitoonpääsyä. En tiedä, mitä virkaa on valiokunta- ja jaostotyöskentelyllä, ellei asiantuntijoiden täysin yksiselitteiseen viestiin pystytä millään tavalla vastaamaan.

Turhaan ei ole tämän budjettikeskustelun aikana keskusteltu eduskunnan budjettivallasta ja nykyisestä hallintokulttuurista. Hyvä esimerkki tästä on evo-rahoitus. Kerta toisensa jälkeen hallitus poistaa ilman perusteluja 60 miljoonaa markkaa lääketieteelliseen tutkimukseen tarkoitettua erityisvaltionosuutta. Vuosi toisensa jälkeen rahat palautetaan talousarvioon ja valiokunta antaa asiasta tiukkasanaisen lausunnon. Meidän esityksillämme ja asiantuntijoiden lausun-

noilla ei tunnu olevan juurikaan merkitystä, kun seuraavaa budjettia laaditaan. Eli en oikein ymmärrä, mitä järkeä tällaisessakaan toiminnassa on.

Huumetilanne on yhtä lohdutonta kuultavaa. Huumeiden käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti ja huumeita on tarjolla melkeinpä missä vain. Huumeiden saatavuus on todella helppoa. Erään asiantuntijan mukaan esimerkiksi Helsingissä on sellainen tilanne, että kun nuori ostaa assalta keskarin, hän saa kylkiäisenä ekstaasipillerin. Erilaisia hoitojärjestelmiä on olemassa, mutta eniten tuntuu ontuvan se, että hoitoketjut eivät toimi tai paremminkin niitä ei ole edes olemassa. Tämä on asia, johon on reagoitava nopeasti. On turha vertailla Suomen huumeongelmaa eurooppalaiseen ongelmaan. Käsittääkseni olemme tässä suhteessa hyvää vauhtia kuromassa kiinni välimatkaa, ellei näihin asioihin puututa nopeasti ja määrätietoisesti.

Arvoisa puhemies! Meillä on tässä maassa moni asia todella hyvin, ja siitä voimme olla kiitollisia. Mutta valitettavasti meillä on myös paljon ongelmia ja asioita, joihin on puututtava ja joista kannamme vastuun. Tässä talossa meillä on lainsäädäntövalta, ja se tarkoittaa mielestäni sitä, että tarvittaessa puutumme ongelmiin, jotka on selkeästi saatettu tietoomme, ja tarvittaessa osoitamme asioiden hoitoon myös lisää voimavaroja. Ellemme näin menettele, olemme aika turha joukko.

50 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Antvuorta hyvästä puheenvuorosta ja hyvästä työstä sosiaali- ja työjaoston puheenjohtajana. Hän toi esille tärkeitä asioita, joissa jaoston työ on tuonut tuloksen. Ed. Antvuori puhui myös työkykyä ylläpitävistä toimista ja Kansallisesta ikäohjelmasta.

Tässä yhteydessä haluaisin kysyä ed. Antvuorelta: Oliko teidän jaostonne tiedossa se, että työministeriö aikoo muuttaa osa-aikalisän ehtoja niin, että vuoden alusta sitä ei voikaan entisin ehdoin käyttää, tai nimenomaan, että siihen ei voi enää työttömiä osoittaa samoilla ehdoilla kuin aikaisemmin? Tämä on nimenomaan ollut keino, jolla työssäjaksamista on voitu parantaa ja jolla työssäpysymistä on voitu edistää. Oliko teillä tämä tiedossa ja otitteko te tähän asiaan kantaa? Kun täällä on ministeri paikalla — ministeri Perhon alaan tämä erityisesti kuuluu — onko nyt tarkoitus, että samalla tavalla kuin vuorotteluvapaa korvataan, osa-aikalisän maksatusjärjestelmä jatkossa tavallaan muutetaan. Eihän siihen mitään estettä ole, päinvastoin se voi olla perustellumpikin tapa, mutta ongelmahan on se, ettei ole mitään varmuutta, että näin tulee tapahtumaan. Varhaiseläkejärjestelmät ovat erittäin tärkeitä, ja työkyvyttömien ihmisten tulee päästä työkyvyttömyyseläkkeelle. Tässä toivoisin myöskin selkeästi enemmän toimia myös teidän jaostoltanne.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Muistutan vastauspuheenvuorojen sisällöstä, mutta annan vastauspuheenvuoron ed. Antvuorelle.

51 **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti en osaa tähän vastata. Muistaakseni tämä asia ei ollut meillä tiedossa. Ehkä ministeri Perho osaisi antaa enemmän selvitystä. Mutta tämä on tärkeä asia ja tähän on kiinnitettävä jatkossa huomiota.

52 **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Edellisten pääluokkien käsittelyn yhteydessä on tullut esille, kuinka paljon ja hyvin Suomen talous on kasvanut ja kuinka voimakkaasti talous kehittyy. Sen sijaan on syytä todeta, että sosiaalisella puolella ongelmat eivät ole poistuneet siinä suhteessa kuin talous on kehittynyt, päinvastoin ongelmat itse asiassa ovat syventyneet.

Sosiaaliturvan tarpeeseen vaikuttaa mielestäni kolme keskeistä syytä: työttömyys, sairaudet ja liian pienet eläkkeet. Siinä ovat mielestäni ne kolme keskeistä syytä, jotka vaikuttavat siihen, että ihmiset tarvitsevat sosiaaliturvaa. Erityisesti työttömyys vaivaa suomalaisia toisenlaisista puheista huolimatta. Työvoimaministeriön mukaan Suomessa on edelleenkin työttömiä 330 000 marraskuun tilaston mukaan ja työttömyys on laskenut viime vuoden vastaavasta ajankohdasta noin 20 000 hengellä. Suurtyöttömyys on edelleenkin olemassa, ja näin ollen työttömyys aiheuttaa suuria taloudellisia ongelmia ihmisille, kun muistetaan lisäksi, että noin 100 000 ihmistä on pitkäaikaistyöttömiä.

Tilannetta on erityisesti pahentanut se, että työttömyysturvan ehtoja on heikennetty, samoin työllisyysmäärärahoja, joilla on voitu työllistää ihmisiä, on leikattu ja ollaan edelleenkin leikkaamassa. Näin ollen työttömät ovat, erityisesti pitkäaikaistyöttömät, todella suurissa vaikeuksissa. Kun muistetaan, että työmarkkinatukea ollaan

korottamassa ensi vuonna vain yhdellä markalla päivä eli 21,50 markkaa kuukaudessa ja kun muistetaan myöskin se, että työmarkkinatuella olevien lapsikorotuksia leikattiin todella rajusti, työmarkkinatuelle pudonneet lapsiperheet, joiden vanhemmat ovat työmarkkinatuella, ovat tämän yhteiskunnan ehkä kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevia ihmisiä.

Näyttääkin siltä, että EU:n lahjoittamasta ruoka-avusta on tullut yksi keskeinen elementti suomalaista sosiaaliturvaa. Mielestäni sitä ei voi pitää ratkaisuna tähän ongelmaan, kun katsoo — eräskin työtön soitti — mitä tämä ruoka-apu merkitsee. Tämmöinen jouluinen ruokapaketti pitää sisällään seuraavaa — mielestäni on hyvä, että eduskunta tietää, mitä se todellisuudessa on: paketti kauraryynejä, sikanautajauhelihasäilykettä 400 grammaa, yksi paketti kahvia, margariinia yksi rasia, vehnäjauhoja kaksi kiloa, makaronia kaksi pussia ja sitten tämä jouluinen paketti, yksi pussi riisiä. Siinä on se ruoka-apu, mitä annetaan sen lisäksi, että ihminen saa esimerkiksi työmarkkinatukea, joka ei riitä alkuunkaan elämiseen, vaan täytyy hakea toimeentulotukea. Kovin runsas sosiaaliturvan vähimmäistaso Suomessa ei ole, ja voidaan puhua suoranaisesta köyhyydestä.

Tampereella näitä ruokapaketteja jaetaan pelkästään seurakunnan toimesta noin 23 000 vuodessa eli lähes 2 000 pakettia kuukaudessa. On muistettava, että näitä pakettejahan ei jaeta samalle perheelle kovin usein, vain kerran tai kahdesti kuukaudessa. Tämä on todellista köyhyyttä, ja näitten ihmisten määrä ei ole laskenut. 60 prosenttia ruoka-avun saajista on työttömiä. Myöskin yksittäisten ihmisten määrä on jatkuvasti ollut kasvussa. On tietenkin hyvä asia, että lapsiperheet pääsisivät tästä ahdingosta pois.

Tulevaisuuskaan ei kovin hyvältä näytä. Hallituksen voimavarapäätöksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriön määrärahoja tällä hallituskaudella ollaan supistamassa noin miljardilla markalla. Kun samanaikaisesti tiedetään, että terveydenhoitoon tarvittaisiin lisää rahaa, mistä silloin leikataan? Leikataanko silloin jälleen näiltä kaikkein köyhimmiltä, eli toimeentulotuesta tai muista sosiaalietuuksista?

Jos katsotaan yksi hallituskausi taaksepäin, niin sosiaaliministeriön pääluokan menoja on leikattu lähes 10 miljardia markkaa. On selvää, että se on jättänyt jälkensä ja tuonut köyhyyden pysyväksi ongelmaksi Suomeen. Jollei jotain ratkaisevaa tehdä, köyhyys myöskin pysyy Suomessa. Suomi on tullut siinä mielessä sitten EU-maaksi niin kuin muutkin EU-maat. Se on saavuttanut sen tason, eli täällä on jatkuvasti suuri määrä todella köyhiä pienituloisia ihmisiä. Tuloerot ovat kasvaneet, ja jos ei työttömyydelle todella jotain ratkaisevaa tehdä, ne tulevat pysymään suurina ja ne tulevat myöskin kasvamaan. Näin ollen sosiaalinen tasa-arvo, joka pitäisi Suomen kaltaisessa rikkaassa maassa olla, näyttää menevän yhä kauemmaksi.

Mielestäni sosiaaliturvan vähimmäistasoa tulisi välittömästi korottaa, ja tietenkin yksi keino on se, että korotetaan työttömyysturvaa, mutta mielestäni myöskin toimeentulotuen leikkaus eli asumiskulujen omavastuun sisällyttäminen toimeentulotukeen oli vakava virhe. Siitä ei päästä mihinkään. Ihmiset ovat joutuneet yhä suurempaan ahdinkoon. Näin ollen hallituksen voimavarapäätöksen linjaa pitäisi muuttaa niin, että sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menoja ei supistettaisi, vaan jos jotain täytyy säästää, niin säästettäköön muista pääluokista, mutta ei täältä, koska tässähän puhutaan jo ihmisten vähimmäistoimeentulosta.

Mitkä syyt sitten ovat johtaneet tähän esimerkiksi eläkeläisten kohdalta, niitä on täällä lukuisia kertoja jo käyty läpi: Kelan pohjaosan leikkaus, taitettu indeksi ja ennen kaikkea se, että kansaneläkkeen tasokorotusta ei ole tehty pitkiin aikoihin. Nyt uhkana on edelleen se, että näitten pienituloisten ihmisten toimeentulo entisestään heikkenee, koska terveydenhoidon maksut ovat nousemassa lähes poikkeuksetta kaikissa kunnissa. Tässä on tietenkin pelättävissä myös seurausvaikutuksia, että ihmiset, joilla ei ole rahaa kunnolla edes ruokaan, eivät sitten hoida myöskään sairauksiaan ajallaan ja ne pahenevat ja pahentuessaan aiheuttavat yhteiskunnalle entistä suuremmat kustannukset.

Mielestäni olisi välittömästi tämä niin sanottu köyhyydenpoistamisohjelma saatava käyntiin. Eduskunnan ja hallituksen olisi vihdoinkin uskottava myös, että köyhyyden poistamista ei voida tehdä pelkillä sanoilla, vaan siihen tarvitaan myöskin taloudellisia voimavaroja eli rahaa. Se edellyttää erityisesti minimitoimeentulotasolla olevien ihmisten toimeentulon parantamista ja sitä, että työllisyysvaroja kuntien ja valtion työllistämistöihin tullaan lisäämään, jotta ihmiset pääsisivät ihmisarvoiseen elämään ja voisivat myöskin työllään ansaita toimeentulonsa.

53 **Katri Komi /kesk:** Arvoisa puhemies! "Siniset silmät ja pehmeät tassut, silti on maailmalle matka. Mistäpä saisit missukkainen kovakorkoiset bootsit, metallinastaisen rotsin, magnumin taskuun ja nyrkkiraudan ja silmiisi kylmän kiillon. Ei, älä muutu maailmalla, pehmona palaa, maito viiksissä väristen."

Emma Nietos on tavoittanut juuri sen, mitä tänä päivänä tulee mieleen, kun lapsia ja nuoria katselee. Syystäkin olen erittäin iloinen, että olen voinut olla auttamassa hallitusta avaamaan uuden momentin, jota ei olisi voitu tehdä ilman kansanedustajien tekemää talousarvioaloitetta. Hyväksyessään aloitteeni valtiovarainvaliokunta hyväksyi samalla edustajien L. Hiltusen ja Rauhalan aloitteet vastaavasta asiasta, lisäksi neljän muun aloitteet kahteen muuhun asiaan; seitsemän aloitetta kaikkiaan yli tuhannesta aloitteesta tuli hyväksyttyä, joten ei se tainnut ihan turhaa tämä aloitteiden rustaaminen olla.

Uusi momentti 33.32.37 kuuluu seuraavasti: "Valtionavustus kunnille lasten ja nuorten psykiatrian palveluihin. Momentille myönnetään 70 000 000 markkaa. Määrärahaa saa käyttää lasten ja nuorten psyykkisen kehityksen tukemisesta, häiriöiden ehkäisystä ja psykiatristen hoitopalvelujen turvaamisesta kunnille ja kuntayhtymille aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein."

Toivon, että tässä tilanteessa, kun lasten- ja nuortenpsykiatreista on myös pulaa, kunnat käyttäisivät myös yksityisiä palveluita. Toivon, että tähän annetaan mahdollisuus, koska näitä on jonkin verran kuitenkin tarjolla, jotta jonoja saataisiin purettua.

Kuten perusteluissa todetaan, lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon tilanne on tällä hetkellä erittäin huolestuttava, koska palveluiden tarve on olennaisesti suurempi kuin palveluiden tarjonta. Erään tutkimuksen mukaan jopa 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista on vailla hoitoa. Jonotus kestää myös vähintään useita kuukausia, jopa vuosia. Hoitoketjuissa on myös aina parantamisen varaa. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilökunnan — mukaan lukien kouluterveydenhoitaja — koulutusta on parannettava, että mahdolliset ongelmat pystytään tunnistamaan riittävän ajoissa.

Eräässä vuonna 1997 Sisä-Savossa tehdyssä kuntia koskevassa selvityksessä todettiin, että kunnat käyttivät keskimäärin vajaat 3 prosenttia alaikäisten psykiatrisen erikoissairaanhoidon rahoista, eli 97 prosenttia meni aikuisten psykiatriseen erikoissairaanhoitoon. Markkamäärät liikkuivat siinä 20 markasta 50 markkaan per vuosi lasta kohti, ja aikuisilla tämä summa oli 800—1 000 markkaa vuotta kohti. Toivottavasti tämä 70 miljoonaa on myös signaali kunnille, että asia on otettava vakavasti.

Yksi ongelma on tosiaan myös lääkäripula. Tästähän on uuden momentin lisäksi mietinnössä edellytetty opetusministeriön kohdalla hallituksen huolehtivan siitä, että lasten- ja nuortenpsykiatrien määrän lisäämiseksi näiden alojen koulutusta lisätään tarvittaessa erityistoimenpitein.

Lisäksi määrärahaa myönnetään Sairausvakuutusrahaston varoista 20 miljoonaa enemmän kuin hallituksen esityksessä oli harkinnanvaraisen kuntoutuksen kustannuksiin. Tämä korotus kohdennetaan lasten ja nuorten psykiatriseen kuntoutukseen. Kunnatkaan eivät voi nyt sitten vedota enää siihen, että asia on hoidossa ja niin edelleen, koska esimerkiksi mainitun selvityksen mukaan niissä kunnissa aikuisten psykiatrisen hoidon kustannukset olivat erittäin suuret ja itsemurhaluvut hyvin korkeat. Nyt kun rahaa hieman tulee, toivon, että se on vaikuttava monella tavalla.

Arvoisa puhemies! Pitkän tähtäimen ajattelulla lasten- ja nuorisopsykiatristen hoitojonojen purkaminen ja terveydenhoitajan saaminen kouluille useammin tavattavaksi ovat valtion kannalta oikeata varojen käyttöä. Syrjäytyminen uhkaa jopa kymmentä prosenttia suomalaisista tänä päivänä. Koska syrjäytymisellä on taipumus periytyä, syrjäytymisvaarassa on tällä hetkellä noin 117 000 lasta eli 10 prosenttia lapsista. Vanhempia on rohkaistava ottamaan vastuu omista lapsistaan. Lähiyhteisön, neuvolan, päiväkodin ja koulun on tarvittaessa pystyttävä tukemaan vanhempia kasvatustehtävässä.

Yhteiskunnan pitää myös luoda mahdollisuuksia vanhemmille olla lasten kanssa heidän niin itse halutessaan. Tähän tarvitaan riittävän tasoista kotihoidon tukea sekä hyvätasoista ja joustavaa päivähoitoa. Kunnissa tulisi myös kiinnittää yhä enemmän huomiota lapsiperheisiin. Lapsiystävällinen politiikka on hyvää yhteiskuntapolitiikkaa ja se on myös ennaltaehkäisevää toimintaa.

Valtiovallan taholta täytyy huomioida se, että kunnilla on riittävät resurssit pystyäkseen hoitamaan lakisääteisetkin velvollisuutensa.

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää valiokuntaa lausumaehdotuksesta 14, jossa vaaditaan, että hallitus antaa viimeistään vuonna 2001 selonteon yhteiskunnassa ja arvomaailmassa tapahtuvista lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavista muutoksista, Lastensuojelun tasausrahaston toimivuudesta, valtionavusta kunnille lasten- ja nuortenpsykiatrian palveluihin sekä esittää toimenpiteet kotien, hoivatyön, vanhemmuuden ja lähiyhteisöjen kasvatusvastuun tukemisesta. Tuo onkin kyllä viimeinen hetki puuttua näihin syihin.

54 **Saara Karhu /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin tiedustella ed. Komilta, mitähän opposition läpimenneitä lakialoitteita hän puhuessaan tarkoitti, sillä minun ymmärtääkseni opposition hallitusten esitysten kanssa samansuuntaiset lakialoitteet hylätään käsittelyssä. Täälläkin pitäisi pysyä totuudessa — mielellään myös paikallislehdissä, kun kirjoitetaan artikkeleja liittyen näihin aiheisiin.

Toinen varapuhemies: Muistutan edustajia vastauspuheenvuorojen sisällöstä.

55 **Irja Tulonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Komi totesi, että Sisä-Savossa 97 prosenttia psykiatrian resursseista käytetään aikuisten psykiatriaan. Se tuntuu erittäin korkealta, ja toivon todella, että tämä prosenttimäärä tarkistetaan, koska tietysti tilanne on lastenpsykiatriassa ongelmallinen, kuten olemme jaostossa todenneet, mutta tuntuisi siltä, että 3 prosentin osuus nuorten- ja lastenpsykiatriaan ei missään sairaanhoitopiirissä ehkä ole mahdollista. Ymmärrän, että jos kahden ja kolmen vuoden jono on lasten- ja nuortenpsykiatriaan, silloin se voi laskennallisesti olla mahdollista, mutta epäilen. Toivon, että se tarkistetaan siitä huolimatta, että meillä on puolen vuoden ja vuoden jonoja.

Vielä ed. Komille: Luin lehdestä todella, että jotkut kansanedustajat lyövät rintoihinsa ja ottavat ansioita asiasta. Itse toivon, että eduskunta hyväksyy jaoston työn, ja muistutan, että myöskin edellisenä vuonna jaostomme lausui asiasta hyvin voimakkaasti. Kiitokset niille, jotka ovat tehneet talousarvioaloitteita, koska muuten meille olisi ollut huomattavasti hankalampaa aukaista tämä oma tili. Sen olisi voinut tehdä muutenkin, mutta halusimme kunnioittaa eduskuntaa ja niiden kansanedustajien toimenpiteitä, jotka talousarvioaloitteita asiasta ovat tehneet. Toivon kuitenkin malttia, asia on tärkeä, mutta yhteisesti se on hoidettu.

56 **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä on välttämätöntä vielä vähän kerrata lähihistoriaa. Valtiovarojen sosiaali- ja työjaosto kuunteli kolme ja puoli kuukautta asiantuntijoita, ja aivan ylitse muiden nousi lasten- ja nuortenpsykiatria. Yksimielisesti todettiin, että sille asialle pitää konkreettisesti jotakin tehdä. Päädyimme siihen, että tähän kaiken kaikkiaan 90 miljoonaa lisärahoitusta osoitetaan.

Kun meillä oli 70 miljoonan osalta tarvis avata uusi momentti, teknisesti se on mahdollista vain sillä tavalla, että se tapahtuu aloitteiden pohjalta. Pidän tärkeänä ed. Komin ym. aloitetta mutta korostan, että sitä käytettiin vain teknisenä välineenä. Olen sitä mieltä, että tämä asia on yhteisesti päätetty, ja on hyvä, että opposition edustajatkin ovat tässä päätöksenteossa olleet mukana. Itse olen nyt eduskunnassa neljättä kautta enkä muista, olisiko koskaan opposition aloite sellaisenaan mennyt läpi muuta kuin näin teknisenä ratkaisuna.

57 **Katri Komi /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan, jos on lehdistä luettu, esitin siinä asian niin, että olen tosiaankin ollut mahdollistamassa tätä asiaa teknisesti, ja esitin asian niin, että on harvinaista, että talousarvioaloitteita hyväksytään. Tämä oli lähinnä tällainen kannanotto. Ed. Karhulle: Kyse oli tosiaan talousarvioaloitteesta eikä lakialoitteesta.

Mutta sitten tutkimukseen: Sisä-Savossa tosiaankin psykiatrian erikoissairaanhoidon rahoista joissakin kunnissa käytettiin alaikäisten hoitoon 0,67 prosenttia; keskiarvo näissä kunnissa oli 2,6 prosenttia, eli se todellakin on ollut näin pieni. Tässä on tietenkin kysymys myös siitä, mihin suuntaan halutaan suunnata kunnassa rahoja, kun on niukkuutta, hoidetaanko vanhuksia, vältetäänkö opettajien lomautuksia, mitä tehdään.

Toivon, niin kuin äsken sanoin, että tämä on positiivinen signaali myös kaikille kunnille maakunnissa, joissa resurssit ovat vähäisiä. Erittäin suuret kiitokset siitä, että tämä raha on löytynyt. Erittäin suuret kiitokset myös edellisille eduskunnille, sitä en äsken maininnut.

58 **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Budjetti on linjaus. Se sisältää linjavalintoja. Ensi vuoden budjetista puuttuvat kokonaisvaltaiset näkemykset siitä, miten työttömyyden, köyhyyden, loukkujen ja elämänhallinnan ongelmia olisi ratkaistava. Uusia avauksia näitten asioitten ratkaisuihin ei löydy budjettikirjasta.

Mihin on unohtunut selvitysmies Pentti Arajärven työ lyhytaikaisen toimeentuloturvajärjestelmän selkeyttämiseksi? Selvityksessä oli puutteensa, mutta se olisi mielestäni monelta kohdin hyvä lähtökohta laajemmalle perusturvauudistukselle. Keskusta on esittänyt, että Arajärven työtä jatkamaan perustettaisiin parlamentaarinen toimikunta tai komitea. Sen tulisi kartoittaa laajasti suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan uudistustarpeet. Uudistustyön tavoitteena tulee olla mahdollisimman korkea työllisyys sekä köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisy. Tarkasteluun olisi otettava esimerkiksi perusturva, ansioturva ja sen rahoitus, toimeentulotuen maksatus ja työnantajamaksujen porrastukset. Nämä ovat niin suuria rakenteellisia uudistuksia, että niiden taakse tarvitaan jo valmisteluvaiheessa laajaa rintamaa.

80-luvun vauhdikkaaseen jakopolitiikkaan ei ole paluuta. Julkisen talouden tulojen ja menojen tasapainoa on tarkkailtava jatkuvasti, mutta nyt näyttäisi olevan ensimmäistä kertaa pitkään aikaan mahdollisuuksia tehdä poliittisia päätöksiä, joilla a) turvataan sosiaali- ja terveyspolitiikan ammattilaisille pidemmäksi aikaa vakaat olot työnsä tekemiseen; b) korjataan mahdollisia virheitä, joita säästöillä on aiheutettu; c) luodaan perhepolitiikkaan vakautta; d) aletaan miettiä tosissaan uuden vuosituhannen sosiaali- ja terveyspolitiikkaa.

Heikko huoltosuhde ja toimeentulo-ongelmat ovat hyvinvointia rapauttavia tekijöitä. Näihin yhteiskuntamme kipupisteisiin olisi luullut puututtavan budjetissa. Nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä on passivoivia kaavamaisen rahanjaon piirteitä. Nyt tarvitaan aktivoivia uudistuksia, joilla puututaan esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyyden kovaan ytimeen. Ennen vaaleja sosiaali- ja terveysalan asiantuntijat puhuivat perhepolitiikasta. Köyhyyden ja syrjäytymisen ongelman toi julkisuuteen kirkon nälkätyöryhmä.

Neljä eri ministeriötä asetti huhtikuussa 97 epävirallisen koordinaatiotyöryhmän. Työryhmä ehdotti, että kaikki hallinnonalat laativat omat lähiajan toimenpideohjelmansa syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Onkohan tällaisia ohjelmia laadittu, vai pidetäänkö syrjäytymisen torjuntaa yksin sosiaali- ja terveysministeriön murheena? Tämä olisi lyhytnäköistä.

Työryhmä teki kaikkiaan 18 ehdotusta syrjäytymisen vastaisiksi toimiksi. Muun muassa pienituloisimpien toimeentuloa olisi parannettava, erityisesti alimmalla tasolla olevien työttömien asemaa. Palvelujärjestelmiä tulisi aktivoida niin, että ne kehittäisivät laadukkaampia palveluja erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville. Eri hallinnonalojen yhteistyötä tulisi tässä kehittää ja löytää uusia kokeilevia työtapoja. Kuntien olisi luotava talouden tasapainottamisohjelmien rinnalle paikallisia hyvinvointipoliittisia ohjelmia ja malleja.

Arvoisa puhemies! Tämän yleiskatsauksen jälkeen puutun kahteen budjetissa olevaan epäkohtaan, joista on paljon kannettu huolta eri puolueisiin lukeutuvien kansanedustajien toimesta. Tämä huolen kantaminen ei ole nähtävästi johtamassa hyvään lopputulokseen. Tämä on erittäin valitettavaa.

Ensimmäinen on terveydenhoitomaksuasia. Tiedämme, että suomalaisen terveydenhuollon keskeisenä periaatteena on pidetty sitä, että jokaisella on oikeus tarvitsemaansa hoitoon varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta. Vaikka suomalaisten terveyden kehitys on valtaosin ollut myönteistä, tiedämme, että terveydentilan eroja eri sosiaaliryhmien välillä ei ole pystytty pienentämään. Esitys terveysmaksujen nostosta ei varmasti myöskään tätä tee, vaan korotukset siirtävät rahoitusvastuuta terveydenhuollon kustannuksista pienituloisille.

Tiedämme positiivisena asiana maksukaton, jonka yksityiskohtia olisi syytä käsitellä täällä salissa. Kuuluuko sen piiriin esimerkiksi toimeentulotuki, miten se jakautuu? Näiden yksityiskohtien pitäisi tässä vaiheessa olla jokaista mutkaa ja koukeroa myöten selvillä. Maksukatto tuo jonkin verran helpotusta maksuihin, mutta se ei ole riittävä eikä oikeuta maksujen korotuksia. Tämä ei millään muotoa voi oikeuttaa maksujen korotuksia. Näitä korotuksia on perusteltu sillä, että ne parantavat terveydenhuollon rahoitustilannetta ja kuntien taloutta, mutta palvelujen käyttäjän näkökulmaa ei ole otettu huomioon. Kun nyt on olemassa katto lääkekuluille, terveydenhuollon matkoille ja kuntoutusmatkoille, henkilö, jolla on paljon edellä mainittuja kuluja, voi joutua käyttämään terveydenhuoltoon ja

lääkkeisiin yli 8 500 markkaa vuodessa, ennen kuin kaikki katot täyttyvät. Katot olisi tullut yhdistää ja ottaa katon piiriin myös kotipalvelumaksut.

Arvoisa puhemies! Eläkeläisten asemasta on tässä salissa puhuttu paljon, mutta puheet eivät ole johtaneet riittäviin tekoihin kansaneläkkeen pohjaosan kohdalta. Nythän edelleen 111 hallituspuolueiden edustajaa äänesti 4 päivänä joulukuuta tämän leikkauksen puolesta. Pohjaosaa leikataan 79 markkaa kuukaudessa, ja tämä 300 miljoonaa vaikuttaa 380 000 eläkeläisen asemaan.

Edes kaksinkertaista leikkausta ei ole haluttu oikaista. Tämän lausuman hallitusrintama tyrmäsi äänestyksessä, ja sitä ennen (Ed. Stenius-Kaukosen välihuuto) sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli kokoomuksen tahdosta vedetty pois yksimielinen lausumaehdotus, joka oli sama kuin keskustan esittämä. Ennen eduskuntavaaleja monet hallituspuolueiden kansanedustajat vastustivat pohjaosan leikkausta, mutta heistäkin monet eduskunnassa äänestivät toisin. Näin teki esimerkiksi nykyinen ministeri Martti Korhonen, jonka tiedotteen muistan hyvin.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Ben Zyskowicz piti eduskunnan keskustelussa pohjaosaa rahojen kylvämisenä suurituloisille. Kun tiedämme kuitenkin, että tämä leikkaus koskee erityisesti 4 000—5 000 markan suuruisia eläkkeitä, sillä ei ole todellakaan mitään tekemistä suurten eläkkeiden tason kanssa. Jos näitä asioita halutaan korjata, niin kuin nyt ed. Stenius-Kaukosen välihuudosta ilmeisesti käy selville, kansaneläkkeiden lapsikorotukset, jotka on leikattu, olisivat varmasti se ensimmäinen askel, josta olisi hyvä aloittaa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Se oli kömmähdys!) — Arvoisa herra puhemies! Jos tämä oli kömmähdys, olisi luullut, että tässä olisi ollut jo aikaa se asia korjata, kun se on tapahtunut jo viime vaalikaudella, kun tässä eletään uutta vaalikautta ja sitäkin on kohta täällä vuosi tallusteltu.

Keskustan eduskuntaryhmä tulee esittämään vielä mahdollisuutta äänestää siten, että terveysmaksukorotuksia ei tule. Asetusta ei tule hallituksen antaa. Eduskunta ei tule antamaan siihen hallitukselle valtuutusta tai mahdollisuutta. Olemme koko tämän kautemme myös taistelleet pohjaosan säilyttämisen puolesta.

[59] **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho:** Arvoisa puhemies! Täällä on puututtu muun muassa työttömyyteen, erityisesti pitkäaikaistyöttömyyteen, ja edellytetty yksilöityjä, räätälöityjä toimenpiteitä. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä työministeriön kanssa todennut tämän saman tarpeen. Työministeriöllä on omat suunnitelmansa tehostaa työvoimapalveluja ja työvoimapoliittisia toimenpiteitä. Tätä kokonaisuutta pohditaan aktiivinen sosiaalipolitiikka -työryhmässä, jossa on nimenomaan todettu, että vaikeasti työllistettävät pitkäaikaistyöttömät, jotka varsin usein ovat ikääntyneitä, tarvitsevat erityistoimenpiteitä. Toisaalta erityistoimenpiteitä tarvitsevat sellaiset henkilöt, joilla on elämässään muitakin ongelmia kuin pelkästään pitkittynyt työttömyys.

Tätä työkalupakkia, joka olisi kunta- tai aluetasolla käytettävissä sekä työvoimaviranomaisilla että sosiaaliviranomaisilla, ollaan parasta aikaa kokoamassa. Tähän samaan yhteyteen kuuluvat muun muassa ed. Hyssälän peräämät syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvät toimet, joista ensimmäinen ohjelma sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistunut huhtikuussa. Ohjelman konkretisoiminen on menossa. Siinä olennaista on nimenomaan eri viranomaisten, eri hallinnonalojen yhteistyö niin ministeriötasolla, aluehallintotasolla kuin seudullisella tasolla ja paikallistasolla.

Mikään ei tietenkään estä kehittämästä näitä ed. Hyssälän peräänkuuluttamia paikallisia hyvinvointiohjelmia, hyvinvointimalleja. Tietääkseni niitä on varsin monessa kunnassa kehitteillä ja valmisteilla ja valmistunutkin. Osa koskettaa yksilöidysti lapsia ja nuoria, osa laajemmin kunnallista hyvinvointipolitiikkaa.

Hallitusohjelmassa on kaksi keskeistä linjausta. Toinen liittyy työllisyysasteen nostamiseen, toinen keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän nostamiseen eli pitkäaikaisempaan työssäpysymiseen ja työssäjaksamiseen. Nämä molemmat liittyvät mitä suurimmassa määrin sosiaaliturvan kestävään rahoitukseen. Jokainen tässä salissa ymmärtää varsin hyvin sen kohtalonyhteyden, joka vallitsee sosiaaliturvan rahoitusmahdollisuuksien ja hyvän työllisyyden välillä. Hallituksen eri keinoin tähän tavoitteeseen pyritään. Tähän liittyvät myös ne toimet, joita täällä peräänkuulutettiin ikäsyrjinnän vähentämiseksi, työkykyä ylläpitäväksi toiminnaksi, työterveyshuol-

lon tehostamiseksi, kaiken kaikkiaan työssä jaksamiseksi.

Työministeri Mönkäreen johdolla on valmisteltu yhteistyössä ministeri Biaudet'n, allekirjoittaneen ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa Työssäjaksamisen toimenpideohjelma, jossa nämä eri elementit, niin ikäsyrjintä, niin pitkäaikaistyöttömyys kuin myös itse työpaikkojen olosuhteet otetaan huomioon ja jonka puitteissa levitetään niitä hyviä käytäntöjä, joita jo on eri työpaikoilla toteutettu, ja sitä tietotaitoa, jota muun muassa Työterveyslaitos on omilla projekteillaan tuottanut. Näiden kaikkien asioiden kimpussa ollaan. Nämä asiat liittyvät myöskin siihen niin sanottuun Puron pakettiin, josta vain työttömyyseläkkeitä ja yksilöllisen varhaiseläkejärjestelmän ikärajan korottamista koskevat esitykset olivat täällä. Se piti sisällään paljon muutakin, muun muassa työmarkkinaosapuolten ja työeläkelaitosten sitoutumisen edistämään varhaiskuntoutusta ja myös työkykyä ylläpitävää toimintaa.

Ed. Hyssälä peräänkuulutti hyvin laaja-alaista parlamentaarista komiteaa selvittämään sosiaaliturvan kehittämisen perusteita, eläkepolitiikkaa, perusturvaa, työttömyysturvaa, hyvin laajaa kokonaisuutta. Osavastauksena tähän tulee olemaan työnimellä Some 2, sosiaalimenotoimikunta 2, jonka asettamisluonnos oli tänään ministeriön käsittelyssä. Siinä yhteydessä tullaan käymään läpi hyvin pitkälle ed. Hyssälän mainitsemia asioita ja periaatteita.

Eläkeläisten asemasta haluan todeta sen, että onnittelen eduskuntaa sairausvakuutusmaksun alentamisesta. Olen täällä moneen kertaan todennut, että sitä tällä hallituskaudella hallitusohjelman mukaisesti jatketaan. Budjettineuvottelussa koskien juuri eläkeläisten asemaa oli hyvin vahva näkemys siitä, että kansaneläkkeen tasokorotus mahdollisesti toteutettaisiin jo seuraavan budjettivuoden aikana. On tietysti luonnollista, että eläkeläisten toimeentuloa palkansaajien toimeentulotuen rinnalla jatkuvasti seurataan ja ryhdytään siltä osin tarvittaviin toimenpiteisiin.

60 **Peruspalveluministeri Eva Biaudet:** Arvoisa puhemies! Mielenterveyskysymykset ovat tämän hallituksen sosiaali- ja terveydenhuollon yksi keskeinen painopiste. Myöskin sosiaali- ja terveysministeriön tavoite- ja toimintaohjelmassa, joka on ensimmäistä kertaa laadittu ja joka on valtioneuvostossa päätetty koko hallituskaudelle, mielenterveyskysymykset on nostettu ensimmäiselle sijalle. Olen erittäin iloinen siitä, että myös täällä on olemassa erittäin laaja yhteisymmärrys siitä, että nyt on aika toimia ja panostaa nimenomaan mielenterveyskysymyksiin. Ministerien kanta on se, että varsinkin avopalveluiden kuntoonsaattaminen on se kaikkein keskeisin.

On aivan totta, että on ongelmia myöskin psykiatrisen hoidon ja myös laitoshoidon kohdalla, lasten kohdalla, kaikki jonot ovat aivan liian pitkiä, mutta rakenteellinen, perustavanlaatuinen ongelma meillä on avopalveluiden puolella. Siellä kysymys ei ole vain siitä, että ei olisi ollut olemassa joitakin tiettyjä mielenterveyspalveluita, vaan kysymys on myös siitä, että tällä hetkellä kerta kaikkiaan ei ole tarpeeksi tietoa koko hoitoketjun läpi nimenomaan siitä, että tunnistettaisiin tarpeeksi ajoissa lasten ongelmat ja että pystyttäisiin niihin puuttumaan, tiedettäisiin, mihin puututaan. Silloin kun on puhuttu jonoista, on tärkeää mielestäni kuitenkin muistaa aina se, että on eri asia se, jonottaako psykiatrista hoitoa vai onko kestänyt liian kauan aikaa, kun lapsi itse asiassa olisi tarvinnut apua jo kauan aikaa sitten. Kysymys voi olla siitä, että kukaan ei ole ottanut asiaa omakseen tai kukaan ei ole tunnistanut lapsen avuntarvetta. Useimmiten on tietenkin kysymys perheen avuntarpeesta hyvin aikaisessa vaiheessa.

Mielenterveyspalvelujen ja avopalvelujen tarve on varmasti totta. Olen erittäin iloinen siitä, että eduskunta on osoittanut lisää resursseja tähän. Haluan kuitenkin myös painottaa, että 70 miljoonalla ei voi tietenkään odottaa, että asiat itsestään ratkaistaan, eivätkä ne hoidu kuntoon. Siitä varmaan on myös eduskunnassa oltu erittäin tietoisia. Kysymys ei ole vain resursseista. On myöskin hyvin pitkälle kysymys siitä, millä tavalla niitä käytetään. Sen takia olisikin erittäin tärkeätä seurata, että kunnissa eri hallinnonalojen yhteistyötä painotetaan ja nimenomaan koko hoitoketjua sekä sosiaali- ja terveystoimen puolella mutta myös opetustoimen ja muiden hallinnonalojen kohdalla.

Nämä asiat liittyvät pitkälti myös siihen, millä tavalla alan henkilökunta kokee työnsä tekemisen mahdollisuudet. On varmasti totta, että nimenomaan mielenterveysongelman tunnistaminen, näkeminen ja siihen puuttuminen edellyttävät myös, että henkilöstöresursseja on riittävästi. Se on raskasta. On luonnollinen mekanismi, että on helpompi ohittaa vaikeat tilanteet, koska ne ovat yleensä niin monimutkaisia ja jo itsessään

ahdistavia. Usein vaaditaan aika suurtakin asiantuntemusta, jotta pysähdyttäisiin tällaisen avuntarpeen edessä.

Mielenterveysongelmat eivät ole kasvava ongelma lasten kohdalla. Ongelmat ovat lisääntyneet, mutta varsinkin niin, että lääkärit kertovat, että hoitoon tulevien lasten ongelmien vakavuusaste on lisääntynyt. Se tietenkin kertoo siitä, että pystytään puuttumaan asioihin aivan liian myöhään ja että usein on kysymyksessä erittäin monitahoinen ongelmavyyhti, ei ole kysymys vain yhdestä asiasta.

Mutta myös vanhusten kohdalla on selvä, että mielenterveysongelmat ja masennus ovat hyvin tavallisia ja ongelma on kasvanut. Mielenterveysongelmat ovatkin eräs yleisimmistä varhaisen, ennenaikaisen eläköitymisen syistä. Olemme myös tutkineet vanhojen ihmisten omaa näkemystä elämästään, taloudellisesta tilanteestaan, ongelmistaan ja tyytyväisyydestä elämäänsä. On aivan selvää, että yksinäisyys on vanhojen ihmisten mielestä suurin ongelma, myös suurempi kuin taloudelliset vaikeudet. Varmasti ongelmat liittyvät joskus myös yhteen, mutta yksinäisyys on aivan keskeinen asia.

Mielenterveysongelmista puhuttaessa ei saa unohtaa puhua perheitten roolista. Olen tyytyväisyydellä huomannut, että keskustelu, jota täällä ja myös lehdistössä ja mediassa yleensä on käyty mielenterveysasioista, on lisännyt myös kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen aktiivisuutta, joka on myös erittäin tärkeätä. Monia erittäin hyviä projekteja, joissa koulun ja vanhempien yhteistyötä on ruvettu rakentamaan uudelleen, on lähtenyt käyntiin. Nämä kaikki ovat rinnakkaisia toimia, jotka ovat erittäin välttämättömiä, jotta voisimme rakentaa sellaista yhteiskuntaa, jossa mielenterveysongelmat eivät olisi ennen kaikkea lasten ongelma.

Huumetilanteesta: Haluan aina kuitenkin ensiksi sanoa sen, että vaikka tilanne on pahentunut ja huumeongelmaisten ja huumeista riippuvaisten määrä on kasvanut hälyttävästi, tilanne kuitenkin kansainvälisesti on vielä erittäin hyvä. Verrattuna alkoholin aiheuttamiin ongelmiin tilanne on kuitenkin hyvä. Mutta tietenkin jokaisen henkilön kohdalla ongelma on erittäin vakava. Asia, josta olen täällä montakin kertaa puhunut, että puolet 12—14-vuotiaista tuntee jo jonkun ystävän, joka on kokeillut huumeita, tuo sellaisen ulottuvuuden, että valistustoimintamme tarvitsee aivan uuden vaihteen kuin ennen on käytetty. Tutkimukset kertovat jopa, että valistustoimemme ovat joskus aiheuttaneet aivan päinvastaisia tuloksia, ne ovat olleet suorastaan haitallisia joissakin tilanteissa, kun ne ovat olleet hyvin lyhytaikaisia, summittaisia eivätkä ole lähteneet lasten ja nuorten maailmasta ja olleet syvällisempiä kuin mihin ehkä olemme tottuneet. Nuorten mielikuvat huumeista ja asenteet niitä kohtaan ovat myös hyvin erilaiset kuin aikuisten. Niin kauan kun aikuisten päihteiden käyttö on humalahakuista, on varmasti tosiasia, että myös nuorten ja lasten päihteiden käyttö on humalahakuista.

Edellinen hallitus teki huumestrategian, joka on vielä erittäin toimiva. Se lähtee siitä, että huumeitten käyttöä pyritään ehkäisemään valistuksella, mutta että myös uusia hoitoja kehitetään ja pyritään minimoimaan haitat. Tämä on erittäin tärkeä asia, varsinkin kun puhutaan tartuntatautien leviämisestä ja rikollisuuden vähentämisestä. Jonkun henkilön kohdalla täysi huumeettomuus ei aina ole realistinen tavoite, se voi olla sitä vähitellen, mutta myös osatavoite on, että ihmisen elämäntilanne on humaanimpi, että hän voi elää ilman rikollisuutta ja ilman tartuntatautien pelkoa.

Keskusteltaessa kuntien palveluista ja asiakasmaksuista on varmasti ikuinen ongelma, missä on se taso, jossa asiakasmaksut vaikuttavat haitallisesti siihen, että ihmiset hakeutuvat terveydenhuoltopalveluiden piiriin. Olemme hallituksessa kuitenkin nähneet, että emme vielä ole siinä tilanteessa. Olemme valinneet strategian, jossa osa kuntien terveydenhuoltopalveluista rahoitetaan asiakasmaksuilla. Olemme nähneet, että palveluiden turvaaminen on myös erittäin keskeistä. Kuntien taholta on hyvin paljon suurempia vaatimuksia siitä, että asiakasmaksujen korottaminen olisi paljon enemmänkin mahdollista ja vapaampaa niiden oman harkinnan, valinnan ja päätösten mukaan.

Hallitus on kuitenkin nähnyt, että on tärkeätä, että maassa ei ole kovin erilaisia käytäntöjä ja olisi tietty haitari, jonka sisällä voitaisiin pysyä, niin että potilaiden tasa-arvoinen asema ei olisi uhattuna. Jo hallitusohjelmassa on kuitenkin nähty, että voidaksemme turvata kuntien peruspalvelut on välttämätöntä myös vahvistaa niitten rahoittamista. Sen vuoksi asiakasmaksujen nostamiseen on lähdetty. Se tieto, mitä meillä oli kuntien taloudesta, muuttui kuitenkin niin paljon, että olemme perääntyneet jonkin verran tai

aika paljonkin. Hallitus jo itse vähensi 550 miljoonan markan asiakasmaksujen korotusta noin 100 miljoonalla ja eduskunta on vielä vähentänyt sitä 20 miljoonalla markalla. Siinä mielessä niille, jotka ovat kriittisiä korotuksiin nähden, voi huomauttaa, että tilanne on huomattavasti vähemmän dramaattinen kuin ehkä aiemmin ajateltiin.

Haluan kuitenkin muistuttaa myös siitä, että maksukaton toteuttaminen on historiallinen asia ja sen rahoittaminen on myös edellyttänyt asiakasmaksujen korottamista. Joku voi kritisoida sitä, että maksukatto on vielä liian korkea. Varmasti on niin, että jos on paljon sairas, vieläkin se sairaus rasittaa joskus kohtuuttomastikin ihmisen taloutta, mutta tämä on alku ja on tarkoitus, että seuraamme sitä, millä tavalla maksukatto toteutuu.

Aivan viimeiseksi olisin halunnut vain puuttua siihen, kun ed. Kuoppa puhui siitä, että Suomessa köyhyysongelma on syventynyt ja syrjäytyminen uhkaa hyvinkin voimakkaasti ja syrjäytymisen periytyminen on hyvin yleistä. Haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että vaikka ehkä tuloerot ovat kasvaneet, ne silti ovat vielä erittäin kohtuullisia verrattuna muihin Euroopan maihin. Tuloerojen kasvu ennen kaikkea on aika luonnollinen seuraus siitä, että työllisyys on niin parantunut. Köyhyys ja syrjäytyminen ei vieläkään ole vain yhden asian kuten työttömyyden suoranainen seuraus, vaan yleensä kysymys on siitä, että monet ongelmat kasaantuvat perheeseen tai jonkun henkilön kohdalle. Varsinkin silloin, kun on pitkäaikaistyötön ja sairas, syrjäytymisen riski on olemassa. Tähän hallitus on kuitenkin erityisesti paneutunut useiden eri toimenpiteiden voimalla ja pyrkii myös jatkossa löytämään keinoja, joilla voitaisiin edistää näiden ihmisten työllistymistä, joka on heidän kohdallaan kaikkein tärkein keino.

[61] **Jorma Huuhtanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Perho kiinnitti huomiota eläkeläisten asemaan ja iloitsi siitä, että ylimääräistä sairausvakuutusmaksua voitiin eduskunnassa alentaa enemmän kuin hallituksen esityksessä. Tämä on aivan totta, ja uskon, että opposition määrätietoinen toiminta tähän suuntaan helpotti eduskuntaa tekemään tällaiset päätökset.

Eläkeläisten kohdalla mielestäni edelleen on äärimmäisen suuri vääryys olemassa, ja se on kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus. Tuntuu hyvin kummalliselta, että on usealla miljardilla markalla muutaman vuoden aikana juuri keskituloisten eläkeläisten etuuksiin puututtu. Tätä ei voi pitää oikeana toimenpiteenä varsinkaan, kun järjestelmä on perustunut siihen, että kansaneläkevakuutusmaksuja nämä eläkeläiset ovat maksaneet koko elämänsä ajan.

Kuitenkin odotan hallitukselta hallitusohjelman mukaista lupausta eläkejärjestelmissä olevien ongelmien kartoituksesta. Toivottavasti ministeri Perho voi hieman kuvata, mitä tässä suhteessa on tehty.

Ministeri Biaudet'lle ongelmien tunnistamisen vaikeudesta nuorten ja lasten kohdalla: Tämä asiahan on hyvin yksinkertainen siksi, että hallitus on leikannut valtionosuuksia jatkuvasti ja muutoinkin vaikeuttanut kuntien terveydenhuoltopalveluja. Tällä hetkellähän kunnat lähestulkoon yksin, noin 80 prosentilla, hoitavat rahoituksensa näihin palveluihin valtion jäädessä jo alle 20 prosenttiin. Tästä johtuu, että kouluterveydenhuolto, neuvolatoiminta, kaikki tällaiset tunnistuskohdat ovat toimineet viime vuosina jo heikosti.

[62] **Matti Huutola /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Perho puhui aika pitkään työssäjaksamisen merkityksestä tässä yhteiskunnassa ja ihan oikein. Henkilökohtaisestikin se aika paljon mietityttää ja pohdiskeluttaa.

Totesitte myös, että on olemassa yrityksissä paljon järjestelmiä, hyviä, toimivia järjestelmiä, joissa paneudutaan työntekijöitten työssäjaksamiseen. Tämä on tietysti totta. Meillä on olemassa oleva lainsäädäntökin itse asiassa aika hyvä ja on ohjeistoakin, joka antaa mahdollisuuden yrityksille toteuttaa järjestelmiä, mutta käytännössä kuitenkin on käynyt ihan toisin päin. Se räjähti välittömästi käsiin, kun lama tuli. Sen jälkeen hyvin vähän yritykset ovat siihen keskittyneet.

Hyvin olennaisena osana tässä on ollut työterveyshuoltojärjestelmä. Me tiedämme, että paperilla näytettynä valtaosa työntekijöistä on työterveyshuoltojärjestelmän piirissä, mutta tosiasia on se, että toimivan työterveyshuoltojärjestelmän piirissä ei meidän maamme työntekijöistä ole kuin murto-osa. Tässä täytyy joihinkin radikaalitoimenpiteisiin ruveta, jotta todellisuudessa työterveysasemat pystyvät tekemään sitä todellista työtä eli tutustuvat työpaikkoihin ja niiden ongelmiin, eikä niin, että käydään siellä puhalta-

massa purkkiin ja siitä todetaan työntekijän terveys. Se ei voi olla työterveyshuollon tehtävä. Tässä on suuri kehityksen tarve.

63 **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Biaudet totesi ansiokkaasti hoitoketjujen kehittämisen tarpeista mielenterveyspalvelujen ja psykiatrisen hoidon kohdalla, mutta hän ei puuttunut ongelmien syihin. Eikö nyt pitäisi tutkia, mistä johtuvat nämä lisääntyneet, osittain jopa räjähdysmäisesti lisääntyneet potilasmäärät? Olisiko syytä tutkia tätä yhteiskuntaa ja sen arvomaailmassa tapahtuneita muutoksia, kun aineelliset arvot ohittavat humaaniarvostukset ja menestymisen merkitys syrjäyttää perinteiset arvot tai talous useimmiten säätelee ratkaisuja?

Nyt hän myönsi kuitenkin, että maksukatto terveydenhuollon puolella rahoitetaan osittain asiakasmaksuilla ja että niillä myös vahvistetaan kuntien rahoituspohjaa. Ei voi olla oikein, että toiset sairaat rahoittavat toisten sairaitten etuuksia niin suoraviivaisesti kuin tässä todettiin, kun samaan aikaan tiedämme Oecd-tilastoista, että terveydenhuollon kokonaismenot Suomessa 1997 olivat 7,2 prosenttia bkt:stä, kun ne esimerkiksi Ruotsissa olivat 8,6. Koko julkishallinnon budjetista ne olivat Suomessa 10,4 prosenttia, kun esimerkiksi Norjassa 13,7. Meillä on todella terveydenhuolto alimitoitettu. Tässä tilanteessa ei ministerin tulisi todellakaan antaa sitä signaalia, että sairailta voidaan ottaa pois, vaan meillä terveydenhuolto on nostettava sille tasolle, millä se muissakin Pohjoismaissa on kansantuotteesta mitattuna.

Ministeri Perholle toteaisin, että on erittäin hyvä, että toimenpiteitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ollaan tekemässä, mutta ruokajonot yhäti noususuhdanteessa ovat arkipäivää. Olemmeko me niihin tottuneet vai mikä on syynä? Ne eivät kerro siitä, että toimenpiteet olisivat olleet kovin vaikuttavia.

64 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Biaudet'n kanssa olen samaa mieltä siitä, että maksukatto on historiallinen saavutus. Se on pitkäaikaisen työn hyvä tulos. Mutta siitä, että se edellyttäisi maksujen korotuksia, olen ministeri Biaudet'n kanssa eri mieltä. Tästä vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on muiden hallituskumppanien kanssa ollut eri mieltä, ja me olemme edelleen sitä mieltä, että näin ei olisi pitänyt tehdä. Ministeri Biaudet sanoi, ettemme ole vielä siinä tilanteessa, että maksut haittaavat hoitoon hakeutumista. Ministeri Biaudet, me olemme olleet jo pitkän aikaa siinä tilanteessa, että maksut haittaavat jopa hoitoon hakeutumista, lääkkeiden ostamista ja ylipäänsä perheiden toimeentuloa ja selviytymistä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton edustaja kertoi joulutilaisuuksista, missä jaetaan apua, että on tullut uusi ryhmä, pitkäaikaissairaiden lasten perheet ja perheet, joissa vanhemmat ovat pitkäaikaissairaita. He eivät ole ennen olleet samalla tavalla avun tarpeessa kuin tänä päivänä. Tämä siis jo nyt ennen joulua tilanteessa, missä nämä uudet maksukorotukset eivät vielä ole astuneet voimaan.

Arvoisat ministerit! Tämä on todella vakava kysymys, ja toivon, että nämä asiat vielä korjaantuisivat. Vasemmistoliitto erityisesti on ponnistellut sen puolesta, että maksukorotuksia ei tehtäisi niin paljon. Olemme toki tyytyväisiä siihen, että 120 miljoonalla markalla niitä on voitu vähentää, mutta kokonaisuudessaan tämä on sen luokan ongelma, että toivon, että me yhdessä voisimme vielä harkita näitä asioita uudestaan.

65 **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Molemmille ministereille voisi todeta sen, jotta syy-yhteys siihen, missä suomalainen yhteiskunta tällä hetkellä on, se pitäisi havainnoida. 90-luvun alussa ja jopa puoleenväliin asti ja sen jälkeenkin jouduttiin tekemään aika tiukkoja leikkauksia taloudellisten syiden takia. Nyt kun taloustilanne näyttää paranevan, ei voi niin päin ajatella tätä systeemiä, jotta ensin laman varjolla vedettiin palvelut alas, vedettiin köyhien asema hyvin kyykkyyn, ja nyt sanotaankin linjana tulevaisuutta ajatellen, että ne kestävätkin kyykyssä, ettei voi tehdä korjauksia, vaikka meillä paranisi tilanne. Kun silloin köyhemmät ja heikommat ihmiset osallistuivat lamatalkoisiin, niin nyt kun jaettavaa tulee, kyllä meidän minusta pitäisi olla valmiit jakamaan sitä hyvinvointia kaikille tässä yhteiskunnassa. Se tarkoittaa myös sitä, jotta ihmiset kokevat itsensä tarpeellisiksi.

Ministeri Biaudet'lle voisi todeta huumeongelmasta, että sehän kuvastaa sitä, että ne ihmiset eivät koe itseään ollenkaan tarpeellisiksi. He haluavat hukuttaa johonkin, hukuttaa viinaan, huumeisiin, sen turhuuden tunteen. Sen takia se

on meidän kaikkien yhteinen ongelma, mutta se tarkoittaa sitä, että myös köyhien taloudellisen aseman pitää olla kohtuullisen hyvä.

Sen verran voisi lopuksi todeta ed. Huuhtaselle, jotta sava-maksualennus ei tullut sillä tavalla opposition painostuksesta, vaan se lähti hallituspuolueiden sisältä. Jos sitä painetta ei olisi ollut hallituspuolueiden sisällä, sehän olisi mennyt sillä tavalla kuin hallitus esitti. Sieltä ne paineet tulivat, että me muutamme sen jutun. (Välihuutoja ja hälinää)

Toinen varapuhemies (koputtaa): Koetetaan mennä järjestyksessä nämä repliikit.

66 **Juha Rehula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kommentoin myös ministeri Biaudet'lle hänen puolusteluaan terveydenhuollon maksujen korotuksille. Ensiksikin eihän omavastuun maksamisessa myöskään julkisissa palveluissa mitään väärää ole. Omavastuulla tulisi kuitenkin olla muun muassa terveyspoliittiset perustelut. Tästä esityksestä, joka nyt on menossa eteenpäin, on ennakoitavissa, että sillä on vaikutuksia palvelujen kysyntään ja se vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan kuin tavoitteet, jotka yhteisesti olemme asettaneet.

Jos sanotaan, että maksuja korotetaan sillä perusteella, että vähään aikaan tätä ei ole tehty — tätä ei ministeri täällä sanonut, mutta se on aikaisemmissa keskusteluissa tullut aivan selkeästi esille — se ei ole kestävä perustelu kuten ei sekään, että nyt haetaan vertailukohtia maailmalta. Kun tiedämme ihan täällä omassa koto-Suomessamme riittävästi niistä kohderyhmistä, joille nämä maksut kaikkein kipeimmin kohdentuvat, kyllä tässä jotakin sellaista on, että olisi tullut löytää kuntatalouden paikkaamismenetelmät valtionosuusjärjestelmän puitteista. Siihen meillä olisi kansantalouden edelleen vahvistuessa niin haluttaessa ja arvojen ollessa kohdallaan ollut mahdollisuus.

67 **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pari kommenttia ministeri Biaudet'n puheenvuoron johdosta.

Ensinnäkin huumeiden käytöistä: Kun sanoitte, että muita päihteitä kuitenkin käytetään vielä enemmän, niin ette varmaan halunnut väheksyä kuitenkaan huumeiden käytön aika rajuakin lisääntymistä. Otitte esille huumestrategian, joka laadittiin jo edellisen hallituksen aikana. Kun jaostossa kuulimme asiantuntijoita, niin erittäin monet asiantuntijat olivat sitä mieltä, että työryhmiä ja erilaisia komiteoita on ollut aivan riittävästi huumeongelman ratkaisemiseksi, on tietoa siitä, mitä pitäisi tehdä, mutta monet asiantuntijoista olivat erittäin väsyneitä siihen, että ei ole riittävästi resursseja eikä sitä yhteistyötä myöskään siellä paikallisella tasolla eri viranomaisten välillä, ja myös on liian vähän henkilöitä tekemään tätä huumeiden vastaista työtä.

Toinen kommentti sitten näihin asiakasmaksuihin. Ministeri Biaudet, ei näille asiakasmaksujen korotuksille ole olemassa perusteita. On huono signaali vähävaraisille ihmisille tässä vaiheessa korottaa asiakasmaksuja. Kyllä minä ainakin sen verran kuntakenttää myös tunnen, että monien kuntien taloudelliset ongelmat ovat niin suuret, että ei asiakasmaksujen korottamisella niitä niissä kunnissa poisteta.

68 **Toimi Kankaanniemi /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Biaudet totesi, että Suomessa tuloerot ovat Euroopan maihin verrattuna varsin alhaiset. Näin lienee, ja syy siihen on tietysti pitkälti myös se, että vuosikymmenen alun lamavuosina hoidettiin sekä sosiaalipolitiikkaa että palkkapolitiikkaa sillä tavalla, että tuloeroja ei päästetty kasvamaan. Nyt kasvu on huima. Siitä pitäisi olla erityisen huolissaan, että tällä menolla vuoden parin kuluttua Suomessa on Euroopan suurimmat tuloerot, jos tämä vauhti on näin suuri kuin nyt on.

Mitä sitten tulee näihin terveydenhuollon maksuihin, niin siinäkin on hyvä kansainvälinen vertailu nostaa esille. Suomessa on Oecd-maiden joukossa toiseksi korkein potilaan omakustannusosuus terveydenhuollon kustannuksista. Portugali on meitä edellä. Jos ajatellaan esimerkiksi Pohjoismaita, niin Norjassa on 1 200 markan maksukatto, johon kuuluvat lääkkeet ja avohoito, ja sairaalahoito onkin siellä maksutonta. Ruotsissa on noin 800 markan katto ja sen yli menevät yksityiset ja julkiset palvelut ovat maksuttomia. Tanskassa ei ole ollenkaan näitä maksuja. Eli kyllä meillä, kun katto on kaikkinensa noin 8 000 markan kohdalla, on kallista köyhän ihmisen sairastaminen Suomessa nyt ja vielä tulevaisuudessakin.

69 **Irja Tulonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Biaudet, on aivan oikein ja oikeudenmukaista, että mielenterveys-

palvelut ovat ministeriössä painopistealueena. En tiedä; se ei mielestäni tässä budjetissa vielä kovin paljon näy. Johtuuko se priorisoinnista tai onko sitten niin, että sosiaali- ja terveydenhuollon kehysbudjetti on liian pieni? Epäilen, että se on juuri tämä viimeksi mainittu asia. Toivoisin kuitenkin, että nyt kun eduskunta näyttää sen, että lasten- ja nuortenpsykiatria on ensiksi laitettava kuntoon, on avattu uusi momentti, jossa on vaatimattomat 70 miljoonaa rahaa, että vuoden 2001 budjetissa olisi paljon enemmän rahaa, ja sitä rahaa olisi siellä niin kauan kunnes lasten- ja nuortenpsykiatrian hoitoajat lyhenevät ja huumehoitopaikkoja tulee tarpeeksi. Niin kauan sitä tiliä täytyy pitää kuin myöskin Lastensuojelun suurten kustannusten tasausrahastoa, jotta saadaan näitä asioita eteenpäin.

Toinen asia on sitten aikuisten psykiatrinen hoito. Meillä on sellainen maaginen luku täällä Suomessa, että meillä on liikaa psykiatrisia laitospaikkoja. Sitä määrää on lähdetty nopeassa tahdissa alentamaan. Nyt meillä on porrasteisessa hoidossa ongelmia, kuntoutuskoteja on vähemmän ja vähemmän ja sosiaalinen ja psykiatrinen kuntoutus ontuu. Oikeastaan yksityiset palveluntuottajat hoitavat sitä, mikä on arvokas asia. Arvokas asia on myöskin se, että Raha-automaattiyhdistyksen ansiosta tämä mahdollistuu, ja se on ihan hieno asia.

Toivon, että huumenuoret todella otetaan vakavasti. Tiedän, että Suomessa tarvittaisiin tahdonvastaisen hoidon laki. Toivon todella, että ministeriöstä tämä laki tulee tänne eduskuntaan ja voimme luottavaisin mielin myöskin tämän asian täällä käsitellä.

70 **Pirjo-Riitta Antvuori /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Biaudet kantoi täällä huolta ihan oikein mielenterveystyön avopalveluista. On ihan totta, että tällaiset korjaavat toimet mielenterveyspuolen osalta pitäisikin suunnata ennaltaehkäisyyn. Meillähän on hyvä neuvolajärjestelmä ... (Ed. Huuhtanen: Ei ole enää!) — On ainakin ollut. Kyllä siellä vieläkin punnitaan ja mitataan ja rokotetaan melkein mitä tautia vastaan hyvänsä, mutta mielenterveystyön osaaminen ja orientaatio on jäänyt heikommalle.

Ministeri Biaudet totesi, että tällä 70 miljoonalla ei nyt vielä paljon saada aikaan, ja se on ihan totta, mutta tällä varmasti eduskunta on näyttänyt sen suunnan, mihin on tarvis mennä. On ihan selvää, että näillä rahoilla nyt hoidetaan akuutteja tarpeita, lähinnä sammutetaan sieltä, missä pahimmin roihuaa.

71 **Sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho:** Herra puhemies! Ed. Huuhtanen tiedusteli, millä tavoin etenevät eläkejärjestelmässä todettujen epäkohtien analysointi ja mahdolliset toimenpide-ehdotukset. Ensimmäinen näistä epäkohdista on tullut täällä vastikään poistetuksi. Työttömyyseläkettä koskevassa muutospaketissa hyväksyttiin noin 3 000 eläkkeensaajan, väliinputoajan, pääsy tämän järjestelmän piiriin, ja se on ollut yksi suurimpia yksittäisiä epäkohtia, joita on ollut. Samoin meillä on vireillä toimenpiteitä, joilla selkeytettäisiin työttömyyseläkkeiden päätöksentekojärjestelmää, ja siinä yhteydessä pitäisi löytää ratkaisu väliinputoamisongelmiin, joissa henkilö ei ole minkään muun turvajärjestelmän kuin toimeentulotuen piirissä. Tarkoitus on myöskin tiiviisti seurata ja antaa palautetta ja toivomuksia Puron eläketyöryhmälle, jossa muun muassa viimeisen eläkelaitoksen periaatetta, Vilma-projektia, valmistellaan ja halutaan siitä löytää yhteisymmärrys.

Ed. Huutola nosti esille edelleen työssäjaksamisen ja sen osana työterveyshuoltojärjestelmän tehostamisen. Hänen kommenteissaan oli paljon varteenotettavaa nimenomaan työterveyshuollon sisällön suhteen. Siitä syystä, että työterveyshuollon sisällä painopisteiden asettamisen tai muutosten tarpeita on, meillä on tarkoitus — se on aika loppusuoralla — asettaa tätä asiaa selvittämään työryhmä kohtuullisen lyhyellä aikataululla.

Ed. Hyssälä puuttui syrjäytymisen ehkäisemisen konkreettisiin toimenpiteisiin. Hän mainitsi, että on edetty hitaasti, koska meillä on edelleen ruokajonoja. Varmasti ruokajonojen asiakkaista hyvin monet ovat pitkäaikaistyöttömiä, ja aikaisemmassa puheenvuorossani esittelin toimenpiteitä, joita tämän ryhmän kohdalla on tarkoitus toteuttaa.

Ed. E. Lahtela totesi vastauspuheenvuorossaan, että laman varjolla ajettiin hyvinvointiyhteiskuntaa alas. En haluaisi tätä väitettä allekirjoittaa, vaan kysymys oli välttämättömyyden pakosta. Nythän mitään uusia leikkauksia ei ole tehty. Hallitusohjelma sisältää tiettyjä parannuksia. Kaikkea emme voi palauttaa syystä, jonka te varsin hyvin tiedätte, eli siitä syystä, että meillä

on edelleen erittäin suuri, mittava valtionvelka, jota on määrätietoisesti lyhennettävä.

Toteaisin asiakasmaksuista vain sen, että ne ovat hallituksen yhteinen päätös. Siinä mielessä ministeri Biaudet'n kimppuun käyminen on aiheetonta tässä yhteydessä.

Jossakin yhteydessä täällä viitattiin siihen, mitä kehykset sallivat. Seuraavatkin kehykset tulevat olemaan tiukat, ja ministeri Biaudet'lla ja minulla on todella aikamoinen ongelma harjoittaa priorisointia ja ottaa siinä eduskunnan tahto huomioon. Pyrimme siinä suhteessa tekemään parhaamme. On tietysti selvää, että kaikkia toivomuksia emme pysty noudattamaan.

72 **Peruspalveluministeri Eva Biaudet:** Arvoisa puhemies! En haluaisi sen enempää tästä jatkaa. Mielestäni vastasin aika moneen asiaan jo ensimmäisessä puheenvuorossani. Haluaisin sanoa ed. Stenius-Kaukoselle, että juuri lapsiperheille, joilla on pitkäaikaissairaita, maksukatto todella tuo uudistuksen, koska lapsen kulut lasketaan jommankumman vanhemman maksukattoon ja tavallaan silloin tilanne ehkä helpottuu enemmän kuin jonkun muun kohdalla. Myöskin sarjahoitojen alennetut maksut tulevat jatkossakin olemaan voimassa. Se on mielestäni myöskin erittäin tärkeätä, että tämä otetaan huomioon.

Haluaisin myös sanoa, että kuntien ei tarvitse nostaa asiakasmaksuja, koska nämä ovat vain maksimimääriä. Vaatimukset Kuntaliitosta ja kuntien taholta ovat olleet huomattavasti suuremmat. Hyvin voimakkaalla äänenpainolla ainakin minua henkilökohtaisesti on kritisoitu siitä, etten ole ollut valmis nostamaan niitä enempää.

En halunnut missään tapauksessa sanoa, että 70 miljoonaa mielenterveysongelmaan on vähäinen raha. Sillä voidaan varmasti tehdä paljon. Tärkeää on se, että se aloittaa prosesseja, että se ei ole kertaluonteinen. Mutta halusin korostaa sitä, että se ei tule valitettavasti yksin riittämään, vaan pitää tehdä jatkuvampaa työtä. Sen pitää myös tarkoittaa, että kunnissa kiinnitetään huomiota siihen, millä tavalla tätä työtä tehdään.

Tutkimukset osoittavat, että emme tiedä tarpeeksi huumeongelmasta. Nuorten asenteet ovat hyvin erilaisia kuin olemme aikaisemmin luulleet. Huumeita eivät käytä vain syrjäytyneet, vaan on myös trendikäyttämistä, joka voi olla hyvinkin vaarallista. Kokeilemisestakin voi kuolla, sairastua tai jäädä pysyviä vammoja. Siinä mielessä tiedonpuute on ollut aika ilmeinen, ja on jopa osoittautunut, että tiettyjen niin sanottujen lyhyiden kampanjoiden seuraukset ovat olleet suorastaan haitallisia.

73 **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Molemmat ministerit ovat poistumassa salista, mutta toivoa sopii heille voimia helmikuiseen valtion tulevan vuoden 2001 kehyksistä päättämiseen. Tosiasiahan on se, että silloin kun kakun sisällä jotain jaetaan, niin jos ei jauhoja ja hiivaa jostain saada lisää, ei kakku paljon suurene. Tosin on sanottava, että siitä kritiikistä, mitä täällä on vuoden 2000 talousarvion yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kohdistettu, on kyllä selkeästi löydettävissä myös ideologisia tahtotiloja, eivätkä tässä suinkaan kokoomus ja Rkp ole olleet vähimmällä vaikuttamassa siihen, miten esimerkiksi kuntia kohdellaan, miten kohdellaan henkilöitä, joiden toimeentulo on kaikkein alhaisin.

Kuulimme äsken ministereiden puheenvuoroissa edelleen kauniita korulauseita, niitähän me olemme saaneet lukea hallitusohjelmasta ja budjettiasiakirjasta. Ne jollakin lailla liittyvät arkipäivään, heijastavat ongelmia, mutta ilman toimenpiteitä ollaan jäämässä tilanteeseen, missä lauseet jäävät pelkäksi sanahelinäksi.

Kuluneen syksyn aikana sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kohdalla voi hyvin kysyä, missä ovat ne konkreettiset toimet, joilla elävässä elämässä oleviin ongelmiin todellakin puututtaisiin. Useaan otteeseen eduskunnassa on todettu, ettei oppositio näe hallituksen esityksissä mitään positiivista. Tämä väite ei mielestäni pidä paikkaansa. Käsittelyssämme olevan sektorin kohdalla valitettavasti vain myönteisten asioiden lista on valitettavan lyhyt. Maksukattojärjestelmän luominen terveydenhuoltoon, esiopetuksen aloittaminen, eläkeläisten ylimääräisen savamaksun aleneminen edes 0,7 pennillä, niin sanottujen evorahojen turvaaminen ja lasten psykiatriseen hoitoon panostaminen ovat positiivisia asioita, samoin eräs ikuisuusasioista eduskunnassa: miinanraivaajien etuudet on saatu hoidettua ensi vuoden budjetissa.

Edellä olevasta huolimatta tuntuu valitettavalta, että budjettikirjaankin kirjatut ministeriön strategiset yleistavoitteet vuodelle 2000 sosiaaliturvan kannustavuudesta ja rahoituksesta, työssäjaksamisesta ja työuran jatkamisesta, syrjäytymisen ehkäisystä ja katkaisusta, sosiaali- ja ter-

veyspalvelujen turvaamisesta ja hoitokäytännön tehostamisesta jne. jne. jne. ovat jäämässä valitettavasti hyvin pitkälti tyhjän päälle. Tämä on tullut täysin selväksi myös kuluneen syksyn aikana eduskunnassa.

Hallituksen yksimielisesti tekemät lakiesitykset on ensin revitty ja raavittu auki, esitetty perusteltuja puheenvuoroja lakiesitysten joko kokonaan tai osittain hylkäämiseksi, pidetty kovaakin meteliä siitä, mitä ei ainakaan saa tehdä. Niin kuin meillä keskustassa on useita kertoja todettu, meillä on aika ajoin ollut vaikeuksia pysyä tässä menossa mukana. Nyt kuitenkin tiedämme, mikä on lopputulos: muutama pilkku on siirtynyt, muutamaan kipukohtaan on onneksi saatu parannusta. Lopputulos on kuitenkin laihanlainen.

En malta olla tässä yhteydessä lainaamatta eiliseltä päivältä ed. Jukka Gustafssonin sanoja hänen puhuessaan hallituspuolueen erään edustajan irtiotoista opiskelijoiden asumistukeen liittyen. Ed. Gustafsson sanoi jokseenkin seuraavaa: "Must ei oo niinku reiluu puhua täällä toista ja toimia toisin". Tämän lauseen todentaminen on toki aikanaan äänestäjien tehtävä, mutta kyllä tämä uloskin päin vähintään omituiselta vaikuttaa. En väheksy piiruakaan meidän edustajien oikeuksia puuttua ongelmakohtiin. Samoin arvostan edustajien aktiivisuutta, osaamista ja työteliäisyyttä niiden epäkohtien korjaamisessa, joita hallituksen esityksiin on sisältynyt. Mutta lukemattomia kertoja on käynyt niin, että hallitus on tehnyt yksimielisen esityksensä, sitten sitä on siis revitty ja raavittu, pidetty paljon puheita, ja lopputulos on ollut likipitäen se, mistä alun pitäen lähdettiin.

Täytyy kuitenkin näin joulun alla osoittaa muutama kiitoksenkin sana siitä työstä, mitä kuluvana syksynä varsinkin ne edustajat, joilla on ollut todellista halua parantaa hallituksen esityksiä, ovat tehneet. Tämä työ on ollut ihan merkittävää.

Arvoisa herra puhemies! Tosiasia kuitenkin on, että osa hyvistäkin asioista on hyväksytty keskeneräisinä. Tästä parhaana esimerkkinä terveydenhuollon maksukattojärjestelmä. Samoin voi todeta varsinkin valmisteluvaiheessaan hyvin paljon kohua aiheuttanut Puron työryhmän ratkaisu, joka hyvin todennäköisesti joudutaan ottamaan uudelleen käsittelyyn. Koska se aika on, sen me näemme. Mikäli haluamme todellisuudessa pyrkiä siihen tavoitteeseen, että eläkkeellejäämisikää nostetaan, niin esitys, joka nyt on tässä talossa hyväksytty, jättää asian puolitiehen.

Kunnallisten palvelujen toimivuuden turvaamisen kannalta ovat toimenpiteet yhteisöverojen kuntaosuuksien leikkauksista ja kunnille kohdennetuista lisävelvoitteista vastoin niitä resursseja, jotka kunnilla ovat käytettävissään. Sosiaali- ja terveystoimen perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän romuttamiselle on alkunuotit laitettu. En osaa yhtyä siihen iloon, jota osa kollegoista tuntee siitä, että eduskunta lisäsi 10 lisämiljoonaa, kun jo valmiiksi on ennakoitavissa, mitä tuleman pitää.

Tässä yhteydessä on mainittava tunnuslukuina se, että vielä vuonna 1998 rakentamiseen ohjattiin 399 miljoonaa markkaa, tulevana vuonna summa on siis 235 miljoonaa. Täällä salissakin on aiemmin lausuttu tieto siitä, että vain lupauksella koko järjestelmän uudistamisesta saatiin edes tämän tasoinen summa talousarvioon. Julkisten palvelujen puitteet eivät ole vielä valmiiksi rakennetut. Yhteiseksi tavoitteeksemme hyväksytyt rakennemuutokset eivät toteudu ilman investointeja. Pula on siis rahasta, ei ongelmista järjestelmässä.

Arvoisa herra puhemies! Ylimääräisen savamaksun alentamisesta huolimatta on todennäköistä, että perusturvan varassa elävien lisäksi eniten pettymään joutunut ryhmä kuluvan syksyn aikana ovat eläkeläiset. Pohjaosan leikkaaminen jatkuu, minkä yhteydessä on samalla kyse suuren periaatteen eli kansanvakuutusjärjestelmämme romuttamisesta. Ne henkilöt, joilta pohjaosa on leikattu kahteen kertaan, eivät saaneet mietintötekstiä pidemmälle menevää arvostusta. Heti perään on myönnettävä se, että tietoomme on saatettu, että mahdollisia toimenpiteitä tämän kahteen kertaan leikatun pohjaosan kohdalla ollaan ministeriössä selvittämässä. Näille toivoisi vauhtia. Tosin tunnetuista syistä, velan hoidon mantraan viitaten, olen epäuskoinen niin pitkään kuin korjaustoimenpide on käsittelyssämme. Veteraanisukupolvea muistetaan, siis miinanraivaajia lukuunottamatta, varsin vaatimattomasti.

Kansanvakuutusjärjestelmämme romuttamisesta on helppo siirtyä Kansaneläkelaitoksen rooliin, mikä on kuluvan syksyn aikana ollut tapetilla enemmänkin. Kun kansaneläkkeen pohjaosan maksaminen näillä näkymin on siis loppumassa, niin vakavaa asiaa hieman keventäen, ristiäisiäkin voitaisiin alkaa harkita Kelan kohdalla.

Keskusta vastustaa Kelan siirtoa ministeriön alaisuuteen. Tosin kuluvankin syksyn aikana tehtyjen päätösten perusteella Kelan riippuvuus valtion rahoituksesta on edelleen lisääntynyt. Tällä taustalla ja näistä kiistelyistä ja Kelan rahoitusasemaan liittyen on selvästi nähtävissä ne kauaskantoisemmat tavoitteet, mitä joillakin vahvoilla vaikuttajilla tässäkin salissa on. Kelan rahoituksen turvaamiseen on, aivan oikein, myös valtiovarainvaliokunta kiinnittänyt ansaittua huomiota, jotta Kelan rahoitus voidaan turvata kaikissa olosuhteissa.

Arvoisa herra puhemies! Useat syksyn ratkaisut ovat itse lainmuutosten lisäksi myös periaatteellisia sisällöltään. Tässä viittaan muun muassa valtionosuusjärjestelmään ja kansaneläkkeen pohjaosaan. Terveydenhuollon maksut ovat puhuttaneet paljon. Menettely, jolla terveydenhuollon asiakasmaksujen kautta ollaan paikkaamassa kunnallistalouteen eri syistä tullutta alijäämää, on kestämätön. Terveydenhuollon maksuilla tulee olla ensisijaisesti terveyspoliittiset perusteet, samalla huomioiden valtion ja kuntien keskinäinen työn- ja vastuunjako.

Valtionosuuksien ja muiden tuloperusteiden tulee olla riittävät. Paljon sairastavat henkilöt ja ne, jotka eivät itse pysty vaikuttamaan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseensa, eivät saa joutua maksujen korotusten kautta valtiovallalle kuuluvan rooliin. Se maksukorotusten peruste, ettei niitä ole vähään aikaan korotettu, on niin ikään kestämätön. Omavastuun käytölle ei keskustan piirissä ole periaatteellista vastustusta, mutta päättäjillä on vastuu siitä, miten tehdään, milloin tehdään ja miten kohdennetaan.

Äsken debatissa käytyyn keskusteluun haluan vielä lisätä sen verran, että pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan eräs aivan keskeisimpiä peruspilareita on se, että verovaroin kustannetaan tietyt palvelut, jotka kuuluvat kaikille. Tämä meidän tulisi muistaa.

Arvoisa herra puhemies! Paljon selvitetään, paljon tutkitaan. Elävän elämän todellisiin ongelmiin vaikuttamisessa ei paljailla ja kalpeilla korulauseilla ole vaikutuksia. Tarvitaan toimia, tarvitaan vankkoja toimia, ennen kuin kehityksen suuntaa käy mahdottomaksi muuttaa ja ennen kuin kielteiset vaikutukset koko yhteiskuntarakenteeseen ja sen lujuuteen tulevat korvaamattomiksi. Markkinavoimien jyllätessä on poliittisen päätöksentekijän vastuulla huolehtia niistä ihmisistä, jotka eivät siihen syystä tai toisesta itse pysty. Tämä on se lohko, jossa meilläkin vielä on valtaa.

74 **Matti Huutola /vas:** Arvoisa herra puhemies! Laajoissa asiantuntijakuulemistilaisuuksissa ja -tapahtumissa valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostossa tuli kyllä selvästi ilmi se, että tässä yhteiskunnassa on aika paljon parantamisen tarvetta. Niistä on tehty toki paljon aloitteita ja esityksiä ja ongelmia on tuotu esille. Kaikki aloitteet ja ongelmat varmasti ovat ihan oikeutettuja. Sitä ei varmaan kukaan voi kiistää, etteikö tässä yhteiskunnassa ole hirveän paljon asioita, joihin tulisi puuttua ja korjausta ja parannusta aikaansaada.

Yksi asia sieltä selvästi kävi toisten ylitse. Kyseessä on täälläkin jo paljon puhutut lasten ja nuorten vaikeudet ja pahoinvointi tässä yhteiskunnassa. Se kävi selvästi ilmi monilta näkökulmilta. Yksi näkökulmista oli se, mikä ainakin minua jäi kovasti mietityttämään, että siitä on tullut periytyvä pahoinvointi. Totta kai ongelmat ovat syvällä ja laajalti perhepolitiikassa, perheen sisällä olevia ongelmia, mutta se, että siitä muodostuu jo sukupolvesta toiseen tuleva pahoinvointitilanne koko perheeseen, on tosi huolestuttavaa ja vaarallista.

Minusta valtiovarainvaliokunnan jaoston puheenjohtajaa voi oikeastaan kiittää hyvin ansiokkaasta työstä siinä suhteessa, että hän pysyi lujana sen tavoitteen takana, että lasten ja nuorten osalle on saatava lisää rahaa, jolla myös voidaan tätä asiaa parantaa ja lievittää. Se painotus, mikä siihen tuli, vaikka rahallisesti 70 miljoonalla ei tätä asiaa voida ratkaista, sen merkitys onkin suurempi kuin ne itse 70 miljoonaa. Minusta se on selvästi käynnistänyt keskustelun laajemmalti myös lehdistössä. Uskon myös kuntien käyvän keskustelua ihan aidosti nyt, kun budjettia ovat tehneet ja ensi vuoden toimintaansa linjanneet, mikä kunnassa on panostus lasten ja nuorten osalta.

Uskon asian olevan niin, että tässä on käynnistynyt tällainen ketju, jossa nyt kuitenkin keskustellaan avoimesti ja rehellisesti arvioidaan. Toivon mukaan keskustelu sitten menee myös perhepolitiikkaan, vanhemmuuden arviointiin, niihin perheisiin sisälle, joissa ongelmien todelliset syyt ovat. Sillä ehkä voidaan vaikuttaa jopa enemmän kuin jollakin 70 miljoonalla tai lisää-

mällä henkilökuntaa sosiaali- ja terveyspuolella, joka on kuitenkin jo olemassa olevan sairauden hoitamista. Se, että tällä on nyt annettu selvä signaali yhteiskuntaan, että lasten ja nuorten asemaan on tavalla tai toisella monelta eri näkökulmalta paneuduttava, on hyvä asia.

Sitten siinä tulee myös se poliittinen kysymys syrjäytymisestä, voi sanoa yleensä syrjäytymisestä ja lasten ja nuorten pahoinvoinnista, että yhteiskunta ei saa hyväksyä sitä tilannetta missään olosuhteissa, vaikka sen syyt olisivat mitkä tahansa. Vaikka syitä olisi monia, alkoholismia, huumeita ja epämääräistä kaveripiiriä jne., oli syy sitten vanhemmissa tai lapsissa, me emme yhteiskuntana saa hyväksyä sitä tilannetta, että ihmiset ovat syrjäytyneet. Meidän pitää ajatella niin, että heidät on syrjäytetty. Minusta se on oikeampi malli ajatella asiaa, koska silloin yhteiskunta on pakotettu etsimään erilaisia ratkaisuja, olivatpa syyt sitten mitkä tahansa.

Toinen asia, mihin haluan vielä puuttua, on se, että täällä on puhuttu maksukaton tulosta, joka on minun mielestäni erittäin historiallinen, niin kuin ministerikin sanoi, ja merkityksellinen asia. Se on suuri periaatteellinen kysymys. Nyt on hyväksytty periaate, että sairauskuluilla täytyy olla katto. Minusta 3 500 markkaa on nykytuloilla sairastavilla ihmisillä korkea. Sen olisi pitänyt olla jotain 2 500 markkaa. Silloin se olisi ollut huomattavasti ehkä tämän hetken tulotasoon oikeudenmukaisempi katto. Periaatteellinen ratkaisu on ollut kova ja hyvä. Myöskin poliittisesti vasemmistoliitto on pitkään puhunut, että tällainen kattojärjestelmä maahan on aikaansaatavissa ja saatava.

Vielä kolmas asia, arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveyshuollon perustamiskustannusten osaltahan tässä käytiin myös aika kovaa periaatteellista keskustelua ja todettiin niinkin, että tässä vaiheessa kun on ajateltu mentävän normaalin valtionosuusjärjestelmän mukaiseen rahoitusjärjestelmään, sen vaikutusta ei ole kuitenkaan tarpeeksi vielä punnittu eikä mietitty. En ole missään vaiheessa tullut vakuuttuneeksi siitä, mitkä sen vaikutukset ovat eri puolille Suomea erilaisiin kuntiin. Joka tapauksessa jos siihen mennään, jos hallitus päättää siitä, niin kuin itse asiassa on päättänyt, että mennään normaalin valtionosuusjärjestelmän mukaisiin perustamishankkeisiin, on turvattava tavalla tai toisella myöskin pienempien ja vaikeuksissa olevien kuntien mahdollisuus investointihankkeisiin, jotka ovat välttämättömiä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

75 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Lipposen toisen hallituksen ohjelman otsikko on "Oikeudenmukainen ja kannustava — sosiaalisesti eheä Suomi". Otsikko puhuu jo sosiaalisesti eheästä Suomesta. Täytyy myöntää, että hallitusohjelmassa sosiaali- ja terveyspolitiikan luvussa 8 on hyviä tätä tavoitetta tukevia kohtia. Täällä todetaan muun muassa: "Hallituksen keskeisenä painopistealueena on edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista. Sosiaali- ja terveyspalvelujen laatu ja saatavuus turvataan koko maassa." Tämä yleistavoite on tavattoman hyvä. Hallitusohjelmassa myös tunnustetaan se tosiasia, että meillä on vakavia köyhyysongelmia, meillä on syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista.

Tietysti on kohtuutonta vaatia, että hallituksen ensimmäisessä budjetissa nämä ongelmat saataisiin poistettua, mutta kuitenkin on syytä tarkastella sitä, onko suunta valittu toimenpiteissä niin, että näiden todella polttavan tärkeiden asioiden ratkaiseminen olisi tavoitteena. Kun tätä tarkastelua käy, täytyy valitettavasti todeta, että vakavimpiin köyhyysongelmiin ensimmäinen budjetti ei näytä tuovan mitään erityisiä ratkaisuja. Myöskään syrjäytymisen ehkäisemisestä, jos ei nyt nuorten psykiatrisesta hoidosta sellaista merkittävää osaa oteta tähän kohtaan, ei kovin selviä merkkejä tässä budjetissa valitettavasti vielä näy.

Kolmanneksi huono-osaisuuden kasautuminen on kyllä tosiasia, joka on todella vakava asia. Siihenkään ei selkeää suuntaamista budjetista löydy. Kun on kysymys nykyisen hallituksen ensimmäisestä budjetista, tietysti toiveet täytyy asettaa vähän kauemmaksi ja olettaa ja odottaa, että sitten toisessa ja kolmannessa budjetissa nämä tavoitteet näkyvät konkreettisesti toimenpiteinä lainsäädännön ja markkamäärien osalta, jotta näihin vakaviin kysymyksiin saadaan parannusta yhteiskunnassa. Tietysti on todettava,

että nykyinen hallitus on pohjaltaan täysin sama kuin edellinen, neljä vuotta istunut hallitus, mutta henkilöt, esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriössä ministerit, ovat vaihtuneet. Se ehkä omalta osaltaan selittää sitä, että vielä ei ole päästy täyteen vauhtiin, mutta kannustan hallitusta siihen, että se ottaa nämä kysymykset, jotka se on ohjelmaansa kirjoittanut, hyvin vakavasti.

Hallitusohjelmassa edelleen todetaan: "Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisellä haetaan erityisesti ratkaisuja pitkäaikaistyöttömien, mielenterveys- ja päihdeongelmaisten, ylivelkaantuneiden ja heidän perheidensä kasautuviin elämänhallinta- ja toimeentulo-ongelmiin." Näiltä osin voi sanoa, että kun pitkäaikaistyöttömät saavat markan korotuksen päivärahaansa, sekin on indeksikorotus, että valtavan suuria toimeentuloongelmien ratkaisuja ei tältä osin voi osoittaa. Mielenterveys- ja päihdekysymyksessä on edistymistä ainakin mielenterveyspuolen osalta, mutta toisaalta esimerkiksi päihdeongelmaisten tai päihdeongelmien määrän kasvu, niin alkoholin käytön kuin huumeongelman kasvu, ovat niin vakavia ja suuria tällä hetkellä meidän yhteiskunnassamme, että tarvitaan todella voimakkaita otteita ja määrätietoista politiikkaa.

Ylivelkaantuneista hallitusohjelma totesi, että ylivelkaantuneiden ja heidän perheidensä elämänhallinta- ja toimeentulo-ongelmiin pitää kiinnittää huomiota. Meillä on kymmeniätuhansia, jopa satojatuhansia ihmisiä, joita ylivelkaongelma henkilökohtaisesti ja konkreettisesti koskettaa jokapäiväisessä elämässä. He ovat todella toivottomassa tilanteessa, koska meillä on tätä kautta elinikäinen velkavankeus tosiasia. On järjestelmä, joka merkitsee sitä, että koskaan ei pääse vapautumaan veloista, jotka kuitenkin monella ovat niin suuret, etteivät ne millään konstilla edes lyhene, päinvastoin korot kasvattavat summaa joka päivä. Tätä kautta meillä on työelämän, sanotaan rehellisen ja avoimen työelämän, ulkopuolella olevia koulutettuja nuorehkoja ihmisiä suuri määrä. Heillä ei ole elämisen ja toimeentulon, yrittämisen ja työnteon mahdollisuuksia, kun heillä ei ole mahdollisuutta saada vakuutuksia, ei luottokorttia, ei tietystikään lainoja eikä mitään tällaisia, jotka antaisivat perusedellytykset yrittämiselle, työnteolle, normaalille elämälle.

Tähän ongelmaan hallitus ei ole kuitenkaan minkäänlaista ratkaisumallia esittänyt, eivätkä ministerit keskusteluissa ole ilmoittaneet, että olisi edes etsintä käynnissä. Tämä on aivan käsittämätöntä, kun tiedetään, että jos nämä ihmiset vapautettaisiin elämään normaalia elämää, he kasvattaisivat kansantuloa, he hoitaisivat omat asiansa, he maksaisivat veronsa, kasvattaisivat lapsensa asianmukaisesti eivätkä joutuisi siihen uhkaan, että työtä pitää tehdä harmaan talouden piirissä tai ulkomaiden kautta tai bulvaanien kautta.

Tilanne pitää ottaa vakavasti huomioon ja ratkaista se jollakin tavalla. Tasavallan presidentti Ahtisaari itsenäisyyspäivän haastattelussa totesi, että hän on hämmästynyt, että kun pankit olivat kriisissä, niin 45—50 miljardia markkaa löytyi tuosta vaan, piikki oli auki ja nämä ongelmat ratkaistiin. Eikä paljoakaan ollut ongelmia, eduskunta oli käytännössä yksimielinen. Nyt, kun tarvittaisiin kenties muutama miljardi markkaa, jolla kymmenettuhannet perheet vapautettaisiin elämään normaalielämää, sitä rahaa ei mistään löydy, ei mistään.

Presidentti Ahtisaarella oli tästä varmasti hyvää tietoa, koska hän, niin kuin varmaan meistäkin monet, on saanut siitä kansalaisilta suoraa palautetta, yhteydenottoja. Hän oli syvästi huolissaan, että näin kohtuuton ja väärämielinen voi tämä yhteiskunta ihmisiä kohtaan olla, niitä ihmisiä, jotka ovat täysin rehellisiä, ovat menetelleet elämässään täysin rehellisesti, mutta ovat ajautuneet devalvaatioiden, pankkikriisin, pankkien toiminnan ja yhteiskunnallisen päätöksenteon seurauksena siihen tilanteeseen, missä he ovat. He ovat passivoitu, syrjäytetty väestöryhmä. Tarvittaisiin Riemuvuosi 2000, niin kuin kirkot ovat julistaneet kehitysmaiden velkataakan helpottamiseksi, myös meillä, kotimaassa, ongelman ratkaisemiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa edelleen todetaan: "Julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava kaikkien saatavilla ja ne tulee kustantaa pääosin verovaroin." Tämä on erittäin hyvä lause, erittäin tärkeä tavoite ja periaate. Mielestäni sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava kaikkien saatavilla ja ne tulee kustantaa pääosin verovaroin. Nyt suunta on vallan toinen. Sairaat maksavat entistä enemmän palveluistaan ja valtio vetäytyy entistä enemmän vastuustaan palvelujen turvaamisessa, niin että ne olisivat kaikkien saatavilla.

Joku äsken totesi, että 80-prosenttisesti terveyspalvelujen kustannuksista vastaavat kunnat,

ja nyt, maksujen korotusten jälkeen, yhä enemmän palvelujen tarvitsijat, Suomessa valtavan paljon, moninkertaisesti enemmän kuin missään muussa Oecd-maassa, Portugalia lukuunottamatta. Ehkä ei kaikkiin maihin nähden moninkertaisesti, mutta kuitenkin terveyspalveluista maksavat Suomessa kotitaloudet, perheet ja sairaat itse selvästi enemmän.

Tavoite, jonka hallitus ohjelmaansa kirjoitti, ei ole toteutumassa erityisesti sen tähden, että hallitus on samanaikaisesti leikkaamassa edelleen valtionosuuksia ja kuntien yhteisöveroosuutta. Näitä korvaamaanhan hallitus esitti ja vei läpi terveydenhuollon maksujen korotusmahdollisuuden. Ministeri Biaudet äsken totesi, että ei kuntia pakoteta korottamaan, mutta tosiasia on se, että lähes kaikki kunnat, muutamaa rikkainta lukuunottamatta, ovat täysin pakotettuja korottamaan maksuja (Puhemies: 10 minuuttia!) koska tulopohja pettää alta eivätkä sairaat kunnista lopu. Toisaalta hallitus vei kiinteistöveron korotusmahdollisuuden läpi, ja sillä yritetään paikata tätä, mikä on ensin saatu aikaan.

Arvoisa puhemies! Kuntien mahdollisuus turvata nämä peruspalvelut on äärimmäisen tärkeä tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden kysymys. Siihen pitää jatkossa kiinnittää huomiota ja kääntää kehityksen suunta täysin toisaalle eli turvata kunnille mahdollisuudet vastata palveluista, niin että jokainen ihminen on ihmisarvoisessa asemassa tässä yhteiskunnassa.

Arvoisa puhemies! Tähän liittyy perustamiskustannusten valtionosuusuudistus, jota ollaan ajamassa eteenpäin. Se on kohtuuton uudistus. Se tulee tyrmätä, estää, eduskunnassa, niin kuin nyt osittain onneksi tapahtui. Hallituksella se on kuitenkin edelleen tavoitteena, ja hallitus tekee siinä todella suuren virheen, jos se sen vie läpi. Se eriarvoistaa, se vaikeuttaa vanhustenhuoltoa, vanhusten määrä kasvaa meillä nopeasti, ja erityisesti niissä kunnissa, joista nuori väki muuttaa pois, tämä ongelma kärjistyy. Tarvitaan perustamiskustannusten oikeudenmukaista, kunnan taloudelliseen vahvuuteen perustuvaa valtionosuusjärjestelmää jatkossakin. Se on ihmisarvokysymys perimmältään sekin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että eläkepolitiikassa on monta avointa kysymystä: savamaksun kohtelu, indeksijärjestelmä, pohjaosa, tasokorotus, lapsivähennykset, Puron esitykset, eläkkeellepääsyn ongelmat ja monet muut. Mielestäni hallituksen tulisi keväällä antaa eduskunnalle tiedonanto eläkepolitiikasta, jolloin eduskunta pääsisi käsittelemään laaja-alaisesti tätä valtavan tärkeää, runsaasti yli miljoonaa ihmistä tänä päivänä ja tulevaisuudessa yhä suurempaa joukkoa koskevaa kokonaisuutta, miten eläkepolitiikkaa oikeudenmukaisesti, kohtuullisesti ja resurssien puitteissa pystytään jatkossa hoitamaan.

[76] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Useissa yhteyksissä on tullut esille tilanne, mikä vallitsee sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväalueella. Resurssit ovat niukentuneet. Palvelujen kysyntä on merkittävästi kasvanut. Valiokunta kiinnittää huomiota lähes kaikkiin niihin kipukysymyksiin, jotka ovat tavalla tai toisella tulleet esille eli jotka on todettu epäkohtina tai puutteina, eli juuri resurssien heikkenemiseen, palvelujen määrälliseen ja laadulliseen tilanteeseen, lasten- ja nuortenpsykiatristen palveluiden puutteeseen, syrjäytymiskehitykseen ja huumeiden ja päihteiden käyttötilanteeseen.

On aivan oikein keskustelussa nostettu esille Kansallisen huumausainestrategian tarve. Se on erittäin hyvä, että meillä on tämä strategia tehty, ja kuitenkin se, että siihen ei ole esitetty nyt määrärahoja, huolestuttaa. Olisi erittäin tärkeää, että voisi niitä toimenpiteitä, mitä nyt tiedetään jo voitavan käytännössä toteuttaa, resursoida.

Kuulimme sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenen ed. Anu Vehviläisen toteavan, että asiantuntijat valiokunnassa olivat sanoneet, että työryhmiä on ollut tarpeeksi ja asiantuntijatkin ovat väsyneitä, kun ei tahdo tapahtua mitään. Viesti heiltä oli se, että resursseja tarvittaisiin lisää ja ennen kaikkea henkilöitä nyt toteuttamaan ja tekemään työtä tämän vakavan ongelman poistamiseksi ja niitten ihmisten ja nuorten auttamiseksi, jotka ovat tässä tilanteessa.

Ajattelen myös niin, että on erittäin hyvä, että mietinnössä edellytetään lasten ja nuorten kohdalla vuonna 2001 eduskunnalle selontekoa, jossa selvitetään yhteiskunnassa ja arvomaailmassa tapahtuvia lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavia muutoksia, Lastensuojelun tasausrahaston toimivuutta, valtionapua kunnille lasten- ja nuortenpsykiatrian palveluihin sekä esitetään toimenpiteet kotien hoivatyön, vanhemmuuden ja lähiyhteisöjen kasvatusvastuun tukemiseksi. Mutta tämän lisäksi ajattelen näin, että erittäin hyvä olisi, jos me saisimme jo varhain keväällä eduskunnassa ajankohtaiskeskustelun, jossa käytäi-

siin laajemmin näitä ilmiöitä mahdollisesti sillä tavalla, että katsotaan, miten näitä priorisoidaan ja mitkä ovat ensiarvoisen tärkeitä tehtäviä, kun sieltä syiden näkökulmasta tarkastellaan tätä tilannetta. Voisi löytyä ehkä toimenpiteitä, keinoja, joilla voidaan tilannetta yhteiskunnassa hoitaa terveempään suuntaan.

Valiokunta oikeutetusti toteaa myös, että sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan tulevissa rahoituskehyksissä tulee huomioida ne puutteet, mitkä on nyt todettu. Herää tietysti nyt kysymys siitä, mitä ehtii tapahtua, kun todetut ongelmat etenevät aivan lumipallon tavoin varmasti joka tapauksessa, eli kuinka paljon ehtii tapahtua sellaista, mikä on vaikeaa myöhemmin korjata ja paikata. Oikeastaan valiokunta itsekin tiedostaa tuon tilanteen ja toteaa sanatarkasti sanottuna: "Koska sosiaali- ja terveyspalveluihin on suunnattu vähän määrärahoja, monet palvelut ovat heikentyneet sekä määrällisesti että laadullisesti."

Tämä panee minut ajattelemaan sitä, että nyt erityisesti tulee päättäjien ja hallituksen, valtion, ottaa vastuu tästä ja pikaisesti ryhtyä toimenpiteisiin, ettemme ole entistä pahempien virhetilanteiden ja virheiden korjaamisen edessä. Tietysti ajattelen myös niin, että toivoisin, että ne kaikki talousarvioaloitteet, joita nyt tämänkin talousarvion yhteyteen on lähetetty ja jotka eivät varmasti kaikki tulleet nyt hyväksytyiksi ja käsitellyiksi — tai käsitellyiksi tulivat toki mutta ne eivät ole saaneet siellä sitä painoarvoa, mitä olisi toivottu — olisivat nyt hallituksen pöydällä vakavasti silmäiltävänä ja sieltä löytyisi myös niitä näköaloja, keinoja, millä voidaan olemassa oleviin ongelmiin puuttua sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväalueella.

Ymmärrän toki, että valintoja on pitänyt tehdä, asioita pitää priorisoida, mutta näen myös sen, että terveys on erittäin suurimerkityksinen asia yhteiskunnan hyvinvoinnille ja terveelle kehitykselle kaiken kaikkiaan ja ennen kaikkea sillä on merkitystä työelämän tuottavuudelle ja sille, että me saisimme todella kaivattuja säästöjä niin sosiaalitoimeen kuin monelle muullekin tehtäväalueelle.

Tietysti meillä on tällä hetkellä hyvä taloudellinen kehitys. Toivoisin, että siitä pikkasen enemmän, ripaus, tulisi myös tälle tehtäväalueelle seuraavissa budjeteissa. Yhdynkin siihen näkemykseen, minkä ed. Tulonenkin toi esille, että olisi aivan tällainen korvamerkitty rahamäärä, joka voitaisiin ohjata niihin ongelmakohtiin, mitä tämänkin budjetin käsittelyn yhteydessä on noussut esille, ja että näitä korvamerkittyjä rahamääriä talousarviossa kuljetettaisiin vuodesta toiseen niin pitkään, toivottavasti ei kovin monta vuotta niitä tarvitsisi siellä lisämäärärahoina olla, mutta niin kauan kunnes nämä pahimmat ongelmat olisivat hallinnassa ja ihmisillä olisi enemmän hyvinvointia.

On tietysti kysymys siitä, mikä on myös kuntien ja valtion välinen tehtäväjako ja vastuu kaiken kaikkiaan palvelujen järjestämisessä ja myös rahoituksen hankkimisessa. Mietinnön lukemisen yhteydessä tosiaan nousi kysymys tästä, voitaisiinko myös korvamerkittyjen rahojen uudelleenarviointi ottaa esille, ja sitten myös se, tulisiko mahdollisesti lainsäädännön kautta joitain subjektiivisia oikeuksia arvioida uudelleen, voisimmeko sillä tavalla tämän asian paremmin hoitaa. Monissa kunnissa ei tällä hetkellä todellakaan ole realistisia mahdollisuuksia huolehtia peruspalveluista.

Valiokunta on mietinnössä huolissaan myös henkilökunnan jaksamisesta. Lähinnä on kysymys riittämättömistä voimavaroista. Mitä merkitsee se, kun tiedämme, että erityisesti myös sosiaali- ja terveydenhuollon alalla edellytetään uusia ammatillisia valmiuksia? Keskeistä on, että henkilökuntaa tarvitaan lisää ja tarvitaan myös lisää koulutusta.

Valiokunta toteaa mietinnössä, että on varmistettava, että kunnilla on realistiset edellytykset selviytyä lakisääteisistä perustehtävistään vakinaisella työvoimalla. Kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväalueella on paljon työllisyysvaroilla hoidettuja tehtäviä, mikä merkitsee sitä, että henkilö vaihtuu näissä tehtävissä puolen vuoden välein. Myöskin sijaismäärärahoja on jouduttu supistamaan ja on ikääntynyttä henkilökuntaa, niin kuin monissa kohdissa on todettu. Nämä riittämättömät henkilöstövoimavarat johtavat työssä uupumiseen, ja myöskin huoli on siitä, mitä tapahtuu hoitovirheiden kautta. Ajattelenkin näin, että erittäin tärkeä olisi jo ministeri Mönkäreen esille ottama malli, jossa työllisyysvaroilla palkataan hoitoalalle korvamerkitysti työntekijöitä.

Arvoisa rouva puhemies! Rakennemuutos on merkittävä terveydenhuoltoalalla, ja oli erittäin hyvä, että ministeri Biaudet toi esille sen, että sosiaali- ja terveydenhuollon alalla ei pelkästään rahoilla asioita hoideta vaan on kysymys myös

palvelurakenteiden kehittämisestä, jotta todella toteutuisi tämä linjavalinta, kun olemme pyrkimässä laitospainotteisesta toiminnasta avopalvelujen kehittämiseen ja niiden monipuolistamiseen.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on esittänyt lisämäärärahatarpeita joillekin momenteille ja erityisesti sillä perusteella, että voitaisiin ennalta ehkäistä syrjäytymistä ja voitaisiin myöskin tukea avohoidon kehittämistä.

77 **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallitus aloitti vuonna 96 kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen ja jatkaa tätä työtä määrätietoisesti, kuten täällä on jo usean kerran kuultu. Samalla välinpitämättömyydellä hallitus suhtautuu myös pienituloisten rintamaveteraanien eläketurvan parantamiseen.

Rintamaveteraanien vähimmäiseläketoimikunta on yksimielisessä mietinnössään esittänyt pienituloisten rintamaveteraanien vähimmäiseläketurvaa nostettavaksi. Toimikunnan ehdotuksen mukaisesti rintamaveteraanien vähimmäiseläkkeiden korottaminen tulisi toteuttaa tarkoituksenmukaisemmin nykyisin maksettavaa ylimääräistä rintamalisäjärjestelmää kehittämällä. Keskusta esittääkin vastalauseessaan 1, että ansioeläketuloa vailla oleville ja pientä ansioeläkettä saaville veteraaneille maksettaisiin suurempaa eläkettä. Pelkästään kansaneläkkeen varassa eläville veteraaneille ylimääräinen rintamalisä olisi 45 prosenttia kansaneläkkeen lisäosasta. Tämä tavoite tulisi toteuttaa jo ensi vuoden alusta.

Rintamasotilaseläkemenot vähenevät vuosittain noin 60 miljoonalla markalla. Tämä antaa liikkumavaraa rintamaveteraanien eläketurvan kehittämiselle ilman, että valtion menot kasvaisivat. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä keskusta esittääkin ylimääräisen rintamalisän korotukseen 40:tä miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Veteraanien keski-ikä on tänään jo lähes 80 vuotta. Veteraanien toimintakyky heikkenee nopeasti, ellei omatoimista selviytymistä tueta riittävän voimakkaasti. Kuntoutuksen kehittäminen on ollut veteraanipolitiikan painopiste koko 90-luvun, ja tämä on hyvä asia. Määrärahaa ja sen myötä myös kuntoutettavien lukumäärää on voitu vuosittain asteittain nostaa. Vuoden 1999 määrärahalla voidaan kuntouttaa tämän vuoden loppuun mennessä noin 31 000 veteraania.

Veteraaniprojekti 97:n ehdotukset korostavat voimakkaasti itsenäisen selviytymisen monipuolista tukemista. Riittävä ja asianmukainen kuntoutus turvaa ja edistää ikääntyneen veteraanin kykyä selviytyä päivittäisistä toiminnoista kotioloissa omin avuin mahdollisimman pitkään. Samalla vähenee paine turvautua myös kalliimpaan laitoshoitoon. Veteraanien poistuma ja määrärahojen kasvu on nopeuttanut kuntoutuskiertoa, mutta kuntoutuksen säännöllisyyden tavoite ei toteudu vieläkään. Potentiaalisesti kuntoutettavien veteraanien lukumäärä on ensi vuonna keskimäärin 130 000, kun kokonaismäärästä on vähennetty sotainvalidit, joilla on oikeus vuosittaiseen kuntoutukseen. Mikäli kuntouttamismahdollisuutta käyttäisi arviolta sama osuus kuin sotainvalidien kuntoutuksessa tällä hetkellä on, noin 60 prosenttia, kuntoutukseen hakeutuisi noin 80 000 veteraania. Veteraanijärjestöt ovatkin esittäneet jo tälle vuodelle, että kuntoutusmäärärahoja nostettaisiin ensi vuoden budjetissa 250 miljoonaan markkaan. Tällä määrärahalla voitaisiin kuntouttaa vajaat 40 000 veteraania. Siitä yksi kolmasosa olisi avokuntoutusta. Esitänkin talousarvion yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan lisättäisiin 20 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Äskettäin on sosiaali- ja terveysministeriö selvittänyt yhdessä valtakunnallisen rintamaveteraaniasiain neuvottelukunnan kanssa rintamaveteraanikuntoutukseen liittyviä kysymyksiä, muun muassa sitä, miten laajaa kuntien oma tuki veteraanikuntoutukseen on. Vuosina 1998 ja 1999 suoritettu selvitys osoittaa, että kunnat ovat käyttämässä vuoden 1999 loppuun mennessä liki 30 miljoonaa markkaa veteraanien kuntoutukseen ja yleensä veteraanien tukemiseen kaikkiaan 35 miljoonaa markkaa. Kunnat todella käyttävät omia varojaan veteraanikuntoutukseen, mikä on hyvä asia. Reaaliarvoltaan rahasumma oli kuitenkin kymmenen vuoden takaista tasoa alempi, kun rahan arvon heikkeneminen otetaan huomioon. Tämän toisaalta ymmärtää, koska kuntien tilanne on viime vuosina tullut entistä vaikeammaksi. Valtiovalta on siirtänyt paljon velvoitteita kuntien hoidettavaksi, ja tämä on myös vaikeuttanut kuntien mahdollisuutta veteraanien kuntoutukseen.

Kaikki me tiedämme, että veteraanien kunto heikkenee erittäin nopeasti. Useat veteraanit ovat myös itse esittäneet, että heidän on vaikea lähteä kuntoutukseen, joten kotipalvelujen saantia tuli-

si edelleen kehittää ja myös tehostaa. Eräät veteraanit toivovat jopa sitä, että kuntoutuksesta vastaava määräraha tulisi saada kotipalveluiden hankkimiseen omaan kotiin, ja tämä tulisi antaa tästä kuntoutukseen osoitetusta määrärahasta. Näin varmasti monen veteraanin kohdalla alkaa tänään olla, että kotipalvelut ehkä tuntuvat jo paremmilta kuin varsinainen kuntoutus. On aivan oikein, että veteraanikuntoutusta kehitetään entistä enemmän avokuntoutukseen pois laitoskuntoutuksesta.

Veteraaniasioita yleensä ja myös kuntoutusta on 90-luvulla voitu lisätä, kuten aikaisemmin totesin. Mutta koska me jokainen tiedämme, että viimeinen iltahuuto saavuttaa vuosittain niin monen veteraanin, olisi kuntoutukseen nyt 2000-luvun alettua todella panostettava, jotta veteraanit pääsisivät edes joka toinen vuosi, mieluummin joka vuosi, kuntoutuksen piiriin niin kauan kuin heillä mahdollisuuksia on kuntoutuspalveluja käyttää.

Arvoisa puhemies! Toivoisinkin, että kun hallitus valmistelee nyt jo heti vuoden alussa vuoden 2001 budjettia, niin veteraanien kuntoutusasia otettaisiin siellä vahvasti esille ja voisimme yksissä tuumin sitten ensi syksynä, kun vuoden 2001 budjettia täällä käsittelemme, todeta sen, että veteraanikuntoutukseen saadaan riittävät määrärahat.

[78] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on jo eräissä puheenvuoroissa korostettu sitä, ettei pelkästään tehdä selvityksiä. Yhdyn näihin ajatuksiin. Niin kuin täällä on myös sanottu, me valiokuntatyöskentelyssä olemme jo kuunnelleet erilaisia asiantuntijoita pohjaksi näille valiokuntalausunnoille, jotka nyt ovat meillä käsittelyssä. Suomessa, niin kuin muuallakin, on hyvin paljon tutkimustietoa, erilaisia selvityksiä, joista ilmenee indikaattoreita, tutkimustuloksia, muun muassa suomalaisesta hyvinvointiyhteiskunnasta, pahoinvointiyhteiskunnasta, hyvin tarkkojakin sellaisia tuloksia, jotka koskettavat meidän terveyttämme ja sairauttamme ja sitä, miten sairautta hoidetaan. Ymmärrän niin, että meillä on hyvinkin paljon tietoa, joka voi olla pohjana, kun sosiaali- ja terveystointa kehitetään ja palveluja rakennetaan.

Täällä aikaisemmin ministeri Biaudet sanoi mielestäni hyvin — hän tarkoitti mielestäni tätä samaa — että tietoa on paljon, mutta kun menemme terveydenhuoltopalvelujärjestelmän sisälle, niin siellä on kysymys kuitenkin henkilöresursseista, palvelujen toteuttajista, niistä henkilöistä, joita siellä on, mutta myös siitä, kuinka kunnilla on mahdollisuudet rakentaa palveluita. Tässä tulee se ensimmäinen huoli, että valtion tuki ei riitä laadukkaisiin palveluihin, niihin joita me olemme täällä peräänkuuluttamassa.

Täällä on paljon puhuttu lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen tarpeellisuudesta ja siitä, miten siihen nyt on saatu muutosesitys ja näin voidaan niihin ongelmiin puuttua. Yhdyn tähän iloon, että näin on voitu tähän asiaan nyt saada 90 miljoonaa markkaa lisää. Se on erittäin hyvä asia. Mutta samalla kun tätä lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon tilaa ja psykiatrisia ongelmia ajattelemme ja pyrimme kehittämään niihin palveluja, näen erittäin tärkeänä sen, mitä valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2000 on kyllä kirjattu: tavoitteena tulee olla terveys, elämän hallinta, itsenäinen selviytyminen ja niitä tukevien olosuhteiden ja ympäristöjen luominen.

Tulkitsen, että valtion talousarviossa on painotettu ehkäiseviä toimenpiteitä, ja näin ymmärrän, että nyt meidän on paitsi kehitettävä psykiatrisia palveluja, myös kiinnitettävä huomiota siihen, minkälaisia ovat perinteiset äitiysneuvolan, lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon palvelut. Joissakin puheenvuoroissa niihin on kiinnitettykin huomiota, että ne eivät rapautuisi. Ymmärtäisin, että siellä juurilla, missä lähdetään äitiyshuollossa rakentamaan terveyteen tukipilareita, voidaan myös vaikuttaa siihen, että näitä psykiatrisia ongelmia ei meidän maassamme olisi niin paljon.

Arvoisa rouva puhemies! Näen, että tässä talousarviossa, jota nyt käsittelemme, suurimmat epäoikeudenmukaisuudet kohdistuvat eläkeläisiin. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta jatketaan eli pohjaosaa pienennetään 79 markalla kuukaudessa noin 380 000 eläkeläiseltä. Tätä ei mielestäni talouskasvun aikana tulisi sallia. Myönteistä tietenkin on, että eläkeläisten korotettuun sairausvakuutusmaksuun saatiin muutos. Tietenkin paras ratkaisu tässä olisi, että tämä korotettu sairausvakuutusmaksu olisi voitu poistaa.

Terveydenhuollon asiakasmaksujen korotus tuntuu kohtuuttomalta. Nyt näyttää siltä, että terveydenhuollon rahoituksesta vastuuta siirretään tai siirtyy pieneläkeläisille, pienituloisille, koska hehän saattavat sairastaa hyvinkin paljon, niin kuin täällä on joissakin puheenvuoroissa tullut

esiin. Näen, että nimenomaan niille, joilla on pienet tulot, pienikin maksun korotus on suuri asia.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi on vaurastunut. Arjen tilanne monen kansalaisen kohdalla on kuitenkin raskas. Työttömyyttä ei ole nujerrettu. Monen kansalaisryhmän niin kuin yksityisen kansalaisenkin kohdalla on erityisiä ja erilaisia ongelmia. Voi sanoa, että monen kohdalla ongelmat tulevat pitkäaikaisiksi. Vielä voi sanoa, että monissa perheissä voidaan puhua jopa sukupolvien yli ulottuvista ongelmista, jotka kasautuvat ja siirtyvät sukupolvelta toiselle.

Näihin suuriin kysymyksiin, jos mihinkään, joissa puhutaan moniongelmaisuudesta syrjäytymiskysymyksen lisäksi, meidän tulisi myös valtion ja kuntien taholta paneutua.

Hallituksen politiikka mielestäni jakaa edelleenkin kansaa. Meillä on köyhtyviä ja rikastuvia, ja tämä on ongelma. Vaikka syrjäytyminen on hallitusohjelmassa nostettu esille, tätä kehitystä emme pelkillä sanoilla todellakaan pysty ratkaisemaan.

Talousarvioesitystä tuleekin mielestäni tarkastella koko ajan hallitusohjelmassa esitettyjä tavoitteita vasten, ja nyt mielestäni tässä esityksessä ei ole riittäviä toimenpiteitä oikeudenmukaisen ja sosiaalisesti eheän Suomen vahvistamiseksi, erityisesti kun sivulla 19 hallitusohjelmassa sanotaan — tähän ed. Kankaanniemikin jo viittasi: "Hallituksen keskeisenä painopistealueena on edistää toimia, joilla ehkäistään ja vähennetään vakavia köyhyysongelmia, syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista." Sillä tavalla saataisiin heikompiosaisille selviä muutoksia elämään. Tätä ajatusta tästä eduskunnassa nyt käsiteltävänä olevasta talousarvioesityksestä on vaikea löytää, vaikka siellä on hyvin paljon myönteisiä muutosesityksiä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä painottaa erityisesti, että puuttuisimme eläkeläiskysymyksiin sillä tavoin, että pieneläkkeisiin saataisiin lisää rahaa, samoin huumeiden vastaiseen työhön ja maksukattoon. Täällä on puhuttu siitä, että maksukatto voisi olla pienempi, eli 2 500 markkaakin on suuri raha.

Nämä ajatukset liittyvät nimenomaan eläkeläisiin, joista täällä on paljon puhuttu. Vielä otan esille kysymyksen mielenterveydestä. Täällä on puututtu myös siihen, että ei ole kysymys pelkästään lasten ja nuorten psykiatrisista ongelmista, vaan erilaiset terveysmittarimme osoittavat sen, että suomalaisessa väestössä on hyvin paljon mielenterveysongelmia. Yhdyn niihin näkökantoihin, joita täällä onkin jo esitetty, että tulee vakavasti kiinnittää huomiota siihen, miten saadaan avoterveydenhuollon palvelut, mutta myös laitospalvelut, vastaamaan mielenterveysongelmiamme.

79 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Hyvinvointivaltio on 2000-luvun kynnyksellä. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on selvittänyt tätä ja toteaa tuoreessa julkaisussaan muun muassa, että uudempi julkistaloutta käsittelevä tutkimus korostaa sitä, ettei laaja julkinen sektori välttämättä heikennä taloudellista kasvua. Hyvinvointivaltiolla on myös talouden positiivista kehitystä vahvistavia vaikutuksia. Ne voivat liittyä muun muassa infrastruktuuriin, koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Hyvä sosiaalinen infrastruktuuri tai korkea sosiaalinen pääoma ovat uusimpien tutkimuksien mukaan asioita, joilla on myönteinen vaikutus taloudelliseen kehitykseen.

Mielestäni nämä tosiseikat ovat olleet tiedossa jo aiemmin, mutta on tietysti erittäin hyvä, jos uusimmat tutkimukset nyt vahvistavat, että juuri näin on. Tutkimuksessa kerrotaan edelleen, miten talouselämä ja hyvinvointivaltio nähdään usein toistensa vastakohtana, ja todetaan, että näin ei välttämättä ollenkaan ole. Todellakaan näin ei ole! Hyvinvointivaltio tukee hyvää taloutta ja talouselämää. Se on viimeaikaisessa keskustelussa usein tuntunut kuitenkin unohtuvan, että myöskin näin on. Monella taholla katsotaan, että hyvinvointivaltio ja laaja julkinen sektori ovat rasite taloudelle.

On pakko sanoa, että jo hallitusohjelmassa mielestäni tässä on tehty virheellinen arvio, kun on katsottu, että julkista sektoria ei voi kasvattaa. Tai ehkä sekään ei ole niin vakavaa, mutta vakavaa on nimenomaan se, että sosiaali- ja terveydenhuollon osuutta ei haluta kasvattaa. Ei kysymyksessä ole se, että sitä halutaan kasvattaa kasvattamisen vuoksi, vaan nimenomaan se, että halutaan, että yhteisesti hoidetaan asioita, jolloin riski jakautuu tasaisesti ja jolloin voidaan kahtiajakoa ehkäistä.

Juuri siihen liittyen, mitä viimeksi totesin, selvityksessä todetaan myös, että alhainen työllisyysaste jakaa myös väestön entistä selvemmin kahtia ja syrjäytymisen vaara kasvaa. Tämä voi olla alku uudelle sosiaaliselle pirstoutumiselle ja solidaarisuuden heikkenemiselle. Nämä tutkijat

esittävät vaihtoehtona palaamisen vanhaan bismarckilaiseen ajatteluun, jonka mukaan tasapainoinen sosiaalinen kehitys on myös tasapainoisen ja rauhallisen yhteiskuntakehityksen edellytys. On se sitten bismarckilaista ajattelua tai mitä ajattelua tahansa ja minkälaisia painotuksia halutaankin korostaa, niin mielestäni tämä perusajatus on hyvinkin vasemmiston sosiaalisen oikeudenmukaisuuden perusperiaatteen mukainen. Toivoisin, että tätä ajateltaisiin voimakkaammin, kun rakennetaan vielä tulevien vuosien budjetteja. Tätä budjettia nyt ei valitettavasti kovin paljon enää pystytä korjailemaan.

Erityisesti kokoomuksen suuntaan, josta ed. Ihamäki on nyt ainoana edustajana paikalla, esittäisin vetoomuksen. Äsken keskustelimme kahvilan puolella ministereidenkin kanssa seuraavien vuosien budjettien menokehyksistä, ja ongelmat ovat todella suuret. Mielestäni se keskustelu, mitä tässä talossa on käyty ensi vuoden budjetin valmistelun yhteydessä, pitää hyvin paljon sisällään niitä elementtejä, joissa kansanedustajilla on yhteinen huoli siitä, että syrjäytyminen kasvaa ja osittain kaikkein heikko-osaisimpiin kohdistuvat toimet, esimerkiksi maksujen korotukset, vain lisäävät eriarvoisuutta.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, olen halunnut katsoa vähän pidemmälle, 2000-luvun puolelle, ja nimenomaan niihin toimenpiteisiin ja niihin periaatteellisiin ratkaisuihin, mitä mielestäni tarvittaisiin. Mielestäni tarvitaan selkeää linjausta, jonka on tultava nimenomaan eduskunnan taholta, että me haluamme tämän hyvinvointivaltion säilyttää, me haluamme sitä vahvistaa. Oman näkemykseni mukaan se pitää sisällään myös sen, että me nimenomaan haluamme julkisen sektorin kautta hoitaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja palveluja ennen kaikkea niin, että järjestämisvastuu on täällä, ja pääasiassa myös, että julkinen sektori nämä hoitaa. Toki meillä on mahdollisuus siihen, että myös ostopalveluina hankitaan sekä järjestöiltä että yksityisiltä palveluja.

Tällaiselle linjaukselle mielestäni on paikka heti, kun uudet valtiopäivät kokoontuvat ja teemme ratkaisuja jatkosta, vuoden 2001 budjetista. Mielestäni meiltä vaaditaan aivan selkeää kannanottoa siitä, että hyvinvointiyhteiskunnan rakenteisiin, julkisten palvelujen turvaamiseen, kansalaisten toimeentulon turvaamiseen, tarvitaan lisäsatsausta, niin että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat eivätkä pelkästään kaikkein heikoimassa asemassa olevat vaan myös muut kansalaiset saavat riittävät palvelut ja heillä on riittävä toimeentulo.

Koko tämän rakenteen ja palvelujärjestelmän kehittämiseen mielestäni on tarvetta. Siihen tarvitaan myös tutkimus- ja kehityspanosta erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön alueella. Tämä puoli on joutunut jatkuvien leikkausten kohteeksi. Se ei anna mahdollisuutta hankkia tietoa ja järkevästi suunnitella, miten mennään eteenpäin.

Uskon vakaasti siihen, että kun ihmisistä pidetään hyvää huolta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, niin se on kaikkien kansalaisten etu. Se on juuri se tie, joka on myös taloudellisesti kannattavin vaihtoehto.

80 **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen viittasi puheessaan keskusteluihin, joita hän on käynyt ministerien kanssa seuraavien vuosien menokehyksistä, ja sanoi, että ongelmat siellä ovat suuret. Nyt lataankin hiukan paineita ed. Stenius-Kaukoselle jatkoon. Jos vasemmistoliitto on vielä mukana hallituksessa, niin luotan siihen, että hoidatte näihin menokehyksiin tuntuvasti isommat raamit tai summat kuin nyt on. Mehän olemme tänä iltana todenneet, että Suomi esimerkiksi juuri terveydenhuollon alueella bruttokansantuotteella mitaten ja julkishallinnon menoja katsoen jää Pohjoismaistakin jälkeen terveysmenoissaan. Jotta me saavuttaisimme Pohjoismaitten tason esimerkiksi asiakkaan maksamien summien osalta, niin meillä on vielä siinä työtä tehtävänä, jotta asia korjaantuisi. Luotan enemmän, kun viitattiin ed. Ihamäkeen päin, ed. Stenius-Kaukoseen. Hän on asiantuntija näissä asioissa ja on taistellut nimenomaan syrjäytyneiden ja vähävaraisen kansanosan puolesta. Tämä vaatii nimenomaan taistelumieltä, jotta siellä korjauksia saadaan. Pientä parannustahan on nyt tullut, mutta todella isot ongelmat ovat edessä, kuten on todettu.

81 **Timo Ihamäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluan sanoa, että kyllä meillä kokoomuslaisillakin on huoli terveydestä ja huoli siitä, että sitä lisätään nykyisin terveyden edistämisen keinoin. Mielestämme yhteiskuntaa on rakennettava siten, että ihmiset tulevat mahdollisimman paljon ja pitkään toimeen omillaan. Jos joku — toivot-

tavasti heitä on vähän — ei onnistu edellä mainitussa tavoitteessa tässä elämässä, niin nyky-yhteiskunta hänestä sitten huolehtii.

82 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän saman perusmallin, minkä ed. Ihamäki esitti, olen esittänyt puhujakorokkeelta tämän syksyn aikana useampaan kertaan, joten en sitä äsken toistanut, vaan lyhyesti viittasin siihen. Mutta meillä on kyllä todella paljon työtä, jotta tähän suuntaan edetään. Sen vuoksi nimenomaan eduskunnan pitäisi vetää linjauksia, koska me olemme nyt yhden väännön käyneet erityisesti hallituksen eräiden ministereiden kanssa ja eduskunta lopulta antoi periksi. Seuraavassa kädenväännössä ei pidä antaa periksi, muuten linjan muutosta ei saada aikaiseksi.

83 **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämän pääluokan käsittelyn alkupuolella ed. Kuoppa toi ansiokkaasti esille sosiaaliturvamme ongelmat. Kun otetaan huomioon vuorokaudenaika, ei ole tarkoituksenmukaista käydä toistamaan sitä kaikkea, vaikka näkemyksissäni saattaisi joitakin vivahde-eroja ollakin. Totean, että yhdyn siihen, mitä ed. Kuoppa työttömyydestä, työttömyysturvasta, sosiaaliturvan tarpeesta ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan riittämättömyydestä sanoi. Tinkiminen sosiaali- ja terveydenhuollon pääluokasta on hyvin lyhytnäköistä. Se aiheuttaa periytyvää ja kumuloituvaa syrjäytymistä ja maksaa aikanaan moninkertaisesti sen, mitä nyt säästetään.

Ministeri Perho torjui ed. Kuopan ajatuksenjuoksun toteamalla, että työllisyyden paraneminen on pienentänyt tuloeroja, jotka muutenkin ovat pienemmät kuin muualla Euroopassa. Se ei ole vastaus siihen köyhyys- ja syrjäytymisongelmaan, jota minä tarkoitan. Olen leipätyöni kautta tarkastellut syrjäytymisongelmaa hyvin läheltä jo neljättäkymmentä vuotta. Jotakin saman tapaista ilmeni 60-luvun suuren muuttoliikkeen aikana, mutta nyt ollaan menossa paljon syvemmälle.

Yksi vastaus ed. Kuopan ja ministeri Perhon puheenvuoroista syntyneeseen debattiin löytyy tänä päivänä ilmestyneestä ed. Osmo Soininvaaran kolumnista Suomen Kuvalehdessä. Soininvaara kertoo tutkimuksista, jotka ovat hänen työpöydällään, ja kirjoittaa näin: "Toisen mukaan Suomessa on maailman pienimmät tuloerot ja toisen mukaan Britannian jälkeen eniten itsensä syrjäytyneeksi kokevia Euroopassa. Miten maailman tasa-arvoisin maa voi olla kärkisijoilla huono-osaisten määrässä?" Toinen sitaatti: "Suomessa sosiaaliryhmien väliset erot sairastavuudessa ja kuolleisuudessa ovat kansainvälisesti katsoen korkeita, vaikka yleensä kuvitellaan, että tuloerojen tasaaminen tasaa myös eroja sairastavuudessa. Taloudellisen tasa-arvon verhon takana näyttää piilevän syrjivä luokkayhteiskunta." On valitettavaa, että ministeri Perholla ei ollut tilaisuutta olla kuuntelemassa tätä keskustelua loppuun saakka.

Arvoisa puhemies! Vähintäänkin epäilevän kantani terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamiseen olen lausunut tältä paikalta jo kahdesti, joten säästetään siinäkin kohdassa aikaa.

Sen sijaan totean, että tässä salissa on koko tämän istuntokauden milloin minkin asian yhteydessä tuotu esiin huoli painavasta huumeongelmasta, ja lähes poikkeuksetta se on nähty kriminaalipoliittisena ja poliisin voimavara- ja valtuusongelmana, jollainen se ei suinkaan ole, tai jos on, se on sukua sille yhtä vähän kuin kirnun pesuvesi piimälle. Jos jätetään pois sotavammojen hoitamisesta periytynyt huumeongelma, huumausaineongelmaa on meillä ilmennyt vajaan 40 vuoden ajan, ehkä 30—35 vuoden ajan. Tilastollisesti ongelman syvyys on vaihdellut huomattavasti näiden vuosikymmenten aikana ja on harvoin ollut niin alhaalla kuin 80-luvun lopulla, siis 80-luvun lopulla, jolloin luulimme, että meillä menee hyvin. Kun talouden korttitalo romahti, huumausaineongelmasta kertovat tilastokäyrät ovat johdonmukaisesti ja kaiken aikaa nousseet. Nokia ja Suomi ovat selvinneet lamasta, mutta kaikki ihmiset eivät.

Kriminaalipolitiikka ei ole vaihdellut huumausaineongelman vaihtelemisen tahdissa, vaan pysynyt hyvinkin johdonmukaisena ja vakaana. Toisin sanoen tarpeellista ratkaisua huumausaineongelmaan tulee hakea pääasiassa jostakin muualta. Sitä pitää etsiä siitä ihmisen pahoinvoinnista, joka vaatii kokovartalopuudutusta. Sitä pitää etsiä muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan loppusummasta.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaisesti budjettikirjassa kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien painopistettä siirretään perustamiskustannuksista sosiaali- ja terveyshuollon toiminnan kehittämistä, tehostamista ja uudistamista tukeviin hankkei-

siin siten, että uudistettu järjestelmä on täysimittaisesti käytössä vuonna 2003. Kehityssuuntaa on pidettävä oikeana. On toki viisaampaa panostaa toimintojen kehittämiseen ja uudistamiseen kuin seiniin. Mutta uudistuksen määrittelyyn sisältyy kuntien kannalta huolestuttava ilmaisu. Budjettikirjan mukaan voimavarojen siirto tapahtuu valtioneuvoston vahvistamien menokehysten puitteissa. Tämä pitkän virkkeen sisään, tekisi mieli sanoa, piilotettu ilmaisu antaa aiheen pohtia, mahtaako siihen sisältyä ajatus jatkaa valtionosuuksien leikkausta kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista.

Itä-Suomen läänin saamasta runsaan 2 miljardin markan valtionosuuksista on viime vuosina nipistetty reilusti 15 prosenttia. Terveydenhuollon kustannukset eivät suinkaan ole laskeneet, päinvastoin. Kotikaupungissani, jonka sosiaali- ja terveydenhuollon budjetti on vajaa 500 miljoonaa markkaa, on siihen korvamerkittyjen valtionosuuksien määrä vuoden 92 jälkeen pienentynyt 115 miljoonaa markkaa. Toisin sanoen valtionosuuksista on otettu pois neljännes.

Budjettikirjassa kuntien järjestämää sosiaali- ja terveydenhuoltoa käsittelevän luvun alussa sanotaan, että erityistä huomiota kiinnitetään ikääntyvän väestön tarvitsemiin palveluihin. Tunnettua on, että nimenomaan Itä- ja Koillis-Suomessa väestö ikääntyy muuta maata nopeammin. Luotettavat ennusteet kertovat, että tämä valitettava kehitys jatkuu. Se rasittaa kuntien taloutta muuta maata enemmän. Itä-Suomen kunnat ovat olleet lamavuodet erityisen lujilla ja ovat vieläkin. Hyvä työllisyyskehitys ei ole vielä tavoittanut Itä-Suomea. Kunnat ovat parempia aikoja odotellessaan siirtäneet sosiaali- ja terveydenhuollon investointejaan, vaikka tarve on samanaikaisesti kasvanut. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna hallituksen sinänsä oikean suuntainen valtionosuuksien rakennemuutos tapahtuu liian nopeassa aikataulussa.

Otan taas esimerkin kotikunnastani. Mielenterveyshoidon siirtyminen laitoshoidosta avohoitoon on jättänyt koko maassa koko joukon entisiä mielisairaaloita käyttämättömiksi. Joensuun kaupunki osti äskettäin tällaisen mielisairaalan kuntayhtymältä vanhainkotikäyttöön, johon se ei sellaisenaan sovellu. Kiinteistöön pitää tehdä 16—18 miljoonan markan remontti, joka kiinteistön arvoon nähden on pieni summa, mutta 20 prosentin työttömyydestä kärsivälle kunnalle yksin toteutettuna lähes ylivoimainen. Joensuun kaupunki on puolet Pohjois-Karjalan erikoissairaanhoidon kuntayhtymää, jolla puolestaan on maan vanhin saneerauksen ja uudisrakentamisen tarpeessa oleva sairaala.

Alussa mainittuja leikkauspelkoja lukuun ottamatta hyväksyn hallituksen sosiaali- ja terveyshuollon valtionosuuksien rakennemuutoksen sinänsä, mutta edellä mainituista syistä tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään pöydille jaetun muutosesityksen ja toivon sille tukea.

[84] **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Suomalainen terveydenhuoltojärjestelmä terveyskeskuksineen ja sairaaloineen on maailman laajuisesti katsottuna hyvä. Kun suomalainen sairastuu, hänellä on vähintäänkin tasavertaiset mahdollisuudet muiden eurooppalaisten tavoin saada hyvää hoitoa tilaansa. Suomessa on maailman terveimmät lapset. Muun muassa imeväisyyskuolleisuus tärkeänä mittarina on maailman alhaisin.

Mutta meillä on ollut varsin sairas keski-ikäinen mies. Naisilla on mennyt vähän paremmin, mutta ei aina heilläkään. Kun tämä ikää myöten raihnaistuva keski-ikäinen mies ja joskus nainenkin yrittää toimia nykyisessä työelämässä, saattaa syntyä aikaa myöten sekä fyysisiä että psyykkisiä sopeutumisvaikeuksia. Toisaalta nykymaailmassa työtehtävät on suunniteltu siten, että nuori selviää niistä hyvin, mutta vanheneva ja raihnaistuva mies yhä huonommin. Asiaan toki vaikuttavat myös työelämän rakennemuutos, uusi teknologia, kiristyvä työtahti, huono fyysinen työympäristö ja työn liialliset vaatimukset.

Suomalaisessa yhteiskunnassa vastaus ikääntyvien ja joiltakin osin toimintakykyään menettäneiden työelämässä esiintyviin ongelmiin on paljolti ollut eläkepolitiikka. Jos ei pysty työelämän koveneviin vaatimuksiin vastaamaan, on pantu eläkkeelle. Joustavat eläkejärjestelmämme ovat lisäksi olleet kovin houkuttelevia. Nykyisen suurtyöttömyyden vallitessa kyseinen menettely on saanut jopa yleistä hyväksyntää ja aika ajoin eläkkeellepääsyn kriteerejä on jopa alennettu.

Vastaus ei voi olla vain eläkepolitiikka. Sen pitäisi olla viimeinen keino. Kokenutta työvoimaa tarvitaan, työelämää voidaan kehittää, työoloihin pitää voida vaikuttaa, mutta on lisäksi kiinnitettävä huomiota aikuiskoulutukseen, kuntoutukseen ja varhaiskuntoutuksen mahdollisuuksiin. Varhaiskuntoutuksessa tarkoituksena on nimenomaan työmotivaation huolto ja ennen-

aikaisen eläköitymisen esto. Koko huomio käännetään vammasta ja viasta jäljellä olevaan toimintakykyyn, suorituskykyyn ja tuetaan niitä. Onkin hyvä, että viimeaikaisessa lainsäädännössä on näitä asioita painotettu yhä enemmän.

Kaikesta huolimatta väestön terveydentilan kehityksessä on Suomessa 1970-luvun puolivälissä tapahtunut selvä käänne parempaan. Kuitenkin ennenaikaisen kuolleisuuden vähenemisestä huolimatta on sekä miesten että naistenkin suuri sydän- ja verisuonitautikuolleisuus edelleen maassamme keskeinen ongelma. Sydän- ja verisuonitaudit ovat useimmiten pitkäaikaisia sairauksia. Tämän vuoksi niiden hoidon ja myös kuntoutuksen vaikutus kansan kokonaisterveyteen on rajallinen, vaikka niillä yksittäisen kansalaisen hyvinvoinnin kannalta on suuri merkitys. Olennaiset muutokset kuolleisuudessa ja sairastavuudessa voivat perustua vain uusien tautitapausten synnyn ehkäisyyn.

Terveellisten elämäntapojen edistämisen edellytykset ovat Suomessa suotuisat. Terveyspolitiikan keskeinen pyrkimys on terveyden edistäminen. Se koskee koko väestöä tämän arkielämässä. Terveyden edistämisen lähtökohtana tarkastellaan terveyden ehtoja ja niille pyritään luomaan suotuisat yksilölliset, yhteisölliset ja ympäristöön liittyvät edellytykset. Terveyspolitiikassa korostetaan väestön omaa osallistumista sekä tarvittaessa sosiaalisen tuen vahvistamista. On erinomainen asia, että Lipposen toisen hallituksen ohjelmaan otettiin lausuma, että terveyden edistämisen on tapahduttava kaikilla yhteiskuntasektoreilla.

Suomessa jäädään eläkkeelle keskimäärin 59-vuotiaina, vaikka virallinen eläkeikä on 65 vuotta. Eläkejärjestelmän monimuotoisuus antaa yhä useammalle mahdollisuuden valintoihin eläkkeelle siirtymistä harkittaessa. Ennen kaikkea osa-aikaeläkkeen suosio on ollut kasvussa. Eläkepolitiikkaa on välillä syytä tarkastella ja arvioida pitkälläkin aikavälillä. Ennen kaikkea on varmistuttava siitä, että eläkkeet voidaan häiriöttä maksaa ja kustantaa.

Tulevaisuudessa eläkkeensaajien määrä tulee kasvamaan nykyisestä huomattavasti. On ennustettu, että vuonna 2030 noin joka neljäs suomalainen on eläkeläinen. Tämä aiheuttaa paineita eläkeratkaisuihin, ennen kaikkea niiden kustantamiseen. Kansantaloudellahan on muitakin huolia kuten korkean työttömyyden kustannukset, kireä verotus sekä valtion massiivinen velkataakka.

Suomen työeläkejärjestelmä on pääosiltaan niin sanottu jakojärjestelmä. Jakojärjestelmässä kulloinkin työssäkäyvät kansalaiset kustantavat silloisten eläkeläisten eläkkeet työeläkemaksuillaan. Vain pieni osa työeläkemaksuista rahastoidaan tulevia eläkkeitä varten. Järjestelmä toimisi paremmin, mikäli ikäluokkien suuruuksissa ei olisi mainittavia eroja. Ongelmana onkin, että niin sanottujen suurten ikäluokkien eläkkeiden maksajajoukot ovat lukumäärältään huomattavasti nykyistä pienempiä.

On kyettävä löytämään kestäviä ratkaisuja eläkkeellesiirtymisiän nostamiseksi. Ei ole kansantaloudellisesti järkevää, että osa suomalaisista jää pois työelämästä erilaisten eläkejärjestelmien piiriin kesken työikää, jos ovat terveitä ja työkykyisiä. Erilaiset ratkaisut työterveyshuollossa, kuntoutuksessa ja koulutuksessa vaikuttavat kokonaisuuteen eläkkeellejäämisiän nostamisessa. Esimerkiksi hyvissä ajoin aloitetulla kuntoutuksella on huomattava vaikutus työkyvyn ylläpitämiseen ja työmotivaatioon.

Pitkällä tähtäimellä eläkejärjestelyillä ei pitäisi hoitaa myöskään työttömyyttä. Työvoimapulaa povataan Suomeen jo lähivuosina.

On havaittavissa ristiriitaa siinä, että vaikka suomalaisten keskimääräinen elinikä on jatkuvasti noussut ja vaikka myös eläkeikää lähestyvien kansalaisten keskimääräinen terveys on huomattavasti aikaisempaa parempi, pyritään eläkkeelle yhä nuorempina. Kysymys on asenteista. Eläkkeellä halutaan viettää yhä pitempi aika elinajasta, eikä siinä mitään, jos eläkejärjestelmä toimii ja jos se kyetään kustantamaan.

Työeläke on itse asiassa työvuosien aikana sovittua palkkaa. Muut eläkejärjestelmät ovat hyvinvointiyhteiskunnassa kansalaisille hyväksyttyjä sosiaalisia etuuksia. Julkisen vallan on vain aika ajoin selvitettävä ja pidettävä huolta, että hyvinvointiyhteiskunnan perusteet ja velvoitteet kantavat myös eläkepolitiikassa.

Arvoisa puhemies! Olemme kiistelleet täällä tämän tästä viimeaikaisista käytännön eläkepolitiikkaan liittyvistä ratkaisuista kuten eläkeläisten korotetusta sairausvakuutusmaksusta, kansaneläkkeen pohjaosan poistosta ja kansaneläkkeen määrästä. Nyt näyttää siltä, että hallitusryhmillä on selvä käytännön eläkepoliittinen linja.

Ensiksikin sairausvakuutusmaksua on alennettu ensi vuodeksi 0,70 penniä ja alentamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti.

Toiseksi pääministeri Lipposen toisen hallituksen ohjelman mukaan täyttä kansaneläkettä korotetaan 50 markkaa kuukaudessa vuoden 2002 alusta normaalin indeksitarkastuksen lisäksi. Tämän ovat ryhmien puheenjohtajat aikaistaneet vuodelle 2001. Tämä toimenpide on erittäin tärkeä, koska se parantaa kaikkein pienituloisimpien eläkkeensaajien asemaa ja lisää edes hiukan heidän ostovoimaansa ja siten kulutuskysyntää.

Kolmas merkittävä asia eläkepoliittisessa linjassa on, että kaksinkertainen pohjaosan leikkaus selvitetään ja ryhdytään sen jälkeen toimenpiteisiin. Tämän selvityksenhän on ministeri Perho jo kertonut aloittaneensa.

Ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisen lisäksi olisin toivonut, että työnantajan kansaneläkemaksua olisi voitu alentaa jo ensi vuodeksi. Etenkin pienten yritysten työhön liittymättömät työnantajamaksut eli niin sanotut sivukulut eivät siis alene tässäkään nousukauden vaiheessa. Nyt olisi valtion talous antanut tilaa korjata rakenteita, jotta voitaisiin edistää työllisyyttä. Työllisyyttä edistetään matalapalkka-alalla nimenomaan pienillä sivukuluilla.

Työnantajan kansaneläkemaksun alentamiseen ei hallitusryhmien yhteisymmärrys riittänyt eikä siihen päästy. Se ei ehkä ole poliittisesti niin mielenkiintoinen eikä herätä poliittisia intohimoja, vaikka sillä hoidettaisiinkin työllisyyttä. Näyttää olevan niin, että tässäkin eduskunnassa pidetään huolta enemmän kakun jakamisesta kuin sen kasvattamisesta.

85 **Niilo Keränen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Taitaa olla niin, että tässä keskustelussa on sanottu jo kaikki, ja sen takia esitänkin vain ihan muutamia huomioita sosiaali- ja terveydenhuollon pääluokasta.

Tältäkin osin budjetti on peruslinjoiltaan odotettu, juuri sellainen, mitä Lipposen hallituksen kakkosversiolta saattoi odottaakin, eli kokonaistavoite on valtion menojen kurissa pitäminen ja kaiken liikenevän rahan suuntaaminen velan maksuun. Tämähän on sinänsä ihan hyvä linja. Tähän peruslinjaan sopii se, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon ei ole tulossa mitään sosiaalipoliittisesti merkittäviä uudistuksia, sellaisia, jotka auttaisivat tavallista ihmistä selviytymään jokapäiväisestä elämästä, erityisesti terveyden tai henkilökohtaisen sosiaalisen selviytymisen pettäessä.

Toki sosiaali- ja terveysbudjetissa, erityisesti valtiovarainvaliokunnan tekemien korjausten jälkeen, on myönteisiäkin asioita. Tällaiseksi on katsottava esimerkiksi eläkeläisten savamaksun alentaminen, joskaan varmuutta (Ed. Stenius-Kaukonen: Sehän on sosiaalivaliokunnan korjaus!) — sosiaalivaliokunnasta lähtien — siitä, että savamaksu tultaisiin kokonaan poistamaan ei näytä olevan. Myös kansaneläkkeiden pohjaosan leikkaus jatkuu ja niin kutsutusta kaksinkertaisesta leikkauksesta ei myöskään vielä ainakaan ole päästy eroon.

Esityksessä on myönteistä edelleen esimerkiksi paljon sairastaville tuleva maksukatto, josta itse olen henkilökohtaisesti tehnyt toivomusaloitteen, silloin kun vihreänä aloitin maaliskuussa. Tämä maksukattoesitys tosin valmisteltiin kiireellä ja hallitusohjelmaan verrattuna etuajassa. Kiireestä johtuen maksukaton täyttymisen seuraaminen jää potilaitten itsensä, siis jo muutoin huonokuntoisten ihmisten, seurattavaksi. Epäilen, että muun muassa sairausvakuutukseen sisältyvien muiden maksukattojen vuoksi kunnissa joudutaan tulevana vuonna panemaan runsaastikin työaikaa erilaisten sekavuuksien selvittämiseen.

Valtiovarainvaliokunta myös palautti evo-rahat, joista myös sosiaalivaliokunta antoi oman budjettilausuntonsa. Tästäkin olin henkilökohtaisesti tehnyt talousarvioaloitteen. Niin ikään sosiaali- ja terveydenhuollon investointien valtionosuus tavallaan pysäytettiin tai jäädytettiin jo valiokunnassa. Valitettavasti tätä koko ehdotusta ei kuitenkaan kumottu, jolloin eduskunta olisi todella viestittänyt hallitukselle, että tämän suuntainen valtionosuusuudistus ei ole oikein, vaan edelleenkin maassa pitäisi huomioida kuntien erilaisuus ja erilaiset mahdollisuudet hoitaa valtion määräämiä velvoitteita.

Valtiovarainvaliokunnan käsittelyn aikana budjettiin saatiin erityistä korvamerkittyä rahaa lastenpsykiatriaan. Asia on ilman muuta hyvä, kannatettava ja välttämätön, mutta väittäisin, että tämän suuntaiselle uudistukselle ei loppua tule, vaan ensi vuonna joudumme ikään kuin palokuntana suuntaamaan taas sammutusletkuja johonkin yksittäiseen kohteeseen. Nimittäin sosiaali- ja terveydenhuollon budjettiesityksen kuten koko budjetinkin heikkous on siinä, että se on koko ajan karsimassa perusrahoitusta kansalais-

ten peruspalveluista. Kuntien tulopohjaa heikennetään tässäkin talousarviossa monella tapaa. Valtio ei ota huomioon sitä, että kuntien keskinäiset erot ovat kasvamassa, eikä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmä enää ole ajan tasalla. Hallituksen hyvänä tarkoituksena on toki uudistaa valtionosuusjärjestelmää lähivuosina.

Arvoisa puhemies! Aika on kovasti muuttunut sitten viiden tai kymmenen vuoden takaisen. Tämä maa elää noususuhdanteessa. Rahaa tulee valtion kassaan monista tuuteista. Kuitenkaan vähäväkisimmille ihmisille tätä hyvinvointia ei ole haluttu jakaa.

Uudenlainen aika vaatisi uudenlaisia keinoja ja uudenlaisia otteita. Tällaisia asioita ovat monet edustajat tässä keskustelussa ja budjetista käydyn yleiskeskustelun yhteydessä ottaneet esille. Vaadittua arvokeskustelua olisi nimenomaan käytävä siitä, minkä arvon me panemme ihmisten perusturvalle ja perusturvallisuudelle, niin fyysisten, psyykkisten kuin sosiaalistenkin ongelmien kohdalla, ja erityisesti tällaisten ongelmien ennaltaehkäisylle.

Se, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon suunnatut voimavarat pysyvät jatkuvasti vain ennallaan tai jopa vähenevät, ei yksinkertaisesti pitemmän päälle käy, koska väestön pahoinvointi näyttää koko ajan olevan lisääntymässä ja sairaanhoidon tarve väestön ikääntymisen myötä on myös kasvamassa. Seuraavissa talousarvioissa tämä resursointi on ehdottomasti otettava huomioon. Tähänhän viittasi myös ed. Stenius-Kaukonen äsken puheenvuorossaan. Ed. Stenius-Kaukonen muuten tosin totesi myös, että nyt esillä olevaan budjettiin ei enää saada muutoksia. Tämähän ei tietenkään pidä paikkaansa. Jos tarpeeksi kansanedustajia tulee keskustan ehdotusten taakse, niin johan se muuttuu.

Jokaisen yhteiskuntaa analyyttisesti seuraavan on myönnettävä, että esimerkiksi nykyinen työttömyys on suurelta osin niin rakenteellista, että se ei tule korjaantumaan itsekseen, olipa talouden kasvu kuinka hurjaa tahansa. Niin ikään huumeongelma ja siihen liittyvä ja sen taustalla oleva ihmisten juurettomuus ovat ongelmia, joihin ei toistaiseksi ole ratkaisua löytynyt. Psyykkisesti tai muuten sairastavia ja ikääntyneitä ihmisiä tahdotaan pitää vain rahaa vaativana ongelmana. Paremmin menestyvät ihmiset näyttävät unohtavan ikään kuin heidän ihmisarvonsa.

Meille näyttää myös muodostuneen yhteiskuntaan sellainen yhä suureneva joukko, joka vähät välittää yhteiskunnallisesta järjestyksestä tai perinteisistä arvoista, kuten rehellisyydestä, oikeudenmukaisuudesta, lähimmäisen auttamisesta. Haluaisin viitata tässä ed. Gustafssonin yleiskeskustelussa käyttämään puheenvuoroon, jossa hän tätä asiaa pohti hyvin perusteellisesti.

Hyvin lähellä tätä joukkoa ovat myös ne perheet, jotka voivat niin pahoin, että vanhemmat eivät jaksa enää esimerkiksi huolehtia lastensa kasvatuksesta tai normaalista läheisyyden tarpeesta. Näihin ongelmiin viittasi myös muun muassa ministeri Biaudet, kun hän alkuillassa käytti puheenvuoron, ja samoin ed. Huutola, kun hän käytti äsken erinomaisen puheenvuoron.

Nämä, arvoisa puhemies ja hyvät edustajatoverit, ovat niitä asioita, jotka leimaavat tätä aikaa ja joihin myös hallitukselta odottaisi toimenpiteitä ja suunnitelmia. En ole keksinyt keinoja, mutta olen vakuuttunut siitä, että vuosittainen sosiaali- ja terveysbudjetti, kuten budjetti myös kokonaisuudessaan, on väline, jolla yhteiskunnan hyvinvointia voidaan parantaa. Tämä vaatisi paneutumista tavallisten ihmisten elämään, niihin asioihin, jotka tavalliselle ihmiselle ovat tärkeitä. Näitä voisivat olla esimerkiksi turvattu toimeentulo ilman, että työ vie kaikki voimat, tai ilman, että pitää nöyrtyä "toisen luokan kansalaiseksi" ja marssia sosiaaliluukulle. Tämän tyyppisiä asioita ovat myös kohtuullinen asuminen, hyvä asuinympäristö, luotettavat ihmissuhteet, mielekäs tekeminen sopivassa määrin, mielekkäät tavoitteet omalle elämälle. Yhdellä sanalla tämän voisi kuvata puhumalla elämänhallinnasta. Ainakin tähän saakka erilaisten hyvinvointi- tai syrjäytymisenesto-ohjelmat ovat jääneet köykäisiksi, kuten viittasi ministeri Perho alkuillasta. Näiden tulosten mittaaminen on tietenkin melko hankalaa.

Arvoisa puhemies! En tule tekemään yhtään muutosehdotusta, mutta toivoisin, että tulevan vuoden aikana päästäisiin todella keskustelemaan siitä, miten valtiovalta osaisi parantaa kaikkien, myös köyhien, syrjäytymisvaarassa olevien, jo syrjäytyneitten ja sairaitten, muutoin pahoinvoivien ihmisten elämänhallintaa.

[86] **Jorma Huuhtanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Tänäkin iltana on puhuttu hyvin paljon eläkeläisten asemasta ja kohtelusta viime vuosina. Haluan vielä kertaalleen toistaa sen, että kansan-

eläkkeen pohjaosan leikkaus tulee varmaan, kun asiaa kaikessa rauhassa jälkeen päin tarkastellaan, osoittautumaan teoksi, jolla sosiaalipoliittisesti on suuri merkitys. On nimittäin hyvin erikoista, että juuri keskituloisilta eläkeläisiltä on useampi miljardi markkaa otettu pois muutaman vuoden aikana, mikä johtaa myös eläkeläisten keskuudessa tuloerojen kasvuun. Samanaikaisesti suurta eläkettä saavat ovat verotuksellisten ratkaisujen kautta hyötyneet huomattavan paljon ja heitä pohjaosan leikkaus ei ole, ainakaan suurinta osaa, koskettanut millään lailla. Hallitus on todella epäonnistunut linjavalinnoissa ja, niin kuin sanoin, jälkeenpäin tullaan varmaan tämäkin asia arvioimaan paljastavalla tavalla. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ed. Huuhtanen, tiedetään, että se oli virheellinen ratkaisu!) — Haluan tämän kuitenkin vain todeta, että se oli ehkä suurimpia virheratkaisuja.

Mitä tulee ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamiseen asteittain, siinä eduskunta oli huomattavasti vaativampi kuin hallitus, ja 0,7 pennin pudotus ylimääräisessä maksussa on lähestulkoon sitä, mitä oppositio on ajanut alusta pitäen. Nyt vain on merkittävää se, että lyömme huomisessa äänestyksessä kiinni myöskin jatkon. Keskustan vastalauseessa on nimittäin esitys, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistettaisiin vuoteen 2003 mennessä ja jo tässä vaiheessa viesti olisi selvä hallituksen suuntaan.

Ministeri Perho kuvasi vastauspuheenvuorossaan kysymystä, jossa peräsin hallitusohjelmassa olevaa eläkeläisten ongelmien kartoitusta ja ratkaisemista. Hänen vastauksensa oli todella niukka. Näyttää siltä, että kirjaus, joka hallitusohjelmassa on, ei sisällä käytännössä mitään merkittäviä linjatarkistuksia. Ainoa uudistus, minkä hän tässä vaiheessa sanoi olevan työn alla, on työttömyyseläkkeisiin liittyvä tarkistaminen. Pidän tätä varsin huonona tietona, koska eläkeläisten keskuudessa odotetaan esimerkiksi indeksien suhteen hallituksen kannanottoa. Eriarvoistavat indeksit ovat aiheuttaneet aivan aiheellista kiukkua eläkeläisten keskuudessa, ja mielestäni tämä asia olisi ratkaistava mitä pikimmin.

Keskustan vastalauseessa on myöskin mukana veteraanien ylimääräisen rintamalisän suhteen parannusehdotus. Keskusta esittää 40:tä miljoonaa markkaa ylimääräiseen rintamalisään. Tämä kohdistuu juuri niihin veteraaneihin, jotka ovat kaikkein tiukimmalla nykyisillään. Se olisi kohdennettua rahankäyttöä, jota olen ymmärtänyt myöskin tässä salissa vaadittavan, kun sekin on totta, ettei kaikkiin tarpeisiin ei raha aina riitä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä palveluista. Mielestäni suurin ja merkittävin ongelma pohdittavaksi ja ratkaistavaksi on terveydenhuoltopalvelujen resurssien lisääminen. Sellaisessakin hyvinvointimaassa kuin Suomi on erikoinen tilanne. On nimittäin niin, että bruttokansantuotteesta vain 7 prosentin luokkaa käytetään terveydenhoitopalveluihin, ja se alkaa nyt näkyä heikkenevinä palveluina. Tähän on syytä kiinnittää nyt huomiota. Tässä budjetissa myöskin valtiovarainvaliokunnassa, sen sosiaali- ja työjaostossa, kiinnitettiin aivan oikein huomiota ehkä yhteiskunnan palvelupuolen kipeimpään ongelmaan, lasten ja nuorten psykiatriseen palvelujärjestelmään. On kuitenkin valtavasti muitakin asioita, jotka ovat retuperällä, ja sen vuoksi nyt olisi toiminnan aika. Jos vaikka bruttokansantuoteosuus nousisi 0,5 prosentilla 7,5 prosenttiin, silloin saisimme käyttöömme jo 3,5 miljardia markkaa, jolla yhdessä, kun myöskin palvelurakenne käydään läpi, ratkaistaisiin kaikkein kipeimmät asiat. Siitä huolimatta tämä 7,5 prosenttia olisi Pohjoismaiden ja Länsi-Euroopan maiden häntäpään prosenttiosuuksia. Emme olisi vielä edes keskiarvossa.

Mitä tulee asiakasmaksuihin, tämä asia on puhuttanut tätäkin salia melkoisesti. On selvää, että asiakasmaksuilla ja niiden korottamisella on terveyspoliittista epäarvoistavaa merkitystä, ja siinä mielessä se on epäonnistunut ratkaisu. Maksukatto on sen sijaan hyvä asia, ja vaikkakin se nyt lähtee 3 500 markan tasosta, pidän sitäkin parempana kuin ei mitään, koska suurien kulujen kyseessä ollen tällä asialla on merkitystä.

Mutta asiakasmaksujen korottaminen on periaatteellisesti ongelmallista. Nimittäin se, että annetaan kunnille oikeus periä korkeampia asiakasmaksuja talouden tasapainottamiseksi, ei ole oikea tapa hoitaa esimerkiksi valtionosuuksissa, yhteisöveron palautuksissa ja tämän tyyppisissä asioissa, tapahtuneita virheitä. Kuitenkin kunnat ovat pakotettuja liikkumaan näissä asioissa.

Jos mennään myöskin yksilötasolle, niin joudun toteamaan sen, että asiakasmaksut toimivat hyvin nurinkurisesti. Nimittäin jos lähdetään sellaisen työssä olevan henkilön tilanteesta kunnassa, jossa esimerkiksi ansiotulon vähennystä on voitu korottaa, niin voi vielä ymmärtää, että vastaavasti hän joutuisi maksamaan asiakasmaksuja; tämä näin teoreettisesti. Mutta jos ajattelem-

me sellaisia eläkeläisiä tai sairaita, vammaisia jne., joilla ei ole ansiotuloja ja jotka eivät ole hyötyneet millään lailla ansiotulovähennyksen korotuksesta, niin he joutuvat vain maksumiehiksi tässä tapauksessa, ja jälleen eriarvoistaminen vain pahenee.

Kaiken kaikkiaan valtion tulisi palata rahoitusvastuuseen nykyistä enemmän. On todella surkeaa, että valtion osuus alkaa olla jo huomattavasti alle 20 prosentin ja kuntien tulee vastata rahoituksesta. Tämä aiheuttaa ongelmia kuntataloudesta johtuvista seikoista kansalaisten tasa-arvoisessa kohtelussa. Riippuen siitä, missä asuu, voi saada tyydyttävät palvelut tai ne voivat jäädä saamatta.

Lopuksi totean, että vastalauseessamme on myöskin kanta perustamiskustannusten erilliseen valtionosuusjärjestelmään. Keskusta haluaa ehdottomasti säilyttää tämän järjestelmän. Se on takuu siitä, että myöskin pienet kunnat voivat tulevaisuudessa rakentaa tarvittavat tilat ja antaa palvelunsa riittävän lähellä kuntalaisia.

87 **Timo Ihamäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikka ed. Huuhtanen lausui äskeisessä puheenvuorossa tyytyväisyytensä sen suhteen, että sairausvakuutusmaksu alenee eläkeläisiltä, niin hän esitti kuitenkin, että huomenna lyömme lukkoon sairausvakuutusmaksun alentamisen jatkon. Hän vetosi keskustan tekemään vastaehdotukseen, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistettaisiin vuoteen 2003 mennessä. Haluan tähän todeta, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on omassa mietinnössään todennut, että sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan. Ed. Huuhtaselle haluan sanoa, että riippuen taloudellisesta tilanteesta valiokunnan esitys jopa voi pitää sisällään sen, että alentaminen tapahtuu jo ennen vuotta 2003.

88 **Jorma Huuhtanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän teoreettiseen loppuun, johon ed. Ihamäki päätyi, minulla ei ole mitään sanottavaa. Jos niin tapahtuu, olen hallituksen kanssa samassa rintamassa. Mutta täällä kuulluissa puheenvuoroissa pääministeri Lipposta myöten on annettu aivan erilainen kuva, että jatkon kanssa on vähintäänkin niin tai näin.

Totean vaan, että meillä on ollut hyvin selkeä linja, että kolmessa vuodessa ylimääräinen sairausvakuutusmaksu poistetaan. Sen jälkeen asia on hoidettu. Se voidaan hoitaa jo huomenna esimerkiksi, ed. Ihamäki, kun yhdytte ja ryhmänne yhtyy keskustan vastalauseeseen.

89 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän budjetin hyviä puolia sosiaali- ja terveydenhuollossa täytyy osata nostaa myöskin esiin. Jos ajatellaan, minkälaisen laman kourissa Suomi on ollut, niin siitä huolimatta me olemme pystyneet veropohjaisella systeemillä säilyttämään hyvinvointipalvelut. Minusta sitä ei ole lausuttu tänä iltana täällä. Kun selailin budjettikirjaa ja tämän pääluokan hyviä kohtia, niin väittäisin, että parannusta on tapahtumassa. Mielestäni se on kuulutettava ulos, koska tietysti on huonoja asioita, mutta joka ainoassa budjettikokouksessa niitä nousee, ja sehän on tietysti kehityksen suuntaa, että voidaan nostaa niitä asioita esiin, joihin toivotaan parannusta. Toteaisin kuitenkin, että kun meillä on verovaroin rahoitettu sosiaalihuolto, terveydenhuolto ja sairaanhoito, niin se luo määrätyt raamit ja määrätyt tuloraamit. Se on aivan erilainen kuin vakuutuspohjainen systeemi, joka on sitten aivan toinen. Elikkä tämäkin täytyy muistaa silloin, kun toiveita asetamme.

Minusta erittäin hyviä asioita ensi vuoden budjetissa ovat maksukatto, että saimme sen esiin ja siitä olemme päättämässä, eläkeläisten savamaksun reippaampi alentaminen — kaksinkertaisesti alennamme hallituksen esitykseen verrattuna eläkeläisten savamaksua — ja lasten psykiatrisen hoidon kuin myöskin kuntoutuksen lisäraha.

Sanoisin vielä neljäntenä kohtana, että on hyvä asia, että asiakasmaksut nousevat, jotta voimme saada sosiaali-, terveyden- ja sairaanhoitoon enemmän rahaa. Se on elintärkeä asia, jotta myöskin henkilöstön lisäpalkkaaminen olisi mahdollista.

Lastenpsykiatrian lisäpanoksesta on puhuttu täällä useaan otteeseen. Kun itse olin jaostossa päätöstä tekemässä ja olimme yksimielisesti voimakkaasti viemässä tähän suuntaan myöskin mietinnössämme asiaa, niin todella toivon, että tämä on kannanotto eduskunnalta siihen, että kun budjettikirjaan tulee uusi momentti, se tarkoittaa jatkuvaa panostusta tähän asiaan. Se tarkoittaa sitä, että 2001 budjetissa asiaa ei pidä haudata, vaan tästä momentista tulee pitää niin kauan huolta, kuin meillä on tällaiset jonot lasten psykiatriseen hoitoon tai kuntoutus lastenpsykiatri-

assa ontuu tai huumenuoriltamme puuttuu lakisääteisiä hoitopaikkoja.

Kolmas asia, jonka haluan ottaa esille, on terveyden- ja sosiaalitoimen investointien uudelleen järjestäminen. Olen kuuluttanut myöskin tätä asiaa hyvänä asiana sen tähden, että nykyinen järjestelmä on kyllä aika vanhanaikainen. Tiedämme kaikki, jotka olemme kunnallispolitiikkoja, että kunnat siirtävät tärkeitä investointejaan, vaikka kunnassa rahaa olisikin, siihen asti, kunnes saadaan valtionosuutta. Mielestäni se ei kansantaloudellisesti ole järkevää. Tämä hallituksen esitys, että investointivarat suunnataan kehitysrahoihin, oli tietysti aika nopeassa aikataulussa tapahtuva esitys. Mielestäni se oli oikean suuntainen, mutta liian nopea, ja sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt hyvin ansiokkaan työn ja pidentänyt kahdella vuodella järjestelmän toimeenpanoa.

Yksi asia, joka täällä ministereiden läsnäollessakin tuli voimakkaasti esiin ja josta mielipiteeni jo paikaltani sanoin, on aikuisväestön mielenterveyspalveluiden parantaminen. Meiltä puuttuu porrasteinen hoito vielä. Olemme vähentäneet laitospaikkoja. Meillä on ihmeellinen numeraalinen määrä, johon aina vetoamme, että näin ja näin vähän saa psykiatriassa olla laitospaikkoja ja loput hoidetaan avohoidossa. Kuitenkin on tapahtunut niin, että kuntayhtymät, sairaanhoitopiirit ovat lopettaneet laitospaikkoja eikä porrasteisia sosiaalipsykiatrisia hoitopaikkoja ole osoitettu. On ainoastaan yksityissektori, joka Rahaautomaattiyhdistyksen varoin on asiaa hoitanut tässä valtakunnassa — mutta hyvä näin.

Arvoisa puhemies! Vielä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön vähyyteen. Kyselytunnilla, kuten myöskin muissa yhteyksissä, on eduskunta kantanut asiasta huolta. On sanottu, että tämä on kuntien asia. Olen kääntymässä mielessäni sille kannalle, ettei se aivan yksin kuntien asia ole. Toivonkin työministeriöltä ja työministeri Mönkäreeltä jonkinasteisia toimenpiteitä. Tiedämme, että työttömyysvaroja on käytetty sellaisiinkin kohteisiin, jotka eivät välttämättä hyödynnä yhteiskuntaamme, ja olen usein miettinyt, jospa noita rahoja saataisiin lisää sosiaali- ja terveydenhuollon työllistämiseen ja henkilöstön lisäämiseen. Olenkin lämpimästi kannattamassa sitä ministeri Mönkäreen aloitetta ja ehdotusta siitä, että työllistämisrahoja korvamerkitään kunnille, jotta ne pakotetaan perustamaan vakinaisluonteisia työsuhteita nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Se olisi porkkana kunnille. Sen jälkeen kuntien velvollisuus olisi jatkaa näitä työsuhteita.

90 **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Tuloselle, että kuulosti todella, voisinko sanoa, pahalta, kun totesitte, että mielestänne on hyvä, että maksut nousevat, koska sitä kautta voidaan palkata uutta työvoimaa. Näin totesitte asiakasmaksuista. Toteaisin, että ympäristökysymyksissä yleensä käytetään tätä aiheuttaja maksaa -periaatetta, mutta ei terveydenhoidossa. Eli niiden ihmisten, jotka tarvitsevat terveyshoitopalveluja, ei tulisi olla maksajan asemassa. Suomi on muutenkin jo liikaa tällä tiellä, kuten tiedätte: Suomi on EU-maista kakkossijalla Portugalin jälkeen siinä, miten asiakkaat maksavat itse suorina maksuina palvelujen hinnoista.

91 **Irja Tulonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näin minäkin ajattelisin, jos minulla olisi 50 miljardia lisää rahaa. Mutta kun sitä ei ole! Kun olemme säätäneet maksukaton, mielestäni tämä ei ole mikään ongelma. Ongelma on se, että meillä on liian vähän rahaa nimenomaan sairaanhoidossa, ja tätä kautta sinne saadaan lisää rahaa.

92 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kysymyksessä minulla on ed. Tulosen kanssa aivan erilainen mielipide. Eettinen kysymys on se, joutuvatko sairaat maksamaan siitä, että he ovat sairaita. Muissa Pohjoismaissa on aivan erilaiset maksut, jopa Britanniassa, joka ei ole sosiaalisesti kovin edistynyt maa, jos tällaista ilmaisua voi käyttää. Sielläkin on maksuton terveydenhuolto, kuten monissa Keski-Euroopan maissa. On nimenomaan eettinen kysymys, kustannetaanko terveydenhuolto yhdessä julkisista varoista. Jos on halua, meillä on siihen riittävät varat.

93 **Irja Tulonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä tuli nyt tällainen debatti. Kaikilla on tietysti jo kiire puhumaan oma puheenvuoronsa.

Minusta on eettinen kysymys, jos asiakas, potilas, odottaa kaksi vuotta leikkausta tai itsemurhaa yrittänyt nuori odottaa psykiatriseen laitoshoitoon vuoden. Minusta se on eettinen kysymys, ei se, että keräämme maksuja siltä, joka

pystyy maksamaan tässä tilanteessa. Minusta pitää tunnustaa rehellisesti se realismi, missä elämme niin kauan, kun emme tässä eduskunnassa pysty laajentamaan ja suurentamaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehysbudjettia. Tässä budjetissa nostamme maksuja, ja mielestäni se on ainoa oikea tie, jotta pääsisimme eettisesti oikeaan hoitoon.

94 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kaikkeen toimintaan pitää tietysti olla maksajat, pitää olla rahaa, niin kuin edellisessä debatissa kävi ilmi. Itse lähtisinkin siitä näkökulmasta, että meillä se ongelma on jatkuvasti vaivannut jo pitkän aikaa, lähes kymmenkunta vuotta, että on kutistettu ja jouduttu talouden realiteettien takia tekemään niin. Näyttää jatkossakin siltä, jotta sosiaaliturvamaksut kerätään työn sivukulujen kautta. Se tulee tapahtumaan Suomessa ja muualla. Jos emme saa maksupohjaa muuten laajennettua, se tie on ilmeisesti ainoa tie, minkä ed. Tulonen esitti puheessaan, jotta nostetaan aiheuttamisperiaatteella maksuja. Se, joka sairastuu, maksaa enemmän. Se johtaa pitkässä pelissä vain siihen, jotta se eriarvoistaa ihmisten hoidonsaantia ja vie jopa niin pitkälle, että jotkut ihmiset eivät pääse hoitoon ollenkaan, kun heillä ei ole varaa mennä hoitoon. He mahdollisesti saavat ensiavun mutta eivät saa oikeata parempaa hoitoa. Monissa maissa on esimerkkejä, missä tämmöinen kylmä kapitalistinen ajatus on viety hyvin pitkälle, sosiaalista vastuuta ei tunneta.

Sen takia maksupohjan osalta minusta Suomessa ja kaikissa teollistuneissa maissa pitäisi päästä yhteiseen tahtoon siitä, jotta me laitamme robotit, automaation maksamaan yhä enemmän. Kuitenkin se on väistämätön tosiasia, jotta nyt kehitys on menossa siihen suuntaan yhä nopeammassa tahdissa, jotta koneet tulevat valtaamaan töitä. Sitä on meillä tapahtunut jo aika pitkälle mutta sitä tapahtuu yhä edelleen. Kun katsomme kehitysmaita, sinnehän viedään jatkuvasti pitkälle vietyä teknologiaa. Jos siellä on saman tyyppinen rakenne voimassa, että sosiaaliturva maksetaan työn sivukulujen kautta, siinä käy sillä tavalla, että sieltä maksajat loppuvat. Ei ole yksinkertaisesti semmoista kertymää, että voidaan terveyspalvelut, sosiaalipalvelut ja koko sosiaalinen oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa pitää yllä. Sen takia toivoisi myös porvaripuolella ja koko suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa tai koko maailmassa, kuuluipa mihin siipeen tahansa, myös rahavallan piirien olevan huolissaan siitä, mitä tapahtuu, jos tähän ei löydetä kestävämpää tietä. Se ei tähän budjettiin ennätä, se on ihan totta, nyt me elämme näissä reunaehdoissa, mutta pitkässä pelissä toivoisi, että keskustelua avattaisiin siihen suuntaan.

Yleensä sanotaan, että näin myöhällä ei pitäisi pitkiä puheita pitää vaan rajata puhe viiteen minuuttiin. Mutta käyn nyt nopeasti läpi muutaman muunkin asian.

Lastenpsykiatriaan saadut varat ovat hyvä asia. Mutta siinäkin pitäisi mennä niihin syihin, miksi näin on mennyt. Meillähän on tapahtunut sillä tavalla, jotta sillä ei korjata vielä tätä asiaa, jotta me saamme vaikka miten paljon psykiatreja ja hoitoa, vaan meidän pitäisi niihin syihin päästä eli siihen arvomaailmaan, mitä kaiken kaikkiaan kodeissa on, koska kyllähän se kuvastaa hirveätä välinpitämättömyyttä kodeissa, henkistä pahoinvointia. Se kuvastaa, että siellä on taloudellisia ongelmia, sosiaalisia ongelmia ja sitten väljähtynyt välinpitämättömyys toisista ihmisistä. Lähimmäisenrakkaus puuttuu. Ne perimmäiset arvot, mitkä ovat yhteiskuntaa pitäneet yllä ja yleensä yhteiskuntia pitäneet yllä, ovat romahtaneet. Oma mukavuudenhalu on päällimmäisenä. Jokainen meistä voi tuijottaa itseään, mikä meistä on mukavaa. Se näkyy muun muassa siinä, jotta syntyvyys laskee. Sitä mukaa kun hyvinvointi kasvaa, syntyvyys laskee. Jokainen ilmeisesti ajattelee, että lapset ovat jollakin tavalla tiellä, esteenä omalle ilonpidolle ja vapaudelle.

Se siitä, ja sen takia arvokeskustelun pitää minusta lähteä siitä, että pyritään jatkotyöstämään sitä, mitä tämä tarkoittaa, eli syventämään sitä, kouluissa, kodeissa ja koko yhteiskunnassa. Tietysti me poliitikot olemme yksi kanava, yksi herkistäjä ja yksi puheiden käynnistäjistä siellä, missä liikumme.

Yhteen asiaan vielä totean, joka näkyy myös tämän vuoden näiden asioiden käsittelyssä sosiaalipuolen osalta. Se on työttömyysturva ja suhtautuminen työttömiin ihmisiin. Jokaisessa uudessa päätöksessä periaatteessa näkyy semmoinen ajattelu, joka lähtee, lähteekö se valtiovarainministeriön suunnasta vai mistä, ilmeisesti virkamieskunnastakin, osin se lähtee poliitikoistakin, jotta jollakin tavalla aina syyllistetään työttömiä. Ne ihmiset eivät nimittäin omaa syytään ole työttöminä, vaan me siinäkin olemme epäonnistuneet, että me emme ole onnistuneet järjestämään sitä mahdollisuutta, jotta jokainen työhön

kykenevä olisi aikanaan pystynyt työhön. Kun työttömyys on jatkunut pitkään, nyt on jo syrjäydytty. Työkyky on alentunut aika monessa tapauksessa niillä, jotka ovat pitkäaikaistyöttöminä olleet. Heidän ylös nostamisensa on hankalaa ja vaatii jo aika paljon rahaa. Se kuvastaa sitä, jotta ennaltaehkäisy on siinäkin jäänyt tekemättä.

Nyt sitten pyritään kaiken näköisin projektein työkykyä nostamaan ja saamaan kuntoutukseen seulottua ne, jotka vielä siihen pystyvät. Koskaan tietysti ei ole liian myöhäistä, mutta jatkoa ajatellen meidän pitäisi lähteä siitä, jotta kaikissa näissä tapauksissa, olipa se työttömyyttä, lasten ongelmia tai perheiden ongelmia, yhteiskunnan panoksen pitäisi tapahtua jo siinä vaiheessa ennen kuin ennättää tapahtua se, että joudutaan rajumpia ja kovempia otteita käyttämään ja etsimään siihen paljon rahaa.

95 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut näitä iltapäivän sosiaali- ja terveyspoliittisia saarnoja on löytänyt mielessään joitakin erityisiä avainsanoja, jotka täällä ovat toistuneet. Yksi sellainen on raha ja rahan riittävyys. Hyvin mielenkiintoista, kuinka hyvin lähekkäin toisiaan olevissa puheenvuoroissa ja myöskin poliittisesti lähellä olevista henkilöistä toiset näkevät, että rahaa on pilvin pimein, ja toiset eivät näe sitä enää missään, ja sillä tavalla yritetään siitä tehdä johtopäätöksiä.

Oma analyysini on se, että toisaalta on suoranainen ihme, että hyvinvointiyhteiskunta on pystytty säilyttämään sellaisenakin kuin se on. Toisaalta ylimääräistä varallisuutta ei kovin paljon ole sen takia, että se kulutettiin vuosina 91—95. Se on karmea totuus suomalaisessa yhteiskunnassa, ja sen seurausvaikutuksia nyt sitten maksetaan.

Arvoisa puhemies! Sitten toiseen avainsanaan, joka täällä on esiintynyt. Se on syrjäytyminen ja yhteiskunnan jakautuminen erilaisiin luokkiin. Tässä suhteessa olen tehnyt hyvin samanlaisia havaintoja kuin edustajat yleensäkin. Yhdistäisin tässä lyhyessä katsauksessani, poliittisessa ulvahduksessani, sen miten ristiriitainen yhteiskunnan tilanne näiden syrjäytyvien kohdalla on. Toisaalta ei ole kysymys siitä, ettei yhteiskunnassa olisi syntymässä koko ajan uusia työpaikkoja. Viimeinenkin, tänä päivänä julkistettu työttömyystilasto osoitti, että parikymmentätuhatta työpaikkaa on nettomääräisesti syntynyt vuoden aikana. (Ed. Huuhtanen: 10 000!) — Kaiken kaikkiaan parikymmentätuhatta, kun otetaan demografiset tekijät huomioon, mutta joka tapauksessa sitä luokkaa.

Toisaalta on syntynyt työvoimatarvetta aivan samanaikaisesti, mikä kuvaa sitä, että ei pystytä riittävästi käyttämään hyväksi sitä työvoimapotentiaalia, joka täyttäisi nämä aukot. Tämä kytkeytyy opetusministeriön pääluokan kohdalla käytyyn keskusteluun siitä, että aikuiskoulutukseen pitäisi satsata paljon enemmän, siis tässä eri hallinnonalat tulevat äärimmäisen lähelle toisiaan.

Oma näkemykseni on se, että syrjäytyminen juuri tällä puolella on mennyt niin pitkälle, että mitkään tavanomaiset keinot monen kohdalla eivät kerta kaikkiaan auta. Tässä suhteessa asetettiin selvitysmies nimeltään Marjanen näitä asioita pohtimaan. Hänen muistionsa julkistettiin vuosi sitten. Minä olen ymmärtänyt niin, että hallitus on päättänyt toteuttaa tämän työpankkiselvityksen mukaiset ratkaisut lainsäädännössä. Erikoisesti ne merkitsevät muutoksia sosiaalihuoltolakiin. Tänä syksynä tämä asia on ollut erinomaisen monta kertaa kyselytunnilla esillä, ja ministeri Perho on luvannut näitä lakimuutoksia, mutta minä en ainakaan muista nähneeni niitä täällä yhtään ainutta kappaletta. Tätä pidän erittäin pahana sen takia, että tässä suhteessa tilanne pahenee joka ikinen päivä näiden kohdalla, jotka ovat olleet todella pitkäaikaistyöttömiä, jotka ovat itse kokeneet syrjäytymisen. He eivät pysty henkilökohtaisesti itseään auttamaan tässä tilanteessa, vaan yhteiskunnan täytyy olla erityistoimenpiteitten kanssa apuna ja mukana. Olisin todella toivonut, että tässä suhteessa sitä, mitä hallitusneuvotteluissa sovittiin, olisi ryhdytty toteuttamaan, mutta mitään ei ole näkynyt. Jos oppositio tätä arvostelee, kerrankin on arvostelu aivan oikeassa paikassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

96 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävä sektori on erittäin tärkeä, kun ajatellaan ihmisten hyvinvointia. Sosiaali- ja terveyssektori koskettaa enemmän taikka vähemmän jokaista kansalaista iästä, asuinpaikasta,

mistä tahansa seikasta riippumatta. Aivan kuten edelliset puhujat viittasivat, ongelma, joka täällä tulee esille, on raha. Raha ei tahdo riittää. On todettu, että rahaa on mennyt menneinä aikoina niin, että valtionvelka on huikea ja tuo velka pitäisi saada hoidettua hallinnassa. Tämä tilanne tietää sitten sen, että rahaa on kaikkiin hyviin ja välttämättömiin tarkoituksiin rajoitetusti käytettävissä.

Sosiaali- ja terveystoimen osalla, kuten kaikkialla muuallakin, joudutaan priorisoimaan, ja tästähän on sitten kysymys, mitkä ovat ne arvot, joiden mukaan asioita priorisoidaan. Henkilökohtaisesti pitäisin hyvin tärkeänä sitä, että maassa säilyisivät sijainnista riippumatta tasapuoliset mahdollisuudet terveyspalveluihin, niin lääkärin saatavuuteen kuin sairaalapalveluihin, ja edelleen sitä, että Suomessa sairaalat ja lääketiede voisivat antaa mahdollisimman korkeatasoisen avun sairaille kansalaisillemme.

Ensi vuoden valtion budjetissa esitetään tutkimusrahoituksen vähentämistä terveydenhuollon erityisvaltionosuuksien supistuksena 60 miljoonalla markalla. Tämä vähennys lääketieteellisen tutkimuksen erityisvaltionosuudesta ei voi olla vaarantamatta suomalaisen korkeatasoisen lääketieteellisen tutkimuksen tulevaisuutta. Ajan oloon siitä koituu uhka meidän terveydenhuollollemme. Tutkimustoiminta kaipaa myös omat rahansa, jotta sitä voidaan jatkaa ja kehittää.

Kuntien osalta, jotka maksavat sairaalalaitoksen, rahat ovat hyvin tiukoilla. Kunnallisissa valtuustoissa ja hallituksissa käydään kovaa keskustelua erikoissairaanhoidon menoista. Sairaita ei voida toisaalta jättää hoitamatta, mutta toisaalta on jonkinlainen arvoitus, minkä verran budjetissa erikoissairaanhoito tulee viemään. Tiedän kotikaupunkini hallituksen ja valtuuston valmisteluista asianomaisen menoerän osalta.

Hoidon porrastus on tietysti asia, joka on viety ehkä jo äärimmilleen, samoin hoidon keskittämiset. Minä olen huolestunut siitä, että lääkärien yöpäivystyksiä ja ambulanssivoimien päivystyksiä samanaikaisesti on vähennetty. Kohta maakuntakeskukset alkavat olla ainoita paikkoja, joissa on lääkärin yöpäivystys. Tämä on tietysti osaltaan arvostuskysymys, mutta kyllä minä näkisin, että taaksepäin mennään paljon ajasta, jolloin vielä 25 vuotta sitten pienimmissäkin kunnissa oli kunnanlääkäri, joka kiireellisissä tapauksissa otti potilaan vastaan tai jopa tuli yksityisautollaan ennen vanhaan potilaan kotiin. Huolimatta nykyajan kehityksestä on piirteitä, joiden suhteen mennään taaksepäin. Samalla on erittäin hyvä, että pelastuslaitokset ovat kehittäneet ensivastetoimintaa, koska muun muassa sydänkohtauksissa muutaman minuutin välitön, asiantunteva ja tehokas ensiapu on välttämätön. Tätä toimintaa tulee voida kehittää ja ohjata siihen määrärahoja.

Ennalta ehkäisevästä terveydenhoidosta voitaisiin puhua hyvin paljon. Olen tehnyt kirjallisen kyselyn aivan äskettäin, jossa hyvin asiantuntevan tiimin valmisteltua tuota kyselyä on tuotu esille se ongelma, joka muodostuu alkoholista. Meillä on paljon puhuttu huumeongelmasta, mutta erityisesti alkoholin käyttö on huolestuttavasti lisääntynyt. Aivan selkeät lääketieteelliset tutkimukset viime ajoiltakin osoittavat, että sillä on, kuten tietysti monilla muillakin asioilla voi olla, kielteistä vaikutusta terveyteen. Tässä on kuitenkin eräs seikka, josta viime aikoina on hyvin vähän puhuttu. Mielestäni tarvittaisiin oikeaa tietoa koulunuorisolle päihteiden, alkoholin ja myös tupakan haittavaikutuksista. Silloin voitaisiin varjeltua paljon helpommin myös huumeilta. Ihailen sitä, että meidän opetusministerimme on usein tuonut esille sen, että jos nuori saadaan varjeltua tupakalta, on hyvin epätodennäköistä, että hän tulisi huumeiden käyttäjäksi.

Vanhustenhuollossa ovat hoitajat väsymisen ja uupumisen äärirajoilla. Hoidon porrastuksella tietysti on kuluja koetettu vähentää. Omaishoito ja kotona tapahtuva hoito ovat yhteiskunnan kannalta edullisimpia monella tapaa, mutta sielläkin on ongelmia: verotus, määrärahojen pienuus, hoitopalkkion pienuus, hoitotyön raskaus ja sitovuus, sijaishoidosta perittävät maksut, hoitovastuun jääminen yksinomaan hoitajalle, omaishoidon tuen riippuvuus kuntien hyvinkin eriarvoisesta taloudellisesta tilanteesta, hoidon raskaus, hoitajan väsymys ja haluttomuus pitää vapaata tai jättää hoidettava toisten hoitoon. Omaishoidon tuen kysyntä ja tarjonta eivät ole tasapainossa. Edes samanlaisen hoidettavan hoitajia ei kohdella samalla tavoin, joten oikeudenmukaisuuden periaate ei toteudu parhaimmalla tavalla.

Omaishoidon tuella hoidettavat ovat yleensä raskashoitoisia, sillä kolme neljättäosaa hoidettavista on ympärivuorokautisen avun tarpeessa. Puoliso on hoitajana noin joka kolmannella. Enemmistö hoitajista oli alle 65-vuotiaita. Eläkeläisiä hoitajista oli vajaat puolet. Kokoaikatyön ohella omaistaan hoiti vajaa viidennes, osa-aika-

työn ohella 7 prosenttia. 12 prosentilla oli päätyö. 12 prosenttia omaishoitajista oli työttömiä. Meidän pitäisi voida tätäkin hoitomuotoa kehittää niin, että se saisi entistä vakiintuneemman ja vakaamman aseman hoitojärjestelmässä. Tälle pitäisi luoda tasapuoliset edellytykset kaikkialla maassa.

97 **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Illan aikana on keskustelussa ollut esillä paljon talouden kehitys. On todettu, että voimavarat ovat selkeästi lisääntyneet yhteiskunnassa hyvän talouskehityksen myötä. Kuitenkin tässä tilanteessa hyvinvointipalveluihin, sosiaali- ja terveydenhuoltoon, käytetty rahoitusosuus kansantuotteesta on pienentynyt. Tämä suuntaus lisää eri väestöryhmien välisiä eroja ja myös tulotasoeroja. Suuri huoli on ollut ihmisten jaksamisesta. Erityisesti kunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä oleva henkilöstö on monin tavoin uupumassa työn paljouteen. Henkilöstöä on monissa tehtävissä riittämättömästi. Ikärakenteen ja väestörakenteen muutoksen myötä alueittain tilanne edelleen tulee kärjistymään. Tästä syystä huolenpidon ongelmiin tulisi nyt kiinnittää erityistä huomiota.

Edellä ed. Oinonen toi hyvin esiin omaishoidon kehittämistarpeen. Valitettavaa on kuitenkin, että kiihkeä muuttoliike osaltaan heijastuu myös tähän tärkeään huolenpitomuotoon, kun ihmiset muuttavat työn perässä uusille asuinsijoille ja omaiset jäävät edelleen kotiseudulle.

Arvoisa puhemies! Mielestäni nämä kysymykset pitäisi selkeästi nostaa esille myös tässä keskustelussa.

98 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Vuonna 95, kun ensimmäistä kertaa pidin täällä budjettipuheenvuoron, ikään kuin pääasia oli silloin sairaaloiden tilanne ja se, että ne olivat kriisissä ja tilanne oli heikentynyt ja niiden toimintaa todella uhkasi romahdus. Sairaalat ovat pystyssä, mutta edelleenkin sairaaloiden toiminta on vaikeutunut, on sulkuja, osastojen sulkemisia, pitkät potilasjonot, leikkausjonot. Esimerkiksi Kymenlaakson keskussairaalassa, noin 180 000 asukkaan alueella, on 4 000 ihmistä hoito- ja leikkausjonossa. Se on tosi paljon. Koko maassa jonot kaihileikkauksiin, eturauhaskirurgiaan, nimenomaan myös artroosikirurgiaan ovat kasvaneet. Potilaita myös eri tavalla etukäteen seulotaan. Jonoon pääseminen on vaikeampaa kuin aikaisemmin.

Hoitohenkilökunnan jaksaminen on ollut yleinen puheenaihe jo usean vuoden ajan. Jaksamattomuudesta kärsii luonnollisesti hoitohenkilökunta eniten, mutta myös potilaat ja heidän omaisensa. Hoidon taso ei pysy hyvänä. Työpaikoilla henki on huono, työpaikkakiusaaminen on tunnetusti ongelma. Tämän viikon lehtitiedot kertoivat asiasta: kolme neljästä hoitajasta on kokenut sitä. Tämän tyyppinen tilanne on todella ongelmallinen ja vaikeutuva.

Terveyden- ja sairaanhoidon kohdalla maa on myös yhä enemmän eriarvoistumassa. Tämä koskee myös avohoitoa. Lääkäreiden saanti Pohjois- ja Itä-Suomeen on vaikeutunut entisestään. Omalääkärijärjestelmät eivät toimi monessa paikassa, jossa ne ovat aikaisemmin toimineet. Esimerkiksi omassa kotikaupungissani Kotkassa on lääkärin vastaanotto suljettuna 8 viikkoa vuodessa. Jokainen joka tietää vaikkapa oman kokemuksensa mukaan, mitä merkitsee omalääkärijärjestelmä, ymmärtää, että se ei voi toimia näissä olosuhteissa. Toiminta vaikeutui jo ennen sulkuja, ja sulkujen jälkeen kestää varsin pitkän aikaa ennen kuin päästään normaalitilanteeseen.

Tässä talossa puhuttiin hyvin paljon ennen vaaleja arvokkaasta vanhuudesta ja vanhusten oikeuksista. Asia oli varsin pop, ja vaalien jälkeen se on ollut huomattavasti vähemmän. Nimenomaan vanheneva väestö, jota kohtaan tietysti me kaikki ensinnäkin tunnemme kunnioitusta ja toisaalta myös kiitollisuuden velkaa — ajatelkaamme sotaa, sotaa edeltäviä aikoja, sodan jälkeistä jälleenrakentamista — on se, joka kärsii myös terveydenhoidon ontumisesta eniten. Toisaalta vanhenevan väestön tulotasoon ovat paljon puhutut ja hyvin tunnetut ylimääräinen savamaksu, perusosan leikkaus ja taitettu indeksi vaikuttaneet, sekä se, että eläkkeiden tasokorotukset ovat todellakin yli 16 vuoden takaa. Sen lisäksi vanhukset siis sairastavat. He ovat näissä jonoissa tai eivät pääse enää ollenkaan jonoon.

Mielestäni eräs kaikkein ikävimpiä asioita on se, että iäkkäät suomalaiset kokevat usein olevansa muulle väestölle, aktiiviväestölle, ikään kuin ylimääräinen rasite, jolloin myös tunne siitä, ettei enää välitetäkään hoitaa vanhempia ihmisiä kuten aikaisemmin on hyvin yleinen. On aika vaikea sanoa, ettei siihen olisi mitään perusteita. Kyllä näitä signaaleja tulee koko ajan. Voimme katsoa vaikka lääketieteen ja terveyden-

hoidon koulutukseen. Siellä puhutaan tulos—kustannus-suhteesta, ja uusille, vasta valmistuneille lääkäreille ja terveydenhoidon ammattilaisille jopa on opetettu, että pitää katsoa, kannattaako hoitaa. Tämä on ainakin sille ikäluokalle, jota esimerkiksi minä edustan, varsin tuntematon asia. Hippokrateen vala ja periaatteet ovat aina kuitenkin olleet pääasiassa käytössä, ja tietysti uskon, että tällä hetkellä ne ovat yleisesti edelleenkin.

Lääkkeet ovat ongelma sen takia, että niiden käyttö toisaalta on holtitonta. Tiedämme huumeongelmat, diatsepaami-, oksatsepaami-tyyppisten lääkkeiden ongelmat. Tiedämme, että on lääkkeiden liikakäyttöä, on ilo- ja tyytyväisyyspillereitä jne. Mutta samaan aikaan taas huomattava osa ihmisistä, ja he ovat usein juuri näitä vanhempia ihmisiä, miettii, jättääkö tänään lääkkeen ottamatta, koska lääkkeet ovat niin kalliita. Lääkkeilläkin on maksukatto, mutta se on liian korkealla ja sitä pitäisi saada alemmaksi.

Kansaneläkelaitos tietysti painiskelee näiden ongelmien kanssa, mutta se tekee usein niin kuin hölmöläinen tekee, leikkaa vilttiä toisesta päästä ja ompelee palan toiseen päähän, eli otetaan uusia hyviä, tarpeellisia lääkkeitä korvauksen piiriin, mutta toisaalta pudotetaan lääkkeitä pois korvauksen piiristä. Esimerkiksi interferoni alfa, kallis lääke, joka monien solunsalpaajien kanssa yhdessä käytettynä on ollut monien onkologien mielestä hyvin perusteltu, on jätetty korvauksen ulkopuolelle. On tehty tällaisia uusia avauksia. Niitähän perustellaan eri tavoin, mutta usein perustelun takaa löytyvät fiskaaliset syyt. Esimerkiksi keuhkopussin mesoteliooman hoidossa sillä on kuitenkin onkologien mielestä saatu hyviä tuloksia, mutta taas toisaalta sitä ei korvata tuossa käyttötarkoituksessa terapiaa tukevana valmisteena.

Puhemies! En puhu pitempään. Muutama ihan lyhyt huomio ed. Tuloselle, joka on jaksanut täällä olla pitkään. Äsken keskustelimme asiakasmaksuista. Ed. Tulonen tuossa debatissa perusteli, eikö ole moraalisesti oikein, arvojen mukaista, että keräämme maksuja, että lapset pääsisivät psykiatriseen hoitoon, ei tarvitsisi vuotta odottaa, ei tarvitsisi odottaa leikkausjonoissa tai sairaalajonoissa, ja otettaisiin niiltä henkilöiltä, jotka pystyvät maksamaan.

Ongelma on se, että näitä maksuja kerätään myös niiltä, joilla ei olisi objektiivisesti siihen mahdollisuuksia ja joilla on todellakin hyvin pieni se limiitti, millä pitäisi jokapäiväinen elämä läpikäydä menojen jälkeen, siis useimmiten vielä iäkkäältä väestöltä jälleen kerran. Toisaalta näille paljon puhuttuun maksuasetuksen muutokseen liittyvillä maksujen korotuksilla ei, ed. Tulonen, pystytä todella ratkaisemaan jonokysymyksiä. Ne ovat niin pieni budjetin tuki. Tiedän, että olette terveydenhoidon ammattilainen. Olen aivan vakuuttunut siitä, että huoli oli aito, kun puhuitte siitä 50 000 miljoonasta markasta. Aivan oikein, meidän pitäisi huolimatta siitä, mitä valtiovarainministeri tänään sanoi taikka mitä hallitusohjelmassa sanotaan budjetin koosta, pystyä löytämään valtiovallan toimesta enemmän tilaa sosiaali- ja terveydenhuollon pääluokkaan vaikka jonkin muun pääluokan kustannuksella. Kun ed. Nepponen on paikalla, niin viittaan puolustusbudjettiin tältä osin.

Täällä on aitoa hätää ja tarvetta. Väestö vanhenee. Sairauksia, jotka liittyvät ikääntymiseen, tulee enemmän. Ne vaativat raskaita hoitoja. Vaikkapa me, arvoisat herrat täällä, tulemme melkein kaikki tekemään tuttavuutta prostata hypertrophian ja prostata carcinoman kanssa, ja näiden kaikkien hoito vaatii todellakin rahaa. Meidän pitää rehellisesti tässä, aivan niin kuin ed. Tulonen sanoi, katsoa totuutta silmiin. Mikä on ratkaisu? Se ei voi olla maksujen nostaminen, vaan yhteiskunnallinen, yhteinen huolen tunteminen, tiedostaminen ja sen sisäistäminen ja siitä johtopäätös.

99 **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen heitti haasteen minulle. Minusta vaakakupin ei pitäisi heilua puolustusmenojen ja sosiaalimenojen osalta. Tämän hallinnonalan menothan muodostavat valtion menoista merkittävän osan ja monissa kunnissa hyvin huomattavan osan. Menoreikiä riittää enemmän kuin meillä on varaa. Tässäkin budjetissa on löytynyt uusia hyviä kohteita, joita on pystytty hoitamaan, mutta lisää haasteita syntyy.

Kiinnittäisin huomiota oikeastaan vain yhteen henkilöryhmään eli sotien veteraaneihin. Vuosien saatossa valtiovalta on hoitanut erinomaisesti sotainvalidien asiat, mutta niin sanotut ohiammutut, joita on hyvin merkittävä osa, kaipaavat jatkossa lisää panostuksia. Tulevan vuoden budjetissa voidaan hoitaa miinanraivaajat, mutta haasteita riittää.

Erityisesti haluan nostaa esiin, kun ruvetaan rakentamaan vuoden 2001 budjettia — tässä

budjetissa ei enää ole edellytyksiä — sen, että ylimääräinen rintamalisä voitaisiin nostaa neuvottelukunnan esittämälle tasolle.

Toiseksi kaikkien sotien veteraanien kuntoutus pitäisi saada jokavuotiseksi niin, että laitoshoidon lisäksi monipuolinen joko kotona tai lähiympäristössä tapahtuva kuntoutus olisi mahdollista vuosittain. Myös veteraanien puolisot tulisi huomioida. Siihen meillä on varaa. Siihen meillä on kaikki edellytykset, kun me otamme sen asian nyt esiin.

100 **Harry Wallin /sd:** Arvoisa herra puhemies! Aluksi kannatan ed. Nepposen ajatusta siitä, että jäljellä olevat sotaveteraanit saisivat parempaa kuntoutusta. Siihen meillä on velvollisuus ja meillä on siihen varaa, niin kuin ed. Nepponen totesi. Samalla tulisi ehkä ratkaista vuonna 26 syntyneidenkin ongelma, joista täällä on hyvin monessa delegaatiossa meitä informoitu, ja ed. Nepponenkin on ollut aina kiitettävästi paikalla.

Kiinnitän huomiota valiokunnan lausumaan muutamasta asiasta. Ensinnäkin erikoissairaanhoidon menojen kasvu on ollut erittäin jyrkkää 90-luvun aikana. Tästä on ollut tietysti seurauksena se, että kun on ollut taloudellinen lama, myös kunnat ovat joutuneet näitten osalta erittäin suuriin vaikeuksiin. Muun muassa Seinäjoen kaupunki joutui tämän vuoden lisäbudjetissaan osoittamaan peräti 8 miljoonaa markkaa rahaa budjetoitua enemmän erikoissairaanhoidon menoihin. Kun prosenteiksi muuttaa nämä nousut, ne ovat lähempänä kymmentä prosenttia kuin alempana. Tämä on tietysti hyvin hankala tilanne.

Tästä ei missään tapauksessa pidä syyttää hoitohenkilökuntaa. Niin kuin valiokunta toteaa, henkilökunta on erittäin tiukassa tilanteessa. Eletään alle niitten resurssien, mitä pitäisi olla, mutta kuitenkin todennäköisesti syy menojen kasvuun on siinä, että yhä vaikeampia sairauksia pystytään hoitamaan ja lääkehoito ja muu hoito on kalliimpaa kuin aikaisemmin. Välineet, millä sairauksia hoidetaan, maksavat kymmeniä miljoonia markkoja. Näin syntyy kuntayhtymille erittäin korkeat menot ja ilmiö sitten kulminoituu kuntiin. Tämän takia olen ollut hyväksymässä asiakasmaksujen nousun, että voitaisiin, niin kuin ed. Tulonen totesi, ottaa myös niiltä, joilla rahaa on, tuloja kunnille. Näin voitaisiin taata kaikille kuntalaisille hyvä terveydenhoito.

Hyvä ystäväni sairastui syöpään ja on tällä hetkellä erittäin pitkällisen hoidon piirissä. Olen hänen kanssaan näistä asioista keskustellut. Kun näkee sen tilanteen, mikä siinä perheessä on, kyllä toivoisin, että kaikilla meillä olisi varaa uhrata niin korkeatasoiseen terveydenhoitoon, niin hyviin välineisiin, niin hyviin lääkkeisiin, että tällaiset ihmiset, jotka ovat todella vaikeitten sairauksien kohteina, saisivat nykyaikaisimman parhaan avun. Tämän takia me joudumme osoittamaan yhteiskunnan varoja yhä enemmän näihin. Meillä ei enää välttämättä ole mahdollisuuksia ylläpitää nykyisiä seiniä vaan joudutaan niitä harkitsemaan uudelleen ja näin saamaan lisäresursseja vakaviin sairauksiin.

Mitä tulee Pääkaupunkiseudun ulkopuolisiin alueisiin, valiokunta on todennut erittäin vaikeaksi tulevan tilanteen. Nimittäin erikoislääkäripula tulee olemaan aivan ilmeinen 2000-luvulla, ja on hyvin kummallista, että vieläkin meillä on lääkärikoulutus alle sen, mitä oli ennen lamaa. Meillä on aloituspaikkoja noin 30 vähemmän kuin ennen lamaa, ja tätä ei ole millään pystytty nostamaan. Minun mielestäni ainoa oikea tapa parantaa lääkäritilannetta on se, että lääkäreitä koulutetaan enemmän kuin tänä päivänä. Tähän hallituksen tuleekin ensi vuoden aikana erittäin pontevasti tarttua. Tiedetäänhän, että tämä koulutus on pitkäaikainen ja vie vuosia. Jos tähän ei puututa, se tarkoittaa sitä, että syrjäseuduille, jopa jo Väli-Suomeen on täysin mahdotonta saada tulevaisuudessa lääkäreitä. En tiedä, miten sitten terveydenhuolto hoidetaan, jos heitä on vain yksityisvastaanotoilla ja suurimmissa kaupungeissa. Tämän halusin tulla puhujakorokkeelle sanomaan. Tämä on se suuri kysymys, mihin meidän täytyy tulevan vuoden aikana jonkinlainen ratkaisu löytää.

Lyhyesti vielä toteaisin valiokunnan esille nostaman huolen nuorten huumausaineongelmista. Muun muassa liikennevaliokunnassa pohditaan jälleen, mitä liikenneturvallisuuden hyväksi täytyisi tehdä, että liikennekuolemat saataisiin vähemmäksi. Siihenhän aina yhteiskunnassa löytyy nopeasti ratkaisuja, alennetaan nopeutta jne., mutta nuorten huumausainetilanne ei ole vielä johtanut konkreettisiin toimenpiteisiin. Esimerkiksi tiedetään, että Turun seudulla on 36 10—15-vuotiasta lasta kuollut huumeisiin kuluvan vuoden aikana. Se on yksi linja-autolastillinen nuoria. Ettei siitä synny konkreettisia toimenpiteitä nopeasti, se hieman hämmästyttää.

Toivoisin, että tähän puututtaisiin tulevalla eduskuntakaudella erittäin pontevasti.

101 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalasta varsin paljon ja varmaan kaikki on sanottu jo moneen kertaan, mutta kuitenkin tämä on hyvin tärkeä kokonaisuus, koska ihmisen pahoinvointi tai hyvinvointi on kiinni siitä, minkälainen ilmapiiri on yhteiskunnassa ja millä tavalla niihin ongelmiin, joita ihmisillä on, voidaan löytää ratkaisu.

Lastenpsykiatrian tarpeellisuuden jatkuva lisääntyminen on vakava merkki siitä, että meillä yhteiskunnassa kaikki asiat eivät ole hyvin. Nyt kun hyväksytään 70 miljoonan markan määräraha asian jonkinasteiseen hoitamiseen, tämä ei suinkaan ole oikotie onneen, vaan kyllä on syytä hyvin syvällisesti pohtia, mistä tämä johtuu. Siinä on todellinen tutkimisen ja toimenpiteiden paikka.

Huumausaineiden käyttö jatkuvasti lisääntyy, ja viime aikoina on kuulunut, että jopa 10 prosenttia sikiöistä on vaurioitunut. Siinä ovat nimenomaan huumausaineet ja päihteiden liiallinen käyttö osasyyllisiä. Siksi niihin ongelmiin, jotka ovat olemassa, on voitava tarttua. Nythän juuri eilen puhuttiin siitä, kuinka vankilassa harkitaan tai ehkä käytetään jo puhtaiden neulojen jakamista keinona, jotta hiv-tapaukset eivät lisäänny. Kyllä on voitava hoitaa huumausaineriippuvuus sillä tavalla, ettei niinkään luoda lisää käyttömahdollisuuksia, vaan olen valmis tässä menemään hyvin pitkälle jopa pakkokeinojen kautta.

Eläkeläisten asemasta puhuttiin ennen eduskuntavaaleja, on puhuttu tällä kaudella ja varmaan puhutaan jatkossakin kaikilla valtiopäivillä. Kuitenkin eläkeläiset ovat tehneet hyvin mittavan elämäntyön, eivätkä heidän eläkejärjestelmänsä kaikilta osin ole olleet onnistuneita. On paljon eläkeläisiä, jotka joutuvat tulemaan toimeen alle 3 000 markan kuukausieläkkeellä, ja sillä ei enää saa ihmisarvoista elämää varsinkaan, jos vielä vähän sairastaa tai yleensäkin sairastaa.

Veteraanien kuntoutuksesta puhutaan ja puhutaan, ja sotaveteraanien kuntoutuksesta voidaan hyvin syvällä rintaäänellä puhua vielä muutaman vuoden ajan, mutta puheet eivät yksin riitä, vaan tarvitaan todellisia tekoja, jotta niiden henkilöiden asema, jotka tänä päivänä ovat vielä siinä tilanteessa, että kuntoutus heidän elinpäiviään voi jatkaa, mahdollisimman hyvin turvataan. Se on meidän kunniavelkamme. Myös kotona asuminen ja laitoshoito on kyettävä kunnollisesti turvaamaan.

Valtionosuusjärjestelmän muuttaminen niin, että investoinnit jatkossa olisivat pitkälti kokonaan kuntien omarahoitteisia, ei tunnu kovin järkevältä, koska on olemassa eri varustelutasoisia kuntia tällä hetkellä. Nyt jos ajatellaan tämän yhteiskunnan toimivuutta, niin meidän on syytä kyllä tätä asiaa tarkastella uudelleen.

Kuntataloudesta puolet, esimerkiksi Someron kaupungin budjetista, joka on 200 miljoonaa loppusummaltaan, 100 miljoonaa, on perusturvan osuus. Sillä on hyvin merkittävä vaikutus, mitä täällä eduskunnassa päätetään kuntien tehtäväksi. Terveydenhuollon kustannukset ja erityisesti erikoissairaanhoidon kustannukset nousevat. Siitä käydään tietenkin arvokeskustelua, mutta keskustelu ei yksin riitä, vaan pitää tehdä myös toimenpiteitä. Täälläkin on jo esiin otettu asia, jota olen useampaan kertaan itsekin esittänyt. Kun meillä jossain vaiheessa puhuttiin jopa 30 000 työttömän terveydenhuollon ammattilaisen määrästä ja heille maksetaan työttömyyskorvauksia, niin miksi ei voida luoda järjestelmää, jossa nimenomaan heidän omalle ammattialueelleen kuntiin luodaan työpaikkoja, jotka ovat yhteisrahoitteisia kuntien kanssa. Näin ollen voidaan turvata parempaa ja oikea-aikaisempaa terveydenhoitoa, joka myös sitten vähentää aikaa myöten merkittävästi erikoissairaahoidon kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Turvattomuutta lisäävä tekijä on mielestäni se, että hallitus on päättänyt myydä Arsenalin hallussa olevat saatavat norjalaiselle ja amerikkalaiselle perintäyhtiölle. Yli 11 miljardin markan potti, siinä on 50 000 ihmistä, jotka ovat tämän asian kanssa tekemisissä. Valtio saa siitä 650 miljoonaa markkaa, mutta niiden henkilöiden kohdalla, jotka ovat taistelua taistelleet koko 90-luvun ja joiden perintätoimet on jo lopetettu, ne aloitetaan nyt uudelleen. Tämä on hyvin vakava tilanne, ja uskon niin, että tämän asian kaikkia puolia ei ole mietitty loppuun, kun tämä päätös on tehty. Siis myydään yli 11 miljardin markan potti 650 miljoonalla markalla ja pistetään 50 000 ihmistä uusien tuskien kanssa taistelemaan.

Tämä tulee näkymään ilman muuta täällä sosiaali- ja terveydenhuollon puolella. Tulee mielenterveysongelmia edelleen lisää ja terveys yksin-

kertaisesti pettää, koska me tiedämme sen, että kun kyseessä ovat pörssiyhtiöt, niiden tehtävänä on tehdä tästä bisnes, ei niin, että ne antaisivat saatavia anteeksi. Kun tässä olisi ollut mahdollisuus menetellä niin, että ne, joiden perintä on jo lopetettu ja luottotappiot niistä kirjattu, jätetään rauhaan, niin miksi tällainen potti revitään uudelleen, ruvetaan kääntämään uudelleen veistä haavassa.

Arvoisa puhemies! Hallituspuolueiden kansanedustajat ovat tehneet hyvin paljon muutosehdotuksia tämän vuoden budjettiin. Kertooko se siitä, että budjetin valmistelu kaikilta osin ei ole ollut hyvä, vai onko tämä merkki siitä, että seuraavaa budjettia valmisteleekin joku eri kokoonpano, se on mielenkiintoista nähdä. Tämä perusturvan, sosiaali- ja terveydenhuollon, budjetti, joka nyt on kohta loppuun puhuttu ja josta muutaman tunnin päästä äänestetään, ei ole hyvä, mutta tämän kanssa varmaan yksi vuosi voidaan elää, kunhan kaikki saatteet, jotka on täältä sanottu, seuraavassa valmistelussa otetaan huomioon.

102 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon suunnataan lisää rahaa 70 miljoonaa markkaa, ja se on hyvä asia. Nuorten ongelmat on kohdattava heti, kun ne ilmenevät. Vain terveistä nuorista voi kasvaa terveitä aikuisia. Tämä onkin nähtävä muun ohella eduskunnan signaalina uudesta painopistealueesta.

Mutta myös aikuisiän psykiatriseen hoitoon on kiinnitettävä huomiota. Viime aikojen kehitys on kulkenut siihen suuntaan, että psykiatrisia hoito- ja laitospaikkoja on vähennetty tuntuvasti. Ne ovatkin vähentyneet koko maassa 20 000:sta noin 7 000 paikkaan, kiitos parantuneiden hoitomenetelmien, parempien lääkkeiden ja paremman lääkehoidon. Mutta se on johtanut myös siihen, että keskuudessamme kulkee erilaisessa toipumisvaiheessa olevia ihmisiä.

Terveydenhuollon kehittämisessä on suuntauduttu viime aikoina avohoitoon. Mutta avohoito ei olekaan aina ollut valmis vastaanottamaan kaikkia, se ei olekaan ollut aina kunnossa. Tärkeää onkin, että kun tätä uutta terveyspoliittista suuntausta jatketaan, pidetään huoli siitä, että ensin pitää avohoidon olla kunnossa, ennen kuin laitospaikkoja vähennetään ja niistä ihmisiä pois lasketaan.

103 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Olen usein ed. Tiusasen kanssa samaa mieltä sosiaali- ja terveydenhuollon asioista, mutta olen usein myöskin huomannut, että olen realistisempi ja vähän kärsimättömämpi. Mutta tietysti kun ed. Tiusanen on kirurgi, niin hänen täytyy olla kärsivällinen.

Toivoisin todella, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon saataisiin rahaa. Mielestäni sitä saadaan ainoastaan joko niin, että kehystä suurennetaan, otetaan jostain muualta, tai niin, että ministeriö pystyy priorisoimaan asioita, miettimään, tehdäänkö päällekkäisiä tutkimuksia esimerkiksi Stakesissa ja ministeriöissä. Sieltä voidaan joitakin murusia saada. Yksi keino on, että ministeriöiden välillä, hallintokuntien välillä, budjettineuvotteluissa tehdään jo tätä remonttityötä ja valtiovarainvaliokunta voi sitä jatkaa. Totean kuitenkin, että terveydenhuollon maksujen nousu tulee onneksi lisäämään väljyyttä terveydenhuoltoon ja sairaudenhoitoon edellyttäen, että meillä on toimiva maksukatto.

Ed. Tiusanen ja joku muukin täällä kysyi, onko eettisesti oikein se, että kun sairastut, hoidosta joutuu maksamaan. Vieläkin uskon siihen hyvyyteen ja hyvään, että Suomessa ei kukaan jää rahanpuutteen vuoksi hoitamatta. Väittäisin, että kaikkia sairaita tullaan hoitamaan, olivat maksut mitkä tahansa. Tämä on hyvin voimakas mielipide; olen voimakkaasti vielä tätä mieltä ja uskon, että näin tapahtuu.

104 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Asia, joka takavuosina oli erittäin paljon eduskunnan keskusteluissa esillä ja joka tietysti on nytkin, on viime sotien veteraanien ja sotiemme invalidien asia. Tämä asia tulee kaikin tavoin hoitaa niin, että sen ajankohtaiset, uudet haasteet myös tulevat niiden edellyttämällä tavalla otettua huomioon.

Eräs tällainen on niin sanottujen veteraani-invalidien asema ja kohtalo. Tuollaisen sanan keksi eräs sotaveteraania sairaalassa hoitamassa käynyt puoliso. Veteraani oli selvinnyt sodan ilman sotainvaliditeettia, mutta iän myötä monet vaikeat sairaudet ovat hänet — ja monet hänen naapurinsa ja työtoverinsa — invalidisoineet sairaalan sänkyyn, dementoineet ja niin edelleen. Hän on veteraani, mutta ei kuitenkaan pysty hyödyntämään veteraanien mahdollisuuksia, vaan melko kalliit hoitokulut tulevat puolison maksettaviksi, ynnä sitten nämä puolet, jotka liittyvät henki-

seen yhteydenpitoon, kun sairas, iäkäs puoliso käy tapaamassa veteraanimiestään pitkänkin matkan päästä sairaalassa. Inhimillisiä uusia näkökohtia on ilmaantunut veteraanikysymykseen, ja sen takia sotiemme veteraanien ja invalidien tilanteen tulisi elää uusien, ajankohtaisten haasteiden myötä.

Uskon, että nämä asiat ovat monille teistä hyvinkin tuttuja, se sotien veteraani ja invalidi löytyy meillä jokaisella tavalla tai toisella lähipiiristä.

Samoin toisin esille paljon aiemminkin esillä olleen kysymyksen vuonna 1926 syntyneiden veteraanien ikäluokasta. Hehän eivät ainakaan kaikki ole saaneet niitä veteraanitunnuksia, joita he kokisivat tarpeellisiksi saada. Minusta olisi paikallaan, kun aika on kulkenut ja nämäkin ihmiset ovat oman osuutensa halunneet tehdä, että heidänkin kohdallaan veteraanitunnusasia saataisiin kuntoon.

Erään kysymyksen toisin esille myös kotirintaman lottien osalta. Aikoinaan nuoret naiset antoivat useita vuosia parasta nuoruuttaan, nuorta aikuisuuttaan lottapalveluksessa. Rintamalla olleitten osaltahan tämä asia on jollakin tapaa muodollisesti paremmin kunnossa, mutta kotirintamalottien osalta minkäänlaista eläkejärjestelyä tai eläkkeeseen tulevaa lisää tehdystä arvokkaasta työstä ei ole vielä otettu huomioon. Toivoisinkin tulevia budjettivalmisteluja varten, että myös tämä erittäin arvokas työ, jota Suomen naiset kotirintamalottina muonituksessa, ilmavalvonnassa ja niin edelleen eri tehtävissä tekivät, kunniavelkana otettaisiin huomioon.

105 **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Kuntoutukseen on keskustelussa kiinnitetty huomiota. Tämä koskee mielestäni työikäisiä, mutta aivan yhtä tärkeänä jo työstä pois jääneitä ikäihmisiä ja eritoten veteraaneja ja heidän puolisoitaan.

Mielenterveyskysymyksiin on syytä myös kiinnittää huomiota, ja perheiden jaksamiseen. Jos perheasiat ovat kunnossa, sekä lasten että nuorten tilanne on tällöin monin tavoin lähtökohtaisesti parempi. Tästä syystä perhepolitiikan ja perheasioiden ylipäätänsä pitäisi olla keskeisenä asiaryhmänä, kun sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan asioita yhteiskunnassa käsitellään ja katsotaan pidemmälle tulevaisuuteen. Sosiaali- ja terveydenhuollossa korostuu jatkossa ennalta ehkäisevä toiminta. Siihen on mielestäni syytä kiinnittää jatkossa entistä enemmän huomiota.

Veteraanien ja eläkeläisten toimeentulokysymys on ollut eri tavoin syksyn aikana eduskunnassa esillä, ei vähiten kansaneläkkeen pohjaosan leikkausten yhteydessä. Mielestäni nyt pitäisi selkeästi parantaa pienituloisimpien eläkeläisten taloudellisia edellytyksiä. Asuntojen peruskorjaukseen on myös tarpeen kiinnittää huomiota ja tukea myös yhteiskunnan toimin omatoimista asumista ja selviytymistä omissa kodeissa.

106 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että sekä ed. Ihamäen että ed. Tulosen puheenvuorot, jotka he juuri käyttivät, ovat täysin kannatettavia. Olen täysin samaa mieltä myös siitä, mitä ed. Tulonen sanoi, että tässä maassa kaikki ihmiset hoidetaan siitä huolimatta, että heillä ei olisi varallisuutta maksaa näitä maksuja. Näin juuri on. Jos potilas on esimerkiksi sairaalassa, niin ei siellä aleta kyselemään sen perään, vaan pannaan sosiaalihoitaja asialle, jos ongelmia tulee. Se ongelma, mikä maksuissa on, on se, miten ihminen itse hakeutuu hoitoihin.

Haluan lopuksi omalta puoleltani todeta sen, että meillä todellakin, niin kuin joku jo totesi, ihme kyllä on edelleenkin kaiken koetun jälkeen toimiva terveydenhoito, sairaanhoito, ja meillä on vielä paljon menetettävää. Siis meillä on paljon puolustettavaa. Meillä on sinänsä terveet rakenteet.Tähän kuuluu myös tämä hyvä uusi asia, joka on maksukatto.

Erikoissairaanhoidosta totean vielä sen, kun sen kustannuksista helposti puhutaan, että jos haluamme erikoissairaanhoitoa, niin se maksaa. Sille ei voi mitään. Mutta jos haluamme alentaa sairaanhoidon tasoa, turvautua yleisempään avohoitoon ja sen tyyppisiin palveluihin, niin ne ovat halvempia, mutta silloin tiedämme, että todellakaan kaikkia sairauksia ei esimerkiksi invasiivisesti eli operoiden jne. voida hoitaa.

107 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspolitiikassa, ja oikeastaan koko yhteiskuntapolitiikassa, tässäkin keskustelussa on tarkasteluajanjakso meillä kovin lyhyt, kun suunnitellaan vain tulevan vuoden budjettia ja siltä pohjalta tarkastellaan näitä asioita. Pitäisi enemmän katsoa muutaman vuoden päähän kehityksen suuntaa. Tässä tulee erityisen vakavana eteen Suomen väestön ikäkehitys.

Meillä on jo kymmenen vuoden kuluttua ikääntyneitä eläkeikäisiä ja pitkään eläviä sairaita, dementoituneita ja muuten heikkokuntoisia vanhuksia tavattoman paljon. Meistäkin monet ovat siinä tilanteessa jo silloin.

Samanaikaisesti työvoima käy hyvin vähäiseksi. Kun sosiaali- ja terveydenhuollossa on puhe julkisen sektorin palveluista ja tiedämme, että kuntien talous kiristyy jatkuvasti ja toisaalta julkinen sektori jää palkkakehityksessä jälkeen koko ajan, niin meillä on edessä viiden, kymmenen, viidentoista vuoden tähtäimellä todella vakava tilanne: saammeko mistään työntekijöitä raskaisiin vuorotöihin, jotka ovat matalapalkkaisia. Tällaisia työpaikkoja meillä tulee olemaan paljon. Tarve hoitoalalla erityisesti on varsin suuri. Väestön ikäkehitys ja työvoimakehitys ovat tässä suhteessa todella huolestuttavia. Tässä ei paljon ole tehtävissä. Virheet on tehty 70- ja 80-luvuilla. Silloin ei otettu huomioon tilannetta ja kehitystä. Mutta nyt pitäisi hallituksen kiireesti paneutua tähän ongelmaan, ajaudummeko me ulkomaisen halpatyövoiman maaksi.

108 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Täällä on kuulutettu edustajien Tiusasen ja Tulosen taholta, että lisää rahaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon, ja aika pitkälti voin tähän yhtyä. Onko se valtion vai kuntien rahaa ja kuinka paljon maksaa potilas itse, siinä on se kysymys. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen on pääosin kuntakentän käsissä. Kunnilla on mahdollisuus määrätä aika pitkälle sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista, ei kuitenkaan mielestäni riittävän pitkälle. Kunnilla on verotusoikeus. Ikuinen kysymys on, kuinka paljon maksaa valtio, kuinka paljon maksaa kunta ja kuinka paljon asiakas.

Sitten vielä toiseen kysymykseen, jonka ed. Tiusanen otti myös esille, että eniten suomalaisten terveyttä parantaisi tällä hetkellä se, että kaikki lopettaisivat tupakanpolton. Tupakka aiheuttaa 6 000 ennenaikaista kuolemaa. Tupakkasairauksien takia pidetään kahta keskussairaalaa yllä. Tupakanpolton lopettaminen ei maksa mitään.

109 **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Ihamäki totesi puheenvuorossaan, että on kuntakentän käsissä, miten asiat hoidetaan. Kaikki, jotka olemme, ed. Ihamäki mukaan lukien, kunnallispäättäjiä, tiedämme, millaisen leijonanosan sosiaali- ja terveysmenot, perusturvallisuus, kuntien menoista vie. Me tiedämme, kuinka pilkulleen lainsäädäntöä, joka tässä talossa tehdään, on noudatettava. Emme me voi vetäytyä siitä vastuusta, mikä meillä on. Tämä koskee myös kokoomusta, semminkin, kun tänäkin iltana olemme kuusi tuntia keskustelleet asioista, esittäneet vaatimuksia, esittäneet toivomuksia siitä, miten asioita pitäisi parantaa, jotta selvittelyistä ja työryhmistä päästäisiin myös konkreettisiin toimenpiteisiin. Tänä iltana on julkisuudessa ollut tieto, jonka mukaan valtiovarainministeri ilmoittaa, että vuoden 2001 menokehys ei muutu. Valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Rajamäki on ilmoittanut, että kun hallitusohjelmaa lyhennysohjelmankin kohdalta ollaan muuttamassa, niin myös muilta osin tulisi hallitusohjelma repiä auki. Vaikken minä mikään yhteenvedon tekijä tässä keskustelussa olekaan, niin se on ainakin omalta kohdalta todettava keskustan sosiaali- ja terveysvaliokunnan valiokuntavastaavana, että vanhoja puheita ei kannata hukata, ne ovat tulevana keväänä ja vuoden päästä syksylläkin mitä todennäköisimmin erittäin ajankohtaisia asioita.

110 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Kokoomuksen edustajat Tulonen ja Ihamäki ovat tuoneet täysin selkeästi esiin sen, mistä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset ovat lähtöisin. Ne ovat lähtöisin kokoomuksen taholta. Tässä meillä on todella syvästi erilainen eettinen näkemys siitä, millä tavalla ihminen, joka kohtaa erilaiset sairaudet, laitetaan vastuuseen niistä. Olen todella surullinen siitä, että kokoomuksen edustajat ovat sitä mieltä, että sairaat maksakoot itse omasta terveydenhuollostaan merkittävän osan. Tietysti suurimman osan maksaa yhteiskunta. Kokoomuksen edustajat eivät ole valmiita jakamaan sitä näkemystä, että juuri sairaudet ovat sellaisia, joille ihmiset eivät voi mitään, ja ne kuuluvat niihin, jotka verovaroilla yhdessä tulisi meidän kustantaa.

Toivon, että pystyisimme tästä asiasta vielä keskustelemaan ja pääsemään lähemmäksi näkemyksiä toistemme kanssa, koska tiedän, että myöskin kokoomuksen piirissä on henkilöitä, joilla on samanlainen eettinen näkemys, että sairaudesta ei pidä rangaista.

111 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Haluan jatkaa ed. Stenius-Kaukosen ja ed. Rehulankin puheenvuoroihin muutamalla kommentilla.

Olen itse kyllä vakuuttunut, että kaikki ne ihmiset, olkoon ihmisten brändit nyt minkä merkkisiä poliittisesti tahansa, jotka työskentelevät terveydenhoidon ja sairaanhoidon alueella, omaavat hyvän ja mielestäni kunnioitettavan eettisen vakaumuksen. Näen asian kyllä hiukan niin, että ei siellä puolella, olkoon puoluekanta kokoomus tai vasemmistoliitto tai keskusta, suurta eroa voi olla siinä, miten ihmisiä lähestytään. Tämä että ed. Tulonen ja minä olemme eri mieltä esimerkiksi terveydenhoidon maksuista, niin se on vähän niin kuin ed. Tulonen halusikin sanoa, että hän haluaisi heti jonkin avun, vaikka minkä, vaikka maksun. Minä taas katson, että se estää hoitoon pääsyä, juuri niin kuin ed. Stenius-Kaukonen sanoi. Mutta päämäärä on kuitenkin sama ja minusta se on tärkeintä.

Kun ed. Rehula on katsellut televisiosta tai muuten paikan päällä kuunnellut kahvikekkeripuheita, joita täällä puhemiehen johdolla tänään pidettiin, niin ei niistä nyt kannata alkaa kauheasti illuusioita luomaan ja niitten päälle märkiä unia näkemään. Herääminen voi sitten olla kylmää ja nihkeää. Ei tässä ole minusta sellaista kepun markkinarakoa tuossa kohdin. Ed. Rehula, palaan tähän asiaan toisessa pääluokassa, joka liittyy ympäristöön.

112 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Näistä sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista: Tämä on ihan luonnollinen juttu. Tässähän selkeästi näkyy se poliittinen kirjo, tässä keskustelussa myös. Eihän voi odottaa, että kokoomus muuttaisi kantaansa. Se haluaa totta kai sillä tavalla, että jokainen maksaa itse kaikki jutut. Suomalaisella kokoomuksella on ollut jonkin verran inhimillisyyttä, mutta se perushenki siinä on. Turha meidän tässä tänäkään yönä on toisiamme käännyttää. On tämä niin vankkaa poliittista sakkia, että tässä voidaan vain jähnätä. Meidän pitäisi vain saada se viesti oikeasti ihmisten pariin, että ne kokoomuslaiset sairaanhoitajat ja palkansaajat, jotka äänestävät kokoomusta, tietäisivät, miten kovaa linjaa se vetää. Sehän tässä tärkeintä olisi, että se pitäisi viedä läpi tuonne ihmisten taholle.

Sitten toinen juttu, mitä ed. Rehula totesi. Oikeastaan illalla käytiin sitä samaa keskustelua jo siinä mielessä, jotta eihän hallitusohjelmassa sillä tavalla ole kirjattu missään vaiheessa, jotta jos tulot kasvavat enemmän kuin on ennakoitu, jotteiko niitä voisi käyttää joidenkin sosiaaliturvaverkon paikkaamiseen, jos on tullut reikiä, vaan se on jatkuvaa keskustelua. Siinäkin varmaan käydään hallituksen sisällä vahva keskustelu, mikä linja on. Toivon mukaan tällainen inhimillisempi, sosiaalisempi näkökulma voittaa tässä hommassa, jotta ei tule tämän tyyppistä, niin kuin tänäkin syksynä, kun on jouduttu paikkaamaan budjetin juttuja, jotta ei lähdettäisi heti alkupuolella, jo budjettiriihen kohdalla, väärille linjoille, vaan tulisi sellainen näkökulma, että pidetään heikommista huolta.

113 **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Tulee vähän sellainen tunne, että jos itsellä olisi toinen silmä lasisilmä, niin siinäkin olisi enemmän tunnetta kuin siinä toisessa, joka olisi aito.

Mutta sanon nyt kuitenkin, että kyllä kokoomuksessa todella sosiaali- ja terveydenhuollosta kannetaan vastuuta. Mielestäni maksujen nostaminen johtuu tarpeesta saada terveyden- ja sairaanhoitoon enemmän rahaa. Minä en näe sitä eettisenä kysymyksenä. Mutta toistan, että näen todella eettisenä kysymyksenä sen, että meiltä puuttuu rahaa. Kunnilta puuttuu rahaa hoitaa omia velvollisuuksiaan ja sitä puuttuu juuri sairaanhoidosta.

Ed. Rehula täällä totesi, että kunnilla on määrättyjä velvollisuuksia. Ei kuntia ole ohjeistettu sairaanhoidon lainsäädännössä, ei erikoissairaanhoitolaissa. Kuinka paljon kunnat nykyään sopimusohjauksella tilaavat sairaanhoitopiireistä palveluita, ei sitä ole missään ohjeistettu. Kun me asiakasmaksujen avulla mahdollistamme sen, että kunnat voivat periä enemmän maksuja, ja kun maksuja ei peritä kohtuuttomasti maksukaton ansiosta, mielestäni se on aivan oikea suunta. Henkilökohtaisesti toivoisin, ja olen sen sanonut täällä yleiskeskustelussa, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja juuri erikoissairaanhoitoon ja pitkäaikaissairaille tulisi lisätä kehystä. Se on mielestäni se ensisijainen tavoite. Mutta kun siihen nytkään ei ollut mahdollisuutta, niin mielestäni kannan vastuuta siitä, että asiakkaita ja sairaita ei saa jättää hoitamatta.

114 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Kyllä koko Lipposen hallituksen linja sairaiden, pientä eläkettä saavien ja muiden vaikeuksissa olevien ryhmien osalta on äärettömän kova. Se on hirvittävän kova linja. Te olette ensin leikanneet kunnilta valtionosuudet ja yhteisövero-osuudet rankasti alas ja sitten sanotte, että ottakaa sairailta tilalle rahat. Samaten olette korot-

taneet kiinteistöveroa, ja myös mökin mummolta menee samalla tavalla kuin rikkaammaltakin kiinteistövero. Tämä on ollut määrätietoista politiikkaa. Minä kyllä hämmästyn, että vasemmisto on tähän alistunut, jos arvostelee täällä. Toki täällä on ministeri Niinistön linja, jota tässä tuetaan siltäkin puolelta. (Ed. Tiusasen välihuuto) — Ed. Tiusanen, on mahdollista, että helmikuussa presidentinvaalien jälkeen katsotaan hallituspohja kokonaan uusiksi ja vedetään raja tähän näin. Tästä tulee enemmistö sinne päin. Jätetään kokoomus oppositioon. Se on ihan mahdollista. On valinnanvapaus vasemmistolla ottaakin keskusta ja kristilliset hallitukseen ja jättää jo kymmenen vuoden kokemuksen jälkeen kokoomus hoitamaan oppositiopolitiikkaa. Näin saadaan sosiaalista otetta ja alueellista oikeudenmukaisuutta politiikkaan. Minä olen aivan vakuuttunut tästä. Mutta miksi teille tämä ei kelpaa? Te haluatte pitää tällaista ihmeellistä järjestelmää, jossa äärioikeisto ja äärivasemmisto ovat samassa hallituksessa ajamassa äärioikeistolaista politiikkaa. Kun tarpeeksi kauas oikealle menee, vasemmalle tulee, ja toisaalta päinvastoin. Näin on käynyt, että te olette tulleet oikealle, kun te tuette tätä politiikkaa. Kääntäkää kelkkanne ja tehkää uusi valinta. Siihen on mahdollisuus minä päivänä tahansa.

115 **Marja-Leena Kemppainen /skl:** Arvoisa puhemies! Illan aikana, kun on kuunnellut keskustelua sosiaali- ja terveydenhuollon alueesta ja siihen liittyvistä maksuista sun muista, lopputuloshan on kuitenkin se, käytiin tässä salissa tänä iltana minkälaisia puolustuspuheita tahansa, että sosiaali- ja terveydenhuollon maksut nousevat. Terveydenhuoltomaksut nousevat kunnissa. Kunnat joutuvat toteuttamaan sitä, mitä tässä talossa päätetään. Se ei tule ihan muutamalla napin painalluksella, että ne maksut tulevat, vaan siihen on tarvittu enemmistö, ja se toteutuu.

116 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Tulonen, jos kunnilla ei ole rahaa, kunnat voivat harkita, mistä ottavat puuttuvat rahat. Kunnissa on paljon muitakin kuin sairaita ihmisiä, joiden taskuista rahat voidaan ottaa.

Ed. Kankaanniemi, keskustelkaa keskustan edustajien kanssa ja kysykää, kenen kanssa he haaveilevat hallitukseen pääsystä. Välttämättä se ei ole vasemmisto. Se voi olla myöskin kokoomus. Mitä silloin tapahtuu tämän maan politiikalle? Ehkä se vielä muuttuu toiseen suuntaan, oikealle entistä enemmän. Tämäkin optio on olemassa.

117 **Harry Wallin /sd:** Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Kankaanniemelle, että kun hän oli ministerinä Esko Ahon hallituksessa, kai ensimmäinen leikkaus, mikä kohdistui pienituloisiin eläkeläisiin, oli sairauskulujen verovähennysoikeuden leikkaus, joka teki erittäin suuren loven eläkeläisten kukkaroon. Silloin tuhannet ihmiset keräsivät adressia, että tätä toimenpidettä ei silloinen Esko Ahon hallitus, jossa Toimi Kankaanniemi oli ministerinä, olisi tehnyt, mutta se kuitenkin väkivaltaisesti tehtiin. Tuhannet ihmiset menettivät tuhansia markkoja vuositasolla. Sen lisäksi ovat tulleet ylimääräiset sairausvakuutusmaksut. Kunnilta leikattiin. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan alueella on viisi sairaalaa lakkautettu, joista lakkautettiin Esko Ahon hallituksen aikana ensimmäiset. Ihan turha täällä on hurskastella ja luulla, että tässä on ollut sillä puolella yhtään sen parempaa halua kuntia kohtaan kuin nykyisinkään.

118 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Olen tietysti surullinen, että ed. Stenius-Kaukonen ja minä olemme tästä asiasta nyt eri mieltä. Mutta se minusta kuuluu vapaaseen yhteiskuntaan, että voi jopa olla eri mieltä. Ehkä kuitenkin tässä kokoomuksen rooli vähän liikaa korostuu. Ei kokoomus kaikkea tätä ole aikaansaanut.

Ed. Tiusaselle haluaisin kuitenkin sen sanoa, että päälinjasta olen ihan samaa mieltä. Päälinja on se, että kansanterveys paranee. Tässä pitää sanoa, että ensimmäinen keino ei ole siinä, että rakennetaan lisää terveyskeskuksia, lisää sairaaloita ja lisätään voimakkaasti kaikenlaisia resursseja, vaan ensimmäinen keino kansanterveyden parantamiseksi on yksinkertaisesti tupakanpolton lopettaminen maassa. Se ei maksa mitään, ei kenellekään.

119 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Aivan oikein, ed. Ihamäki. Me keskustelimme tästä budjetin kohdasta aikaisemmin pari päivää sitten, nimenomaan siitä, että tupakoinnin lopettaminen olisi kaikkein tärkein kansanterveysteko.

Mutta erikoissairaanhoidosta vielä se, että sitäkin tarvitaan, jos halutaan hoitaa sairauksia. Se siitä.

Sanon niille arvon opposition kansanedustajille, jotka ajattelevat, että oppositiopuolueen kansanedustajan työnkuva on se, että hän valittaa, miten kaikki menee tai on jo mennyt ja nyt sitten vietiin tuhkatkin, en sano mistä, että joka tapauksessa se on väärä tulkinta. Ed. Kankaanniemi, joka aina puhuu niin kuin herätyssaarnaaja, puhui tämän saman jutun viime vaalikaudella. Siinä ollaan niin pitkällä korvessa kuin Mooses oli aikoinaan autiomaassa. Aivan samoin olisi hallituspuolueen kansanedustajan rooli ja työnkuva väärin ymmärretty, jos se olisi vain hallituksen tekojen puolustamista. Oppositio, etenkin jotkut, ed. Pekkarinen jne., valittavat sitä, minkä takia me teemme ehdotuksia, jotka ovat toista kuin esimerkiksi ministeri Niinistön linja tai jonkun muun ministerin linja. Tietysti me teemme. Tietysti me tuomme vaihtoehtoja. Se on selvää. Täällä istuu valtiovarainvaliokunnan jäseniä. He tekivät hyvää työtä, mutta sekään ei ilmeisesti oikein sovi esimerkiksi puheenjohtaja Aulalle, vaan hän katsoo, että se on jotenkin hämärää, kun sitä tekee hallituspuolueiden edustaja.

Lopuksi, arvoisa puhemies, puhuttiin sosiaali- ja terveyspolitiikkaa. Ed. Kankaanniemi alkoi puhua puoluepolitiikkaa. Totean, että jätetään ne nyt. Kyllä meillä on edelleen sen romahduksen hoito tässä menossa, niin kuin täällä joku totesi, että vuosikymmenen alussa tuli velkaantuminen. Ne ongelmat vielä jatkuvat. Kyllä hätätilahallitustakin tarvitaan.

[120] **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Keskustalla on onneksi kaksi mahdollisuutta, jotka itsekin tiedämme. Kokoomuksen kanssa hallituksessa olo tarkoittaisi rakenteellisia uudistuksia, jotka ovat välttämättömiä. Vasemmiston kanssa, tiedämme nykymenoon tulisi inhimillisempi ote. Kyllä oppositiokin tietää talouden realiteetit ja tietää ja tuntee sen liikkumavaran, joka valtiontaloudessa on. Väitän silti, että eväitä toisenkinlaiseen politiikkaan olisi, jos on tahtoa.

Ed. Stenius-Kaukosta kunnioitan ja arvostan hänen työtään kuluvana syksynä. Hän on aito. Hän kertoo, mitä mieltä hän on. Hän perustelee mielipiteensä, ne perustuvat asiantuntemukseen. Mutta kun ed. Tiusanen äsken lähetti minut yöunille, niin haluan ed. Tiusaselle todeta sen verran, että teillä todennäköisesti ei päiväunien jälkeen ole onnellinen olo puhumattakaan että olisitte omantuntonne kanssa täysin sinut.

[121] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Hieman historiaa: Keväällä 91 eduskuntavaalien jälkeen sosialidemokraatit kieltäytyivät hallitusvastuusta. Me jouduimme ottamaan vastuun silloin. Maa oli jo silloin ajettu kokoomuksen ja sosialidemokraattien johdolla täydelliseen umpikujaan, niin että romahdus oli totaalinen jo kesällä 91. Ei ollut enää muuta tehtävissä kuin ruveta rakentamaan pohjalta uutta systeemiä, ja sitä tehtiin ja tehtiin varsin oikeudenmukaisesti. Sille ei voitu mitään, että sosialismi romahti ja tapahtui monia muita asioita, jotka veivät yhä syvemmälle katastrofia. Mutta siitä on noustu. Ahon hallituksen politiikan ansiosta lähdettiin nousuun, ja nyt on noustu niin, että Suomi on yksi vauraimpia maita maailmassa. Mutta tässä vaurauden keskellä te vain leikkaatte sairailta ja pienistä eläkkeistä. Ei se ole oikein. Se on väärin. Me olemme köyhän asialla kristillisessä liitossa ja haluamme puhua sen puolesta.

Ed. Wallin, te puhuitte sairauskulujen verovähennysoikeuden poistamisesta. Ajatelkaapa vähän, mihin sairauskulujen verovähennysoikeus osui. Se tuotti kaikkein eniten kaikkein hyvätuloisimmille, koska verovähennysoikeus tuloista merkitsi sitä, että todella isotuloinen sai 70 prosenttia sairauskuluistaan verottajalta takaisin. Taas pienituloinen eläkeläinen ei saanut penniäkään, kun hänellä ei ollut verotettavaa tuloa. Eli oli ihan oikein menetellä näin, mutta ei se ole oikein, että pannaan nyt kaikkein köyhimmillekin sairaille ihmisille lisää maksurasitusta, mitä olette tekemässä, koko hallitus, lähes yksimielisesti.

[122] **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on palattu historiaan ja siihen, kuinka kansantalous on muuttunut ja kansantaloudesta on hävinnyt liikkumavara. Kyllä kansantaloudessa ja valtiontaloudessakin tietenkin aina liikkumavaraa sen verran on, että oikeudenmukaista politiikkaa voi harjoittaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon osallakin muutama sata miljoonaa on varmaan erä, joka voidaan, jos niin halutaan, ottaa käyttöön, koska kun tätä 400 miljardin markan velkaa maksetaan takaisin, niin on vuosi 2100 ehkä, kun ollaan viimeisiä miljoonia maksamassa. Näin ollen on kuitenkin aika hankala sillä tavalla orientoitua, että koko ajan kurjistetaan ja kurjistetaan ja pyritään velanhoidossa menemään vauhdikkaasti eteenpäin, mutta kuitenkin juoksu on niin hidasta, että kurki kuolee, ennen kuin suo sulaa.

Palautan vain mieliin sen, että vuonna 85 valtionvelka oli 18 miljardia markkaa, vuonna 90 se oli 50 miljardia. Silloin, kun valtio oli konkurssiin menossa, niin kuin ed. Kankaanniemi totesi, silloin Ahon hallitus joutui ottamaan vastuun. Kokoomus oli ollut pääministeripuolueena ja sosialidemokraatit valtiovarain hoitajina.

123 **Pertti Hemmilä /kok:** Herra puhemies! Pitäisi tietysti puhua sosiaali- ja terveydenhuollon tulevaisuudesta, kun ensi vuoden tulo- ja menoarviota ja tätä pääluokkaa käsitellään, mutta koska edeltäjät ovat edustajien Kankaanniemen, Rehulan ja nyt myös M. Salon puolelta palanneet menneisyyteen, niin minäkin hiukan muistutan siitä. Ed. Toimi Kankaanniemihän toimi Ahon hallituksessa Alko-ministerinä. Kun se hallitus aloitti, velkaa Suomen valtiolla oli vain muutama kymmenen miljardia, mutta kun sama hallitus lopetti, velkaa oli 350 miljardia. Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana sitä tuli vielä noin 50 miljardia lisää. Nämä ovat tosiasioita.

Sanoisin vielä ed. Rehulalle talouden realiteeteista, että ensinnäkin Ahon hallituksen aikana sairausvakuutusmaksua eläkeläisille korotettiin 3 prosenttia, ja nyt puhutaan hyvin pienistä veroeroista, joita palkansaajan ja eläkeläisten kesken on. Toki nekin pitää saada tasattua, mutta se tapahtuu pikkuhiljaa. Olen seurannut opposition ja nimenomaan myös ed. Rehulan ja muitten oppositioedustajien esityksiä ja lisäyksiä ensi vuoden budjettiin, ja nehän ovat monia monia miljardeja markkoja. Mitä talouden realismia se kuvastaa?

124 **Paula Lehtomäki /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Saako tässä salissa laulaa? Kun kuuntelen tätä keskustelua ja kun muistelen viime vuosien sosiaalipolitiikkaa, niin minulle tulee lähinnä mieleen Matin ja Tepon laulu Pidä itsestäsi huolta. Tosiasiahan on se ja meidän pitäisi, olimmepa vasemmalla, oikealla eli keskellä, tunnustaa se seikka, että Suomella menee hyvin, mutta hyvin hyvin monilla ihmisillä menee huonosti. Se on ainoa asia, mihin meidän pitäisi kaikki voimat tässä talossa ja yhteiskunnassa panostaa. Toivon, että näin tapahtuu.

125 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Jatkoksi siihen, mitä juuri todettiin: Globaalistihan on tietysti niin, että valtiot ja yhteiskunnat, ihmisten yhteisesti perustamat järjestelmät ovat jatkuvasti heikommalla suuryrityksiin nähden ja nimenomaan ylikansallisiin yrityksiin nähden. Valta on siirtymässä sinne valtioilta, yhteiskunnilta. Edelleenkin liberalismi on se, joka peikkona kummittelee täällä jatkuvasti.

Ed. Rehulalta pyydän anteeksi, jos loukkasin teitä puheenvuorollani. Tarkoitin vain niitä kahvikekkeripuheenvuoroja, joita Mainos-TV:n Kymppiuutisissa näytettiin, joihin tekin viittasitte. Ei ollut tarkoitus ollenkaan loukata.

Ed. Kankaanniemi on paikalla, joten toteaisin, että kristillisen liiton paatos on varsin sosiaalista ja uskon, että sillä on sosiaalinen hyvä sielu ja omatunto, mutta siinä on aina välillä sellainen vähän niin kuin politiikan tekemisen maku. Arvoisa veli, kansanedustaja Kankaanniemi, ei saisi antaa väärää todistusta lähimmäisestä, kun aina vasemmistoa mollaatte. Haluaisin, että käsi kädessä kävelisimme hyvien asioitten puolesta joko samassa hallituksessa tai eri hallituksissa.

126 **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka on supistunut varsin voimakkaasti, ja nyt hallituksen voimavarapäätös eteenpäin edellyttää edelleenkin lähes miljardin markan supistumista. Mielestäni tässä on todellinen huoli siitä, pystytäänkö edes nykyiset tasot säilyttämään, sillä miljardin markan säästäminen ei ole mikään pikku juttu, jos tässä pysytään. Mielestäni tämä pitäisi ottaa uudelleen harkintaan välttämättä, jotta sosiaaliturvan ja terveydenhoidon taso voitaisiin tässä maassa säilyttää.

Ed. Hemmilälle vanhoista asioista, kun hän niitä muisteli, haluaisin vain ihan lyhyesti todeta, että kun 87 Holkeri ja kokoomus tulivat hallitukseen, silloin oli velkaa vähän, ja kun edelleenkin kokoomus oli 95 hallituksessa, oli 500 000 työtöntä ja velkaa oli hirvittävästi ja kokoomuslainen valtiovarainministeri istui pallilla.

127 **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa puhemies! Kun satuin kuulemaan ed. Kuopan näkemyksen valtion velasta, voisin todeta hyvin yksinkertaisesti sen, että sillä velallahan, joka on siirrettyä veroa, on hoidettu se, että suomalainen korkeatasoinen elintaso, sosiaaliturva ja erilaiset muut hankkeet on hoidettu. Tässä mielessä on aivan turha lähteä kaivamaan sellaisia asioita, jotka liittyvät 80-luvulle tai 90-luvun alkuun, koska näitä on päätetty yhdessä jo 70-luvun alusta lähtien, jolloin on todettu, että on rakennettu nämä. Tässä suhteessa on aivan turha nostaa tämän tyyppi-

siä kysymyksiä esille. Voidaan todeta, että olen hyvin huolissani siitä, että kun seuraava lama on tulossa, millä me sitten hoidamme ne hyvinvointilupaukset, joita me olemme nyt tehneet Suomen kansalle. Tässä suhteessa toivoisin, että meidän pitää todella vakavasti miettiä, että voimme yhdessä kantaa vastuun yhteisistä päätöksistämme.

128 **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Kantalainen totesi, että nyt oleva valtion velka on siirrettyä veroa. Ei se voi näin olla. Verot on varmaan maksettu niistä tuloista, jotka silloin aikanaan ovat olleet verotettavana, ja meillä on tänä päivänä erittäin kireä verotus. On syytä palauttaa mieliin, että kokoomuksen ollessa pääministeripuolue tähän maahan tuli 500 000 työtöntä. Näille ihmisille turvattiin sosiaaliturva, ja se sosiaaliturva aiheutti tietenkin kustannuspaineen. Kun kuitenkin haluttiin olla solidaarisia, tästä johtuen tämä velkamäärä on tullut näihin mittoihin. Samalla myös turvattiin tietenkin pääomat, jotka olivat sortuvissa pankeissa, ja nekin maksettiin. Tässä on turha hurskastella sitä, että me olemme alhaisissa veroissa voineet vaeltaa. Mutta toivon, että tällä verokannalla, mikä meillä nyt on, kyettäisiin pitämään yllä parempaa sosiaaliturvaa ja perusturvaa, joka on kuitenkin kansalaisten hyvinvoinnin perusta.

129 **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa sanoi, että sosiaali- ja terveydenhuollosta on otettu miljardi markkaa pois. Se on suuri raha. Myönnän sen. Se vaikuttaa jo sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan. Suuri raha on myös valtionvelka 400 miljardia markkaa, ja sitä on ehkä vaikea hahmottaa. Mutta jos ajatellaan, että yksi miljardi markkaa maksetaan valtionvelkaa pois, se vie 400 vuotta, että tämä on maksettu pois. Meillä ovat nykyisin korkomenot 27 miljardia markkaa vuodessa, ja jos me emme olisi ottaneet näin paljon velkaa ja jos meillä näitä korkomenoja ei olisi, me voisimme näitäkin rahoja käyttää tämän yhteiskunnan kehittämiseen, muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon parantamiseen.

130 **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa puhemies! Kun ed. M. Salo halusi ehdottomasti tarttua valtionvelkaan, todettakoon nyt todella siihen, että sillä 406 miljardilla, joka meillä tällä hetkellä on, on todellakin katettu hyvinvointiasioita. Suomen valtion velka on kattava eli se on tosi iso asia. Meidän verotasomme on sellainen, että me olemme kolmanneksi ankarimmin verotettu maa edelleen länsimaista, ja tässä mielessä aivan helppoja ratkaisuja ei ole näiden ongelmien hoitamiseksi. Tässä mielessä näkisin, että tämä sali, joka täällä nyt puhuu ja hurskastelee puolin ja toisin, on yhteisvastuussa siitä, että me olemme halunneet järjestää sellaisen tilanteen, jossa Suomen kansalla on mahdollisimman hyvä elintaso, mahdollisimman hyvä sosiaaliturva. Näitä nyt sitten hoidetaan ja katsotaan, kuinka pitkälle veronmaksukykyä riittää tulevaisuuteen. Toivotaan, että lama ei yllätä meitä.

Yleiskeskustelu pääluokasta 33 julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 34

Työministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

131 **Paula Lehtomäki /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Työllisyys on Suomessa kohentunut viime vuosina ilahduttavalla tavalla. Olemme synkimmistä työttömyysluvuista päässeet jo huomattavasti mukavammilta maistuvien lukujen pariin eli jopa alle 10 prosentin. Joillakin aloilla koetaan tällä hetkellä jo työvoimapulaa.

Kokonaistalouden vahvan kehityksen siivittämä työllisyyskuva ei kuitenkaan arkielämässä ole aivan niin ruusuinen kuin monet luvut antaisivat aiheen olettaa. Ensinnäkin työttömyyden alueelliset erot ovat todella suuria. Vaikeimmilla työllisyysalueilla työttömyys huitelee yhä 20 prosentin hujakoilla. Toinen vaikea osa suomalaista työttömyyden kokonaiskuvaa katsellessa on, että pitkäaikaistyöttömyys on ja pysyy korkealla tasolla ja siten aiheuttaa mittaamattoman määrän inhimillistä hätää ja syrjäytymistä.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan nämä työttömyystilaston ongelmakohdat. Valiokunta toteaa, että nyt työttöminä olevien ihmisten työllistäminen on entistä vaikeampaa ja heidän työllistämisensä edellyttää yksilöllisiä ratkaisuja. Valtiovarainvaliokunta onkin huolissaan työllisyysmäärärahojen riittävyydestä ja ko-

rostaa, että työllisyysmäärärahojen jakoperusteissa on otettava selvästi huomioon alueelliset erot.

Mitä sitten voisivat olla työllistämisen yksilölliset ratkaisut, jotka ottavat huomioon alueelliset erot? Valtiovarainvaliokunta ei ole mietinnössään huomannut sitä tai kiinnittänyt huomiota siihen, että heidän huutoonsa on jo vastattu. Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa, jotka ovat yhäkin Suomen pahimpia työttömyysalueita, ei ole jääty ihmettelemään yksilöllisten ratkaisujen tarvetta vaan on kehitetty erilaisia työllistämis- ja työllistymismalleja vaikeasti työllistyville henkilöille.

Pohjois-Karjalan kansalaistyökokeilumallissa tarjotaan työttömille mahdollisuus tehdä työvoimatoimiston kanssa puolen vuoden tai vuoden mittainen suunnitelma, jonka aikana henkilö osallistuisi vastikkeelliseen, yhteiskunnallisesti hyödylliseen osa-aikatyöhön. Kokeiluun osallistuville maksettaisiin työttömyyskorvauksen sijasta 3 000 markan kansalaistyötuloa. Tämän tulon lisäksi saisi ansaita ilman tulonmenetystä jonkin verran muita tuloja. Tarkoitus on kannustaa ihmisiä aktiivisuuteen ja pitää heidät kiinni sosiaalisissa verkostoissa.

Toinen työllistämisen ongelmakohtiin muotoiltu työllisyysohjelma on kainuulaisin omin voimin rakennettu Lex Kainuu. Tähän laajaan kokeilusuunnitelmaan kuuluu esimerkiksi esiyrittäjyys, jossa pyritään madaltamaan työtä vailla olevien ihmisten kynnystä ryhtyä yrittäjiksi. Toinen osio on äsken selostetun kaltainen yhteisötyökokeilu ja kolmas Nuoret apuun kun vanhat uupuu -niminen työnjakomalli, jossa yhdistetään kolme intressiä, ensiksikin ikääntyvien työntekijöiden työssä jaksaminen, toiseksi koulutettujen nuorten kiinnipääsy palkkatyöhön ja kolmanneksi työnantajien tarve työaikajoustoihin. Lex Kainuun piirissä on jo käynnissä erilaisia pienimuotoisia projekteja erityisesti ongelmanuorten ja muiden syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten saattamiseksi työelämän pariin.

Malleja ja suunnitelmia vaikeasti työllistettävien ihmisten työllistämiseksi on siis olemassa. Tarvitaan vain aloituspäätös ja vaadittavat lakimuutokset. Kun työllistämisjärjestelmiä pyritään uudistamaan, on tärkeää, että ensin erilaisista malleista ja varteenotettavista vaihtoehdoista hankitaan kokeilujen muodossa riittävästi tietoa. Nämä kokeilut, kuten Pohjois-Karjalan esitys ja Lex Kainuu -malli, eivät tietenkään toteudu ilman panostuksia, ja se maksaa. Mutta niin maksaa myös se, että me pidämme syrjäytyneitä ihmisiä syrjässä. Olisi ensiarvoisen tärkeää, että tarve näihin alueellisiin kokeiluihin myönnettäisiin ja niille mahdollistettaisiin riittävät resurssit. On aivan turha sanoa tässäkin salissa, ettei muka tiedetä, mitä seuraavaksi tehtäisiin, kun eri puolilla maatamme on niskat limassa mietitty ja kehitetty erilaisia toimivia malleja. Keinot on keksitty, nyt odotetaan vain ministeriön vihreää valoa.

Arvoisa puhemies! Olen alueellisiin työllisyyskokeiluihin liittyen tehnyt talousarvioaloitteen 100 miljoonan markan määrärahan myöntämisestä Itä-Suomen alueellisiin työllistämiskokeiluihin ja tuon sen tässä salissa huomenna myös äänestykseen. Toivon kansanedustajakollegoiltani eteenpäin pyrkivää, ennakkoluulotonta mieltä ja tukea tälle kokeilujen käynnistämisen mahdollistavalle aloitteelle.

132 **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Työttömyys on yhteiskunnan pahin ongelma, ja edelleenkin työvoimaministeriön tilastojen mukaan työttöminä on 330 000 suomalaista. Se on valtava määrä ihmisiä, ja heiltä puuttuu tietenkin se perusoikeus, joka jokaiselle kansalaiselle kuuluisi, että he pystyisivät omalla työllään toimeentulonsa hankkimaan.

On hyvin usein erityisesti oikeiston taholta esitetty, että työttömyys on henkilön oma valinta. Hän voi itse valita, meneekö hän työhön vai jääkö hän työttömäksi. Tähän on usein esitetty syyksi se, että suomalaisen sosiaaliturvan taso on niin korkea, että ihmisten ei kannata mennä työhön. Muutama päivä sitten oli lehdistössä varsin laaja artikkeli siitä, mikä on se kynnyspalkka, millä työnteko on kannattavampaa kuin sosiaaliturvan varassa oleminen. Esimerkiksi yksinäisellä henkilöllä tämä kynnyspalkka on 2 800 markkaa, eli se on todella alhainen tulo, jolla työnteko on jo kannattavampaa, ja esimerkiksi avioparilla tämä kynnyspalkka on 5 400 markkaa. Tämä osoittaa sen, että sosiaaliturva ei missään tapauksessa ole esteenä sille, että ihmiset eivät hakeudu töihin.

Kysymys on siitä, että työpaikkoja ei ole tarpeeksi. Kun eräs pirkanmaalainen yritys hiljakkoin ilmoitti ottavansa uusia työntekijöitä noin parisataa, seuraavana päivänä työvoimatoimistossa oli 500 ihmistä jonottamassa näitä työpaikkoja. Se osoittaa myös sen, että halukkuus työhön on edelleenkin suomalaisilla säilynyt. Kysy-

mys on vain siitä, että he pääsisivät työhön, josta maksetaan kunnollinen palkka ja jonka muut työehdot ovat sellaiset, että ne voi normaalisti hyväksyä ja ihminen saa myös työstä toimeentulon.

On huomattava, että työnantajat ovat nostaneet vaatimustasoaan hyvin voimakkaasti. Työnantajan vaatimukset ovat joskus hyvinkin vaativat siinä mielessä, että haetaan nuorta ihmistä, jolla täytyy olla hyvä koulutus ja pitkä työkokemus, joka usein on mahdoton yhdistelmä. Eli jos työntekijä on nuori ja hyvin koulutettu, niin hänellä ei ole välttämättä työkokemusta. Näin ollen työnantajienkin täytyisi mennä itseensä, kun he valittavat työvoimapulaa, etteivät he saa sellaisia ihmisiä kuin he haluavat. On nähtävä, että ainakin aikaisemmin työnantajat paljon enemmän kouluttivat itse työntekijöitään niihin erityistehtäviin, joita kussakin työtehtävässä tarvittiin.

Toisena asiana haluan ottaa esille ikäsyrjinnän. Se on tosiasia tässä maassa. Jo 45-vuotias ihminen alkaa olla ei-haluttua työvoimaa, puhumattakaan sitten 50—55-vuotiaista. Ja kun hyvin tiedetään se, että ikääntyneillä ihmisillä on usein myös erilaisia vaivoja, vaikka ne eivät välttämättä kovin paljon vielä työkykyyn vaikuttaisikaan, niin työnantajat totta kai, kun he pääsevät valitsemaan, valitsevat ilman muuta nuoria ja ehdottomasti terveitä työntekijöitä.

Täällä on myös sanottu, että kun meillä työttömyysturvataso on niin hyvä, niin se aiheuttaa sen, että ei hakeuduta työhön. Haluan muistuttaa siitä, että jos työnhakija kieltäytyy tarjotusta työstä, hän saa karenssin. Jos hän on toimeentulotuella, hänen toimeentulotukeansa voidaan leikata, jos hän ei suostu ottamaan vastaan työtarjousta tai yleensäkään työvoimaviranomaisen osoittamia toimenpiteitä, elikkä työnhakijalle sanktiot ovat varsin kovat, eikä työttömyysturva ole esteenä.

Haluan edelleenkin korostaa sitä, että suurin este on se, että meillä ei ole riittävästi työpaikkoja, ja sitähän muun muassa tämä muuttoliike osoittaa, että ihmiset muuttavat työn perässä niihin keskuksiin, joissa toivovat työtä saatavan. Välttämättä heillä ei ole aina edes työpaikkaa, kun he muuttavat. Tämän johdosta olisi erittäin tärkeää, että yhteiskunnalle palautettaisiin työllistämisvelvoite. Jos yksityisellä sektorilla ei pystytä tarjoamaan työtä, pitkäaikaistyöttömälle tulee tarjota työtä yhteiskunnan toimesta. Silloin kun tämä työllistämisvelvoite oli voimassa, Suomessa ei käytännössä ollut pitkäaikaistyöttömiä.

Vielä lisäksi haluan yhteen asiaan puuttua. Nyt tulevassa budjetissa eri väestöryhmille annetaan jonkin verran tosin monille hyvin vaatimattomiakin etuja, mutta työttömien kohdalla nämä edut näyttävät jäävän todella niukoiksi. Markan korotus työttömyyspäivärahaan on kohtuuttoman vähän. Työttömyyspäivärahan tasohan on jäänyt pahasti jälkeen. Siitä on jo aikaisemminkin puhuttu. Toinen asia on vielä se, että työttömät eivät saa minkäänlaista verohelpotusta tai veroalennusta. Kun työttömien työttömyysturva poistettiin ansiotulovähennyksen piiristä, silloin työttömien verotus kiristyi, ja näin ollen tulisi välittömästi korottaa perusvähennystä tuntuvasti, jotta myöskin työttömät saisivat verohelpotuksen. Minun mielestäni on täysin käsittämätöntä, että pelkällä työmarkkinatuella tai peruspäivärahalla olevalta peritään vero, koska tulo jää niin pieneksi, että usein on oikeus toimeentulotukeen, ja pitää hakea toimeentulotukena sitten se verotettu raha takaisin. Tämä ei ole kovin järkevää eikä myöskään kovin kannustavaa.

133 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa herra puhemies! Otan ensin erään pienen ryhmän asian esille tässä tehtäväalueen kohdassa, tosin erittäin tärkeän ryhmän, nimittäin vammaisten työllistymisen. Mielestäni on erittäin tärkeä kysymys, miten vammaiset tänä päivänä voivat työllistyä ja miten heidän työllistämisestään pidetään huoli.

Me tiedämme, että on jo työnantajia, jotka ovat lähtemässä eri tavoin mukaan vajaakuntoisten ja vammaisten työllistämishankkeisiin, ja erityisesti meillä on tähän malleja ulkomailta. Monissa Euroopan maissa on pitkään tehty ansiokasta työtä eri tavoin vammaisjärjestöjen kanssa ja työllistämisasioissa vammaisia työllistäen ja sillä tavoin eheyttäen yhteiskuntaa. Kaiken kaikkiaan työllistämisasioissa on erittäin tärkeää, että työnantajat kohtaavat vammaiset tasavertaisina muiden työntekijöiden kanssa ja huomioivat myöskin rekrytoidessaan henkilökuntaa, miten suuriarvoinen asia on se, että vammaisia voi työyhteisössä olla aivan samanarvoisissa tehtävissä. Kaikin tavoin tulee tukea myös valtion taholta tätä tehtäväaluetta.

Edellisessä kohdassa puhuin nuorison ongelmista, nuorison syrjäytymisen ehkäisemisestä. Tiedämme, miten nuorisopajat eri paikkakunnilla ovat palvelleet merkittävällä tavalla juuri sii-

nä, että on voitu ehkäistä syrjäytymistä ja taata nuorille paikka ja nimenomaan omanarvontuntoa on voitu kohdentaa. Nuorten työpajoissa on myös ongelmana se, että rahoitus tulee monelta taholta. Ymmärtäisin niin, että valtion tulisi tässä enemmän ottaa vastuuta. Vastaavalla tavalla ajattelen, että vammaisten työllistämisessä pitäisi löytää sellaisia tapoja, joissa valtio voimakkaammin on mukana rahoituksen osalta mahdollisesti tukien työnantajia, jotka voivat palkata ja työllistää vammaisia. Totta kai myös sosiaalirahastojen tuen turvin ja erilaisten muiden tukien kautta voidaan erilaisia yksilöllisiä urapolkuja ja -malleja kehittää, jotka edesauttavat eri tavoin vammautuneita nuoria aikuistuvia ja vanhempiakin työntekijöitä.

Myös toinen asia. Edellisellä tehtäväalueella puhuimme hoitoalasta. Otan tässä yhteydessä esille sen, että kuntien säästötoimenpiteet ovat ajaneet tänä päivänä hoitoalan kovin erikoiseen tilanteeseen. Samaan aikaan, kun hoitoalan henkilöstö uupuu työtaakkansa alla, kortistossa on kymmeniä tuhansia terveydenhoitoalan ammattilaisia, joiden työtaidot rapautuvat. Järjettömintä tilanteessa on se, että työttömän hoitajan kulut yhteiskunnalle ovat lähes samansuuruiset kuin hänen palkkaamismenonsa olisivat. Kunnan ja valtion välisiä kustannuksia ja verotuloja pitäisikin sovittaa yhteen niin, että hoitajien palkkaamisen taloudellinen rasitus kuntien puolelle pienenisi. Tiedämme sen, että hoitoalaa tulee kohtaamaan työvoimapula 5—10 vuoden kuluessa. Meidän tulisi varautua tähänkin jo nyt. Siinä mielessä työministeri Mönkäreen ajatukset korvamerkityistä työllistämisrahoista ovat erittäin kannatettavia. On erittäin tärkeää, että ministeriöiden kesken ja yhteistyössä kuntien kanssa etsitään malleja, joilla nimenomaan kuntia rohkaistaan avaamaan tehtäväalueita niin, että siellä voidaan työllistää sosiaali- ja terveydenhuoltoon hoitotyöhön henkilöitä, mahdollisesti siten, että jos on eläkkeelle siirtymisiä vuoden kahden kuluessa, niin siksi ajaksi työllistetään jo ammattitaitoisia nuoria kasvamaan ja oppimaan. Tällöin tulee jonkinlaista jatkuvuutta ja myös ikääntyvän henkilöstön jaksavuuteen tulee voimavaroja. Tehtäväalueista voitaisiin myös kehitellä vakinaisia työtehtäviä.

Näin voitaisiin estää myös ammattitaidon rapautumista ja sitä, että ammattitaitoiset, korkeasti koulutetut ja hyvinosaavat terveydenhuollon ja sosiaalitoimen ammattilaisemme siirtyvät ulkomaille. Riittävät määrärahat budjettiin pitäisi varata tähän pikaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön suunnittelemat laatusuositukset ovat myös mielestäni kannatettavia. Niissä siis määriteltäisiin myös henkilöstön minimimäärät eli se, miten paljon eri tehtävissä tulisi eri ammattihenkilöitä olla.

Arvoisa puhemies! Totean, että kuluvalle vuodelle hallitus ennusti 9,0 prosentin työttömyyttä, mutta talousarvioesityksessä hallitus on joutunut tarkentamaan ennusteensa 10,3 prosenttiin. Vuonna 1997 oli 788 522 kansalaista pidemmän tai lyhyemmän ajan työttömyysturvan piirissä. Ennakkotietojen mukaan vuonna 1998 tilanne oli lähes sama, sillä työttömyysturvaa nosti edelleen peräti 734 627 kansalaista, ja lokakuussa 1999 työvoimatoimistossa oli kaiken kaikkiaan 558 700 työnhakijaa, joista työttömiä 320 800. Pitkäaikaistyöttömiä oli samana ajankohtana 93 155.

Työttömyys on kasvavassa määrin myös alueellinen ongelma. Lokakuusta 1998 tämän vuoden lokakuuhun työttömyys kasvoi muun muassa omassa maakunnassani kolme prosenttia, kun Etelä-Pohjanmaalla se laski yhden prosentin ja Keski-Pohjanmaalla yhden prosentin. Mielestäni on erittäin tärkeää, että luodaan alueellisia työllisyysohjelmia ja -strategioita, joilla voidaan korjata tilannetta. On kysymys myös siitä, mitä keskeisten veroratkaisujen siirtyminen ensi vuoden puolelle merkitsee työllisyyden kannalta. Tärkeät pienipalkkaisten verokevennykset jäivät nyt näkemättä.

Arvoisa puhemies! Työ ja sen kautta tulevat taloudelliset ja sosiaaliset elämänhallintaa lisäävät vaikutukset vähentävät syrjäytymistä ja siitä johtuvia monia ongelmia sekä palveluiden tarvetta. Varsinkaan nuorten, työuransa alussa olevien kohdalla ei työllistämistoimenpiteissä saa jäädä puolitiehen. Valtionhallintoon suunnatun palkkaperusteisen työllistämistuen määrärahoja ei olisi saanut vähentää siten kuin nyt hallituksen esityksessä. Ryhmämme esittää tähän 100 miljoonan markan lisäystä.

Työttömyys kohtelee myös työttömiä itseään hyvin eri tavoin. Kaikkein pahimpaan asemaan joutuvat ne lapsiperheet, joissa molemmat huoltajat ovat vailla työtä. Sanotaan, että työttömyyden periytymisen riski seuraavalle sukupolvelle on näissä perheissä varsin suuri. Mielestämme tulisi erityisesti nyt toimia siten, että työttömän perheen syrjäytymisen ehkäisemiseksi työvoi-

mapoliittisin keinoin taataan aina perheen toiselle huoltajalle työpaikka.

Vielä haluan todeta sen, että tänä päivänä monet vapaaehtoistyötä tekevät järjestöt paikkaavat julkisen sektorin palveluiden puutteita, joita on syntynyt säästöjen vuoksi. Järjestöt tekevät monipuolista ja arvokasta ennaltaehkäisevää ja korjaavaa työtä ja tarjoavat esimerkiksi iltapäivätoimintaa lapsille, tekevät kriisityötä ja niin edelleen. Nimenomaan tällaisten työsuhteiden tulisi olla pidempiaikaisia ja tällaisiin tehtäviin työllistämistukea tulisi lisätä. Tähän olemme myös kristillisen liiton ryhmässä esittämässä 50:tä miljoonaa markkaa.

Mietinnössä valtiovarainvaliokunta on selkeästi osoittanut huolensa nyt ehdotettujen työllisyysmäärärahojen riittävyydestä. Valiokunnan mielestä työllisyysmäärärahojen jakoperusteissa on otettava selvästi huomioon alueelliset erot. Tämä tietysti rohkaisee siinä mielessä, että oletan meillä olevan jatkossa varmasti siihen paineita, että tullaan nimenomaan työllisyysmäärärahojen riittävyyttä arvioimaan ja satsaamaan työllisyyteen lisää määrärahoja.

134 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Olen ed. L. Hiltusen kanssa samaa miltä siitä, että vammaisten työllistämiseen tulisi osoittaa lisää resursseja. Ne toimet, joihin on jo ryhdytty, ovat aivan hyviä, mutta lisäpanostusta tarvitaan. Työllisyysmäärärahoja tulee suunnata myös siten, että ne edistävät pysyvien työpaikkojen luomista. Tässä asiassa ollaan etenemässä, vaikka se ei vielä ole saanut lopullisia, konkreettisia muotoja.

Vasemmistoliiton edustajat ehdottivat hallitusohjelmaan nimenomaan sitä, että sosiaali- ja terveydenhuoltoon tulee saada pysyviä työsuhteita. Tiedämme, että eri ryhmien edustajat ovat kanssamme varsin samaa mieltä. Näin tässä asiassa ollaan pääsemässä eteenpäin. Tarvitaan nopeita toimia. Näitä toimia olisi tarvittu jo yhtä aikaa sen kanssa, kun oli päätetty, että osa-aikalisällä ei voikaan enää työllistää lyhyemmän aikaa työttöminä olleita.

Hallitusohjelmassa ja budjetissa nimenomaan todetaan, että työllistämismäärärahat suunnataan erityisesti nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin. Tämä olisi kyllä mahdollistanut jatkaa myös nuorten työllistämistä nimenomaan niiden henkilöiden tilalle, jotka jäävät osa-aikalisällä pois määräajaksi vakituisesta työsuhteesta. Osa-aikalisäjärjestelmä on juuri parhaimmillaan työssä jaksamisen tukemista.

Se, että ministeri Mönkäre on nyt tehnyt päätökset oikeastaan ilman, että moni muu ministeri edes tuntui siitä ennakkoon tietävän, että lyhyen aikaa työttöminä olleita ei voida enää osa-aikalisällä työllistää, oli mielestäni vähän asioiden edelle menemistä. Ministeri Mönkäre toi esille ajatuksen, että osa-aikalisässä rahoitusmallin tulisi olla sama kuin se on vuorotteluvapaassa. Nimenomaan työttömyyskassojen, ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa maksavien kassojen, ja myös siltä osin, kuin puhutaan työmarkkinatuen saajista, valtion, joka tämän osan maksaa, olisi pitänyt huolehtia siitä, että nämä järjestelmät olisivat jo olleet valmiina. Silloin tämä olisi tapahtunut yhtäaikaisesti.

Se palaute, jonka itse olen saanut niin kuin moni muukin edustaja täällä kuultujen puheenvuorojen perusteella, on, että osa-aikalisä on todella hyvä malli työssä jaksamisen edistämiseksi ja myös nuoren, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikoulutuksen saaneen henkilöstön palkkaamiseksi ja pääsemiseksi alkuun nimenomaan työelämässä. Tätä mallia tulee kehittää nopeasti, niin että saadaan korvaava järjestelmä, joka mahdollistaa myös sen, että nuoria saadaan töihin.

En tiedä, miten on mahdollista saada pitkäaikaistyöttömiä näihin tehtäviin, riittävätkö aina voimat ja ammattitaito, jos tämä on ehto. Kyllä heitä löytyy myös pitkäaikaistyöttömien joukosta, se on varma. Mutta en olisi edennyt näin nopeasti ilman, että korvaavasta järjestelmästä olisi jo samanaikaisesti päätetty.

Työmarkkinatuen saajia on keskimäärin 180 000. Näistä yli puolet on ollut yli 500 päivää työttöminä. Heillä tulee viimeistään puolen vuoden jälkeen työmarkkinatuessa tarveharkinta. Näiden henkilöiden toimeentulo, voi sanoa, jää vaille parantamista jo usean vuoden ajalta. Ed. Kuoppa edellä puhui tästä, ja itse olen puhunut tästä jo aikaisemmin yleiskeskustelussa.

Totean tässä yhteydessä vain, että olen tänään jättänyt lakialoitteen, että perusvähennys nostettaisiin 14 000 markkaan. Olen iloinen, että sain siihen useista eri puolueista allekirjoittajia. Toivon, että tämä on todella lähtölaukauksena sille, että tässä asiassa päästään eteenpäin, että myös työmarkkinatuen saajat saavat verohelpotusta, ja kyllä tässä talossa varmasti on jo tähän liittyviä aloitteita.

Lopuksi, herra puhemies, totean tiedottamisvelvollisuuden tarpeen nykyisistä etuuksista, joka on työvoimaviranomaisilla ja myös muilla viranomaisilla. Vajaa kuukausi sitten tapasin erään 56 vuotta täyttäneen henkilön, joka on ollut pitkään työttömänä eikä ole saanut työkyvyttömyyseläkettä, vaikka on siitä valittanut useamman kerran. Hänellä on ensin ansiosidonnainen päiväraha päättynyt, ja sen jälkeen hän on ollut työmarkkinatuella, ja 180 päivän jälkeen puolison tulot ovat alkaneet vaikuttaa siihen, jolloin se loppui kokonaan. Kun hän täytti 55 vuotta, hänellä olisi ollut oikeus saada työmarkkinatukea ilman tarveharkintaa. Mutta kukaan ei ollut hänelle kertonut, että tämä on mahdollista. Kun itse hänet kuukausi sitten tapasin ja kysyin, miten hänellä nyt on toimeentulo järjestetty, niin hän sanoi, että ei hän saa mitään. Minä kysyin, miksi hän ei saa työmarkkinatukea. Hän sanoi, että ei kukaan ole neuvonut. Hän on käynyt kysymässä ja hänelle on sanottu, että ei hän saa mistään mitään. Hän oli todella iloinen, kun hän tänään soitti, kun olin lähettänyt hänelle asiaa koskevat asiakirjat, ja kertoi saaneensa tänä päivänä päätöksen siitä, että hän saa työmarkkinatukea ilman tarveharkintaa. Valitettavasti sitä on myönnetty vain nyt kolme kuukautta taaksepäin. Jos hän olisi ajoissa hakenut, hän olisi saanut sitä jo vuosi sitten.

Tässä on todella suuri sarka vielä, että ihmisille tiedotetaan ja heitä neuvotaan ja autetaan eri viranomaisten toimesta saamaan ne oikeudet, jotka jo nykyinen lainsäädäntö turvaa, vaikka ne oikeudet eivät ole suuria.

135 **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva Lipposen toisen hallituksen ensimmäinen talousarvio jatkaa vakaan ja tarkan talouden linjoilla. Voidaan todeta, että talouden myönteinen kehitys, paraneva työllisyys ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaaminen luovat uskoa tulevaan. Vastuullisuutta edustaa mielestäni linjaus siitä, että massiivista valtionvelkaa päästään lopultakin lyhentämään. Terve talous on hyvinvoinnin perusta, on sitten kyse valtiontaloudesta, kuntataloudesta, yritystaloudesta tai perheen omasta taloudesta. Näin ollen siihen tähtäävää politiikkaa tulee mielestäni avoimesti voida tukea.

Tämän vuosikymmenen vaikein yhteiskunnallinen ja inhimillinen ongelma on kuitenkin työttömyys. Monivaikutteinen työttömyysongelma rapauttaa yhteiskunnan perustaa ja kansalaisten yhteiskuntamoraalia. Sitkeä ja valitettavan hitaasti paraneva työttömyys on valitettavasti meillä edelleen sietämättömän korkealla tasolla, vaikka ongelmaan on moninaisin keinoin ja useiden eri hallitusten toimesta etsitty helpotusta.

Viime vaalikaudella synnytettiin runsaat 170 000 uutta työpaikkaa, joilla helpotettiin kipeää työttömyystilannetta. Lipposen ensimmäiselle hallitukselle kuuluukin kohtuullisen hyvä arvosana työttömyyden parantamisesta, sillä tehtävä ei todellakaan ole ollut helppo. Tulokset ovat kohtuullisia, mutta Lipposen toisen hallituksen on mielestäni pureuduttava vielä syvällisemmin työttömyysongelmaan ja työelämän rakenteiden uudistamiseen niin, että Suomessa tehtävän työn kilpailukyky kansainvälistyvässä ja yhä avoimemmassa toimintaympäristössä voidaan ylläpitää. Suomalainen työllisyyspolitiikka on rakentunut paljolti työttömyyden hoitoon, ei valitettavasti riittävästi ennalta ehkäisyyn ja työllisyyden todellisten esteiden madaltamiseen.

Jos kuluneen vuosikymmenen saldoa tarkastelee, voi huomata, että työttömyyden yhteiskunnalle aiheuttamat kustannukset ovat todella huimat. Niin sanotun aktiivisen työvoimapolitiikan nimissä erilaisiin työllistämistoimiin, tukitöihin, työllistämiskoulutukseen, työllisyysperusteisiin investointiavustuksiin, opintososiaalisiin tukiin, työnvälitystoimintaan, hallintoon ja kuntien sekä läänien työllistämis- ja koulutusoperaatioihin on tällä vuosikymmenellä uponnut arviolta 80—90 miljardia markkaa. Tämän lisäksi Kelan ja työttömyyskassojen kautta on kuluneella vuosikymmenellä maksettu työttömyysturvaa eri arvioista riippuen 150—170 miljardia markkaa.

Työvoimakoulutusta on saanut noin 700 000—800 000 henkilöä, jotka ovat osin samoja henkilöitä. Tukityössä on ollut 1,2—1,3 miljoonaa henkilöä, joista myös osa on ollut samoja henkilöitä. Kaiken kaikkiaan siis noin 2 miljoonaa kertaa on tällä vuosikymmenellä yritetty helpottaa ja varmasti myös onnistuttu helpottamaan monen työttömän tilannetta. Toimien vaikutus on ollut välitön, mutta pysyvämpiä uusia työpaikkoja ei ole syntynyt toivotulla tavalla.

Työministeriön toimien piirissä on koko ajan ollut peräti yli 100 000 ihmistä, mutta toimenpiteiden vaikuttavuus aitoon työllistämiseen avoimille työmarkkinoille on jäänyt valitettavan vaatimattomaksi. Työllisyyden hoito ei voi rakentua sen varaan, että valtio tuella tai omin toimin jär-

jestää työttömille töitä. Sen sijaan valtion on luotava sellaiset olosuhteet, joissa työllistyminen ja työllistäminen on kannattavaa. Työllisyyttä edistävä talouspolitiikka on valtion toimista ensisijainen, ja vasta sitten tulevat suorat valtion omat toimet. Uuden vuosituhannen työllisyyspolitiikka tulee mielestäni sovittaa nopeasti muuttuviin olosuhteisiin teknologian kehitys ja kansainvälistymisen haasteet huomioiden.

Arvoisa herra puhemies! Kannan aivan erityistä huolta suomalaisen työn ja suomalaisen työllisyyden tulevaisuudesta. Näin ollen onkin perusteltua odottaa, että uudelle vuosituhannelle siirryttäessä hallitus linjaa myös omia työllisyyspoliittisia näkemyksiään aiempaa selvästi enemmän työttömyyden hoitamisesta työllisyyden hoitamiseen. Keinovalikoimassa on painotuksia kohdennettava entistä selvemmin täsmäkeinojen käyttöön. Työttömyyden tehokkaassa hoidossa toimenpiteiden määrä ei koskaan voi korvata toimenpiteiden laatua.

Arvoisa herra puhemies! Työvoimapolitiikan uudistus, niin sanottu Suomen-malli, käynnistyi meillä vuonna 1998. Tämän uudistuksen päälinja on ollut periaatteessa varsin onnistunut. Kuitenkin painopisteitä alkuvaiheessa ovat ymmärrettävästi olleet pitkäaikaistyöttömien asioiden hoitaminen, samoin syrjäytyneiden asioiden hoitaminen, kolmannen sektorin asiat sekä yhdistelmätuki.

Työttömyyden katkaisu väliaikaisin tukitoimin ei kuitenkaan tuo kestävää ratkaisua ongelmaan. Nyt onkin mielestäni tarpeen painottaa asioita uudella, nykytilanteeseen paremmin sopivalla tavalla. Meidän tulee todella paneutua työvoima- ja osaamiskapeikkoihin, työllistämistoimien vaikuttavuuteen ja avoimien työmarkkinoiden vahvistuvaan rooliin. Tulevaisuudessa on syytä mielestäni panostaa erityisesti työnantajapalveluihin, työnvälityksen markkinaosuuteen ja yrityssektorissa osaamiskartoitusten tekoon ja käyttöön koulutuksen räätälöinnissä sekä yritysläheisiin koulutusmalleihin ja niiden käyttöön työvoimakoulutuksessa ja tukityöllistämisessä. Yhteistyölle työvoimatoimistojen ja yritysten kesken on nyt vahva tilaus, koska työvoima- ja osaamiskapeikot uhkaavat muodostua kasvun esteiksi lähitulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Budjettiesityksen mukaan työhallinnon tukityöllistämis- ja koulutustoimenpiteiden määrällinen taso on hieman alenemassa. Mielestäni olisi kuitenkin syytä pyrkiä huomattavasti suurempiin supistuksiin ja säästöihin käyttämällä paremmin hyväksi avoimien työmarkkinoiden tarjoamat mahdollisuudet ja parantamalla erilaisten ohjelmien laatua ja niiden vaikuttavuutta. Kun työllisyyspolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi on budjetissa entiseen tapaan määritelty niin sanotut aktiivitoimenpiteiden määrät, johtaa tämä siihen, että työhallinnon tulosohjausjärjestelmässä työvoimatoimistoja ensisijaisesti ohjataan työttömyysjaksojen katkaisuun tilapäistoimin. Ongelmana ei kuitenkaan ole työttömille kohdistettujen toimenpiteiden määrä vaan toimenpiteiden massaluonteisuus, niiden suuret kustannukset, heikko työllistävyys avoimille työmarkkinoille. Mielestäni voimavaroja ei tule kohdentaa pitämällä ensisijaisena toimenpiteiden määrällisen tavoitteen toteutumista. Sen sijaan ensisijaisena kohdentamiskriteerinä on pidettävä toimenpiteiden vaikuttavuutta niihin osallistuneiden työttömien työllistymismahdollisuuksiin normaaleilla työmarkkinoilla.

Äsken julkaistun laajaan aineistoon perustuvan tutkimuksen mukaan kunnallisen ja valtion tukityöllistämisen vaikutukset työllistettyjen myöhempään sijoittumiseen avoimilla työmarkkinoilla ovat 90-luvulla olleet kielteiset, joten näillä ohjelmilla on ollut suorastaan työttömyyttä lisäävä vaikutus. Myös muiden työvoimapoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuudessa on runsaastikin parantamisen varaa. Juuri tähän seikkaan muun muassa työasiainvaliokunta on omissa keskusteluissaan ja kannanotoissaan sekä mietinnössään useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin todeta pari sanaa oppisopimuskoulutuksesta. Oppisopimuksella myönnettävää työllistämistukea aiotaan suunnata syrjäytymisvaarassa olevien työttömien peruskoulutukseen, millä aiotaan torjua pitkäaikaistyöttömyyttä. Pyrkimystä voidaan eräin varauksin pitää todellakin oikean suuntaisena. Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen väylänä oppisopimusta tarvitaan nykyistä enemmän, mutta nuorten kierrättäminen kortiston kautta työllistämistuen saamiseksi on kyseenalaista. Oppisopimustyöpaikkojen saamiseksi olisi koulutuskorvaukset työnantajille porrastettava nykyistä paremmin kustannuksia vastaaviksi. Työllistämistuen käyttö tulisi rajoittaa lisäkoulutukseen ja suunnata niille aikuisille, joilla on selvistä osaamispuutteista johtuvia työllisty-

misvaikeuksia ja myös edellytykset oppisopimuksen avulla työllistyä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

136 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edellisessä puheenvuorossa, jonka kollega työasiainvaliokunnan jäsen myös käytti, kävi paljon ilmi niistä kysymyksistä, joita eduskunnan työasiainvaliokunnassa on pian päättyvillä valtiopäivillä käsitelty. Maassamme vallitsee suuri työttömyys yhä edelleen, vaikka tänä aikana ei olekaan sillä tavalla muotia käyttää sana "työttömyys", vaan puhumme pikemmin työllisyydestä ja työllisyyden noususta ja paranemisesta kuin vallitsevasta työttömyydestä. Siitä huolimatta suurtyöttömyys on fyysinen tosiasia.

On aivan totta, niin kuin ed. Kantalainen äsken ansiokkaassa puheenvuorossaan toi esille, että kaikki ne toimet, mitä työttömyyden torjumiseksi on tehty, eivät ole olleet tuloksekkaita, vaan niillä on ollut jopa työllistymiseen vapailla markkinoilla nimenomaan kielteinen vaikutus. Samaan aikaan tutkimukset kertovat, kuinka ihmiset väsyvät ja uupuvat työssä. Moneen kertaan on todettu väsyminen ja uupuminen hoito- ja hoivatyössä, samoin opetusalalla. Nimenomaan henkisessä työssä tämä on myös todettu hyvin vahvana uutena tekijänä.

Kansainvälistyminen ja uuden tyyppinen tieto- ja palveluyhteiskunnan muodostuminen luovat paineita työelämän ja työorganisaatioiden uudistamiseen. Paineet kohdistuvat ihmiseen. Työorganisaatiot eivät ole uusiutuneet sillä tavalla, että ne olisivat ystävällisiä ihmiselle, vaan ne ovat perineet jäykkiä teollisen ajan malleja. Työn sisältö on muuttunut tietoyhteiskunnan myötä tietointensiivisiksi tehtäviksi. Silloin työtunnit, työsuoritteet, ovat tulleet paljon vaativammiksi, määrä on lisääntynyt ja sisältö tullut vaativammaksi kuin on ehkä ollut ennen. Näin ollen työ on hyvin kuormittavaa monella tavalla. Samoin kunnallisella alalla ja julkisella sektorilla työ on entistä raskaampaa. Joskus on todettu muun muassa — tämähän oli, kun eräs kaupunginjohtaja taannoin menehtyi kokouksen keskellä — että vaativat paineet ja työn raskaus ovat julkisesti tiedossa, mutta millä tavalla yhteiskunta näihin voi vaikuttaa, sillä ei ole valmiita malleja.

Opettajien työn raskauteen olen jo aikaisemmassa yhteydessä viitannut. Tieto, joka nykyajan työssä on hallittava, lisääntyy nopeasti, vanhentuu nopeasti. Sitä on uusittava. Työn henkinen vaativuus tämän ajan tietoyhteiskunnassa on mennyt vaativaksi. Tässä usein unohtuu se, että ihmisellä on yksityiselämä ja perhettä, ja työ vie aivan kaiken. Suomalaisten työkyvyn säilyminen on ihan tutkimusten mukaan noussut ongelmaksi, ja etenkin niin sanottujen suurten ikäluokkien joukossa on entistä enemmän ihmisiä, jotka kokevat työn vaatimuksen paineet.

Henkisen vaativuuden kasvua työssä osoittaa mitattujen tutkimusten mukaan se, että vain joka kolmas arvioi kykenevänsä erittäin hyvin vastaamaan työnsä psyykkistä vaatimustasoa. Näin työskennellään työkyvyn äärirajoilla. Tilanne on yhteiskunnallisesti ongelmallinen. Samaan aikaan on ihmisiä vailla työtä, toisaalta työuupumus ja stressi vaivaavat. Tulevilta ajoilta sopii toivoa, että yhtälöt saataisiin paremmin kuntoon: työttömille työtä, tekemättömät työt tehdyksi ja työ sellaiseksi, että sitä voi tehdä iloisin ja hyvin mielin.

137 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Ihan muutama sana täältä puhujakorokkeelta. Tuuli kohisee katolla ja odotellaan, että ikkunat tippuvat.

Lähden ensin liikkeelle ed. Lehtomäen puheesta kansalaistyökokeilusta, että sillä hoidettaisiin työllistäminen. Se kuuluu tämän pääluokan aiheisiin. Minusta kuitenkin työllistämisasioita pitää tarkastella siten kokonaisuutena, että pitää ymmärtää, miten suomalainen sosiaaliturva on rakentunut ja mistä muodostuvat eri asiat myös maksujen ja turvan osalta, onko se eläketurvaa tai työttömyysturvaa, sairausvakuutusta. Pitää nähdä, että sehän perustuu työhön.

Kansalaistyökokeilu, joka oli tapetilla jo edellisen eduskunnan aikaan ja josta ed. Vehviläinen teki lakialoitteen ja tämän eduskunnan aikaan uusi saman aloitteen, murentaisi koko perusajattelun. Sillähän ei sinällään lisättäisi yhtään työtä, vaan mahdollisesti siellä kylillä, missä kansalaistyökokeilua tehtäisiin, ihminen tekisi työnvälitystoimiston kanssa sopimuksen siitä, että hän jonkun mummon puut pilkkoo ja mahdollisesti käy siivoamassa. Sehän tarkoittaa sitä, että kun kunnat hoitavat sen työn tällä hetkellä, sen jäl-

keen mahdollisesti kotipalvelun, kunnallisen palvelun puolelta jouduttaisiin vähentämään porukkaa. Silloin ihminen työskentelisi työttömyysturvan edestä vastikkeellisesti. En usko, että siinä mitään lisäarvoa tulisi, mutta se tekisi sen, että ihminen olisi sidottu, kun hän teki sopimuksen esimerkiksi puoleksi vuodeksi ja sen jälkeen hänen ei tarvitsisi lähteä oikeaan työhön, sellaiseen oikeaan työhön, jota mahdollisesti tarjottaisiin ja josta tulisi panoksia, mahdollisesti markkinoille tuotteita, joilla tehtäisiin vaikka ulkomaan vientiä. Sen takia minusta voisi unohtaa tämän tyyppiset kokeilut, joihin vielä esitetään 100 miljoonaa lisää varoja. Sekin 100 miljoonaa pitäisi laittaa johonkin sellaiseen, millä tehdään kannattavaa työtä, sellaista työtä, josta tulee lisäarvoa ja ihminen vielä kaiken lisäksi elää sillä.

Kansalaistyökokeilu olisi kokonaan yhteiskunnan tuella toteutettava uusi malli. Meillähän on olemassa yhdistelmätuki, jossa on palkka vähän reilut 5 000 markkaa, se on yksi mahdollisuus, jota esimerkiksi voidaan kylillä käyttää kotipalveluasioissa, jos halutaan. Luin juuri Helsingin Sanomia viisi minuuttia sitten, ja siellä todettiin, että Raha-automaattiyhdistys lopettaa muun muassa kotipalveluprojektien tukemisen, koska ne vääristävät kilpailua. Siinäkin on huomattu, että kun Raha-automaattiyhdistys on tukenut kotipalveluyrityksiä tai kyläyhdistyksiä, jotka järjestävät kotipalvelua, niin toiselta puolen on lopetettu kuntien palvelutuotantoa.

Omassa kunnassani on ensi maanantaina valtuuston kokous, jossa naapurikunnan puolella oleva kyläyhdistys, jolla on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama kahdeksan vuoden projekti, on tarjonnut Kiteen kaupungin kolmen kylän kotipalvelut tosi halvalla hinnalla. Siinä nähdään se, jotta ei se mitään lisäarvoa meille tuonut, vaan mahdollisesti kolme kotipalvelutyöntekijää joutuu nostelemaan. En tiedä, pystytäänkö järjestämään työtä, jos kukaan ei jää eläkkeelle, vai mitä tapahtuu, mutta todennäköisesti joudutaan lomauttamaan. Se tämän tyyppisistä kokeiluista.

Työhallinnon asioihin kuuluvat myös ikääntyneet ihmiset. On tarkoitus käydä aktivoimaan yli 55-vuotiaita ihmisiä. Tässä voi kysyä, mitä järkeä siinä on, kun meillä on nuorempia ihmisiä, paperien mukaan on 15 000 pitkäaikaistyötöntä alle 25-vuotiasta nuorta. Olemme onnistuneet aika hyvin viime hallituskauden aikana ja tietysti nytkin pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemaan, mutta yhä edelleen on se 15 000 nuorta ja vanhempia on lähes 100 000. Siinä on vielä se harha olemassa, että vaikka pitkäaikaistyöttömyys on katkaistu, siinä on yhä edelleen niin sanottu toistuvuustyöttömyys eli on mahdollisesti ollut pieni pätkä työtä välissä, tukityötä tai koulutusta tai jotain yhdistelmätukityötä tai muuta aktiivitoimenpidettä, mutta ihminen on sen jälkeen jäänyt työttömäksi. Se on meidän paha ongelmamme.

Nuorten osalta 15 000 ihmistä on hirveä määrä. Se on yhden pienen kaupungin porukka. Sen takia minusta tuntuu tässä tilanteessa kovin ihmeeltä, että nyt työhallinnon puolella satsataan kymmeniä miljoonia siihen, jotta millä tavalla yli 55-vuotiaat voitaisiin saada sieltä työttömyyskortistosta, mahdollisesti työttömyyseläkeputkestakin pois. On tietysti hyvä, jos jotkut voidaan noppia sieltä, jos erityisammattimies sattuu olemaan, mutta kun se tahtoo olla semmoista, että heillä ei ole ammattitaitoa, ketkä sinne ovat joutuneet ja ovat muuten syrjäytyneitä. Minusta se on tyhjää rahan hukkausta, ja pitäisi kohdentaa varat ennemmin niihin nuoriin, saada sieltä ne nuoret alle 25-vuotiaat kaikki pelastettua johonkin duuniin taikka koulutukseen tai aktiivitoimiin, koska se on hirveän kallis touhu, jos ne ihmiset syrjäytyvät. Ne ovat koko ikänsä syrjässä. Mutta sellainen 55-vuotias mies tai nainen, joka on jo työn syrjässä saanut olla kiinni, sehän ei syrjäydy mihinkään, vaan päinvastoin nauttii, kun voi käydä pilkillä tai marjan keräyksessä. Se on oikeastaan yhteiskunnan osalta osoitusta siitä, jotta ei turhaa hätistellä, kun ei ole tarve. Mutta kun tulee oikein tarve, sitten vaikka kuuskymppisenäkin potkitaan pois eläkkeeltä ja otetaan työelämään, mutta tällä hetkellä ei semmoista tarvetta ole.

138 **Harry Wallin /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Muutamaan seikkaan kiinnittäisin huomiota. On totta, että työllisyystilanne on nopeasti kohentunut ja työttömiä on tänä päivänä vähemmän kuin muutama vuosi sitten, mutta tietysti työllisyystilanne ei ole parantunut tasapainoisesti koko maassa. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla on sääntö se, että on yli 10 prosenttia työttömiä eikä alle 10 prosenttia työttömiä. Pahimmissa kunnissa, kuten esimerkiksi Kauhajoella työttömyysprosentti on 18 prosenttia. Seinäjoella se on 14,1. Näin ollen tietysti työllisyystilanne ei ole hyvä, vaikka se on kymmenkunta prosenttia parantunut sitten pahimpien aikojen, 90-luvun alkupuolen.

Pahin ongelma on, kuten ed. Lahtela totesi, pitkäaikaistyöttömät yli 40—50-vuotiaat henkilöt, jotka eivät enää työllisty. Nuoret, jotka valmistuvat tänä päivänä, saavat kyllä hyvin nopeasti työpaikan, mutta nämä ikäiseni, vanhemmat työntekijät, joilla ei ole töitä, ovat pudonneet pois kelkasta. Heidän työllistymisensä on erittäin vaikeaa. Sen takia onkin hyvä, että työttömyyseläkeputki säilytettiin ja heille annetaan mahdollisuus, jos ei muuten työllisty, siirtyä eläkkeelle.

Samaten on hyvä, että työssäkäyntialue-käsitteen suhteen ja sen suhteen, ketkä siitä päättävät, päästiin sellaiseen kompromissiin, että nykyinen käytäntö pääasiassa jatkuu eli toimikunnat määrittelevät työssäkäyntialueen ja ministeriö sen sitten vahvistaa.

Pahin ongelma ovat kuitenkin epätyypilliset työsuhteet: osa-aikaisuus ja määräaikaisuus. Viimeksi eilen minulle soitti eräs henkilö, jonka määräaikainen työsuhde oli päättynyt ja jolla ei ollut työtä. Edessä oli lisäverojen maksu, ja asuntolainojen korko erääntyi. Ed. Oinonen puhui pitkään työssäjaksamisesta, mutta kyllä ongelma koskettaa kaikkia, ei pelkästään henkisen työn tekijöitä.

Kun ihminen on vuositolkulla määräaikaisissa työsuhteissa niin, että ne pisimmillään ovat korkeintaan vuoden, mutta tyypillisesti noin puoli vuotta, ja tätä jatkuu vuodesta toiseen, niin minkä varaan ihminen silloin voi rakentaa? Ei käytännössä minkään varaan. Kyllä minä olen sitä mieltä, että tällainen määräaikaisuus ja osa-aikaisuus pitäisi tehdä työnantajalle kalliimmaksi kuin pysyvän työpaikan luominen. Onneksi nyt on muutettu lainsäädäntöä niin, että näistä määräaikaisista osa-aikaisista työsuhteista joudutaan maksamaan suurin piirtein samat sosiaalikulut, eläkemenot ja muut lomakorvaukset kuin pysyvistä työsuhteista. Olihan aivan mahdoton se tilanne 90-luvun alkupuolella, jolloin tämä tuli käytäntöön, että oli edullisempaa osa-aikaistaa ja määräaikaistaa ihminen kuin ottaa hänet pysyvään työsuhteeseen. Vielä pitäisi tätä suhdetta muuttaa niin, että pysyvän työsuhteen edut yhteiskunnan toimesta olisivat paremmat kuin määräaikaisen.

Tarvitaan myös tavallisia työpaikkoja. Ei meidän kaikkien lapsista ja meistä kaikista ole tietokoneinsinööreiksi, diplomi-insinööreiksi ja vastaaviksi tietokonesuunnittelijoiksi, kännykäntekijöiksi. Pitkään puhuttiin sosiaali- ja terveydenhuollon alan työpaikoista, joissa on kova työvoimapula. Tarvitaan kampaajia, kauppaan myyjiä, sairaanhoitajia, kaikkia näitä tavallisia työntekijöitä, että me kaikki voisimme omien kykyjemme mukaan työllistyä.

Sen takia on hankalaa, että esimerkiksi valtionyhtiöt ovat koko 90-luvun ajan saneeranneet omaa toimintaansa jopa tarpeettomankin kovalla kädellä. Tässä salissa on monesti keskusteltu muun muassa Postista, Postin tulevaisuudesta. VR on toinen, joka on kokenut kovan saneeraamisen kymmenen viime vuoden aikana. Sieltä on hävinnyt 10 000 työpaikkaa. Sama meno jatkuu tulevaisuudessa. Miten me sitten voimme vaatia yksityisen sektorin vastuuta näissä asioissa, kun valtionyhtiöt johtavat tätä saneeraustoimintaa omilla toimillaan?

139 **Marja-Leena Kemppainen /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Leea Hiltunen otti omassa puheenvuorossaan esille vammaisten työllistämismahdollisuudet ja sen, mikä heidän tilanteensa on tänä päivänä. Minusta tämä on erittäin tärkeä asia, ja tästä pitäisikin puhua enemmän. Ihan kokemuksesta voin sanoa, että omassa työyhteisössäni lähes kymmenen vuotta on ollut kehitysvammainen nuori mies, joka on selviytynyt omasta työstään erittäin hyvin, tuonut meille työyhteisöön aivan uudenlaista näkökulmaa ja asioihin suhtautumista. Nehän ovatkin hyvin pitkälle asenteet, jotka vammaisten työllistämisessä ovat ongelma. Minusta ihan mielenkiintoinen asia olisi tässäkin talossa näyttää esimerkkiä ja työllistää tänne joku vammainen työntekijä.

Toinen asia, josta ajattelin sanoa ja josta olen huolestunut, on se, että meillähän on paljon työttömiä ja suurin osa ja lähes kaikki heistä ovat motivoituneita työhön, jos vain työtä on. Sitten meillä on pieni ryhmä työttömiä ihmisiä, jotka ovat jo siinä pisteessä, että he eivät enää jaksa ottaa työtä vastaan tai sitten he ottavat työtä vastaan vain hyvin lyhyeksi ajaksi eivätkä selviydy siitä. Hyvin usein kuulee myös sanottavan, ettei kannata ottaa työtä vastaan sen takia, että pärjää muutenkin. Sen takia meillä varmaan on iso haaste ensi vuosituhannelle ja heti seuraavalle vuodelle, että tekisimme täällä semmoisia päätöksiä ja ratkaisuja, jotka ovat aktivoivia eivätkä passivoivia nimenomaan työttömien suhteen.

Se, mikä tuli täällä esiin, että nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin pitää satsata, on ihan oikea näkökulma, mutta herättäisin vielä vaikka ed. Esa Lahtelaa, joka tuossa mainitsi, että yli 50-vuoti-

aat tykkäävät olla pilkillä ja tehdä muuta eivätkä ole työstä kiinnostuneita. Näkisin, että se on yksi semmoinen ryhmä tänä päivänä, jossa tulee syrjäytymistä ja muuta hyvin paljon, jos heidän työllisyyteensä ei lisätä mahdollisuuksia.

140 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Työelämän nopea muutos todella askarruttaa. Itse tulen sellaiselta alueelta, missä työttömyysluvut ovat korkeat, vaikka erilaista koulutusta samalla alueella on hyvin laaja-alaisesti saatavilla. Näen, että sekä työttömyysongelmat että työssä olevat ongelmat, joita täällä on jo esitetty, ovat sellaisia, että niitä tulisi sekä opetustoimen että työvoimahallinnon keinoin ratkaista yhdessä.

Täällä on jo ed. Kantalainen todella hyvässä ja analyyttisessä puheenvuorossa tuonut esille sitä, että tulisi löytää uusia ratkaisuja. Minäkin näen, että meillä on esimerkiksi hyvin jäykät työllistämiskeinot, joita me käytämme. Nämä tulevat esille esimerkiksi työvoimatoimistoissa käyneitten kokemuksina, kun he kertovat siitä, kuinka he yrittävät luoda työuraa. Useinkin on niin, että esteeksi tulevat uudet erilaiset säännökset, joista ei ole tietoa ehkä näillä hakijoilla, mutta ei myöskään välttämättä aina työvoimatoimiston työntekijöilläkään. Miten voitaisiin päästä näistä jäykistä työllistämiskeinoista ja saada työllistymiseen nimenomaan koulutusjärjestelmän kautta selvä linjaus?

141 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rauhala otti hyvän kannan työllisyyskoulutukseen. Todellakin olemme saaneet kuulla viitteitä siitä, että nykyinen koulutus jopa hidastaa tietyin paikoin henkilön pysyvää työllistymistä. Tällaiset paiseet on päästävä puhkaisemaan, ja siihen on kiireesti tartuttava.

Toisekseen puutun jonkin verran työvoimakapeikkoihin. Olen itse törmännyt aivan viime viikkoina tilanteeseen, että yllättäen esimerkiksi työvoimatoimistosta, kortistosta, ei enää löydykään yhtään ainutta työtöntä sairaanhoitajaa, joka voitaisiin työllistämistuella palkata esimerkiksi vanhainkotiin tai terveyskeskuksen vuodeosastolle. Heitä ei enää ole. Nyt olisi kunnissa kiire kääntää kelkkaa ja ottaa se riski, että palkattaisiin edes pätkätöihin tai pysyväisluontoisiksi sijaisiksi sairaanhoitajia, koska muutaman vuoden kuluttua on armotta edessä sairaanhoitajapula. Nyt meillä ei ole hoitopaikkoja, mutta muutaman vuoden kuluttua meillä ei ole työntekijöitäkään. Silloin vasta pulassa ollaan.

Viittaan vielä ed. Wallinin puheenvuoroon. Olinko kenties kuulevinani lievän tällaisen väheksyvän äänensävyn, kun hän peräsi tavanomaisia työpaikkoja ja käytti esimerkkinä sairaanhoitajaa? Toivottavasti kuulin väärin.

142 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Suomessa on tällä hetkellä tavattoman voimakas alueellinen eriytyminen tapahtumassa. Meillä on noin 5—6 voimakasta kasvukeskusta, jotka kasvavat ja joissa alkaa työvoimapula olla monilla aloilla, jopa aika yleisesti, lähes ongelman tasoa. Toisaalta meillä on laajat maaseutualueet, jotka toisaalta tyhjenevät ja jonne toisaalta jää pitkäaikaistyöttömiä eläkeläisten ja yhä harvempien viljelijäväestöön kuuluvien kanssa. Tämä tilanne kärjistyy jatkuvasti, ja oikeastaan tämän puheenvuoron olisi voinut pitää jokaisen pääluokan kohdalla, koska lähes kaikilla hallinnonaloilla tähän ongelmakenttään pitää voimakkaasti puuttua.

Työvoimapolitiikka on yksi keino puuttua tilanteeseen. Toisaalta tarvitaan aktiviteettia siihen, että työvoimapulasta kärsiville aloille ja alueille saadaan työvoimaa ja näin turvattua taloudellinen kasvu ja sitä kautta muun muassa kuntien ja valtiontalouden terve kehittyminen. Markkinavoimat tuntuvat huolehtivan suurten kasvukeskusten työllisyyskehityksestä aika automaattisesti. Sen sijaan maaseutualueilla näiden kasvukeskusten ulkopuolella, myös pienemmissä kaupunkipaikoissa, tarvitaan edelleen selkeästi, määrätietoisesti valtion ja kuntien aktiivista työvoimapolitiikkaa.

Jotta valtio ja kunnat voivat harjoittaa aktiivista työvoimapolitiikkaa, tarvitaan valtion budjetissa riittävät määrärahat. Vuosi sitten, kun käsiteltiin kuluvan vuoden budjettia, kävin läpi budjetissa olevat eri työllisyysmäärärahat, ja ne olivat huikeaa luettavaa. Lipposen edellinen hallitus leikkasi 40—80 prosenttia määrärahoja, jotka oli tarkoitettu aktiivisen työvoimapolitiikan ylläpitämiseen tässä maassa. Arvelin hieman, että jospa se olisi ollut vain tilapäinen leikkaus näihin varoihin, koska peruste vuosi sitten tehdyille leikkauksille oli lähinnä se, että kokoomus halusi ylijäämäisen budjetin tälle vuodelle. Se budjetin ylijäämäisyys taattiin sillä, että työvoimapolitiikkaan tarkoitetut määrärahat leikattiin

todellakin monelta osin reippaasti alle puoleen aikaisemmasta yhdellä kerralla.

Toiveeni, että se olisi ollut vain yksivuotinen leikkaus, ei toteutunut. Ensi vuoden budjetti, jota nyt käsittelemme, sisältää samanlaiset, rankasti leikatut työllisyysmäärärahat. Se merkitsee sitä, että erityisesti siellä, missä markkinavoimat ja luonnollinen elinkeinopolitiikka eivät tuo uusia työpaikkoja, ei myöskään kunnilla valtion tuella ole edellytyksiä hoitaa työllisyyspolitiikkaa. Tämä osaltaan — siinä on kysymys sadoista miljoonista markoista, jotka on leikattu pois — johtaa siihen, että alueellinen kehitys tässä maassa kärjistyy entistä voimakkaammin. Ihmiset ovat maaseudulla ja näissä maakunnissa työtä vailla, eikä ole toivoakaan, että he saisivat sieltä työpaikan. Lähelläkään kaikilla ei ole minkäänlaisia edellytyksiä muuttaa kasvukeskuksiin, näihin muutamaan kasvukeskukseen, joissa asuntojen hinnat ja elinkustannukset nousevat hurjaa vauhtia.

Tämä merkitsee sitä, että meillä on niin sanottuja turpeeseen sidottuja maattomia ihmisiä maaseudulla, jotka ovat sidotut työttömyyteen, työpaikan puutteeseen näillä alueilla. Tämä on vakava kysymys. Mielestäni tähän voidaan puuttua sillä, että valtio palauttaa aktiivisen roolin työvoimapolitiikkaan maaseutualueilla, maakunnissa. Täällä suurissa keskuksissa, pääkaupunkiseudulla, Oulussa, Tampereella, Turussa, Salossa ja Jyväskylän seudullakin on tilanne se, että ei tarvita muuta kuin koulutukseen tähtääviä toimenpiteitä erityisesti, koska tilanne menee muutoinkin terveempään suuntaan koko ajan, niin kuin työllisyysluvut osoittavat. Mutta nämä eriytyneet ja syrjäytyneet ihmiset ovat todella suurten ongelmien keskellä. He ovat pudonneet tässä väliin, ja hallitus on heittänyt heidät ikään kuin ihmisarvonsakin menettäneinä toisarvoiseen tilanteeseen, kun aktiivisesta työvoimapolitiikasta on luovuttu.

Totean, että monet kunnat, monet köyhätkin pienet kunnat tekevät edelleen voimakkaasti toimenpiteitä työllisyystilanteensa hoitamiseksi ja parantamiseksi, kipuilevat siinä. Nämä suuret kaupungit eivät ole koskaan tehneet todella aktiivista työvoimapolitiikkaa, mutta monet pienemmät kunnat tuolla maaseudulla jatkavat tänäkin päivänä niukoissa oloissa työllisyyden hoitamista omin varoin valtion käännettyä niille selkänsä. Tämä on tietysti lausuttava näitten kuntien kunniaksi. Ne haluavat tarjota ihmisille töitä ja sillä tavalla pitää heitä mukana aktiivisessa elämässä.

Mutta valtion toimesta tarvitaan kyllä suunnan muutosta tässäkin suhteessa. Ja jos se viisaasti tehdään, niin uskon, että se ei ole nettomenetys valtiolle, vaan nämä varat palautuvat ainakin vähän pitemmällä aikavälillä. Osa tulee suoraan verotuloina takaisin ja osa tulee sitä kautta, että nämä ihmiset eivät lopullisesti syrjäydy, ajaudu päihteiden käyttöön tai muuhun vastaavaan tilanteeseen, jolloin heistä tulee yhteiskunnan palvelujen käyttäjiä ilman, että he osallistuisivat kustannuksiin millään tavalla. Syy ei todellakaan ole näissä ihmisissä, jotka näin syrjäytyvät, vaan syy on siinä, että valtakunnan asioita ei hoideta vastuullisesti näiden ihmisten etua ajatellen.

Arvoisa puhemies! Tuossa aikaisemmin jo mainitsin Suomen väestön ikäkehityksestä, ja siitä muutaman sanan totean. Nyt lähivuosina, ehkä noin vuodesta 2005 eteenpäin, on tilanne sellainen, että me suuriin ikäluokkiin kuuluvat, sodan jälkeen syntyneet siirrymme eläkeikään pois työmarkkinoilta suurena joukkona aika nopeaan tahtiin. No, meillä on aika monella aika hyvä eläketurvakin, koska meitä ei ole työttömyys silloin parhaimpina vuosina kiusannut. Nythän niille, jotka ovat työttöminä, ei tietysti ole kertynyt myöskään eläketurvaa, jolloin eivät eläkesysteemit siitä ehkä niin kauheaan ongelmaan joudu.

Ongelma syntyy siitä, että kun suuret ikäluokat suurina joukkoina siirtyvät eläkkeelle ja tulevat ikääntyneiksi, he tarvitsevat hoitajia, hoitohenkilökuntaa runsaasti. Samaan aikaan kun näin tapahtuu, niin meillä pienet ikäluokat, 70-luvulla ja sen jälkeen syntyneet, tulevat työikään, ja heitä on tavattoman vähän. Meillähän syntyy nyt vain noin 50 000 lasta vuodessa, kun silloin kun meistä monet ovat syntyneet, 40- ja 50-luvulla, syntyi 100 000 lasta vuodessa, eli syntyvyys on puolittunut viimeisen 20 vuoden aikana. Tämä pieni ikäluokka tulee työelämään samaan aikaan, kun tarvitaan suurten ikäluokkien hoitoon työvoimaa. Osa näistä pienistä ikäluokista taas tuhoaa vielä itseänsä tällä holtittomalla päihteiden ja huumeiden käyttöön ohjaavalla politiikalla, jota valitettavasti tässä maassa liian paljon sallitaan. Näin tulee nuoristakin osittain hoidettavia, kun heidän pitäisi olla hoitajia.

Kehitys on huolestuttava. Meillä todellakin voi olla ja varmasti onkin 5—15 vuoden kuluttua sellainen tilanne, että meillä ei ole raskaa-

seen hoitotyöhön, vuorotyöhön, huonosti palkattuun julkisen sektorin työhön työntekijöitä. Onko sitten ratkaisu se, että meille tulee vierasmaalaista halpatyövoimaa kaukomailta hoitamaan ihmisiä? Se ei meille, kun olemme itse parin-kolmenkymmenen vuoden kuluttua vanhuksia, ole kovin mairittelevaa, että meitä hoitamassa ovat silloin, kun olemme siellä sängyn pohjassa, vieraskieliset ja vieraskulttuuriset ihmiset — arvokkaita, hyviä ihmisiä varmasti. Vai tuleeko eteen se, että meille annetaan niin sanottu armokuolema, ettemme ole rasitteena tälle yhteiskunnalle silloin, kun tilanne käy sietämättömäksi?

Näihin kysymyksiin ei nykyinen hallitus eivätkä edelliset hallitukset ole millään lailla puuttuneet, ei ole tehty yhtään mitään suunnitelmaa. Nyt se on todella jo valitettavasti aika paljon myöhäistä. Haluan tämän tuoda esille, en pelotellakseni enkä kärjistääkseni, vaan todetakseni, että näen asian ja kehityksen lähivuosikymmeninä varsin synkkänä väestömme ikäkehityksen takia.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi totean, että nyt aamupäivällä tulee äänestykseen muun muassa tämän pääluokan viimeinen, ed. Leea Hiltusen ehdotus siitä, että missään perheessä eivät saisi molemmat perheen huoltajat olla yhtä aikaa työttöminä. Tämä on mielestäni todella vakava kysymys, että meillä on sellaisia perheitä edelleen, joissa molemmat huoltajat, vanhemmat, ovat pitkäaikaistyöttöminä. Sen perheen elämä on poissa normaaleilta raiteilta. Heitä ei voi syyllistää, mutta joutenolo aiheuttaa varmasti erilaisia sosiaalisia ongelmia ja tietysti taloudellista ahdinkoa. Näiden ihmisten eläke- ja sosiaaliturva ei ole silloin kehittymässä kunnolla, ja näissä perheissä lapset eivät pysty seuraamaan ja näkemään niin sanottua normaalia elämää, jonka työ kuitenkin tuo ihmiselle, vanhemmille. Maassamme pitäisi tehdä tiukka sääntö, ettei yksikään perhe olisi siinä tilanteessa, että molemmat huoltajat olisivat työttöminä yhtä aikaa pitkän kauden. Ehkä silloin, kun perheessä on vain yksi huoltaja, tälle yksinhuoltajalle pitäisi myös taata työpaikka aina. Yhteiskunnan tulee olla siinä aktiivisesti mukana, koska työmarkkinat eivät normaalisti näitä aina hoida.

143 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Työtä varmaan on tiedossa, jos tämä myrsky tästä vielä vähän yltyy. Kovasti täälläkin tuntuu katto paukkuvan. Mitä tuolla ulkona ja maakunnassa tapahtuukaan?

Suomessa tulevaisuuden ongelma on varmaan nuorten työllistymisen ongelma tai nuorten työttömyys, joka tuo mukanaan yhtä sun toista vakavaa yhteiskunnallista ongelmaa: syrjäytymisen, joka sanana on kovin hämärän peitossa, jos ei sitä avaa. Syrjäytymisestähän seuraa nuorilla usein rikollisuuskierre, ja sen jälkeen nuoren on hyvin vaikea, vaikka minkälaisia yhteiskunnallisia apuja ja toimenpiteitä käytettäisiin, enää työelämään päästä kiinni.

Ed. Rauhala otti esille koulutuksen ja nimenomaan koulutuksen merkityksen ja sen, miten koulutusta pitäisi järjestää uudelleen, jotta nuoret pääsisivät kiinni työelämään paremmin. Mielestäni työn kautta oppiminen, vanhanaikainen mestari—kisälli-järjestelmä olisi hyvä lääke Suomessa nyt vallitsevaan tilanteeseen. Tutkimusten mukaan peruskoulunsa päättävistä nuorista monin paikoin Suomessa noin viisi prosenttia — tämä on alueellista kyllä — ei edes hakeudu mihinkään ammatilliseen oppilaitokseen. Saman verran ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista keskeyttää opiskelunsa kesken kaiken. Tämä on meillä ongelma, ja ehkä näille nuorille, jotka eivät ole kovinkaan kiinnostuneita teoreettisista aineista, olisi tärkeää järjestää kädentaitoihin perustuvaa työn kautta oppimista ja mahdollisuutta lähteä kehittämään itseään tällä tavoin.

Meillä on myös, kuten täällä on puhuttu, vaikea työllisyystilanne. Samanaikaisesti monilla työpaikoilla näännytään liiallisen työtaakan alle, ja toisaalta meillä on myös työttömien ongelma, joka johtaa kaikenlaiseen syrjäytymiseen. Meidän pitäisi yhä enemmän ja enemmän kiinnittää huomiota siihen, miten tästä oravanpyörästä päästään eroon, ennen kuin olemme tilanteessa, josta edelliset puhujat jo ovat varoittaneet, että suuret ikäluokat siirtyvät pois työelämästä ja kaipaisivat hoivaa ja hoitoa eikä tämän maan nuorisosta ole heidän hoivaajikseen eikä hoitajikseen.

Ed. Kankaanniemi otti esille alueellisen työttömyyden. Toki työttömyys on alueellista, mutta kiinnittäisin huomiota siihen, että myöskin Etelä-Suomessa, joka monta kertaa ymmärretään paremman työllistymisen alueeksi, on paikkakuntia, joilla yllättäen on erittäin korkea työttömyysaste. Yksi esimerkki on Varsinais-Suomesta, Turku, joka ei ole mikään kovin pieni kaupunki. Siellä työttömyysaste tällä hetkellä on lähes 15 prosenttia, ja se on kyllä hyvin korkea.

Ed. Wallin valitteli, kun valtionyhtiötkin ovat irtisanoneet väkeä, ja nyt vetoaisinkin siihen, mitä Turussa nyt mahdollisesti on tapahtumassa, eli Valtionrautateiden Turun konepaja on uhanalainen. On niin, että Valtionrautatiet on lopettamassa kolmesta konepajasta yhden tai kaksi. Nämä kolme konepajaa ovat Hyvinkäällä, Kuopiossa ja Turussa. Tämä tulee tapahtumaan Hyvinkään ja Turun ja Kuopion kesken tämä kisa, eli joko Hyvinkää lopetetaan ja Turku ja Kuopio jäävät taikka Hyvinkää jää ja Turku ja Kuopio lopetetaan. VR:n Turun ja Kuopion konepajoilla on työssä noin 360 henkeä. Minusta sekä Kuopiolle että Turulle huomattavasti korkeamman työttömyyden vallitessa näiden konepajojen jatko on paljon tärkeämpi kuin Hyvinkäälle, joka on ihan selvästi pääkaupunkiseudun imussa, ja niitten ihmisten on huomattavasti helpompi työllistyä, jotka mahdollisesti olisivat jäämässä työttömiksi Hyvinkään konepajan lopettaessa toimintansa.

Täällä viitattiin siihen, miten kokoomus on hoitanut asian. Kokoomus todella mieluummin hoitaisi työllisyyttä kuin työttömyyttä. Ed. Kantalainen ansiokkaassa puheenvuorossaan otti esille, että tällä vuosikymmenellä on työttömyyttä hoidettu tässä maassa jo lähes 90 miljardilla markalla. Sen vuoksi jatkossa tästä eteenpäin meidän on paljon helpompi ja meidän on erittäin paljon hyödyllisempää keskittyä työllisyyden hoitamiseen kuin työttömyyden hoitamiseen.

144 **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Työttömyys on edelleen yhteiskunnan vakavin ongelma. Näin siitä huolimatta, että työllisyys onkin parantunut. Paranemisen vauhti on liian hidas. Toisaalta alueelliset erot ovat varsin jyrkät. Esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomen kunnissa 20 prosentin työttömyysaste on hyvin tavanomainen. Omassa maakunnassani Pohjois-Karjalassa työttömyys on koettu hyvin kipeänä. Se on ollut osaltaan vauhdittamassa poismuuttoa ja näin ollen lisännyt ja monipuolistanut eri tavoin niitä ongelmia, joita kunnissa ja maakunnassa nyt on ratkaistavana.

Me tarvitsemme, arvoisa puhemies, aktiivista työllisyyspolitiikkaa. Koulutus ja erilaiset kehittämistoimet liittyvät tähän tärkeänä osana. Elinkeinopolitiikan ja yritystoiminnan, ennen muuta pienyrittäjyyden edistämiseen pitää panostaa. Mutta, arvoisa puhemies, tämän ohella tarvitaan myös valtion erityisiä toimia. Vastalauseessaan keskusta on nostanut esiin työllisyysperusteisten siirtomenojen lisäyksen investointeihin. Me näemme, että tällä tavoin investointituilla kunnille kyetään monipuolistamaan alueen elinkeinoelämää. Eritoten tällöin tulevat kysymykseen teollisuus- ja teknologiahankkeet sekä matkailuelinkeino ja siihen liittyvät ympäristöhankkeet.

Edelleen, arvoisa puhemies, vastalauseessamme nostamme esille työmarkkinatuen epäkohdat.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Väistö, jatkakaa puhujakorokkeelta! Kaksi minuuttia tuli täyteen. Tekniikassa saattaa olla virheitä, mutta täältä näkyy, että kaksi minuuttia oli täynnä!

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Edelleen keskusta nostaa esille työmarkkinatuen epäkohdat, jotka täällä salissa on yleisesti tunnustettu. Vastalauseen lausumaehdotuksessa edellytämme eduskunnan korjaavan työmarkkinatuessa olevan puolison tuloihin perustuvan tarveharkinnan epäkohdan eli poistavan tarveharkinnan asteittain vuoteen 2003 mennessä. On väärin, että työttömyysturvan saajat joutuvat eriarvoiseen asemaan perhesuhteiden perusteella. On arvioitavissa ja nähtävissä, että tästä aiheutuu ilmeinen kannustinloukku yhden tulonsaajan perheissä. Kun toisen puolison tulot kasvavat, toisen puolison työmarkkinatuki alenee näin yhdessä verotuksen kanssa ja myös päivähoitomaksujen nousun kanssa. Lopputuloksena on tilanne, jossa perheen käytössä olevat todelliset tulot saattavat jopa alentua. Stakesin tutkimus on tämän osoittanut, ja siinä korostetaan tarveharkinnan poistamistarvetta.

Arvoisa puhemies! Keskustan vastalauseessa pidetään tärkeänä myös palkkaperusteisten työllistämistukien lisäämistä kunnille ja kuntayhtymille. Tämä on nähty tärkeänä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon alan osalta mutta myös muiden, ennen muuta pitkäaikaistyöttömien kannalta. On tärkeää, että ammattitaitoisilla ihmisillä olisi mahdollisuus säilyttää ammattitaitonsa ja työmarkkinakelpoisuutensa ja kehittää ammatillisia valmiuksiaan. Erityisen tärkeänä me olemme sen nähneet, kuten ed. Ylä-Mononen on jo tuonut esille, hoiva-alan osalta. Ellei tämän alan ammatti-ihmisistä nyt kiireesti kyetä pitämään kiinni, he hakeutuvat koulutuksen kautta muihin ammatteihin. Tästä syystä meillä ajaudutaan pian tilanteeseen, että joudutaan taas työvoimapulan kouriin tälläkin alalla. Tällaista sahaavaa liikettä

yhteiskunnassa ei pitäisi sallia. Siitä kärsivät ennen muuta asiakkaat, jotka tarvitsevat hoitoa ja hoivaa, mutta siitä kärsii taloudellisessa mielessä koko yhteiskunta, eikä se kovin helppo ja mukava tilanne ole myöskään näille henkilöille, jotka sitten joutuvat muuttamaan asuinpaikkaa kenties, joutuvat koulutuksen vuoksi asumaan toisella paikkakunnalla perheensä kanssa, kenties koko perhe joutuu työn perässä muuttamaan, kun toinen puolisoista tai perheen vanhemmat saavat uudet ammatit.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, me näemme hyvin tärkeänä, että palkkaperusteiseen työllistämistukeen lisättäisiin määrärahoja ja että erityisesti tähän nyt kiinnitettäisiin pitkäaikaistyöttömien osalta kiireesti huomiota.

145 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Koulujärjestelmämme kannalta on hyvin tärkeätä, että siellä todella pohditaan tutkintojen pituuksia ja oppimisilmaston kehittämistä ja uusia oppimismenetelmiä. Mutta haluaisin, että enemmän pohdittaisiin sitä, mikä yhteiskunnan tehtävä on ennakoinnissa, tulevaisuuden visioinnissa ja arvioinnissa sillä tavalla, että ennakoitaisiin, mitä tulevaisuuden työ kaiken kaikkiaan tulee olemaan ja minkälainen tästä lähestymistavasta tulee tulevaisuuden ammattijakauma olemaan ja elinkeinoelämän rakenne, siten että voitaisiin todella työvoimapulaa estää ja ennen kaikkea toimia sillä tavalla, että työttömyyttä ei synny. Mielestäni yhteiskunnan tehtävänä on sovittaa yhteen tulevaisuuden elinkeinoelämän rakenne ja väestön kyvyt, ennen kaikkea väestön ja nuorten aikuistuvien halukkuus opiskella eri ammatteihin ja aikaan liittyvä ammatillisen koulutuksen jakauma ja myöskin se, että yhteiskunnassa olisi sellainen ilmapiiri vielä, että kaikki ammatit ovat tarpeellisia ja arvostettuja.

Täällä tuli esille, että 5 prosenttia nuorista olisi heitä, jotka eivät lähde ammattiin eikä opiskelemaan. Se on eräiden tutkimusten mukaan 8 prosenttia. Todella tulisi tehdä jotakin esimerkiksi ihan etätyön hyväksi ja voisi ajatella, mitkä ovat kaikki erilaiset mahdollisuudet. Etäopiskelun kautta voitaisiin opiskella jo etätyön tekemistä, valmentautua ikään kuin siihen ja ennen kaikkea niin, että oppimaan oppiminen olisi mahdollista ja työssäoppiminen olisi mahdollista. Myös ikääntyneille on erittäin tärkeää, että voi aina uuteen ja uuteen osaamiseen saada valmiudet. Silloin jaksaa myöskin työssä pidempään.

146 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan kiinnittää vielä huomiota siihen, kun ed. L. Hiltunen esittää perusteluissa lausuttavaksi, että eduskunta edellyttäisi, että työttömän perheen syrjäytymisen ehkäisemiseksi ryhdyttäisiin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin. Työttömät perheet ovat tosi vakava ongelma. Nimittäin kun vanhemmat joutuvat työttömyysuralle ja siinä perheessä sitten nuoret, kasvavat lapset elävät, he hyvin nopeasti ajautuvat sille samalla uralle kuin vanhemmatkin. Sen vuoksi siitä meillä saattaa tulevaisuudessa muodostua kohtalokas pommi. Sen vuoksi — en tiedä kylläkään, mitkä ne toimenpiteet ovat, mitä yhteiskunta voisi sitten tässä tehdä — meidän tulisi kaikin voimin ja kaikin keinoin ponnistella tällaisen pommin purkamiseksi ja näiden todellisten ongelmien ehkäisemiseksi.

Nuorille, joista useimmat todella tahtoisivat jo elää tulevaisuudessa elämässään jotakin muuta kuin samanlaista elämää kuin heidän vanhempansa, jotka ovat jo ajautuneet työttömyystilanteeseen ja syrjäytymässä yhteiskunnasta, pitäisi nyt pystyä apua antamaan, ja sen vuoksi kaikki on tehtävä.

147 **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että työvoima ja työpaikat kohtaisivat mahdollisimman hyvin. Tämä on tietysti tärkeä ottaa huomioon koulutuksessa. Kuitenkin meillä on runsaan kymmenen vuoden takaisesta historiasta jo osoitettavissa, että työvoimatarpeen ennakointi ei osu kohdalleen, ja näin tulee varmasti käymään tästä eteenkinpäin. Tuolloinhan arvioitiin, että yksin kunnat, siis tämä oli 80-luvun lopulla, tarvitsevat enemmän työvoimaa kuin työmarkkinoille tuleva ikäluokka on. Kun tuosta ajasta mentiin eteenpäin muutamia vuosia, tiedämme, mitä taloudessa tapahtui. Romahduksen myötä kuntien kyky työllistää heikkeni olennaisesti ja palveluyhteiskuntakehitys pysähtyi, työllisyys heikkeni rajusti, ja oikeastaan sitä ongelmaa edelleenkin me podemme. On siis tärkeää, kuten ed. Leea Hiltunen totesi, saada mahdollisimman hyvä oppimisvalmius ja työssäoppimisen valmius ja sellainen yhteiskunnan ilmapiiri, että haluttaisiin oppia uutta ja että myös työnantajat arvostaisivat itsensä kehittämistä.

148 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt olemme oikeastaan Suomen tärkeimmässä alassa ja asiassa, työllisyydessä ja

työllisyysasioiden hoidossa, päällimmäisenä ajatuksena minulle jäi mieleen aikaisemmin, että kun ed. Esa Lahtela puhui, minulla ei olisi siihen mitään lisättävää, että Lahteloitten ajatukset olisivat täysin samanlaiset. Mutta kun tätä asiaa on enemmän miettinyt, kuulijoille, jotka tuntuvat ymmärtävän ja kantavan vastuuta työllisyysasioista ja maan asioista muutenkin, haluaisin sanoa, että joitakin näkökohtaeroja on varmasti olemassa Lahteloiden näkemyksessä tästä asiasta.

Päällimmäisenä huolena näkisin, että kun näin tärkeästä asiasta on kysymys kuin työllisyysasiasta ja työvoimaministeriön hallinnonalasta, työvoimaministeriä ei näy paikan päällä ollenkaan kuuntelemassa sitä, mitä kansanedustajat tästä asiasta näkevät ja mitä palautetta eduskunta haluaa antaa ja miten tätä asiaa käsitellään valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä. En mene väittämään, että tämä olisi vastuuntunnotonta, mutta minusta se on outoa, kun on nähty, että sellaiset ministerit, jotka kantavat omasta alastaan todella huolta, ovat olleet täällä läsnä silloin, kun keskustelua on käyty.

Mitä tulee työn tekemiseen ja työn vastaanottamiseen, näen, että perimmäinen huoli meillä on pitkällä aikavälillä olemassa siinä, että nuori kansa vieraantuu työstä ja kokee työn sellaisena kuin eräs heimolaji Suomessa, tuntee ihmeellisenä nimikkeen "työ". He ajattelevat, että se tarkoittaa jotakin arvokasta jostakusta henkilöstä, mutta tarkoitetaan ihan ruumiillista työtä ja tältä osin ryhdytään asiaa vieroksumaan. Silloin kun tämä yleisesti laajenee ja pidemmälle menee, olemme todella vakavalla asialla ja pohjalla.

Ed. Hemmilä totesi, että ongelmamme on ehkä siinä pitkälti olemassa, että jälkikasvut seuraavat isiensä ja äitiensä jälkiä ja valitsevat saman ammattialan, saman työn ja työn luonteen kuin vanhemmat sukupolvet ovat tehneet. Mielestäni se ei ole ongelma vaan päinvastoin etu asiassa. Silloin kunnioitetaan niitä perinteitä ja periaatteita, miten suku on työnsä tehnyt ja eteenpäin mennyt.

Mielestäni suurin ongelma on se, että lähiöissä, joita pääkaupunkiseudunkin monet asutuslähiöt edustavat, mitenkään pois huomioimatta Ruuhka-Suomen muitakaan keskuksia kasvukeskusten ympärillä, kasvavalla nuorella kansalla ei ole mahdollisuuksia tarttua työhön eikä nähdä esimerkkiä siitä, kuinka työ on tärkeä elämänmuoto ja kuinka se on tärkeä sille perheelle ja toimeentulolle. Se on käsittääkseni asia numero yksi, mikä pitäisi saada kasvamaan ja tarttumaan tähän väkeen.

Ajattelen vanhaa maalaiskansaa, joka näki, että jo nuoresta pitäen, kun lehdissä on tätä asiaa kovasti yritetty julkisuuteenkin syöttää, että työn merkitys oli tavattoman tärkeä. Sitä kunnioitettiin. Siinä vaiheessa kun työhön kyettiin, sinne ajettiin ja lähdettiin. Itse varsin hyvin asian olen ymmärtänyt ja tuntenut, kun jotkut toiset siinä kylällä joutivat paljon paremmin pyöräilemään, onkitöihin ja muihin asioihin, sellaisiin, jotka olivat kauempana työstä kuin oma kohtaloni. Talon komento kuitenkin oli sellainen, että väkisin aamulla aikaisin ylös ajettiin ja töihin komennettiin, eikä se päivä koskaan päättynyt, ennen kuin työt oli loppuun suoritettu. Niin hankalalta ja vaikealta kuin se silloin tuntuikin, näin jälkeenpäin olen ajatellut, että se oli rikasta aikaa. Siitä oli kuitenkin oppia. Sen jälkeen on oppinut vähän ymmärtämään toisella tavalla työn merkitystä.

Kun olen täällä aikaisemminkin puhunut käsityöammatin arvostuksesta ja käden taitojen merkityksestä, en jättäisi sitä tässäkään asiassa huomioimatta millään tavalla. On tietysti yksi tärkeä näkökohta, että koulutuksella taataan sellaiset lähtökohdat ja asemat, että kyetään omaksumaan ne periaatteet, joita ammattityö vaatii, mutta käden taitojen arvot ja kunnioittaminen ovat mielestäni kuitenkin selvästi jääneet liian vähälle.

Luovaa ajattelua, sanoisin joskus jopa luovaa hulluutta, on ehkä korostettu turhankin paljon. Se on mielestäni sen tyyppistä, että jos asiaa tarkemmin katsotaan, olen aika vakuuttavan varma, että nykyisin salissa olevista kansanedustajista pääosa osaa erinomaisen hyvin veistää kirveenvarren, kaikki peräpenkissäkin mukana olevat, luulen, että onnistuvat siinä keskimääräisesti selvästi paremmin kuin nuoriso, jota kouluelämä nyt kouluttaa. Tästä puuttuu juuri käden taidon merkityksen arvostus ja näkeminen.

Hengen pitäisi olla sellainen, että jokainen kouluttautuu ja hakeutuu niille aloille, joilla asia parhaiten on nähtävissä ja ymmärrettävissä. Siellä löydetään sellainen monipuolinen pohja ja myös se, mitä ei ole missään tuotu esille. Tämä pitkälti liittyy sivistystoimeen, mutta työasioista kun on kysymys, käsittääkseni pitäisi pystyä ohjaamaan ja arvioimaan niin, että olisi monikäyttötaitoisuutta niin, että pystyttäisiin tekemään montaa muutakin käytännön työtä kuin vain yhden ajan ja yhden linjan ohutta putkityötä, missä

ei nähdä sivuille eikä eteen. En tarkoita sitä, että papin ja lääkärin työ välttämättä sekoitettaisiin keskenään, mutta esimerkki tulee nyt tästä, kun parhaat puhujat ovat kuitenkin täällä selvästi edustajat Tiusanen ja Oinonen, jos näin voitaisiin ajatella. Kumpikin on tavallaan sekä henkisen että käden työn tekijöitä tässä asiassa. Sillä pohjalla yhteiskunnan tulisi työvoima-alaan panostaa niin paljon, että korvaukseen, josta nykyisin pitkälti puhutaan, että maksetaan kotona olemisesta ilman varsinaista työntekoa, pitäisi löytää sellaiset kannustusmuodot, että elämällä olisi sellaiset syvät ja kovat periaatteet, että työtä tehdään elääkseen. Sen merkitys on toimeentulolle kaiken a ja o. Sillä on ruoan ja muun hyvinvoinnin puolesta kaikkein ratkaisevin tekijä ja merkitys.

Vaikka nyt ikkunat kovasti tärisevätkin ja tuulee, uskon, että se johtuu juuri tästä vakavasta asiasta, jota talousarviokeskustelun yhteydessä käydään. Ymmärrän, että työhön asennoitumisen pitää olla työntekijällä oikeaoppista. Jos ei juuri sillä koulutetulla alalla ole työtä, hankitaan jotain muuta eikä odoteta ja keksitä, miten täältä voitaisiin kotiin helpoimmin löytää. Osoitan tässä selkeästi syyttävän sormen myöskin yhteiskunnan julkista taloutta kohtaan siinä, että homma tapahtuu osittain pelaten ja aikaa kaivaa niin, että työllistäminen ja uuden työntekijän ottaminen perustuu kokonaan siihen, että saadaan joitakin työllistämistukia, jolloin rehellisen palkan osa on työnantajan osalta vain pieni osa ja loppu tulee niin sanotusta valtion pussista. Se ei ole oikein eikä se ole kehittävää. Pitäisi löytää sellaiset tavat, että työntekijä palkataan todella tarpeen perusteella eikä vain lyhytaikaisella työllistämisperiaatteella.

Niin kuin ed. Kankaanniemi ansiokkaasti kertoi, monissa pienissä kunnissa, köyhissäkin kunnissa nuorten kesätyöllistämiseen ja työpaikkojen mahdollisuuksiin, vaikka lyhytaikaisiinkin, on panostettu, ja se on se lähtökohta, jolla tätä asiaa viedään eteenpäin ja oikein arvostetaan ja korostetaan. Tätä pitäisi vain laajemmin nähdä ja laajemmin ymmärtää.

Ihmettelen kyllä aika pitkälti, kun tämä on aika lailla tärkeä ala, että yrittäjärintamasta ei ole esimerkiksi kokoomuksen riveissä näkyvissä ketään muita kuin ed. Hemmilä. Siinä mielessä pidänkin aika outona, että yrittäjä- ja työnantajapuolen edustajista ei ketään näy paikalla. Sanoisinko, en uskalla sanoa, ettei kiinnosta, mutta kuitenkin selvästi tätä asiaa väheksytään. Tämä sen takia, että haluan pitkälti heittää näkemyksen siitä, että kyllä työnantajankin täytyy nähdä enemmän, vahvemmin ja voimakkaampana se asia, että työntekijää kunnioitetaan, kannustetaan ja pyritään jo nuoresta pitäen ottamaan työhön, kouluttamaan, ohjaamaan ja tekemään niin, että yhteiskunnallinen vastuu kasvaa suurempana ja kovempana.

Tämä myös poikkeaa aavistuksen verran alasta, mutta pitäisi löytää sellainen tapa ja muoto, että perheen toinen puoliso olisi kotona kasvattamassa ja hoitamassa kotia ja toinen ansaitsisi työllä toimeentulon. Tyydyttäisiin vähän vähempään elintasoon ja muotoon ja enemmän rakennettaisiin perheen henkistä kulttuuria, tapaa ja muotoa. Sen takia olisin halunnut kuulla ja nähdä, että asianomainen ministeri olisi ollut paikalla myös tämän näkemyksen kuulemassa ja tuntemassa.

Rouva puhemies! Tämän lyhyen sanailun perusteella haluaisin toivoa, että syntyisi vielä vähän keskustelua ja henkevämpää pohjaa tälle asialle, saisimme taustaa ja tulevaisuutta työllisyysasioitten hoitamiselle.

149 **Leena Rauhala /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ensin ed. S. Lahtelalle sanoa, kun hän puhui käden taidoista, joista on aikaisemminkin puhuttu, että haluan tuoda esille kysymyksen siitä, ketkä eivät arvosta sitä. Ymmärrän niin, että ammatillisten oppilaitosten sisällä tehdään vankkaa harkittua työtä sen suuntaan, että ammatillinen koulutus on muutakin kuin teoriaa, on työssä oppimisen jaksot jne. Se, mikä siellä on todella tärkeää, on, että teoria ja toiminta ovat yhdessä. Erityisesti tämä tulee esiin sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa, mutta myös muualla. Haluan korostaa myös sitä, että nykyisinhän yleissivistävänkin koulutuksen yhteydessä, siis lukioissa ja peruskouluissa, on niin sanotut työelämään tutustumisjaksot. Tällä tavalla pyritään siihen, että nuoret saisivat kosketuksen työelämään. Nyt on kysymys vain siitä, miten sinänsä resursoidaan ja miten opettajilla on aikaa kaiken kaikkiaan oppilaitten harjoittamiseen, mutta sitä tapahtuu. Siellä ei ainakaan ole arvostuksen puutetta, kysymys on enemmän yhteiskunnan taholta tulevista resursseista.

Se, miksi puheenvuoroni pyysin, oli oikeastaan työmarkkinatukiasia. Keskustan vastalauseehdotuksessa sanotaan, että työmarkkinatuessa

puolison tuloihin perustuva tarveharkinta poistetaan asteittain. Se on erittäin hyvä. Mutta mielestäni työmarkkinatukeen liittyy muitakin epäkohtia. Olen sanonut, että selvitykset eivät sinänsä auta eivätkä vie paljon eteenpäin. Mutta ketä ovat ne työmarkkinatuella olevat, ja minkälaisia muita epäkohtia siihen liittyy? Olen ymmärtänyt, että siellä on useitakin epäkohtia. Tätä voitaisiin selvittää pidemmälle.

150 **Marja-Leena Kemppainen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. S. Lahtela hyvin värikkäässä yön tuntien puheessaan toi monta ihan hyvää asiaa esille. Kiinnitin huomiota hänen hieman asenteelliseen näkemykseensä siinä, kun hän viittasi erääseen heimoon. Minä näkisin, että tämä talo on sellainen talo, jossa edustetaan koko kansaa ja haetaan aktiviteetteja kansan suuntaan ja positiivisia ilmiöitä ja yritetään löytää parannuskeinoja, jos meillä on joitakin epäkohtia. Olisin toivonut häneltä hieman erilaista suhtautumista puheenvuorossa.

151 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Itsekin olen näin ensi kauden kansanedustajana ollut hieman ihmeissäni paitsi siitä, että salissa ei kovin montaa meitä ole, erityisesti siitä, että kun puhutaan seuraavan vuoden tulo- ja menoarviosta, täällä ei ole kyseisen hallinnonalan ministeriä lainkaan paikalla. Minusta tähän pitäisi tulevaisuudessa kiinnittää huomiota enemmän, jotta ainakin oman hallinnonalansa ministeri, kun puhutaan budjetin palautekeskustelusta, olisi paikalla. Nyt vaikuttaisi vähän siltä, että lievästi sanottuna tämä on eduskunnan aliarvioimista tai jotain vähän vakavampaakin. On mielenkiintoista nähdä, kun seuraavaksi siirrytään pääluokkaan 35, joka on ympäristöministeriö, saapuuko kyseinen ministeri paikalle aitioonsa.

152 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Olisin halunnut käyttää aivan lyhyen vastauspuheenvuoron ed. Seppo Lahtelan puheenvuoron johdosta. Teen sen nyt näin.

Aivan sama asia, minkä ed. Kemppainen otti esiin: ed. Seppo Lahtela puhui heimolajista, jolle sana työ on vieras. On kyllä aika kyseenalaista, jos niputetaan kaikki romanit tai niin sanotusti mustalaiset samaan nippuun ja todetaan, niin kuin ed. Seppo Lahtela pitkässä puheenvuorossaan totesi, heimolaji tällaiseksi. Se ei ole oikein, koska on hyvin erilaisia ihmisiä kaikissa etnisissä ryhmissä.

153 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä aivan lyhyesti todeta sen, että meillä todella julkinen sektori on merkittävä työllistäjä, ja toivoisin, että se jatkossa ja tulevaisuudessa voisi olla vielä enemmänkin työllistävä, kun ajatellaan, mikä kysyntä palvelualoilla on. Palvelutarpeet ovat merkittävät, vaikka palvelutarpeissa tapahtuu muutoksia. Yritysmaailman näkökulmasta haluaisin tarkastella asiaa siten, että kuitenkin yritysmaailmassa luodaan tehtäviä, joiden avulla Suomi joko pärjää tai ei pärjää. Pk-sektorilla on ainakin merkittävä osa ja tietysti myös vientisektorilla myös. Jos tuotteemme ovat kilpailukykyisiä, niin silloin kaikki se tekeminen ja osaaminen on hyvin pitkälti kuitenkin yrityksen sisältä kiinni. Kysyn sitä, miten tulevaisuudessa mahdollisesti lähdetään valmentautumaan siihen, että yrityksillä on mahdollisuus koulutustehtävään enemmän osallistua yhdessä yliopistojen, tiedekorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen kanssa ja luoda koulutusta vielä kiinteämmässä yhteistyössä. Tässä on jo paljon kokeiluja ollut ja tähän suuntaan on jo menty, mutta on edettävä vielä voimakkaammin, nopeammin askelin ja esimerkiksi ihan rahoituksenkin osalta on selvitettävä, mikä on yritysten ja työnantajien osuus esimerkiksi koulutuksen ja täydennyskoulutuksen rahoituksessa jatkossa, uudelleenoppimisessa ja uusiin ammatteihin valmentautumisessa.

154 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusasen tapaan oikeastaan jäi itselleni epäselväksi, mitä ed. S. Lahtela puheenvuorossaan tarkoitti. Olen hämmentynyt, jos se tarkoittaa sitä, mitä tässä nyt kuulijat epäilevät. Toivoisinkin oikeastaan kyllä vastauspuheenvuoroa ed. Lahtelalta niin, että hän tarkentaisi omat näkemyksensä. Mitään erityisryhmää ei pidä tässä lähteä näin summamutikassa arvioimaan.

155 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun on tullut epäselväksi se, mitä puheenvuorossani tarkoitin, niin selvästi on nähtävissä, että on semmoisia seutukuntakohtaisia ihmisryhmiä, jotka karttavat työtä. Se johtuu pitkälti siitä, että kun naapuri ei ole työhaluinen, tämä tarttuu toiseen naapuriin ja kolmanteen jne. Kohta koko

kyläkunta saattaa olla työhaluton. Tulee tässä esille juuri se asia, josta ed. Esa Lahtela mainitsi, että 55-vuotiaat jne. halusti käyvät pilkillä ja viihtyvät siellä. Kun tämä tauti tarttuu, sen jälkeen siitä ei itse ikään kuin eroon pääse.

Omalta osaltani katson tämän asian, että kun syksyllä hirvenmetsästys alkaa, niin se on sellainen asia, ettei siitä mielellään joutuisi mihinkään eroon ja mieluummin tekisi sitä kuin mitään muuta työhön liittyvää, joskin sekin voi joskus tuntua työltä ihan kokonaan. Toivottavasti tämä selvensi selvästi tätä omaa puheenvuoroani.

156 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Kyllä varmasti se selvensi tuo puheenvuoro, jonka äsken kuulimme. Mutta kyllä minä nyt olen ymmärtänyt niin, että nimenomaan sekä opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja ennen kaikkea työministeriön tehtäväalueella juuri toimitaan sillä tavalla. Kaikki pitkän tähtäimen suunnitelmat tavoittelevat sitä, että siellä on ihmisarvo keskeinen. Vaikka niin ehkä ajatellaan kuin ed. S. Lahtela toi puheenvuorossaan esille, niin minun mielestäni niitä ei voi pitää sellaisina osioina, joitten mukaan arvioidaan työelämän kehitystä tai kaiken kaikkiaan ikään kuin asetetaan ihmiset eri lohkoihin. Minä toivoisin, että voitaisiin kuitenkin katsoa kansakuntaa kokonaisuutena ja ennen kaikkea jokaista yksilöä arvostaa ihmisarvoisena.

157 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun tämä keskustelu meni nyt enemmän ihmistasolle ja pienryhmätasolle, niin toivoisin, että ymmärrettäisiin sanomani, jonka halusin puheenvuorossani julkituoda, että koko yhteiskunnan ja koko valtakunnan pitäisi kantaa huolta kansan tulevaisuuden työllistymisestä ja työhaluista ja sellaisista mahdollisuuksista, että työtä löytyisi jokaiselle. Jos ei ole yhden lajin työtä, tehtäisiin toisen lajin työtä ja vallitsisi aktiivisuus, joka kiihottaisi tähän asiaan, semmoinen tuntuma kuin kansanedustajilla, jotka haluavat panna tässä budjetissa asiat kuntoon ja järjestykseen, semmoinen työn into ja halu pitäisi saada kaikkiin ihmisiin syntymään. Valitettavasti kaikissa edustajissakaan sitä ei tällä kertaa ole olemassa, mutta poissaolijat luottavat paikalla oleviin, että asiat tulevat kuntoon.

Yleiskeskustelu pääluokasta 34 julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 35

Ympäristöministeriön hallinnonala

Yleiskeskustelu:

158 **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Esillä on ympäristöministeriön hallinnonala. Ensinnäkin haluan kiittää asunto- ja ympäristöjaoston jäseniä erittäin yhteistyökykyisestä, yhteistyöhaluisesta ja tuloksekkaasta työskentelystä. Jaosto muutti budjettia sekä asumisen edistämisen että ympäristönsuojelun osalta. Sen lisäksi haluan kiittää ympäristövaliokuntaa. Ympäristövaliokunnan lausunto budjetista oli erittäin hyvä ja siitä oli paljon apua, kun asunto- ja ympäristöjaosto mietintöä laati ja budjettia käsitteli.

Kommentoin, arvoisa rouva puhemies, muutamalla sanalla mietintöä sen pääkohdittain.

Ympäristötöistä ensinnäkin: Täytyy sanoa, että hallituksen budjetti ympäristönsuojelun osalta ja erityisesti ympäristötöiden osalta ei ole ollut kehuttava. Tämän vuoden budjetissa oli laskua vuodesta 98 peräti 30 miljoonaa ympäristötöiden osalta, ja myös vuoden 2000 budjettiin esitettiin 13 miljoonan alennusta siitä, mitä tämän vuoden budjetissa oli. Valiokunta totesikin, että tämä ei voi olla oikein, ja on pystynyt neuvottelemaan lisää tähän 6 miljoonaa markkaa ja tällä tavalla pienentämään tätä vähennystä.

Asia, josta paljon mietintöä laadittaessa keskusteltiin, koski luonnonsuojelualueita. Luonnonsuojelualueita on lisätty paljon ja samalla niiden käytölle on tullut uusia velvoitteita. Rahoituksessa on ongelmia. Vuonna 96 hyväksytty luonnonsuojeluohjelmien rahoitusohjelma antaa eräänlaisen raamin tälle, ja kun kuitenkin tarpeita on erityisesti Etelä-Suomessa, niin valiokunta onkin mietinnön tekstiosassa ehdottanut harkittavaksi myös uudenlaisia rahoitusmalleja, jotta saataisiin uusia luonnonsuojelualueita erityisesti tänne Etelä-Suomeen.

Yksi esimerkki, josta myös lakialoite on eduskunnan käsittelyssä, koskee Repovettä Saimaalla. Siellä on tilanne, jossa alueella on tuhat hehtaaria valtion maata ja ympärillä metsäyhtiön maata. Valiokunta lähtee siitä, että tällaisessa tapauksessa voisi aivan hyvin ajatella niin, että luonnonsuojelualue muodostettaisiin yhteistyös-

sä vapaaehtoisella sopimuksella valtion ja maata omistavan tahon kanssa niin, että luonnonarvot pystyttäisiin toteuttamaan ja luonnonsuojelualueet tällä tavalla toteuttamaan ilman, että se rasittaisi hirvittävän paljon muuallekin tarpeellista luonnonsuojelualueiden rahoitusta.

On ehkä lehdistössäkin vähän vinoiltu, että ne muutokset, joita valtiovarainvaliokunta teki budjettiin, ovat olleet varsin pieniäkin joiltakin osilta. Jossakin olin huomaavinani, että Saimaan norppa oli mainittu erikseen. 500 000 markkaa saattaa olla pieni raha valtion budjetin osalta, mutta saimaannorpalle se on iso raha, tai sanotaan Saimaan norppakannalle ja sen suojelulle. Tähän todella valiokunta on halunnut kiinnittää huomiota. Saimaannorppa on kuitenkin suomalaista aarteistoa, uhanalainen laji, joka on kansainvälisestikin suojeltu, ja meillä on kyllä täysi vastuu pitää huoli siitä, että tämä laji pystyy elpymään. Sen vuoksi oli välttämätöntä lisätä rahaa, jotta norpan suojelussa mentäisiin eteenpäin eikä kanta pääsisi taantumaan.

Nämä sanat ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelualueiden osalta. Mitä tulee asumisen edistämiseen, täytyy heti todeta, että budjetti oli myönteinen jo lähtökohdiltaan, olihan kuitenkin asumisen edistämiseen varattu budjetissa kaikkiaan 9 prosentin lisäykset tähän vuoteen verrattuna. Se antoi hyvän lähtökohdan. Siitä itse asiassa voi todella olla hallitukselle kiitollinen, että jo lähtökohta oli tämä.

Asuntobudjettiin sisältyi kuitenkin muutamia ongelmia, joita valiokunnassa ja jaostossa haluttiin korjata. Yksi oli jo tavaksi tullut aravavaltuuksien jäädyttäminen 2 miljardin osalta. Hallitus on perustellut sitä suhdannesyillä, niin että ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön välisillä neuvottelumenettelyillä olisi suhdannetilanteesta riippuen vapautettu 2 miljardia myöhemmin kuin vuoden alusta käyttöön. Valiokunta kuitenkin on todennut, että tähän ei ole perusteita. Mikäli tällainen jäädytys olisi jätetty voimaan, se olisi vaarantanut itse asiassa hallituksen budjettiesityksessä olevan tavoitteen, 13 000 vuokra- ja korkotukiasunnon rakentamisen ensi vuonna, koska on aivan selvää, että ne valtuudet, jotka esimerkiksi vuoden lopussa vapautettaisiin käyttöön, eivät ehtisi varsinaisesti asuntotuotantoon ensi vuoden aikana vaikuttamaan.

Toinen asia koskee korjausmäärärahojen valtuuksia. Hallitus myös perusteli korjausmäärärahojen leikkaamista kolmanneksella, eli kun tänä vuonna oli 240 miljoonaa, budjetti lähti 160 miljoonasta valtuuksien osalta siten, että nyt on painopiste uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa voitaisiin vähän vetää henkeä. Tosiasia on kuitenkin niin, että korjausrakentamistarvetta on muuallakin kuin kasvukeskuksissa, missä on nimenomaan uudisrakentamistarvetta. Valiokunta näki, että korjausrakentamisen volyymi on syytä säilyttää ennallaan. Sitä paitsi kasvukeskuksissakin on tarpeita, jotka eivät ole poistuneet, esimerkiksi vanhusten asuntojen korjaus, vanhusten asuintalojen hissiprojektit jne., sotaveteraanien tarpeet. Tällä tavalla korjausrakentamisen osalta tarpeet ovat edelleen olemassa myös kasvukeskuksissa. Valiokunta palautti korjausavustuksien valtuuden ennalleen eli samalle tasolle, mikä on tänä vuonna, 240 miljoonaan markkaan.

Asunto-ongelmathan ovat muuttoliikkeestä, patoutuneesta kysynnästä, sen purkautumisesta, alhaisesta korkotasosta jne. johtuen kaikkein kärjistyneimmät Pääkaupunkiseudulla, ja täällähän on hallituksen toimin tehty erilaisia ratkaisuja, joilla asuntopulaa pyritään helpottamaan ennen kaikkea tarjontaa lisäämällä. Tähän liittyy se, että on päätetty, että niin sanotut kehyskunnat Pääkaupunkiseudun kuntien ohella pystyvät saamaan ennakkoja vuokra-asuntoaravatuotantoaan varten tuleville vuosille, vuosille 2001—2003. Kun tähän Pääkaupunkiseudun kuntien lisäksi tulivat mukaan kehyskunnat, valiokunta piti selvänä, että silloin vuosittainen ennakkovaraus 500 miljoonaa ei riitä, vaan kun kuntia on enemmän, jotka voivat rahaa hakea, pitää myös summaa lisätä. Valiokunta lisäsikin sitten yhteensä 150 miljoonaa näitä valtuuksia eli 50 miljoonaa vuosittain. Summa on nyt 550 miljoonaa, minkä verran näitä ennakkoja voidaan pääkaupunkiseudulla sekä kehyskunnissa varata vuosille 2001—2003.

Yksi asia, mihin valiokunta joutui kiinnittämään huomiota ja tekemään muutosehdotuksia, oli avustukset. Se koskee sekä ympäristöjärjestöjen avustuksia että myös asukasjärjestöjen avustuksia. Molemmille on tarvetta. Nyt kun asuntotilanne on niin heikko kuin se on, muun muassa järjestöt, jotka tekevät neuvontatyötä vuokraasuntoa hakevien ihmisten keskuudessa, ovat joutuneet jopa riittämättömien määrärahojen vuoksi lomauttamaan henkilöstöään. Sen vuoksi, kun tähän oli hallituksen ehdotuksessa esitetty supistusta yhdellä miljoonalla markalla, valio-

kunta nosti avustuksia 1,5 miljoonalla markalla. Tästä potista on rahaa osoitettavissa sekä ympäristöjärjestöjen avustamiseen että myös asukasjärjestöjen avustamiseen. Tämä on hyvin tervetulleena järjestöjen piirissä otettu vastaan.

Valiokunta teki myös ponnen koskien puurakentamista, ja tämä ponsi on ihan perusteltu. Aika tuntuu loppuvan, ja jotta pysyisin, arvoisa rouva puhemies, suosituksessa, viimeiset 15 sekuntia käytän siihen, että puurakentamisesta pitää todella huolta kantaa. Se on Suomessa edelleen lapsenkengissä verrattuna moniin muihin maihin. Valiokunta on halunnut ponnellaan kiinnittää huomiota siihen, että niitä puurakentamiseen tähtääviä ohjelmia, joita maassa on voimassa, pitää määrätietoisesti jatkaa ja niihin resurssit turvata.

159 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaoston puheenjohtaja Uotila piti hyvän puheenvuoron, ja itse pyrin nyt kolmessa minuutissa käymään omani läpi.

Hallitusohjelma on hyvä Lipposen toisella hallituksella erityisesti, mikä koskee ympäristöä. Siinä mainitaan myös norppa. Todella kiitoksia ympäristövaliokunnankin puolesta ja omasta puolestani valtiovarainvaliokunnalle, että norpan suojelu on otettu myös esille puolen miljoonan markan lisämäärärahana.

Kansallisen metsäohjelman suhteen ympäristövaliokunta kävi hyvin tiiviin ja laajan keskustelun. Täällä on paikalla valiokunnan jäsen ed. R. Korhonen. Kiinnitimme huomiota nimenomaan siihen, että luonnonsuojeluun aiottu 10 miljoonaa markkaa puuttuu tästä budjetista.

Ympäristötöihin saatu lisä 6 miljoonaa on tietysti tervetullut, tosin miljoonien määrä ei ole tietenkään riittävä.

Ympäristöjärjestöille on varsin tärkeätä, että nyt uuden rakennuslain ja ympäristönsuojelulain tullessa voimaan on myös lisäresursseja käytössä.

Luonnonsuojelualueita käsitellessään ympäristövaliokunta myös käytti melkoisesti aikaa niiden pohtimiseen ja näiden asioitten selvittämiseen. Olemme varmasti tyytyväisiä siihen tulokseen, mihin omassa tekstissään valtiovarainvaliokunta on asiassa päätynyt.

Uusista kansallispuistoista: Repoveden kansallispuisto lakialoitteeseenkin viitaten. On todella hienoa, että valtiovarainvaliokunta on yksimielisesti linjannut tällaisen uuden vaihtoehdon. Repovesi-lakialoite, jonka on allekirjoittanut 102 kansanedustajaa, on ympäristövaliokunnan käsittelyssä keväällä, siitä on päätetty valiokunnassa.

Rakentamisessa 7 miljardia markkaa vapaasti vuoden 2000 alusta on aivan oikea linjaus. Oli sama tilanne jälleen, kuten vuosi sitten, että valtiovarainvaliokunta on tuon tilanteen ratkaissut oikealla tavalla.

Lopuksi, puhemies, on hienoa, että valtiovarainvaliokunta on ottanut ympäristövaliokunnan lausunnon näinkin tarkoin ja monipuolisesti huomioon.

160 **Riitta Korhonen /kok:** Arvoisa puhemies! Itse asiassa ympäristöasiat tulivat jo sangen kattavasti kiitellyiksi sekä asunto- ja ympäristöjaoston puheenjohtajan Uotilan että ympäristövaliokuntamme puheenjohtajan Tiusasen suulla. Itse haluaisin nostaa vielä ehkä samoja ja osittain eri asioita esille.

Ympäristövaliokunnan valtiovarainvaliokunnalle antamassa lausunnossa on nostettu esille täsmälleen niitä samoja asioita, joita jaosto käsitteli, hyvin pitkästi saman henkisesti linjasi ne toki painottaen ehkä omassa osuudessaan hieman eri asioita. Ympäristövaliokunnan lausunnossa nostettiin esille ympäristötöistä myös saastuneiden maa-alueiden kunnostus ja todettiin, että siihen ei varoja ehkä ole riittävästi osoitettu. Samoin molemmat edustajat, sekä ed. Uotila että ed. Tiusanen, totesivat asuntoasioista, että aravarakentamiseen käytettävien varojen aikaistaminen todettiin tarpeelliseksi. Samoin Itämeren ja vesien suojeluun kiinnitettiin molemmissa, sekä jaostossa että valiokunnassa, huomiota ja todettiin, että se on äärettömän merkittävää sekä meidän kannaltamme että myöskin lähialueyhteistyönä.

Ed. Uotila nosti esille korjausavustukset. On äärettömän tärkeää, että niitten määrä nostettiin ja palautettiin tuohon 240 miljoonaan markkaan. Kuten yleispuheenvuorossani nostin esille, on myöskin tärkeää huomioida se, että niitä ei käytettäisi pelkästään lähiöiden kunnostamiseen. Pohjois-Karjalassa käynnistettiin muistaakseni vuonna 1998 Sokora II -projekti, jossa erityisesti vammaisten, invalidien, vanhusten ja sotaveteraanien asuntoihin panostettiin korjausvaroja ja saatiin aikaiseksi merkittävän hyviä tuloksia, joilla edesautettiin sitä, että tällaiset erityisryh-

mät pystyivät asumaan kotonaan hyvinkin paljon pitempään, mikä säästää merkittävästi kuluja sitten laitoshoidosta. Eli siitäkin syystä näitten varojen palauttaminen tuohon 240 miljoonaan markkaan oli äärettömän tärkeää.

Sitten jaostossa todettiin, minkä jaoston puheenjohtaja Uotilakin nosti esille, puurakentamisen ja puurakentamisen edistämisen tärkeys. Rakennuslaki, joka tulee voimaan nyt tulevan vuoden alusta, mahdollistaa puurakentamisen, ja lähinnä, mistä se ongelmakenttä saattaa syntyä, on rakentamisen ohjaus, valvonta ja suunnittelun taso, johon toki on uudessa rakennuslaissa ja -asetuksessa kiinnitetty huomiota. Se on viime kädessä kuntien ja kaupunkien asia, että ne valvovat ja edesauttavat laadukasta rakentamista ja myöskin laadukasta puurakentamista, koska erityisesti puulla materiaalina on sellaisia ominaisuuksia, että kosteus- ja homevaurioita saattaa syntyä jopa helpommin kuin kivirakenteisissa rakennuksissa. Siitä syystä sen puolen osaamisen ja laatuun panostamisen merkitys on äärettömän suurta.

161 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ympäristöministeriön hallinnonalalla on tietysti paljon tärkeitä asioita, mutta eräs tällainen asia, josta ajattelin täällä puhua, liittyy kysymyksiin, joita tietysti voidaan käsitellä muunkin ministeriön alueella. Tarkoitan petojen aiheuttamaa ongelmaa luonnossa. Tämä meillä on huomioitu maa- ja metsätalousministeriön sektorilla jollain tavalla, mutta tämä rajoittaa myöskin jokamiehen luonnossa liikkumista jo tänä aikana todellisuudessa. Vaikka asia onkin niin, että eniten pelkäävät ne, joilla siihen on vähiten aihetta, kuten aiemminkin olen todennut, subjektiivinen tunne on se, joka ohjaa ihmisen käyttäytymistä. Tämä on vakava tilanne maaseudulla. Itse olen Multian Keuruun maisemista, niistä pitäjistä, joissa on törmäilyjä karhujen kanssa tapahtunut. Minusta on aika tavalla maaseudun ihmisiä ajatellen nöyryyttävää, että heidän elin- ja asuinympäristöjään pidetään sellaisina luonnonsuojelureservaatteina, joihin saadaan tuoda petoja, joissa petojen annetaan määrättömästi lisääntyä. Tällä tavalla tullaan ongelmaan, joka tulevaisuudessa tullaan näkemään aivan toisella tavalla ongelmana.

Ennen kaikkea tämä on maaseudun ihmisten ja elinolosuhteiden kannalta täysin väärin. Kaupunkilaiset ajattelevat, että kyllä tässä maassa korpea karhuille ja muille pedoille riittää, mutta unohdetaan se, että se on joidenkin ihmisten asuinympäristö, elinkeinon harjoittamisen ympäristö. Edelleen se on kaupunkilaisten luonnossa liikkumisen ja vapaa-ajan ympäristö kaikkina vuodenaikoina. Näin ollen tuon ongelman hyvin vakavasti esille. Meidän seudullamme metsästäjät ovat aika tavalla raivoissaan siitä, että petoeläimiä metsissä siedetään, ja siellä kohta aletaan jääkärimeiningillä hoitaa se, että jos ei petojen kaatoon ala lupia tulla, sitten hoidetaan asia niin, että kohta lupia ei tarvitakaan. Parempi olisi, että maassamme löydettäisiin lainsäädäntö, joka kunnioittaisi ihmistä ja ihmisten oikeutta kaikkialla maassa asuinympäristöön ja jokamiehenoikeutta vapaaseen luonnossa liikkumiseen.

162 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Todellakin pääluokan ensimmäisessä puheenvuorossa tuotiin esille se, että luonnonsuojelualueiden hankintaan tarvitaan rahaa. On hyvä, jos suuntaus on tämä. Alkuunhan lähdettiin siitä, että alueita julistettiin luonnonsuojelualueeksi, vaikka ei ollut rahaa. Tästä varmaan lähti liikkeelle se suuri epäsopu, mikä näissä asioissa on vallinnut. Nyt tilanne on oikenemassa — hyvä niin.

Asunto-ongelmat eivät taida tällä budjetilla loppua, mutta toki parannusta on jo se, että korjausrakentamisen määrärahaan on voitu kajota ja korjata sitä nimenomaan ylöspäin. Tietysti jää miettimään, että tällaisessa korkeasuhdanteessa korjausrakentaminen käy todella kalliiksi, mutta asialle emme taida mahtaa mitään, kun ei lamaakaan ole nyt näkyvissä, niin että kustannukset sitä kautta alenisivat.

Ympäristönsuojelu on noussut terveyskysymysten rinnalla todella merkittäväksi asiaksi, ja uskon, että tämä pääluokka nousee yhä merkittävämpään keskusteluun budjetti budjetilta, vaikka nyt ollaan jälleen aamuyöllä täällä salissa ja kovin vähän on edustajia paikalla. Pian on toisin. Kuten äsken perättiin työministeriä paikalle, voisi nytkin kysyä, missä ministeri Hassi on. Kovin suurta kritiikkiä ei kuitenkaan ole osoittaa. Tämä on rakentava linjaus, ja ministeri tekee hyvää työtä.

Todellakin henkilöstöresurssien perään pitää kysyä. On tullut uusi rakennuslaki ja niin edelleen, mutta kysymyksiä on monia muitakin. Kuvaava on tilanne, jossa tilanomistaja on itse vapaaehtoisesti hakenut tilansa ja maansa luonnon-

suojelualueeksi ja viereen tulee Natura-alue. Sitten isäntä menee kysymään, mitä puita hän saa kaataa. Kukaan ei osaa vastata näihin kysymyksiin. Näihin asioihin on myöskin henkilöitä osoitettava, että kysymyksiin pystytään vastaamaan.

Erääseen asiaan erityisesti kiinnittäisin huomiota. Se ei ole markka-asia, se ei vaadi yhtään rahaa. Ympäristökeskusten välinen yhteistyö on paikoin erittäin puutteellista. Raja-alueella voi syntyä tilanteita, että kukaan ei ole kiinnostunut tietyistä asioista. Erityisesti toivoisin, että emme vain peräänkuuluttaisi eri ministeriöitten välistä yhteistyötä vaan myöskin saman hallinnonalan alla ikään kuin veljesten ja sisarten välistä yhteistyötä. Tyyppiesimerkki tulee Pirkanmaalta, jossa tiettyjä Näsijärven ylävesiä ei käytännössä valvo kukaan, kun ne sattuvat olemaan Keski-Suomen ja Pirkanmaan ympäristökeskusten rajamailla.

Vielä toisena esimerkkinä, johon haluaisin kiinnitettävän huomiota, on uusi lainsäädäntö ja vaikkapa kemikaalilaki ja biosididirektiivi, joka aiheuttaa uskomattoman määrän työtä, jos se otetaan tosissaan. On kai tarkoitus, että nämä otetaan tosissaan. Ministeriössä on tehty laskelmia siitä, kuinka paljon oikeasti tarvitaan henkilöstöpanosta, että työ tulee hoidettua. Se henkilöiden määrä, mikä tarvitaan, on moninkertainen verrattuna siihen, mikä nyt on osoittaa. Se ei tietenkään ole tällä hetkellä ministerin vika. Mutta kun katsoo, mitkä pääluokat kasvavat ja toisaalta missä lainsäädäntö tuo yhä uusia ja uusia velvotteita, niin jossain vaiheessa henkilöstöresursseja on katsottava. Tällä hetkellä viranhaltijat tekevät töitä ilman lomia, ilman viikonloppuja, eikä tunteja lasketa.

Kiinnitän vielä huomiota ontuvaan, sanotaanko, tyylirikkoon, mikä Natura-prosessin myötä edelleenkin vie voimavaroja sillä tavalla, että muihin uusiin asioihin ei kaikilta osin jää riittävästi voimavaroja osoittaa huomiota. Edelleenkin kiinnitän huomiota siihen, että terveys- ja ympäristöpolitiikka tulee olemaan erittäin painavaa sanaa.

Vielä lopuksi se näkökanta, että nytkin jo osataan katsoa itärajan taakse ja siellä oleviin ympäristöongelmiin. Mutta niihin asioihin varmasti palataan ja aika nopeasti. Toivon, että silloin jostakin löytyy myös rahaa konkreettiseen työhön. Ne ongelmat rajan takana ovat konkreettinen uhka. Ne eivät kovin paljon armonaikaa anna. Jossakin vaiheessa niistä on enemmänkin kuin keskusteltava.

163 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Minäkin haluan sanoa saman kuin ed. Ylä-Mononen, että ministeri Hassi on todella tehnyt hyvää työtä ympäristöasioissa. Samoin valiokuntatyöskentelystä näkyy, että asioihin on paneuduttu.

Mutta tässä on joitain asioita, joihin kristillisen liiton eduskuntaryhmä vastalauseessaan haluaa kiinnittää huomiota. Ne ovat lisäesityksiä ja koskevat esimerkiksi ympäristötöitä, luonnonsuojelualueiden hoitoa ja kunnossapitoa, luonnonsuojelualueiden hankkimista ja erityisesti opiskelija-asumiseen liittyvää aravavaltuuksien lisäämistä.

Jos ajatellaan hallituksen alkuperäisen talousarvioesityksen ympäristötöiden määrärahoja, niin niitä leikattiin noin 14,5 miljoonalla markalla, ja valiokuntakäsittelyn yhteydessä määrärahoja lisättiin. Olisi mielestäni hyvä, ettei olisi sellaista poukkoilua, vaan voitaisiin ympäristötöihin saada lisää rahaa, koska, niin kuin valiokuntakin myönsi, näillä määrärahoilla voidaan nimenomaan syrjäytymisuhan alaisia nuoria työttömiä tukea. Näin ollen se on perusteltua. Samoin luonnonsuojelualueiden lisäämiseen on todella tarve. Myös valiokunta mietinnössään myönsi, että suomalaisen luonnon monimuotoisuus ja eri lajityypit tulee hyvän hoidon avulla säästää ajatellen meidän tulevia sukupolviamme.

Erityisen tärkeää on puhua, niin kuin täällä ovat muutkin puhuneet, opiskelijoista ja opiskelija-asumisesta. Koska asuminen on kallista, siihen olisi saatava tukea lisää.

164 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Varmasti on tehty hyvää työtä ja ministeri Hassi on tehnyt hyvää työtä, mutta minä jään kaipaamaan yhtä asiaa. Kun hallitusohjelmassa on jo sovittu Kansallisen metsäohjelman toteuttamisesta, niin budjettiesityksessä ympäristöministeriö ei kuitenkaan ole omasta osuudestaan metsäohjelman rahoittamisessa huolehtinut. Se on hyvin ikävä asia. Toivottavasti jatkossa ympäristöministeriö tulee myös Kansalliseen metsäohjelmaan ja sen rahoittamiseen mukaan.

Lisäksi viittaan äskeiseen ed. L. Rauhalan puheenvuoroon. Minä ihmettelen aika lailla kristillisen liiton perustelulausumaa, jossa kaivataan aravalainoitukseen 100:aa miljoonaa lisää myön-

tämisvaltuutta tällaisessa tilanteessa, jossa monin paikoin Suomessa nimenomaan asuntorakentaminen on jo nyt ylikuumentunut.

165 **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Oinonen käsitteli peto-ongelmaa. Hänen huolensa on ihan oikea, mutta toisaalta voimme lähteä siitäkin, että Suomenmaahan mahtuvat niin karhut kuin muutkin kookkaat nisäkkäät, ihminen siinä mukana. Lainsäädännössähän me olemme vastikään edistyneet petovahinkoasioissa.

Ed. Smeds on ollut hyvin aktiivinen näissä ympäristöasioissa sekä ollessaan valiokunnan jäsenenä viime kaudella että nyt valtiovarainvaliokunnassa ed. Uotilan kanssa. Nimenomaan tuo Repovesi-asia on sellainen tärkeä projekti, jota olemme viemässä eteenpäin. En näe, että esimerkiksi ympäristövaliokunnan näkökulmasta olisi ollut koskaan mitään ristiriitaa siitä, etteikö olisi yhteistä tahtoa. Eri puolilta Suomea olevien kansanedustajien ja myös eri puolueita edustavien kansanedustajien mielipiteet ovat kuitenkin hyvin saman suuntaisia luonnonsuojelualueasioissa, ja nimenomaan sen suuntaisia, että ollaan yksimielisiä siitä, että eteläisestä Suomesta kansallispuistoalueet vielä puuttuvat.

166 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Haluan ihan vain lyhyesti todeta, että kristillisen liiton vastalauseessa on lähinnä perusteltu tilannetta, missä opiskelijat tänä päivänä ovat, kun vapailla markkinoilla ja varsinkin yliopistokaupungeissa, jotka ovat tänä päivänä merkittäviä kasvukeskuksia, vuokrien hintataso on aikamoinen. Opiskelijat ovat nimittäin aika tukalassa tilanteessa ja joutuvat taistelemaan muiden asunnontarvitsijoiden kanssa kalliista pienasunnoista. Välittäjätkin ottavat omat osuutensa.

Näillä perusteilla me olemme halunneet nimenomaan opiskelija-asuntojen lisätuotantoa. Se purkaisi vapaiden markkinoiden kysyntää ja hillitsisi jopa vuokratason nousua. Me haluamme nimenomaan, että nuorilla ei olisi tällaisilla alueilla ongelmia, vaan että he voisivat enemmän keskittyä opiskeluun ja muuhun kasvamiseen, jos nämä asiat olisivat hyvin hallinnassa.

167 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusasen puheenvuoroon viitaten. Ilmeisesti hän on innostunut ed. Oinosen joistakin lausunnoista tässä asiassa. Toteaisin vain lyhyenä kommenttina, että pidän valitettavana, että ympäristöministeriö, ympäristövaliokunta siinä takana ja muutenkin ympäristöväki ovat tavallaan leimautuneet sellaiseen vaikutelmaan ja muotoon, että petoja ihannoitaisiin, mitä en suinkaan sellaisenaan usko, että näin on. Tähän yhteiskuntaan mahtuu, niin kuin ed. Tiusanen sanoi, niin ihmisiä kuin petojakin, mutta niitä pitäisi olla sellaisessa muodossa, että ei tulisi koskaan tämmöistä vaikutelmaa ja tuntumaa, että niitä on liikaa. Tätä asiaa pitäisi hoitaa hallitussa mallissa, hallitussa muodossa, niin että jokaisen kansalaisen ja kansalaispiirin tavoite olisi se, että haluamme nähdä niitä, mutta emme halua niitä omiin pihoihimme. Vetoan, että tällaista ajattelutapaa vietäisiin pidemmälle eteenpäin ja myös ed. Tiusanen tämän sisäistäisi ja tuntisi tärkeänä.

168 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että tämä petojen uhka tiedostetaan ja karjalle ja maanviljelykselle siitä jo korvauksia maksetaan ja hiljalleen tulee laki, että ihmisellekin käydään maksamaan. Mutta millä maksaa ihmishengen? Meillä on ollut ihan sellaisia läheltä piti -tilanteita. Tunnen nämä kaksi henkilöä, jotka Keuruulla ja Multialla olivat vaaratilanteissa. Heidät pelasti hyvä ase, hyvä ampumataito, hyvä karhukoira. Nämä olivat kaikki sellaista onnellista yhtälöä, mutta sitä ei voi aina taata. Minusta pitäisi kerta kaikkiaan päästä siihen, että petoja metsästettäisiin. Niitä on jo nyt niin paljon, että sukupuuttoon ne eivät kuole. Jos se vaara olisi, sitten voitaisiin katsoa tilannetta uudelleen. Voin sanoa, että maaseudun ihmiset ovat hyvin vihaisia nykyisestä petopolitiikasta.

169 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Vielä ed. Ylä-Monosen puheenvuoroon haluaisin kommentoida, että se oli erittäin hyvä. Hän nosti juuri esille tämän pääluokan tärkeyden ja tulevaisuuden. Näin varmasti on, että ympäristöterveys, se sana juuri, jota ed. Ylä-Mononenkin tässä painotti, on tulevaisuuden kysymys. Uskon, että nämä tulevat olemaan vuosi vuodelta tärkeimpiä keskustelun aiheita.

Yleiskeskustelu pääluokasta 35 julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 36

Valtionvelka

Yleiskeskustelu:

170 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Haluaisin vain valtionvelasta lausua sen, että on erittäin hyvä asia, että valtionvelan kehitys on saatu nyt kasvu-uralta laskevaan suuntaan. Sitä meidän tulisi kaikin keinoin ja kaikin tavoin varjella ja pyrkiä siihen, ettei täällä aiemmin tänä iltana puhuttua 400 vuoden aikaa tarvittaisi valtionvelan takaisinmakuun. Se voisi olla vaikka 20 vuotta tai lyhyempi, jotta tulevat sukupolvet, meidän lapsemme ja lapsenlapsemme eivät saisi meiltä perinnöksi sitä raskasta velkataakkaa.

171 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Se sanonta, että Suomi on pääomaköyhä maa, on pitänyt paikkansa. Näitten laskelmien valossa, kuinka kauan valtionvelkaa tässä lyhennellään, sellaisena ilmeisesti aika pitkään pysymmekin, mutta toivottavasti emme pysyvästi.

Voi todeta, että ministeri Niinistö on ollut ajoittain lähes yksin esityksineen ja ajatuksineen, mutta ainakin nyt näin keskustaopposition puolelta voin todeta, että olemme vastuullisesti olleet samalla linjalla siinä, mitä valtionvelan lyhentämiseen tulee, ja niitä periaatteita on myös omissa esityksissämme johtolauseena pidetty.

172 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! On pakko todeta tuohon äskeiseen puheeseen vastuullisuudesta, mitä opposition puolelta osoitetaan, se asia, että kun laskee opposition edustajien talousarvioaloitteet ja ne ehdotukset, joista huomenna taas äänestetään ja joista eilen ja tänään on äänestelty, niin niistä syntyisi monta miljardia lisää menoja, jos ne kaikki hyväksyttäisiin, ja tuloja ei kuitenkaan opposition taholta ole esitetty.

Se, että hallitus jo ohjelmassaan lähti siitä, että julkista taloutta ei paisuteta, julkisen talouden menot pidetään kurissa, on ainoa hyväksyttävä ja terve politiikka.

173 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Kun valtionvelkaa pienennetään, mikä on tietysti ihan oikein, silloin velanhoitokulujen rasite pienenee. Tällöin avautuu tietysti väljyyttä muun muassa sosiaali- ja terveyspääluokkaan, jota tänään ja eilen tätä asiaa keskustellessamme kovasti peräänkuulutettiin eri suunnilta. Tämä on mielestäni hyvä visio.

174 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hemmilälle toteaisin, että tämä rituaali, joka talousarvioaloittein ja niistä äänestämisin täällä käydään, ei käytännössä ilmeisesti vuosiin, vai peräti vuosikymmeniin, ole aiheuttanut toimenpiteitä, ei sen enempää istunnon keskeyttämistä kuin muutakaan. Se on ilmeisesti lähinnä symbolinen, ja siitä ei voi johtopäätöksiä opposition vastuullisuudesta sinänsä vetää.

175 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Toteaisin vaan, että jos täällä eduskunnassa puhutaan rituaaleista, niin se on kyllä eduskuntatyön halventamista.

176 **Pentti Tiusanen /vas:** Puhemies! Hyvin tärkeätä on, että kansanedustajilla on aktiivisuus tehdä näitä esityksiä, se on signaali ja asioiden esiin nostamista. Toivon, että tätä tehdään jatkossakin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Päätökset:

Luku 01 Markka- ja euromääräisen velan korko, luku 02 Muun EMU-määräisen velan korko, luku 03 Valuuttamääräisen velan korko, luku 06 Valtionvelan kuoletukset ja luku 09 Muut menot valtionvelasta ja pääluokan perustelut hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan työjärjestykseksi

Kolmas käsittely
Puhemiesneuvoston ehdotus PNE 1/1999 vp
Suuren valiokunnan mietintö SuVM 2/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 9/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan työjärjestykseksi voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemiesneuvoston ehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus puhemiehelle ja varapuhemiehille tulevasta määrärahasta niiden kulujen korvaamiseksi, joita heillä on ollut valtiopäivien aikana

Ainoa käsittely
Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä M 3/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan kirjelmä, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Helsinki 15.12.1999

Eduskunnalle

Edustajanpalkkiosta annetun lain 6 §:n, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1998 annetussa laissa (1071/1998), nojalla valtiovarainvaliokunta kunnioittaen ehdottaa Eduskunnan päätettäväksi,

> että Eduskunnan Puhemies saa niiden kulujen korvaukseksi, joita hänellä on ollut valtiopäivien aikana, 6 000 markan määrärahan kuukausittain, sekä varapuhemiehet 3 600 markan määrärahan kuukausittain.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

Maria Kaisa Aula
Puheenjohtaja

Arvo J. Kämppi
Valiokuntaneuvos"

Keskustelu:

[1] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun olen arvioinut ja nähnyt puhemiesten työtä, työn määrää ja sen arvostusta, katson, että ehdotus palkkion muuttamisesta on vähintään se, mitä siinä pitää olla. Mieluummin olisin ollut valmis kannattamaan paljon suurempiakin lukuja, mitä tähän olisi ollut heitettävissä taikka tehtävissä, työ on kuitenkin niin vaativaa ja tasapuolista. Todella kaikkien puhemiesten osalta asiaa katsottuna, niin kuin ymmärrätte, niin rouvat kuin herra puhemieskin, meitä kaikkia edustajia täällä, kyllä tämä on ihan minimaalinen palkkio, mikä tähän asiaan liittyy. Pidän erittäin lämpimänä ja myönteisenä sitä, että asiaan on kiinnitetty huomiota.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Periaatteessa olen samaa mieltä kuin ed. Seppo Lahtela, ehkä hiukan vähemmän korukielisesti. Mutta yleisesti tässä talossa olevat erilaiset kulukorvaukset, jotka koskevat yleensä kansanedustajia, tultaneen ajan mittaan tarkastelemaan uudelleen ja katsomaan osaksi palkkiota, jolloin ehkä verotettava tulo ja kansalaisten oikeustaju kohtaavat toisensa. Kulukorvaukset voitaisiin silloin unohtaa, mutta tässä tarkoitan nimenomaan tavallisen kansanedustajan kulukorvauksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi valtioneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 145/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 12/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti tiistaina 8 päivänä helmikuuta 2000 pidettävään täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys ulkoasiainhallintolaiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 139/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 9/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti tiistaina 8 päivänä helmikuuta 2000 pidettävään täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään lauantaina kello 9.

Täysistunto lopetetaan lauantaina 18 päivänä joulukuuta kello 1.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen